

การเปรียบเทียบระบบเสียงและคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยถิ่น

โดย
นางสาวปวรพรรณ เขาเรียง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโท

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การเปรียบเทียบระบบเสียงและคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยลื้อ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

A COMPARATIVE PHONOLOGY STUDY AND LEXICAL STUDY
OF NORTHERN-THAI DIALECT AND TAI-LUE'S LANGUAGE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Arts (Thai)
Department of THAI
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2020
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

59202205 : ภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต

คำสำคัญ : ภาษาไทยถิ่นเหนือ, ภาษาไทลื้อ, ระบบเสียง, คำศัพท์

นางสาว ปวรวรรณ เขาเรียง: การเปรียบเทียบระบบเสียงและคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือกับ ภาษาไทลื้อ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รองศาสตราจารย์ สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงและคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง กับภาษาไทลื้อ หมู่บ้านห้วยน ตำบลห้วยน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้รายการคำ จำนวน 2,000 หน่วยอรรถ แบ่งเป็น 21 หมวด แล้วนำหน่วยอรรถทั้งหมดไปสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา ทั้งสองภาษา ภาษาละ 10 คน ที่ได้คัดเลือกไว้โดยควบคุมตัวแปรทางสังคมคือ อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ และภูมิลำเนา เมื่อได้ข้อมูลแล้วผู้วิจัยจึงวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบเสียง โครงสร้างพยางค์ และการใช้คำศัพท์ เพื่อให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างของทั้งสองภาษา

ผลการศึกษาพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่นเหนือมีทั้งหมด 20 หน่วยเสียง แต่ในภาษาไทลื้อมี 19 หน่วยเสียง เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวได้ทั้งหมดเช่นเดียวกัน ภาษาไทลื้อ ไม่มีหน่วยเสียง /ก/ ส่วนหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำในภาษาไทยถิ่นเหนือมี 5 หน่วยเสียง ภาษาไทลื้อมี 2 หน่วยเสียง และทั้งสองภาษามีพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียงเท่ากัน ส่วนหน่วยเสียงสระในภาษาไทยถิ่นเหนือมี 21 หน่วยเสียง เป็นสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง และเป็นหน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง ส่วนในภาษาไทลื้อมีเพียงหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ไม่มีสระประสม โดยหน่วยเสียงสระประสมภาษาไทยถิ่นเหนือจะเป็นหน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาไทลื้อ คือ /ia/ - /e, e:/, **๑**, **๑**:/, /**๓**a/ - /**๑**:/ และ /ua/ - /o, o:/ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ของทั้งสองภาษามีทั้งหมด 6 หน่วยเสียงเท่ากัน มีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์และการรวมเสียงวรรณยุกต์เหมือนกัน ต่างกันที่ ลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ส่วนโครงสร้างพยางค์ของทั้งสองภาษา มี 4 ลักษณะเท่ากัน แต่ภาษาไทลื้อมีพยางค์นาสิก (Syllabic nasal) คือ **m** ที่ใช้แทน /ba²/, /ba:³/, /mak¹/ นำหน้าชื่อผลไม้ และใช้แทน /m**๑**:⁴/ นำหน้าคำบอกเวลา ผู้วิจัยเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ทั้งสองภาษาเป็น 3 รูปแบบ คือ การใช้ศัพท์ที่มีรูปศัพท์เดียวกัน, การใช้ศัพท์ที่มีรูปแปรของศัพท์เดียวกัน และการใช้คำศัพท์ที่มีรูปศัพท์ต่างกัน ทำให้เห็นว่าทั้งสองภาษามีความคล้ายกันในเรื่องระบบเสียงและ คำศัพท์

59202205 : Major (Thai)

Keyword : NORTHERN-THAI DIALECT, TAI-LUE'S DIALECT, PHONOLOGY, LEXICAL

MISS PAWORNWAN KHAOREANG : A COMPARATIVE PHONOLOGY STUDY AND LEXICAL STUDY OF NORTHERN-THAI DIALECT AND TAI-LUE'S LANGUAGE THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR SUWATTANA LIAMPRAWAT

The purpose of this thesis is to study the lexical variants and to compare the sound system and vocabulary between Northern Thai dialect, specifically from Lampang Luang Village, Lampang Luang Subdistrict, Ko Kha District, Lampang Province, and Tai Lue dialect from Yuan Village, Yuan Subdistrict, Chiang Kham District, Phayao Province. In this research, the researcher used a list of 2,000 lexical items and divided them into 21 categories. Afterwards, all of the lexical items were employed to interview 20 subjects, 10 from each dialect and the informants were selected based on social factors: age, gender, educational background, occupation, and place of origin. After the data was obtained, the researcher analyzed and compared the sound system, syllable structure, and the use of vocabulary in order to address the similarities and differences of the two dialects.

The result of the study revealed that there are 20 consonant phonemes in Northern Thai, but in Tai Lue there are 19 phonemes, all of which are single consonants. The Tai Lue dialect has no phoneme /ñ/, while there are 5 phonemes for diphthongs in Northern Thai dialect. The Tai Lue dialect has 2 phonemes, and both dialects appear to have 9 ending consonants. As for the vowel phonemes in Northern Thai dialect, there are 21 phonemes, which are 18 single vowels and 3 compound vowels. However, in the counterpart dialect, there are also 18 single vowels but none compound vowels are found. In fact, the Northern Thai compound vowels are observed as single vowels in Tai Lue /ia/ - /e, e:, ə, ə:/, /ɯa/ - /ɛ:/ and /ua/ - /o, o:/. For the two dialects, there are 6 tonal phonemes and each phoneme possesses an ability to split and integrate, but the difference is the phonetic characteristics of tonal items. As for the syllable structure of the dialects, both are determined with 4 characteristics. However, the Tai Lue dialect has a syllabic nasal sound (m) that is used in place of /ba²/, /ba³/, /mak¹/, in front of fruit names, and instead of /mɛ:⁴/, in front of time words. The researcher compared the use of words in both dialects and arranged them into 3 categories: the use of words with the same lexical form, the use of lexical variations of the same lexical form, and the use of words with different vocabulary. Consequently, the categorization indicated that the two dialects are similar in terms of both sound and vocabulary.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถของ รองศาสตราจารย์สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้อุทิศเวลาให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไข ข้อบกพร่องในการเขียนวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีมาตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ เป็นอย่างยิ่ง

กราบขอบพระคุณคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ อรพัช บวรรักษา และ ดร.ยุทธพร นาคสุข ที่กรุณาแนะนำและแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศิลปากรทุกท่าน ที่ได้กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณชาวบ้าน หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และชาวบ้าน หมู่บ้านห้วยวน ตำบลห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ที่ให้การต้อนรับ และให้ความ ร่วมมือในการเป็นผู้ออกภาษาเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ และน้อง ๆ ทุกคนที่คอยถามไถ่และให้กำลังใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณเยาวเรศ ไชยวงศ์ คุณกิงกาญจน์ แก้วมา ที่คอยให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือ และ คอยเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้มาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อทวีศักดิ์ เขาเรียง และคุณแม่ศศธร เขาเรียง ที่ให้การส่งเสริมและ สนับสนุนเรื่องการศึกษา ให้คำปรึกษาในทุก ๆ เรื่อง ด้วยความรักและความห่วงใย ตลอดจนเป็น แรงผลักดันและกำลังใจสำคัญในยามที่ผู้วิจัยรู้สึกเหน็ดเหนื่อยและท้อแท้ ทำให้ผู้วิจัยมีพลังในการต่อสู้ กับปัญหาต่าง ๆ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ปวรวรรณ เขาเรียง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ช
1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 ขอบเขตการวิจัย.....	5
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	6
1.5 วิธีดำเนินงานวิจัย.....	6
1.6 แหล่งข้อมูล.....	11
1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	35
บทที่ 2 ภูมิหลังเกี่ยวกับท้องถิ่น.....	36
2.1 จังหวัดลำปาง.....	36
2.2 จังหวัดพะเยา.....	45
บทที่ 3 ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือและระบบเสียงภาษาไทยลื้อ.....	55
3.1 ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่พูดในหมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง.....	55

3.1.1 หน่วยเสียงพยัญชนะ	55
3.1.2 หน่วยเสียงสระ	69
3.1.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์	85
3.1.4 โครงสร้างพยางค์	91
3.2 ระบบเสียงภาษาไทยถิ่น ที่พูดในหมู่บ้านห้วยวน ตำบลห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา... 100	
3.2.1 หน่วยเสียงพยัญชนะ	100
3.2.2 หน่วยเสียงสระ	113
3.2.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์	126
3.2.4 โครงสร้างพยางค์	132
บทที่ 4 การเปรียบเทียบระบบเสียงและคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยถิ่นใต้	143
4.1 การเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยถิ่นใต้	143
4.1.1 หน่วยเสียงพยัญชนะ	143
4.1.2 หน่วยเสียงสระ	153
4.1.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์	161
4.1.4 โครงสร้างพยางค์	167
4.2 การเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยถิ่นใต้	180
4.2.1 การใช้คำศัพท์เหมือนกัน	191
4.2.2 การใช้คำที่มีรูปศัพท์ต่างกัน	195
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	203
5.1 สรุปผลการวิจัย	203
5.2 อภิปรายผล	208
5.3 ข้อเสนอแนะ	210
รายการอ้างอิง	212
ภาคผนวก	216

ภาคผนวก ก แบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์.....	217
ภาคผนวก ข รายการคำศัพท์	220
ภาคผนวก ค ตัวอย่างการวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ โดยใช้โปรแกรม Praat	294
ประวัติผู้เขียน	299

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงกล่องแบบทดสอบ 20 ช่อง ของเก็ดนีย์.....	21
ตารางที่ 2 แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง.....	55
ตารางที่ 3 แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาไทยถิ่นเหนือ.....	61
ตารางที่ 4 แสดงหน่วยเสียงสระในภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง.....	70
ตารางที่ 5 แสดงการปรากฏร่วมกันของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นและหน่วยเสียงสระ ที่พบในข้อมูลภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง.....	82
ตารางที่ 6 แสดงการปรากฏร่วมกันของหน่วยเสียงสระและหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย ที่พบในข้อมูลภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวงตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง.....	84
ตารางที่ 7 แสดงการปรากฏร่วมกันของหน่วยเสียงวรรณยุกต์และชนิดของพยางค์ ที่พบในข้อมูลภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง.....	90
ตารางที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างพยางค์และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทย ถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง.....	100
ตารางที่ 9 แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยลื้อ บ้านห้วยน ตำบลห้วยน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา.....	101
ตารางที่ 10 แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายของภาษาไทลื้อ ที่บ้านห้วยน ตำบลห้วยน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา.....	105
ตารางที่ 11 แสดงหน่วยเสียงสระในภาษาไทยลื้อ หมู่บ้านห้วยน ตำบลห้วยน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา.....	113

ตารางที่ 12	แสดงการปรากฏร่วมกันของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นและหน่วยเสียงสระที่พบในข้อมูลภาษาไทยลื้อ หมู่บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา.....	124
ตารางที่ 13	แสดงการปรากฏร่วมกันของหน่วยเสียงสระและหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายที่พบในข้อมูลภาษาไทยลื้อ หมู่บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา.....	125
ตารางที่ 14	แสดงการปรากฏร่วมกันของหน่วยเสียงวรรณยุกต์และชนิดของพยางค์ที่พบในข้อมูลภาษาไทยลื้อ หมู่บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา.....	131
ตารางที่ 15	ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างพยางค์และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยลื้อ บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา	141
ตารางที่ 16	แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อ.....	143
ตารางที่ 17	แสดงการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อ.....	161
ตารางที่ 18	แสดงการเปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง A	164
ตารางที่ 19	แสดงการเปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B	164
ตารางที่ 20	แสดงการเปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง C	165
ตารางที่ 21	แสดงการเปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง DL.....	166
ตารางที่ 22	แสดงการเปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง DS.....	166
ตารางที่ 23	ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างพยางค์และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และภาษาไทยลื้อ บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา.....	179
ตารางที่ 24	แสดงจำนวนหน่วยอรรถและอัตราส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อ ทั้ง 21 หมวดคำ	196
ตารางที่ 25	แสดงจำนวนและอัตราส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อ	197

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 แสดงความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ของการใช้ภาษาถิ่นในประเทศไทย	14
แผนภูมิที่ 2 แสดงการแบ่งภาษาตามต้นกำเนิดเดียวกัน.....	15
แผนภูมิที่ 3 แสดงการแบ่งภาษาตามต้นกำเนิด Yunnan	15
แผนภูมิที่ 4 การแบ่งภาษาตามต้นกำเนิด Lan Chang.....	16
แผนภูมิที่ 5 แสดงการแบ่งภาษาตามต้นกำเนิด Sukhothai	17
แผนภูมิที่ 6 แสดงการแบ่งภาษากลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ของ แคมเบอร์เลน.....	19
แผนภูมิที่ 7 แสดงการแบ่งภาษาตระกูลไทตามแนวคิดของ วิลเลียม เจ. เกิดนีย์	20
แผนภูมิที่ 8 แสดงการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์เป็นสามทาง (Tripartition)	22
แผนภูมิที่ 9 แสดงการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์เป็นสองทาง (Bipartition).....	23
แผนภูมิที่ 10 แสดงการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์เป็นสองทาง (Bipartition).....	23
แผนภูมิที่ 11 แสดงคู่เสียงที่น่าสงสัยในภาษาไทยถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง	56
แผนภูมิที่ 12 แสดงคู่เสียงที่น่าสงสัยของหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย	61
แผนภูมิที่ 13 แสดงคู่เสียงที่น่าสงสัยของหน่วยเสียงสระเดี่ยว	71
แผนภูมิที่ 14 แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง	85
แผนภูมิที่ 15 แสดงคู่เสียงที่น่าสงสัยในภาษาไทยถิ่น บ้านห้วยวน ตำบลห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา	101
แผนภูมิที่ 16 แสดงคู่เสียงที่น่าสงสัยของหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย	106
แผนภูมิที่ 17 แสดงคู่เสียงที่น่าสงสัยของหน่วยเสียงสระเดี่ยว	114
แผนภูมิที่ 18 แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น หมู่บ้านห้วยวน ตำบลห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา.....	126

แผนภูมิที่ 19	แสดงรูปแบบการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยอีสาน.....	199
แผนภูมิที่ 20	แสดงรูปแบบของการใช้คำศัพท์เหมือนกัน.....	199
แผนภูมิที่ 21	แสดงรูปแบบของการใช้รูปแปรของศัพท์เดียวกัน.....	200
แผนภูมิที่ 22	แสดงรูปแปรที่เกิดจากการลด เพิ่ม สลับ หรือเปลี่ยนพยางค์.....	201

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดลำปาง.....	37
ภาพที่ 2 ดอกธรรมรักษา ดอกไม้ประจำจังหวัดลำปาง.....	38
ภาพที่ 3 แสดงแผนที่จังหวัดลำปาง.....	40
ภาพที่ 4 แผนที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง	42
ภาพที่ 5 แสดงอาณาเขตพื้นที่ของตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง.....	43
ภาพที่ 6 วัดพระธาตุลำปางหลวงในมุมสูง.....	44
ภาพที่ 7 วัดพระธาตุลำปางหลวง.....	44
ภาพที่ 8 ภาพอุโบสถกลางน้ำวัดศรีโคมคำ	46
ภาพที่ 9 พระเจ้าตนหลวง วัดศรีโคมคำ	46
ภาพที่ 10 ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดพะเยา.....	47
ภาพที่ 11 ดอกสารภี ดอกไม้ประจำจังหวัดพะเยา.....	48
ภาพที่ 12 แผนที่จังหวัดพะเยา.....	52
ภาพที่ 13 แผนที่อำเภอเชียงคำ.....	53
ภาพที่ 14 แผนที่ตำบลห้วยวน	54

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ตระกูลภาษาไทย เป็นตระกูลภาษาที่ใหญ่และมีผู้พูดกันอย่างแพร่หลายที่สุดในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ศาสตราจารย์ ฟัง กวย ลี (Li, 1959: 15 – 21, 1960: 951 - 959) ได้ศึกษาภาษาถิ่นตระกูลไท โดยอาศัยการศึกษาคำศัพท์ประมาณ 1,800 คำ จากภาษาถิ่นต่าง ๆ 20 ภาษา พบว่า สามารถแบ่งภาษาตระกูลไทออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

1. กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (Southwestern group) เป็นกลุ่มที่มีผู้ใช้พูดกันมากที่สุดถึงสองในสามของผู้พูดภาษาไทยทั้งหมด เนื่องจากผู้พูดภาษากลุ่มนี้ได้กระจายกันอยู่ตามถิ่นต่าง ๆ เป็นบริเวณกว้างขวาง ตั้งแต่ทางตะวันตกเฉียงใต้ในมณฑลกลวงสีและยูนนาน และกระจายอยู่เป็นแห่ง ๆ บริเวณชายแดนที่ติดต่อกับเวียดนามเหนือ เวียดนามตอนใต้ เกาะตังเกี๋ย พม่า มาเลเซีย อินเดี๋ย ไทย และลาว ภาษาที่อยู่ในกลุ่มนี้ เช่น ภาษาไทย (Siamese) ภาษาลาว (Lao) ภาษาไตดำ (Black Tai) ภาษาลื้อหรือไถลื้อ (Lue) ภาษาไทขาว (White Tai) ภาษาไทใหญ่ (Shan) และภาษาอาหม (Ahom)

2. กลุ่มกลาง (Central group) มีผู้ใช้อยู่บริเวณชายแดนระหว่างจีนและเวียดนามทางเหนือ และทางตะวันตกของมณฑลกลวงสี ในประเทศจีน ภาษาที่อยู่ในกลุ่มนี้ เช่น ภาษาไต (Tay) ภาษาไท้ (Tho) ภาษานุง (Nung) ภาษาหลงโจว (Lung-Chow) ภาษาเทียนเป่า (Tien-pao) และภาษายุงชุน (Yung chun)

3. กลุ่มเหนือ (Northern group) มีผู้ใช้อยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน แถบมณฑลยูนนาน มณฑลกลวงเจา และมณฑลกลวงสีตอนเหนือ ภาษาที่อยู่ในกลุ่มนี้ เช่น ภาษาหวู่หมิง (Wu-Ming) ภาษาเชียนเซียง (Chien-Chiang) ภาษาเซเฮง (Tse-heng) ภาษาหลิงหยุน (Ling-Yun) ภาษาซีหลิน (His-lin) ภาษาเทียนเจา (Tien-Chow) และภาษาโปอ้าย (Po-ai)

ในประเทศไทยมีผู้ใช้ภาษาตระกูลไทมากกว่าร้อยละ 90 ของประชาชนในประเทศ สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ภาษาไทยถิ่น และภาษาชนกลุ่มน้อย ในภาคเหนือของประเทศไทยมีการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือ (Northern Thai Dialect) หรือภาษาล้านนา หรือภาษาไตยวน หรือไทยยวนมากที่สุด โดยใช้ในคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา และแม่ฮ่องสอน รวมทั้งบางอำเภอ บางหมู่บ้านในจังหวัดตาก สุโขทัย อุตรดิตถ์ สระบุรี นครราชสีมา และราชบุรี ซึ่งเจ้าของภาษานิยมเรียกภาษาของตนว่า “คำเมือง” และเรียกตัวอักษรที่ใช้ว่า “ตัวเมือง” นอกจากนี้ยังมีผู้ใช้ภาษาตระกูลไทหลายภาษา ได้แก่

ภาษายอง ภาษาลื้อ ภาษาไทใหญ่ ภาษาไทซิ่นหรือไทซิ่น และภาษาไทหย่า ซึ่งภาษาไทยถิ่นเหนือ หรือไทยยวน มีผู้พูดกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือของประเทศไทย คือประมาณ 6,000,000 คน ส่วนภาษายองมีผู้พูด รองลงมาคือ ประมาณ 150,000 คน ส่วนภาษาไทลื้อมีผู้พูดประมาณ 100,000 คน จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าม้งานหลายกลุ่มชาติพันธุ์มีผู้ศึกษาไว้แล้ว เช่นการศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษายองของ ปิยะวัติ วังซ้าย (2550) ที่ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษายองกับระบบเสียงภาษาไทยเหนือ (กำแพง) แต่ยังไม่พบบงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงและคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทลื้อ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเปรียบเทียบ ทั้งสองภาษาดังกล่าว

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการเก็บข้อมูลภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทลื้อ โดยมีเกณฑ์ในการกำหนดจุดเก็บข้อมูลคือ เป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มคนที่พูดภาษาไทถิ่นนั้น ๆ อาศัยอยู่ มีความเข้มทางภาษา และมีขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ของกลุ่มชนอย่างชัดเจน โดยอาศัยข้อมูลจากการเอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นนั้น ๆ

การที่ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาภาษาไทยถิ่นเหนือที่ใช้ภาษาอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง เนื่องมาจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นพบว่าจังหวัดลำปาง มีการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือหรือภาษาคำเมืองอย่างเข้มข้น กล่าวคือมีการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือในชีวิตประจำวันประมาณ 12,000 – 24000 คน และจากการศึกษาสภาพทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า จังหวัดลำปาง เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือตอนบน ตั้งอยู่ในแอ่งที่ราบล้อมด้วยภูเขา มีประวัติศาสตร์เก่าแก่ยาวนาน

จังหวัดลำปางเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือของประเทศไทย มีทิศเหนือติดกับจังหวัดเชียงราย และพะเยา ทิศตะวันออกติดกับจังหวัดพะเยา แพร่ และสุโขทัย ทิศใต้ติดกับจังหวัดสุโขทัยและตาก และทิศตะวันตกติดกับจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และตาก ซึ่งจังหวัดลำปางไม่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศอื่น ๆ จึงทำให้เป็นจังหวัดที่มีความน่าสนใจทางการใช้ภาษา เพราะมีโอกาสที่จะได้รับอิทธิพลของภาษาอื่น ๆ นอกประเทศน้อยที่สุด

เนื่องจากในจังหวัดลำปาง มีเพียง 3 อำเภอเท่านั้นที่ไม่มีพื้นที่ติดกับจังหวัดอื่น ๆ ได้แก่ อำเภอเมืองลำปาง อำเภอแจ้ห่ม และอำเภอกะเคา จากการศึกษาแผนที่ภาษาของ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ (2547: 153) พบว่าในอำเภอแจ้ห่มนอกจากการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือหรือคำเมืองแล้ว ยังมีการใช้ภาษาย่อยอื่น ๆ ได้แก่ ภาษาลาวอีสาน ภาษากะเหรี่ยงสะกอ ภาษาละหู่ (มูเซอ) และภาษาขมุ ในพื้นที่ ส่วนอำเภอเมืองลำปางมีการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือและมีการใช้ภาษาไทลื้อ และภาษาไทยกลาง หรือไทยกรุงเทพฯ ปะปนอยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ส่วนอำเภอกะเคา มีการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือประมาณ 12,000 – 24,000 คนเช่นเดียวกับอำเภอเมือง และพบว่ามีการใช้ภาษาไทยกลางหรือไทยกรุงเทพฯและภาษาลาวอีสานปะปนอยู่เล็กน้อย ทำให้การใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือของอำเภอกะเคา

มีความน่าสนใจมากกว่าสองอำเภอข้างต้น ดังนั้นอำเภอเกาะคา จึงเป็นอำเภอที่เหมาะสมแก่การศึกษา คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ

นอกจากนั้นเมื่อศึกษาภูมิศาสตร์ พบว่าอำเภอเกาะคา เป็นอำเภอที่ไม่มีอาณาเขตติดต่อกับ จังหวัดอื่น มีผู้คนอาศัยอยู่ประมาณ 60,520 คน และประชากรส่วนใหญ่พูดภาษาไทยถิ่นเหนือ มีผู้พูด ภาษาถิ่นอื่น ๆ อยู่ในพื้นที่น้อยกว่าอำเภออื่นในจังหวัดลำปาง (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ, 2547: 153) จึงทำให้อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีความน่าสนใจทางการใช้ภาษา เพราะมีโอกาสที่จะได้รับ อิทธิพลของภาษาอื่น ๆ นอกประเทศน้อยที่สุด

ผู้วิจัยสนใจภาษาไทยลื้อ จากการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยลื้อพบว่า ไทยลื้อกับไทยวน หรือ ชาวล้านนามีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่สมัยก่อน ชาวไทยลื้อเป็นชาวไทกลุ่มหนึ่งที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่แถบ สิบสองปันนาของจีน มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นคือการใช้ภาษาไทยลื้อ และยังมีวัฒนธรรมอันเป็น เอกลักษณ์อื่น ๆ เช่น การแต่งกาย ศิลปะและประเพณีต่าง ๆ ในด้านความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรม ประชากรส่วนใหญ่ของชาวสิบสองปันนาเป็นชาวไทยลื้อ มีวัฒนธรรมคล้ายกับชาวไทยวน หรือ ชาวล้านนาหลายประการ เช่น วัฒนธรรมภาษา อาหารการกิน และขนบธรรมเนียมประเพณี ชาวไทยลื้อมี ภาษาพูดและภาษาเขียนของตนเอง ภาษาเขียนแบ่งออกเป็นตัวอักษรแบบเก่าและแบบใหม่ อักษร แบบเก่าเหมือนกับอักษรของล้านนา ไทเขิน ไทยอง และไทใหญ่ อักษรไทยลื้อมีต้นตอมาจากอักษร มอญโบราณ ส่วนอักษรแบบใหม่ พัฒนาจากแบบเก่า มีการนำพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์มาไว้ใน บรรทัดเดียวกัน ส่วนสำเนียงการพูดของชาวไทยลื้อ จะออกสำเนียงเพี้ยนไปจากชาวไท ยวนหรือ ชาวไทยถิ่นเหนือในบางคำ (จิตรภรณ์ สุทธาวาส, 2529: 29 – 44) จะเห็นได้ว่าชาวไทยลื้อและ ชาวล้านนามีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่โบราณ ทั้งด้านที่อยู่อาศัยที่ชาวไทยลื้อได้อพยพเข้ามาอยู่ใน บริเวณประเทศไทยเป็นเวลายาวนาน มีการใช้ภาษาในด้านคำศัพท์ที่คล้ายกัน ตัวเขียนมีลักษณะ คล้ายกัน เนื่องจากมีต้นแบบมาจากภาษามอญเหมือนกัน แต่ภาษาไทยลื้อกับภาษาไทยถิ่นเหนือ มีการออกเสียงไม่เหมือนกัน ผู้วิจัยจึงสนใจว่า เมื่อชาวไทยลื้อเข้ามาอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ในภาคเหนือ ตอนบนของไทย จะได้รับอิทธิพลของภาษาไทยถิ่นเหนือหรือไม่ และยังคงธำรงรักษาภาษาไทยลื้อ ตั้งเดิมไว้ได้มากน้อยเพียงใด โดยการศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงและคำศัพท์ของภาษาไทยถิ่นเหนือ กับภาษาไทยลื้อ

ผู้วิจัยสนใจศึกษาภาษาไทยลื้อ ที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เนื่องจากจังหวัดพะเยา เพราะ จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่าที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เป็นพื้นที่ที่มีความเข้มข้นของ การใช้ภาษาไทยลื้อสูง เพราะมีประชากรที่เป็นชาวไทยลื้ออาศัยอยู่จำนวนมาก และยังคงรักษาภาษา ไทยลื้อไว้ได้อย่างดี จึงน่าจะมีการธำรงรักษาภาษาไทยลื้อไว้ได้มากที่สุด จึงเลือกศึกษาที่หมู่บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

เมื่อผู้วิจัยศึกษาการแบ่งกลุ่มภาษาตระกูลไทโดยอาศัยเกณฑ์ทางเสียง ของเจมส์ อาร์แชมเบอร์เลน (Chamberlain, 1975) ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทลื้อจัดอยู่ในกลุ่ม P ได้แก่ ภาษากลุ่มที่มีพยัญชนะต้นดั้งเดิมเป็นเสียงกัก ก้อง / *b d g / และกลายเป็นเสียงไม่ก้อง ไม่มีลม / p, t, k / ในคำที่ตัวเขียนภาษาไทยมาตรฐานใช้ <พ ท ค> ได้แก่ภาษาแจ้ฟ่าง ไทเมา เมืองกา ไทดำ ไทแดง ไทขาว ไทลื้อ ไทใหญ่ ไทยวน ไทอาหม

จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นด้านการแยกเสียงวรรณยุกต์ (tonal split) ของภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทลื้อ ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของ วิลเลียม เจ เก็ดนีย์ (Gedney, 1973) จากแบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของ เก็ดนีย์ พบว่าการแยกเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมในช่อง A มีการแตกตัวเป็น 2 ลักษณะ คือ A 1-23-4 ได้แก่ ภาษาแจ้ฟ่าง ไทเมา และเมืองกา ส่วนอีกลักษณะหนึ่งมีการแตกตัวแบบ A 123-4 ได้แก่ ภาษาไทดำ ไทขาว ไทลื้อ ไทใหญ่ ไทยวน และไทอาหม ทำให้ทราบว่าภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทลื้อมีลักษณะการแตกตัวเหมือนกัน คือ เป็นแบบ A 123-4

เมื่อศึกษาภาษาไทยถิ่นเหนือ จากการศึกษาของ ปิยะวัติ วั่งซ้าย (2550) และภาษาไทลื้อของ ชญานนท์ แสงศรีจันทร์ (2541) ทำให้ผู้วิจัยพบว่าหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย หน่วยเสียงสระเดี่ยว และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของทั้งสองภาษามีจำนวนเท่ากัน แต่มีสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์ที่แตกต่างกัน ส่วนพยัญชนะต้นควบกล้ำของภาษาไทยถิ่นเหนือมีมากกว่าภาษาไทลื้อ และยังพบว่าในภาษาไทลื้อไม่มีหน่วยเสียงสระประสม

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีลักษณะเด่นของภาษาไทลื้อคือ มีการสนธิเสียงวรรณยุกต์เมื่ออยู่ในวลีหรือประโยค (Tone Sandhi) มีเสียงครึ่งพยางค์ (Syllabic) ซึ่งภาษาไทลื้อนี้มีความใกล้เคียงกับภาษาของมากจากการศึกษาวิจัยของ Nanthariya Lamchiagdase (1984) ที่ศึกษาภาษาไทลื้อที่ตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษาหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทลื้อ ที่หมู่บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นคนละพื้นที่กับที่ชญานนท์ แสงศรีจันทร์ (2541) ได้ศึกษาไว้ เนื่องจากผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาภาษาไทลื้อที่ใช้ในหมู่บ้านดังกล่าวให้ลุ่มลึกมากขึ้น ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์หน่วยเสียงโดยใช้โปรแกรม praat

เมื่อผู้วิจัยศึกษาเปรียบเทียบด้านคำศัพท์ ผู้วิจัยพบสิ่งที่น่าสนใจหลายประการ เพราะการเปรียบเทียบด้านคำศัพท์ เพื่อหาคำร่วมเชื้อสาย หรือคำศัพท์เฉพาะหรือคำศัพท์ที่มีการใช้แตกต่างกัน จะทำให้เห็นลักษณะเด่นทางภาษา ทำให้ทราบการใช้คำศัพท์และสามารถจัดกลุ่มภาษาตามความสัมพันธ์ของภาษา อีกทั้งเป็นข้อมูลสำคัญในการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติและภาษาไทเปรียบเทียบ เพื่อสืบสร้างหาภาษาไทดั้งเดิมอีกด้วย จากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่ามีการใช้คำศัพท์ของภาษาไทลื้อที่เหมือนคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือเนื่องจากชาวไทลื้อได้อพยพมาอยู่ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยมาเป็นเวลานาน ถึงแม้ชาวไทลื้อจะมีภาษาของตนเอง แต่เมื่อมาอยู่ในวงล้อมภาษาไทยถิ่นเหนือ การจะสื่อสารกันให้เข้าใจระหว่าง

สองกลุ่ม ผู้ที่ใช้ภาษาของชนกลุ่มน้อยหรือภาษาพลัดถิ่น จึงได้รับอิทธิพลทางการใช้ภาษา โดยการยืมคำศัพท์ของภาษาไทยถิ่นเหนือมาใช้ปนในภาษาของตนเอง ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์การใช้คำของคนไทลื้อสามระดับอายุ ที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ของ ชฎานนท์ แสงศรีจันทร์ (2541) ที่ผลการวิจัยพบว่าผู้ใช้ภาษาที่มีอายุน้อยมักมีการรับคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือมาใช้ปะปนในภาษาของตนเอง แต่ผู้สูงอายุสามารถธำรงรักษาคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นไว้ได้มาก

จากการศึกษาด้านคำศัพท์พบว่าภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทลื้อมีความต่างด้านปฏิภาคของเสียงอย่างเป็นระบบและมีรูปศัพท์ที่ต่างกันโดยใช้คนละรูปศัพท์ จากข้อสังเกตนี้จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจต้องการศึกษาเปรียบเทียบภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทลื้อให้ครอบคลุมและกว้างกว่างานวิจัยที่มีมาก่อนนี้ ทั้งเรื่องของระบบเสียงและคำศัพท์เพื่อหาลักษณะร่วม และเอกลักษณ์ของระบบเสียงและคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทลื้อโดยภาษาถิ่นเหนือศึกษาที่หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และภาษาไทลื้อ ศึกษาที่หมู่บ้านห้วยน ตำบลห้วยน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เนื่องจากในบริเวณนี้มีชาวไทลื้ออาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังพูดภาษาไทลื้อในชีวิตประจำวันด้วย ความแตกต่างด้านคำศัพท์ระหว่างภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทลื้อ เช่น คำที่มีความหมายว่า ‘ฝรั่ง’ ในภาษาไทยถิ่นเหนือจะใช้คำว่า /ba:3 man5/ แต่ในภาษาไทลื้อจะใช้คำว่า /m ko:j5 sa2 da:2/ หรือคำที่มีความหมายว่า ‘เสื่อ’ ในภาษาไทยถิ่นเหนือจะใช้คำว่า /sia5/ ส่วนภาษาไทลื้อจะใช้คำว่า /sə:5/ เป็นต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ของทั้งสองภาษา เพราะแม้ว่าทั้งสองภาษาจะจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกัน แต่มีลักษณะทางภาษาที่ไม่เหมือนกัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบเสียงของภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่พูดในอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางกับภาษาไทลื้อ ที่พูดในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงและคำศัพท์ของภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่พูดในอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางกับภาษาไทลื้อ ที่พูดในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1. ศึกษา ระบบเสียงและคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่ใช้พูดในหมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวงอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
2. ศึกษา ระบบเสียงและคำศัพท์ภาษาไทลื้อ ที่ใช้พูดในหมู่บ้านห้วยน ตำบลห้วยน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา
3. ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียง และคำศัพท์ของภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทลื้อ จากหน่วยอรรถจำนวน 2,000 หน่วยอรรถ

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. **ภาษาไทยถิ่นเหนือ** หมายถึง ภาษาที่คนไทยภาคเหนือตอนบนใช้พูดกันในชีวิตประจำวัน หรือเรียกว่า “คำเมือง” ในที่นี้หมายถึงภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่ชาวเหนือใช้พูดกันในหมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

2. **ภาษาไทยถิ่นกรุงเทพฯ** หมายถึง ภาษาที่ใช้เป็นภาษาราชการของประเทศไทย หรือภาษาที่คนในภาคกลางใช้พูดในชีวิตประจำวัน หรือเรียกว่า ภาษาไทยถิ่นกรุงเทพฯ

3. **ภาษาไทยลื้อ** หมายถึง ภาษาที่ชาวไทลื้อใช้พูดในชีวิตประจำวัน ในที่นี้จะหมายถึง ภาษาไทลื้อที่ชาวไทลื้อใช้พูดกันในหมู่บ้านหยวน หมู่ที่ 2 ตำบลหยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

4. **ผู้บอกภาษา** หมายถึง เจ้าของภาษาที่ให้ข้อมูลภาษาในแต่ละพื้นที่วิจัย

5. **หน่วยอรรถ** หมายถึง หน่วยความหมาย แต่ละหน่วยอรรถ อาจแทนด้วยคำศัพท์ จำนวน 1 คำศัพท์ หรือมากกว่านั้นก็ได้

6. **คำศัพท์ที่มีรูปศัพท์เดียวกัน** หมายถึง คำศัพท์ที่มีการใช้รูปศัพท์เดียวกันทั้งในภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อ ซึ่งอาจแตกต่างกันที่พยัญชนะ สระ หรือเสียงวรรณยุกต์

7. **การแปรเสียง** หมายถึง ความแตกต่างเรื่องสัทลักษณะของเสียงพยัญชนะ สระ หรือวรรณยุกต์ ความแตกต่างที่เป็นการแปรเสียงนี้ดูเพิ่มเติมที่เกณฑ์การพิจารณารูปแปรของศัพท์เดียวกัน (สัญลักษณ์การแปรเสียงคือ ~)

8. **รูปแปรของศัพท์เดียวกัน** หมายถึง คำที่มีความคล้ายคลึงกันทางเสียงหรือรูปคำมาก ความคล้ายคลึงกันดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยเกณฑ์การแปรเสียงหรือการแปรรูปคำ

1.5 วิธีดำเนินงานวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมการวิจัยด้านเอกสาร

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การจัดกลุ่มภาษาตระกูลไท กล้องทดสอบเสียงวรรณยุกต์ การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ การศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียง การศึกษาภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อ การวิเคราะห์และเปรียบเทียบคำศัพท์ การวิเคราะห์และเปรียบเทียบระบบเสียง การกำหนดรายการคำที่นำไปใช้ในการเก็บข้อมูล และข้อมูลทางด้านสังคมศาสตร์ มานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ ของชาวไทยถิ่นเหนือ ที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และชาวไทลื้อ ที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการวิจัย

2.1 การเก็บข้อมูลระบบเสียง

ผู้วิจัยใช้คำศัพท์จำนวน 60 คำ จากแบบทดสอบเสียงของ วิลเลียม เจ เก็ดนีย์ ไปสอบถามผู้บอกภาษาทั้งสองภาษา โดยผู้วิจัยให้ผู้บอกภาษาออกเสียงคำศัพท์เป็นภาษาของตนเอง คำละ 3 ครั้ง แล้วทำการบันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึกเสียงพร้อมกับจดบันทึก จากนั้นผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรม praat เพื่อวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ของทั้งสองภาษา เมื่อทราบหน่วยเสียงวรรณยุกต์แล้ว จึงทำการใส่ตัวเลขกำกับเสียงวรรณยุกต์

2.2 การสร้างรายการคำศัพท์

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดรายการคำศัพท์ เช่น งานวิจัยของ ปิยะวัติ วั่งซ้าย (2550) ที่ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาของ ที่ใช้พูดในหมู่บ้าน เหล่าตุ๋ ตำบลหนองยวง กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูนกับระบบเสียงภาษาไทยเหนือ (กำเมื่อง) ใช้พูดในหมู่บ้านป่ารกฟ้า ตำบลน้ำดิบ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน งานวิจัยของพัชราภรณ์ เศวตสุวรรณ (2530) ศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาถิ่นอีสานที่ไม่ร่วมเผ่าพันธุ์ภาษาไทยกลางกับ ภาษาตระกูลไท งานวิจัยของมูจลินทร์ ลักษณะวงษ์ (2530) ที่ศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาไทยถิ่น ในจังหวัดสกลนคร งานวิจัยของยุวเรศ วุทธิธโรพล (2547) ศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ ในตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ตำบลบ้านดึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย และตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก และงานวิจัยของ Nanthariya Lamchiagdase (1984) ที่ศึกษาระบบเสียงของภาษาไทยถิ่นในจังหวัดลำปาง เป็นต้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือก หน่วยยรรธ ตลอดจนกำหนดหน่วยยรรธขึ้นเองตามความเหมาะสมประมาณ 2,000 หน่วยยรรธ ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกหน่วยยรรธดังต่อไปนี้

2.2.1 เป็นหน่วยยรรธที่ผู้บอกภาษาในพื้นที่วิจัยรู้จัก มีความหมายแน่นอน และเป็นคำที่ใช้ในชีวิตประจำวันของทุกกลุ่ม

2.2.2 เป็นหน่วยยรรธที่ไม่มีลักษณะพิเศษ คือ ต้องไม่เป็นคำสำนวน คำอุทาน คำขานรับ คำไม่สุภาพหรือคำหยาบ และคำยืมภาษาต่างประเทศ

2.2.3 เป็นหน่วยยรรธที่ผู้วิจัยคำนึงถึงความสะดวก ประหยัด และเหมาะสมในการ ซักถาม สามารถหาอุปกรณ์ประกอบการซักถามได้

รายการคำศัพท์ทั้ง 2,000 หน่วยยรรธนั้น ผู้วิจัยจัดหมวดหมู่ได้ 21 หมวดหมู่ ดังต่อไปนี้

1. คำเรียกกิริยาอาการ	จำนวน 695 หน่วยยรรธ
2. คำเรียกสิ่งของเครื่องใช้	จำนวน 222 หน่วยยรรธ
3. คำเรียกพืช ผัก และผลไม้	จำนวน 151 หน่วยยรรธ
4. คำเรียกสัตว์	จำนวน 142 หน่วยยรรธ

5. คำเรียกลักษณะและนิสัย	จำนวน 105 หน่วยย่อย
6. คำเรียกญาติ ผู้คน และสรรพนาม	จำนวน 93 หน่วยย่อย
7. คำเรียกอวัยวะ	จำนวน 85 หน่วยย่อย
8. คำเรียกอาหาร	จำนวน 73 หน่วยย่อย
9. คำเรียกที่อยู่อาศัยและสถานที่	จำนวน 68 หน่วยย่อย
10. คำบอกเวลา	จำนวน 58 หน่วยย่อย
11. คำลักษณนามและจำนวนนับ	จำนวน 56 หน่วยย่อย
12. คำเรียกธรรมชาติ	จำนวน 46 หน่วยย่อย
13. คำบอกตำแหน่งและทิศทาง	จำนวน 35 หน่วยย่อย
14. คำเรียกโรค	จำนวน 35 หน่วยย่อย
15. คำเรียกเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ	จำนวน 35 หน่วยย่อย
16. คำเรียกดอกไม้	จำนวน 32 หน่วยย่อย
17. คำถามและคำสั่งท่าย	จำนวน 28 หน่วยย่อย
18. คำเรียกสี	จำนวน 18 หน่วยย่อย
19. คำเรียกพิธีกรรมและการละเล่น	จำนวน 10 หน่วยย่อย
20. คำเรียกรสชาติ	จำนวน 8 หน่วยย่อย
21. คำเลียนเสียง	จำนวน 7 หน่วยย่อย

2.3 การกำหนดจุดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการเก็บข้อมูลภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อ โดยมีเกณฑ์ในการกำหนดจุดเก็บข้อมูลคือ เป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มคนที่พูดภาษาไทยถิ่นนั้น ๆ อาศัยอยู่ มีความเข้มทางภาษา และมีขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ของกลุ่มชนอย่างชัดเจน โดยอาศัยข้อมูลจากการเอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นนั้น ๆ ได้พื้นที่ในการเก็บข้อมูล ดังนี้

2.3.1 ภาษาไทยถิ่นเหนือ ศึกษาที่หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยเลือกศึกษาภาษาไทยถิ่นเหนือในพื้นที่นี้ เนื่องจากจังหวัดลำปางเป็นจังหวัดหนึ่งของภาคเหนือที่ไม่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ได้รับอิทธิพลจากภาษาต่างประเทศน้อยกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือ จึงน่าจะมีการรักษาภาษาไทยถิ่นเหนือไว้ได้มากกว่าจังหวัดอื่น ๆ เนื่องจากจังหวัดลำปางมีทั้งหมด 13 อำเภอ ได้แก่ อำเภอวังเหนือ อำเภอแจ้ห่ม อำเภองาว อำเภอเมืองปาน อำเภอเมืองลำปาง อำเภอแม่เมาะ อำเภอแม่ทะ อำเภอห้างฉัตร อำเภอเกาะคา อำเภอเสริมงาม อำเภอสบปราบ อำเภอเถิน และอำเภอแม่พริก ที่ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลภาคสนามในอำเภอเกาะคา เนื่องจากการศึกษาแผนที่ภาษาของจังหวัดลำปาง ตามงานวิจัยของ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ (2547) พบว่าประชากรในพื้นที่พูดภาษาไทยวนหรือภาษาไทยเหนือ

เป็นจำนวนมาก มีการใช้ภาษาเพียงภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยกลางเท่านั้น และมีจำนวนประชากรที่อพยพย้ายจากถิ่นฐานอื่นเข้ามาอยู่ในพื้นที่น้อย อีกทั้งประชากรส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอาศัยอยู่ในภูมิลำเนาเดิมเป็นจำนวนมาก และเขตพื้นที่ของอำเภอก็ไม่มีเขตติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ จึงน่าจะมีการออกเสียงและการใช้คำศัพท์ที่ใช้สืบทอดกันมา ในอำเภอนี้มีผู้อยู่อาศัยอยู่ประมาณ 60,520 คน จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจภาษาไทยถิ่นเหนือที่ใช้กันในท้องที่นี้ว่าจะมีความแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นอื่นเพียงใด ทั้งในด้านระบบเสียงและด้านคำศัพท์ จึงเลือกศึกษาที่หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

2.3.2 ภาษาไทลื้อ ศึกษาที่หมู่บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยเลือกศึกษาระบบเสียงและคำศัพท์ภาษาไทลื้อจากพื้นที่ดังกล่าว เนื่องจากจังหวัดพะเยามีทั้งหมด 9 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองพะเยา อำเภอเชียงคำ อำเภอดอกคำใต้ อำเภอปง อำเภอจุน อำเภอแม่ใจ อำเภอภูกามยาว และอำเภอเชียงม่วน โดยอำเภอเชียงคำ มีชาวไทลื้อที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่แถบสิบสองปันนาของประเทศจีน อพยพมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากที่สุด และจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่าที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เป็นพื้นที่ที่มีความเข้มข้นของการใช้ภาษาไทลื้อสูง เพราะมีประชากรที่เป็นชาวไทลื้ออาศัยอยู่จำนวนมาก และยังคงรักษาภาษาไทลื้อไว้ได้อย่างดี จึงน่าจะมีการดำรงรักษาภาษาไทลื้อไว้ได้มากที่สุด จึงเลือกศึกษาที่หมู่บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

2.4 การคัดเลือกผู้บอกภาษา ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้บอกภาษาดังนี้

- 2.4.1 เป็นผู้ที่มีถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่วิจัย และพูดภาษาไทลื้อนั้น ๆ ในชีวิตประจำวัน
 - 2.4.2 เป็นผู้มีอายุระหว่าง 60 – 70 ปี เนื่องจากผู้บอกภาษาที่มีอายุมากจะรักษา คำศัพท์เก่าได้มากกว่าผู้บอกภาษาที่มีอายุน้อย
 - 2.4.3 เป็นผู้มีการศึกษาไม่เกินระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
 - 2.4.4 เป็นผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้าง หรือไม่ได้ประกอบอาชีพ
 - 2.4.5 เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี เต็มใจที่จะให้ข้อมูล
 - 2.4.6 เป็นผู้มิอว้าวะในการออกเสียงครบถ้วนสมบูรณ์
- จากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้บอกภาษาจำนวน 4 คน

2.5 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

- 2.5.1 แบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ภาษาตระกูลไทของวิลเลียม เจ เค็ดนีย์ จำนวน 60 หน่วยอรรถ
- 2.5.2 รายการคำศัพท์ 2,000 หน่วยอรรถ
- 2.5.3 อุปกรณ์และภาพประกอบต่าง ๆ
- 2.5.4 เครื่องบันทึกเสียง

2.5.5 ดินสอ ปากกา ยางลบ สมุดบันทึก

2.5.6 กล้องถ่ายรูป

2.6 วิธีสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา

2.6.1 ผู้วิจัยนำคำศัพท์จากแบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ภาษาตระกูลไทของ วิลเลียม เจ เกตนิย์ จำนวน 60 หน่วยอรรถ ไปสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาไทยถิ่นเหนือและผู้บอกภาษาไทยถิ่นใต้ ซึ่งมีวิธีการคือ ผู้วิจัยถามผู้บอกภาษาเป็นภาษาไทยถิ่นเหนือ แล้วให้ผู้บอกภาษาออกเสียงด้วยภาษาของตนเองคำละ 3 ครั้ง พร้อมกับบันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึกเสียง

2.6.2 ผู้วิจัยนำรายการคำศัพท์จำนวน 2,000 หน่วยอรรถ ไปสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาไทยถิ่นเหนือและผู้บอกภาษาไทยถิ่นใต้ ซึ่งมีวิธีการคือ ผู้วิจัยให้ผู้บอกภาษาดูของจริงประกอบการซักถาม มีการแสดงท่าทางประกอบการซักถาม หรือให้ผู้บอกภาษาดูรูปภาพประกอบการซักถามในบางหน่วยอรรถ เพื่อให้ผู้บอกภาษาเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้เลียนเสียงประกอบการซักถาม ในบางหน่วยอรรถ ผู้วิจัยใช้คำถามประกอบการอธิบาย หรือการใช้คำถามโดยตรง และผู้วิจัยให้ผู้บอกภาษาเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันกับผู้บอกภาษาคู่คนและสามารถเล่าได้อย่างไม่ขัดเขิน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะสังเกตและจดคำศัพท์

2.7 ภาษาที่ใช้ในการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาทั้งชาวไทยถิ่นเหนือและชาวไทลื้อด้วยภาษาไทยถิ่นเหนือหรือคำเมือง เพราะเป็นภาษาแม่ (Mother language) ของผู้วิจัย อีกทั้งผู้วิจัยมีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือ จึงใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือได้เป็นอย่างดี และผู้วิจัยมีความเห็นว่าการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือในการสัมภาษณ์ จะช่วยลดความประหม่าในการให้ข้อมูล และสร้างความเป็นกันเองแก่ผู้บอกภาษา ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลภาษาที่แท้จริง

2.8 วิธีเก็บและรวบรวมข้อมูล

2.8.1 นำรายการคำศัพท์และอุปกรณ์ประกอบการสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา โดยให้ผู้บอกภาษาออกเสียงคำละ 2-3 ครั้ง

2.8.2 ผู้วิจัยฟังเสียงของผู้บอกภาษาจนแน่ใจว่าเป็นเสียงใดบ้าง แล้วจึงบันทึกด้วยสัทอักษร

2.8.3 บันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึกเสียง เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการตรวจสอบข้อมูลภายหลัง

2.8.4 บันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูล

3.1 คัดเลือกเฉพาะหน่วยอรรถที่ผู้บอกภาษาสามารถให้ข้อมูลครบถ้วนทั้ง 2 ภาษา ตัดหน่วยอรรถที่มีลักษณะซ้ำซ้อนกันหรือมีความหมายกำกวมและไม่สามารถวิเคราะห์ได้ออกไป จาก 2,500 หน่วยอรรถ จนเหลือ 2,000 หน่วยอรรถ

3.2 นำคำจากแบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของ วิลเลียม เจ เกิดนีย์ จำนวน 60 หน่วยอรรถที่ได้บันทึกเสียงจากผู้บอกภาษามาวิเคราะห์เพื่อหาระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อ และใส่วรรณยุกต์กำกับคำศัพท์ทั้ง 2,000 หน่วยอรรถ จากนั้นทำการหาคู่เทียบเสียง (minimal pairs) หรือคู่เทียบคล้าย (sub minimal pairs)

3.3 จำแนกคำศัพท์ที่เหลือทั้งหมด แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

3.2.1 มีการใช้คำศัพท์เหมือนกัน

3.2.2 มีการใช้คำศัพท์แตกต่างกัน

3.4 นำคำศัพท์ที่มีการใช้เหมือนกัน มาวิเคราะห์ว่ามีการใช้คำศัพท์ที่มีรูปศัพท์เดียวกัน หรือการใช้คำศัพท์ที่มีรูปแปรของศัพท์เดียวกัน โดยพิจารณาตามกฎการแปรเสียงทางภาษาศาสตร์

ขั้นตอนที่ 4 เปรียบเทียบระบบเสียงและคำศัพท์

นำคำศัพท์มาวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบเสียงของทั้งสองภาษา ทั้งพยัญชนะต้น พยัญชนะท้าย สระ วรรณยุกต์ และโครงสร้างพยางค์ และเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์เพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างของทั้งสองภาษา

ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยแสดงผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบระบบเสียงและคำศัพท์ โดยแสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างของระบบเสียง และแสดงให้เห็นความแตกต่างของและการใช้คำศัพท์ของทั้งสองภาษา จากนั้นอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ แล้วจัดพิมพ์ตามรูปแบบของวิทยานิพนธ์

1.6 แหล่งข้อมูล

1. สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
2. สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านบ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
4. ที่ว่าการอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
5. ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านบ้านห้วยวน ตำบลห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา
6. ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ วัดห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา
7. ฐานข้อมูลงานวิจัยออนไลน์ <http://tdc.thailis.or.th/tdc/>

1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถจัดแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มภาษาตระกูลไท
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.1 งานวิจัยที่เปรียบเทียบระบบเสียงของภาษาตระกูลไท
 - 2.2 งานวิจัยที่เปรียบเทียบด้านคำศัพท์ภาษาตระกูลไท

1. แนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มภาษาตระกูลไท

ฟิง กวย ลี (Li, 1959: 15-21, 1960 951-959) เป็นผู้เสนอการจัดกลุ่มภาษาตระกูลไท โดยใช้คำศัพท์และเสียงในคำศัพท์ โดยศึกษาคำศัพท์ประมาณ 1,800 คำจากภาษาไทถิ่นต่าง ๆ 20 ภาษา พบว่าสามารถแยกกลุ่มศัพท์ได้หลายประเภท คำศัพท์ที่สามารถนำมาจัดกลุ่มภาษาได้คือ ศัพท์ที่ปรากฏในหลายภาษาและทำให้เห็นการแยกกลุ่มได้ ซึ่งลี ได้ศึกษาการกระจายคำศัพท์ประเภทนี้ไว้ดังนี้

- ก. คำศัพท์ร่วมของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2
- ข. คำศัพท์ร่วมของกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3
- ค. คำศัพท์ร่วมของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 3

เป็นที่น่าสังเกตว่าคำศัพท์ของกลุ่มที่ 1 กับกลุ่มที่ 2 หรือ กลุ่มที่ 2 กับกลุ่มที่ 3 ใช้ร่วมกันได้ อาจเป็นเพราะมีอาณาเขตติดต่อกัน แต่คำศัพท์บางคำที่ใช้ร่วมกันระหว่างกลุ่มที่ 1 กับกลุ่มที่ 3 แต่ไม่ปรากฏว่ามีการใช้ในกลุ่มที่ 2 คำศัพท์เหล่านี้ที่น่าสนใจมาก เนื่องจากแสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่ 2 ไม่ได้ทำหน้าที่เชื่อมกลุ่มที่ 1 กับกลุ่มที่ 3 ดังนั้นภาษาทั้ง 3 กลุ่มควรแยกออกจากกันอย่างอิสระพร้อม ๆ กัน ต่อมาในปี ค.ศ. 1960 ลีได้ใช้เกณฑ์ลักษณะทางเสียงที่ปรากฏในคำศัพท์ประเภทที่มีใช้ทุกภาษามาพิจารณาร่วมกับศัพท์ประเภทที่มีใช้ร่วม 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2, กลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3, กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 3 การจัดกลุ่มดังกล่าวใช้เกณฑ์ดังนี้

- ก. ลักษณะก้อง – ไม่ก้องของพยัญชนะต้นในคำศัพท์บางคำ

การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะก้อง – ไม่ก้อง มีส่วนสัมพันธ์กับเสียงวรรณยุกต์ กล่าวคือ ลักษณะร่วมของกลุ่มที่ 1 กับกลุ่มที่ 2 มีเสียงวรรณยุกต์บ่งชี้ว่าพยัญชนะต้นดั้งเดิมเป็นเสียงไม่ก้อง ในขณะที่พยัญชนะต้นดั้งเดิมของกลุ่มที่ 3 เป็นเสียงก้อง และลักษณะร่วมของกลุ่มที่ 2 และ 3 เป็นเสียงก้อง ด้วยเหตุผลนี้จึงสนับสนุนให้แยกภาษาตระกูลไทเป็น 3 กลุ่ม

- ข. ลักษณะการกลายเสียงของพยัญชนะควบกล้ำในภาษาไทยดั้งเดิม

ลีพบว่าภาษากลุ่มกลาง (กลุ่มที่ 2) แสดงวิวัฒนาการต่อเนื่องมากกว่าภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (กลุ่มที่ 1) และกลุ่มเหนือ (กลุ่มที่ 3) กล่าวคือ ในขณะที่กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 3

แสดงการกลายเสียง เช่น จาก *pr → t ภาษากลุ่มที่ 2 จะแสดงการกลายเสียงต่อไปอีกขั้นหนึ่งคือ มีลักษณะพ่นลม *pr → t → th ลักษณะการกลายเสียงของพยัญชนะต้นควบกล้ำนี้ แสดงถึงความเป็นอิสระในการจัดกลุ่มภาษากลุ่มกลางว่าไม่ได้เป็นกลุ่มเชื่อมระหว่างกลุ่มเหนือ และกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้

อาจสรุปได้ว่า ฟัง กวย ลี ใช้เกณฑ์คำศัพท์และลักษณะทางเสียงในคำศัพท์ควบคู่กันและผลของการศึกษาก็สนับสนุนซึ่งกันและกัน เมื่อพิจารณากลุ่มภาษาทั้ง 3 กลุ่มในแง่ของพื้นที่แล้ว จะเห็นว่าภาษาทั้ง 3 กลุ่มเรียงกันจากเหนือลงใต้ กล่าวคือ ภาษากลุ่มเหนือพูดกันเฉพาะในประเทศจีน ที่มณฑลกวางสีคือชายแดนจีน เวียดนาม รวมทั้งตอนเหนือของเวียดนาม ส่วนภาษากลุ่มตะวันตกเฉียงใต้พูดในบริเวณประเทศไทย ลาว พม่า อินเดีย จากนั้นลี ได้จัดกลุ่มภาษาเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มตะวันออกเฉียงใต้ (Southwestern group) ได้แก่ ภาษาไทย ลาว ไทดำ ไทลื้อ ไทขาว ไทใหญ่ และอาหม กลุ่มกลาง (Central group) ได้แก่ ภาษาไต ไท่ นุง หลงโจว เทียนเปา และยุงซุน และกลุ่มเหนือ (Northern group) ได้แก่ ภาษาหู่หมิง เซียนเซียง เซเฮง หลิงหยุน ซีหลิน เทียนเจา และไป๋อ้าย

เจ. มาร์วิน บราวน์ (Brown, 1965: 12 – 17) นักภาษาศาสตร์ที่ศึกษาภาษาตระกูลไทและแบ่งภาษาในกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (Southwestern group) ตามการแบ่งของ ฟัง กวย ลี โดยใช้เกณฑ์ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย บราวน์ได้ศึกษาภาษาถิ่นที่มีผู้พูดอาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยเสนอแนวคิดไว้ในวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก เรื่อง “From Ancient Thai to Modern Dialects” ผลการศึกษาแบ่งภาษาถิ่นเป็น 7 ถิ่นตามสภาพภูมิศาสตร์ ดังนี้

1. ภาษาไทใหญ่ (Shan) พูดในรัฐฉานประเทศพม่า มีผู้พูดมากกว่า 2 ล้านคน มีภาษาถิ่นที่สำคัญ 3 ถิ่นย่อย คือ ภาษาชานเหนือ มีศูนย์กลางที่เมืองล่าเสี้ยว (Lashio) ภาษาชานใต้ มีศูนย์กลางที่เมืองตองยี (Taunggyi) และภาษาชานตะวันออกเฉียงใต้ มีศูนย์กลางที่เมืองเซียงตุง (Keng tung) บราวน์เก็บข้อมูลภาษาไทใหญ่ในจังหวัดเชียงราย ที่เป็นผู้อพยพมาจากเซียงตุง

2. ภาษาไทยถิ่นเหนือ (Northern Thai) พูดกันทางภาคเหนือของประเทศไทย แบ่งเป็น 5 ภาษาถิ่นย่อย ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นเชียงตุง แพร่ น่าน ลำปาง และเชียงใหม่

3. ภาษาพวน (Phuan) อพยพมาจากเมืองเซียงขวาง ประเทศลาว ตั้งหลักแหล่งกระจายกันตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในภาคกลางของประเทศไทย ภาษาพวนที่บราวน์ใช้เป็นตัวอย่างของกลุ่มนี้คือภาษาพวนที่อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

4. ภาษาไทยกลาง (Central Thai) มีผู้พูดอยู่ในภาคกลางของประเทศไทยแบ่งเป็น 3 ภาษาถิ่นย่อย คือ ภาษาไทยกรุงเทพฯ พูดที่กรุงเทพมหานคร ภาษาไทยถิ่นสุพรรณบุรี พูดที่อำเภออุทุมพร และภาษาไทยถิ่นโคราช พูดที่อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

5. ภาษาผู้ไท (Phu Tai) พูดที่อำเภอเมือง อำเภอนวนนิวาส จังหวัดสกลนคร จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดนครพนม และจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

6. ภาษาลาว (Lao) พุทธทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยและประเทศลาว
บรวมนับแบ่งภาษาลาวออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

6.1 กลุ่มหลวงพระบาง ได้แก่ ภาษาลาวที่พูดตั้งแต่หลวงพระบางมาถึงแม่น้ำโขง
รวมจังหวัดเลยประเทศไทย ภาษากลุ่มหลวงพระบางนี้แบ่งเป็น 4 ถิ่นย่อย คือ ภาษาลาวหลวงพระบาง
ภาษาลาวไชยบุรี ที่แก่นท้าว ภาษาลาวเมืองเลยที่อำเภอด่านซ้าย และภาษาลาวเมืองเลยที่อำเภอเมือง

6.2 กลุ่มลาวเวียงจันทน์ พูดกันทั่วไปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย บริเวณ
ภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งบรวมนับได้แบ่งเป็นถิ่นย่อย ๆ อีก 23 ถิ่น

6.3 กลุ่มภาษาย้อ / ย้อ (Yo) พูดในท้องที่ต่าง ๆ ของจังหวัดสกลนครและนครพนม

7. ภาษาไทยถิ่นใต้ (Southern Thai) พูดกันทางภาคใต้ของประเทศไทย มี 2 ถิ่นย่อย คือ

7.1 กลุ่มตากใบ คือ ภาษาไทยถิ่นใต้ที่พูดในอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ไกลแถบ
ชายแดนใต้ของประเทศไทย – มาเลย์

7.2 กลุ่มปักษ์ใต้ คือ ภาษาไทยถิ่นใต้ที่พูดกันตั้งแต่จังหวัดชุมพรจนถึงนราธิวาส แบ่งเป็น
18 ถิ่นย่อยตามสำเนียงพูดในแต่ละจังหวัด

ภาษาทั้ง 7 กลุ่มนี้ บรวมนับได้แบ่งเป็น 5 สาขา ตามเกณฑ์ความสามารถในการสื่อสารได้เข้าใจ
กัน ซึ่งแสดงความใกล้ชิดทางภาษาศาสตร์ด้วย ดังแผนภูมิ

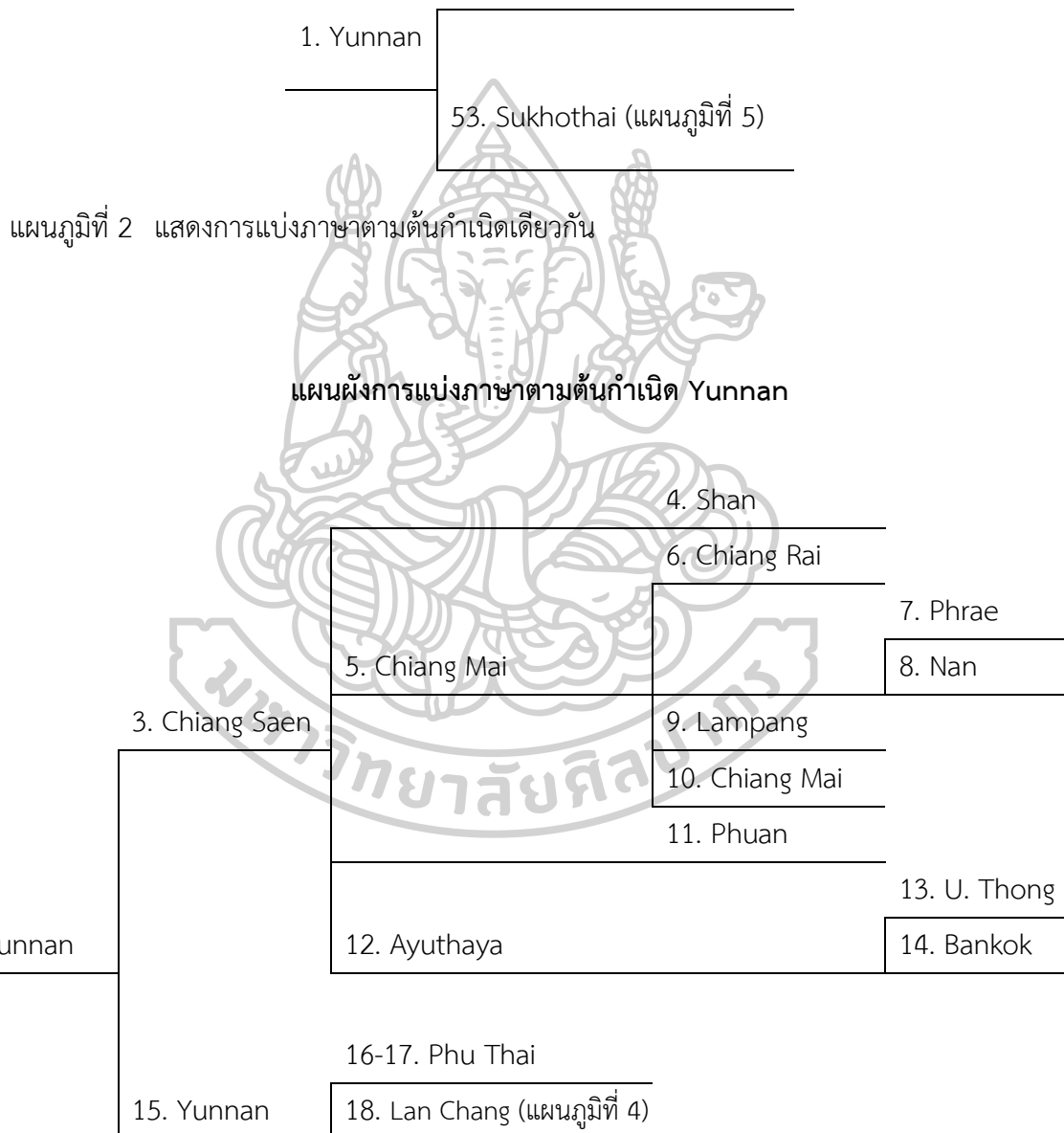
แผนภูมิที่ 1 แสดงความใกล้ชิดทางภาษาศาสตร์ของการใช้ภาษาถิ่นในประเทศไทย

บรวมนับใช้จำนวนเส้นแสดงถึงความสัมพันธ์ของภาษา 5 สาขา ยังมีจำนวนเส้นกันมากก็แสดง
ความห่างไกลในการสื่อสารให้เข้าใจกัน เช่น ภาษาไทยกลางห่างจากภาษาไทยใหญ่มากที่สุด เพราะมี
จำนวนเส้นกันถึง 5 เส้น แต่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับภาษาไทยถิ่นใต้มากที่สุด

อย่างไรก็ตามเมื่อ บราวน์ ได้ศึกษาภาษาไทยทั้ง 7 กลุ่ม โดยใช้เกณฑ์การแบ่งภาษาตามต้นกำเนิดเดียวกันของภาษา (Genealogical Classification) โดยพิจารณาถึงวิวัฒนาการร่วมกันของเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ อาจเขียนแผนผังการแบ่งภาษาของบราวน์ได้ดังนี้

การแบ่งภาษาตามต้นกำเนิดเดียวกัน

2. Yunnan (แผนภูมิที่ 3)

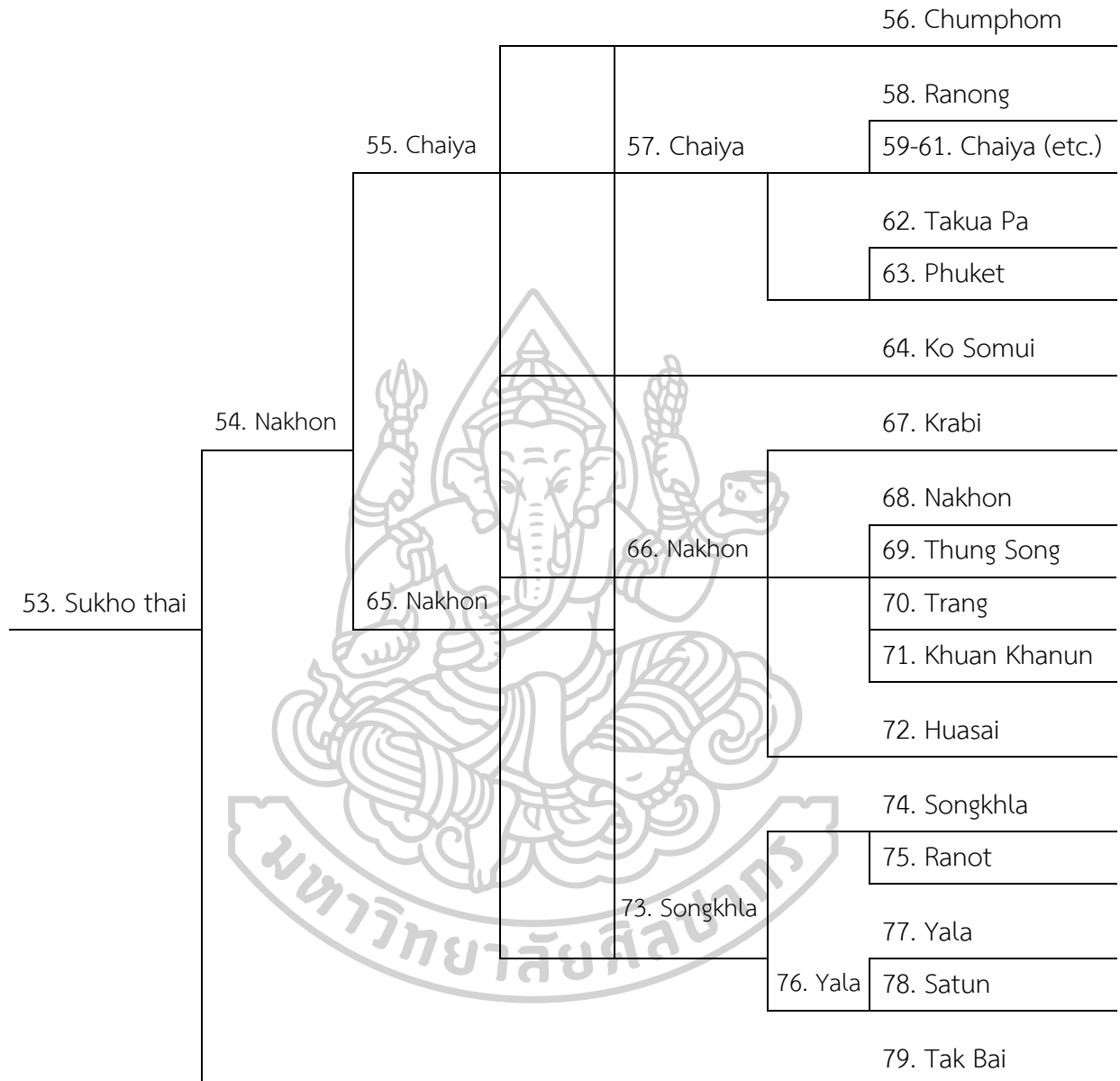
แผนภูมิที่ 3 แสดงการแบ่งภาษาตามต้นกำเนิด Yunnan

แผนผังการแบ่งภาษาตามต้นกำเนิด Lan Chang

		20. Luang Prabang	
	19. Luang Prabang	21. Kaen Thao	
		22. Dan sai	
		23. Loei	
		26. Thurakhom	
		27. Vientiane	
	24. Vientiane	25. Vientiane	28. Lom Sak
			29. Khon Sawan
			30. Chaiyaphum
			31. Nong Khai
		33-36. Roi-et (etc.)	
18. Lan Chang		37-43. Ubon (etc.)	
		32. South. Lao	44. Bua Yai
			45. Khon Kaen
			46. Udon
			47. Phranom Phrai
			48. Si Saket
			49. Tha Tum
			51. Yo
	50. Sakon Nakhon		52. Khorat

แผนภูมิที่ 4 การแบ่งภาษาตามต้นกำเนิด Lan Chang

แผนผังการแบ่งภาษาตามต้นกำเนิด. Sukhothai

แผนภูมิที่ 5 แสดงการแบ่งภาษาตามต้นกำเนิด Sukhothai

เจมส์ อาร์ แชมเบอร์เลน (Chamberlain, 1975: 49 - 66) เขียนบทความเรื่อง “A New Look at the History and Classification of the Tai Language” โดยเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มภาษาตระกูลกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (SWT Dialect) โดยอาศัยเกณฑ์ทางเสียง ดังนี้

1. การกลายเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิมที่เป็นเสียงกัก ก้อง (Voice Stop) *b *d *g ซึ่งจะวิวัฒนาการมาเป็นภาษา 2 กลุ่ม คือ

กลุ่ม P ได้แก่ ภาษากลุ่มที่มีพยัญชนะต้นดั้งเดิมเป็นเสียงกัก ก้อง และกลายเป็นเสียงไม่ก้อง ไม่มีลม /p, t, k/ ในคำที่ตัวเขียนภาษาไทยมาตรฐานใช้ <พ ท ค> เช่น “พ่อ” ภาษากลุ่มนี้จะเป็น /pɔː²/ ได้แก่ ภาษาแจ้ฟ่าง ไทเมา เมืองกา ไทดำ ไทแดง ไทขาว ไทลื้อ ไทใหญ่ ไทยวน (ในงานวิจัยนี้หมายถึงภาษาไทยถิ่นเหนือ) และอาหม

กลุ่ม PH ได้แก่ ภาษากลุ่มที่มีพยัญชนะต้นดั้งเดิมเป็นเสียงกัก ก้อง และกลายเป็นเสียงไม่ก้อง มีลม /ph, th, kh/ ในคำที่ตัวเขียนภาษาไทยมาตรฐานใช้ <พ ท ค> เช่น เช่น “พ่อ” ภาษากลุ่มนี้จะเป็น /phɔː²/ ได้แก่ ภาษาไทยสยาม ผู้ไท ไทเหนือ พวน ลาว และไทยถิ่นใต้

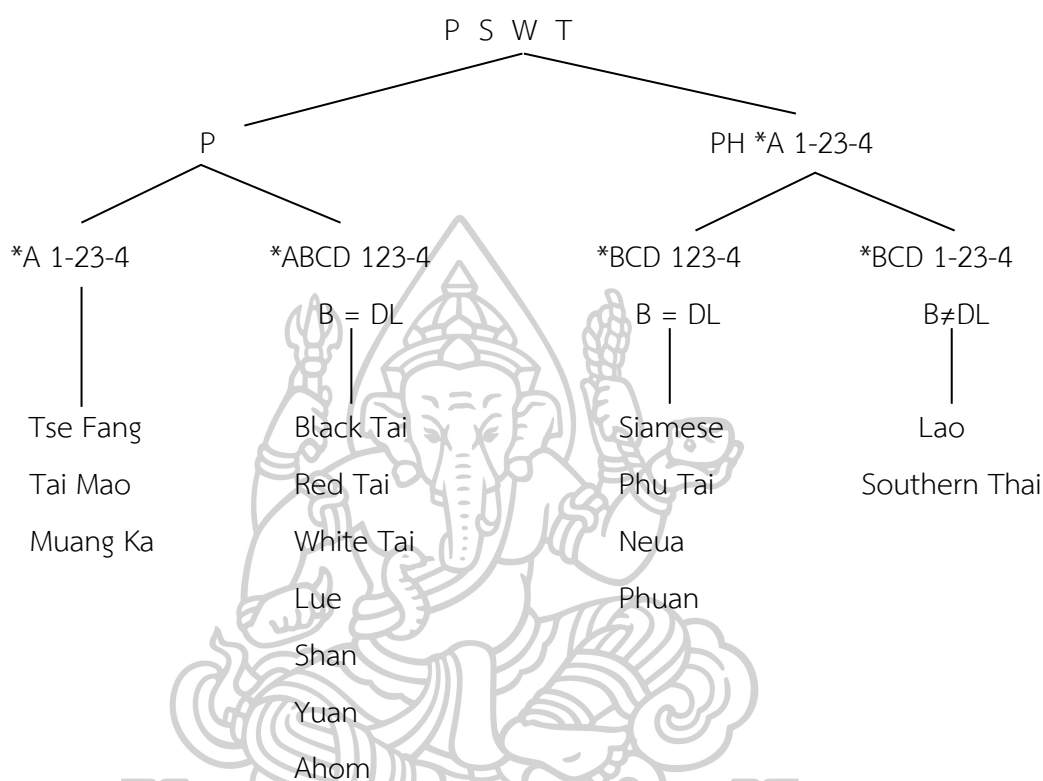
2. การแยกเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมในช่อง A ภาษากลุ่มตะวันตกเฉียงใต้กลุ่ม P มีการแตกตัวของวรรณยุกต์ในช่อง A เป็น 2 ลักษณะคือ *A1-23-4 ได้แก่ ภาษาแจ้ฟ่าง ไทเมา เมืองกา และ A123-4 ได้แก่ ภาษาไทดำ ไทขาว ลื้อ ไทใหญ่ ไทยวน และอาหม

3. การแยกเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมในช่อง *B C D ภาษาไทในกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้กลุ่ม PH มีการแตกตัวของวรรณยุกต์ช่อง *BCD เป็น 2 ลักษณะ คือ *BCD 123-4 ได้แก่ ภาษาไทยสยาม ภาษาผู้ไท ภาษาไทเหนือ ภาษาพวน และ *BCD 1-23-4 ได้แก่ ภาษาลาว ภาษาไทยถิ่นใต้

4. การแยกเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B และ DL ภาษากลุ่มตะวันตกเฉียงใต้กลุ่ม P / PH ในปัจจุบันมีการแตกตัวของวรรณยุกต์ช่อง B และ DL เป็น 2 ลักษณะ คือ B = DL ได้แก่ ภาษาไทยสยาม ผู้ไท ไทเหนือ พวน ไทดำ ไทแดง ไทขาว ไทลื้อ ไทใหญ่ ไทยวน และไทอาหม และ B≠DL ได้แก่ ภาษาลาวและภาษาไทยถิ่นใต้

เกณฑ์การแบ่งทั้ง 4 ข้อสามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิการแบ่งภาษากลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ของ เขมเบอร์เลน

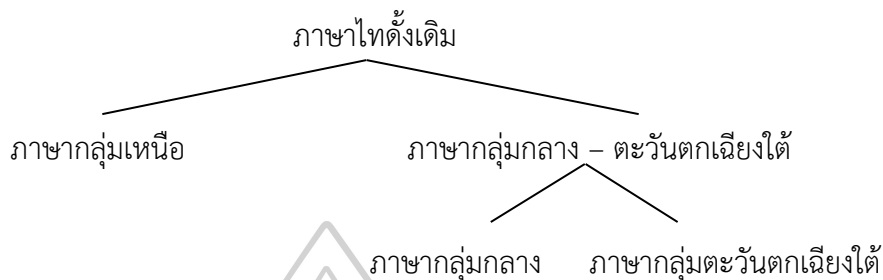

แผนภูมิที่ 6 แสดงการแบ่งภาษากลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ของ เขมเบอร์เลน

วิลเลียม เจ เก็ดนีย์ (Gedney, 1964) เสนอแนวคิดในบทความเรื่อง “How are the main branches of the family to be defined?” เกี่ยวกับการแยกกลุ่มภาษาตระกูลไทเป็น 3 กลุ่มตามความเห็นของ ฟัง กวย ลี คือ กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ กลุ่มกลาง และกลุ่มเหนือ เก็ดนีย์มีความเห็นว่าภาษาในกลุ่มเหนือมีลักษณะเฉพาะด้านศัพท์และเสียงที่ต่างจากกลุ่มอื่น กล่าวคือ ภาษาในกลุ่มเหนือจะมีคำเป็นจำนวนมากที่มีเสียงวรรณยุกต์ที่มีวิวัฒนาการมาจากพยัญชนะต้นดั้งเดิมที่เป็นเสียงก้อง ในขณะที่ภาษาไทกลุ่มกลางและกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้จะวิวัฒนาการมาจากพยัญชนะต้นดั้งเดิมที่เป็นเสียงไม่ก้อง นอกจากนี้เสียงสระของภาษากลุ่มเหนือก็ต่างไปจากกลุ่มอื่น

จากการที่ภาษาไทกลุ่มเหนือต่างจากภาษาไทกลุ่มอื่น ๆ เก็ดนีย์จึงเสนอการแบ่งภาษาตระกูลไทเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มเหนือและกลุ่มกลางตะวันตกเฉียงใต้ โดยภาษาไทกลุ่มเหนืออาจแยกออกจากภาษาไทดั้งเดิมก่อนกลุ่มอื่น อีกประการหนึ่งภาษาไทกลุ่มเหนือด้วยตนเองไม่ค่อยมีความต่างกันมากนัก

เมื่อเทียบกับความแตกต่างของภาษากลุ่มอื่น อาจเป็นเพราะคนที่พูดภาษาไทยกลุ่มเหนือไม่ค่อยอยู่กระจัดกระจายเหมือนคนที่พูดภาษาไทยกลุ่มอื่น เมื่อเกิดการกลายเสียงย่อมกระทบต่อภาษาทั้งกลุ่มได้ง่ายกว่า ดังแผนภูมิการแบ่งภาษาตระกูลไทตามแนวคิดของ วิลเลียม เจ. เกิดนีย์ ดังนี้

แผนภูมิที่ 7 แสดงการแบ่งภาษาตระกูลไทตามแนวคิดของ วิลเลียม เจ. เกิดนีย์

ในปี ค.ศ. 1973 วิลเลียม เจ. เกิดนีย์ ได้เสนอแบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาถิ่นจากบทความเรื่อง “A Checklist for Determining Tone in Tai Dialects” และได้แบ่งเสียงพยัญชนะต้นของภาษาไทยดั้งเดิมเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเสียงไม่ก้อง มีลม เสียงกักหรือเสียงเสียดแทรก ได้แก่เสียง /**ph, *th, *kh, *ch, *h, *f, *s, *x, *hm, *hn, *hŋ, *hl, *hr, *hw, *hj, *hp*/ และกลายเป็นเสียง / *ph, th, kh, ch, h, f, s, m, n, ŋ, l, r, w, j, ɲ* / ซึ่งเสียงเหล่านี้แทนด้วยอักษรสูง <ผ ถ ข ฉ ห ฝ ส ซ> หรืออักษรต่ำที่มี ห นำ คือ <หม ทน หง หล หร หว หย หย>

กลุ่มที่ 2 เสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเสียงไม่ก้อง ไม่มีลม เสียงกัก ได้แก่ /**p, *t, *k, *c* / และกลายเป็นเสียง / *p, t, k, c* / เสียงเหล่านี้แทนด้วยอักษรกลาง <ป ต ก จ> ในการเขียนภาษาไทยมาตรฐาน

กลุ่มที่ 3 เสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเสียงไม่ก้อง คอหอยกัก หรือคอหอยกักร่วม /**ʔ, *ʔb, *ʔd* / และกลายเป็นเสียง /*ʔ, b, d*/ ซึ่งแทนด้วยอักษรกลาง <อ บ ด> ในการเขียนภาษาไทยมาตรฐาน

กลุ่มที่ 4 เสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเสียงก้อง /**b, *d, *g, *m, *n, *ɲ, *ŋ, *ʂ, *f, *j̃, *z, *w, *l, *r, *j* / และกลายเป็นเสียง / *ph, th, kh, m, n, ɲ, ŋ, f, ch, s, w, l, r, j* / ซึ่งเสียงเหล่านี้แทนด้วยอักษรต่ำ <พ ท ค ม น ญ ง ค ฟ ซ ช ว ล ร ย>

เก็ดนีย มีความเห็นว่าพยัญชนะดั้งเดิมทั้ง 4 กลุ่มนี้มีอิทธิพลต่อการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิม A B C D โดย A คือ วรรณยุกต์ในคำที่ภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันไม่ใช้รูปวรรณยุกต์ B คือ เสียงวรรณยุกต์ในคำที่ภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันใช้วรรณยุกต์เอก C คือ เสียงวรรณยุกต์ในคำที่ภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันใช้รูปวรรณยุกต์โท และ D คือ เสียงวรรณยุกต์ในพยางค์ตาย แยกเป็น DS คือ เสียงวรรณยุกต์ในพยางค์ตายสระเสียงสั้น ส่วน DL คือ เสียงวรรณยุกต์ในพยางค์ตายสระเสียงยาว เก็ดนีย ได้สร้างแบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นโดยถือเอาความสัมพันธ์ระหว่างเสียงพยัญชนะต้นกับเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเกณฑ์กำหนดได้กล่องแบบทดสอบ 20 ช่อง ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงกล่องแบบทดสอบ 20 ช่อง ของเก็ดนีย

พยัญชนะต้น ดั้งเดิม	วรรณยุกต์ดั้งเดิมในภาษาไทย				
	พยางค์เป็น			พยางค์ตาย	
	A	B	C	DL	DS
กลุ่มที่ 1	หุ	ไ้	ข้าว	ขาด	หมัด
	ขา	ผ้า	เสือ	เหงือก	สุก
	หัว	เช่า	ไข่	หาบ	ผัก
กลุ่มที่ 2	ปี	ป่า	ป่า	ปอด	กบ
	ตา	ไก่	กล้า	ปีก	ตับ
	กิน	แก	ต้ม	ตอก	เจ็บ
กลุ่มที่ 3	บิน	บ่า	บ้า	แดด	เบ็ด
	แดง	บ่าว	บ้าน	อาบ	ดิบ
	ดาว	ดำ	อ้า	ดอก	อก
กลุ่มที่ 4	มือ	พี่	น้ำ	มิด	นก
	ควาย	พ่อ	น้อง	ลูก	มัด
	นา	ไร่	ม้า	เลือด	ลัก

จอห์น เอฟ. ฮาร์ตแมน (Hartman, 1980: 72 – 86) ได้เขียนบทความเรื่อง “A Model of the Alignment of Dialects in Southwestern Tai” โดยแบ่งภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ของฝั่ง กวย ลี ออกเป็น 3 กลุ่มย่อย (Subgroup) คือ

1. กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตอนล่าง (Lower Southwestern Tai group)
2. กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตอนกลาง (Middle Southwestern Tai group)
3. กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตอนบน (Upper Southwestern Tai group)

ฮาร์ตแมนได้อาศัยการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ (Tone Split group) จากภาษาไทยดั้งเดิม มาเป็นหลักในการจัดแบ่งภาษาตระกูลไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ ลักษณะการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ มีดังนี้

ก. การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์เป็นสามทาง (Tripartition) ตามลักษณะการเขียนของ ภาษาไทยกรุงเทพฯ จะมีอักษรสูง กลาง ต่ำ (high mid and low consonant) เมื่อนำคำทดสอบ เพื่อดูการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์เป็นช่อง A B C จะได้แผนภูมิดังต่อไปนี้

	A	B	C	
*ph				พยัญชนะต้นอักษรสูง
*p *ʔ				พยัญชนะต้นอักษรกลาง
*b				พยัญชนะต้นอักษรต่ำ

แผนภูมิที่ 8 แสดงการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์เป็นสามทาง (Tripartition)

กลุ่มภาษาที่มีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์เป็น 3 ทาง ได้แก่ ภาษาลาว ภาษาไทยสยาม และภาษาไทยถิ่นใต้ จึงแบ่งพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง กลาง ต่ำ เช่นเดียวกับการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ ในทางทฤษฎีภาษาเหล่านี้น่าจะมีเสียงวรรณยุกต์ 9 เสียงที่เกิดกับพยางค์เป็นแต่ละช่องคือ ช่อง A B C ในความเป็นจริงแล้วจากการวิจัยภาษาถิ่นตระกูลไทพบว่า ไม่มีภาษาถิ่นใดในปัจจุบันที่มีเสียงวรรณยุกต์ครบ 9 เสียง เพราะเสียงวรรณยุกต์บางช่องเกิดการรวมตัวกัน (Coalescence) ภาษาที่มีการแตกตัวแบบนี้จัดอยู่ในกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตอนล่าง ซึ่งภาษาในกลุ่มนี้มีลักษณะร่วมกัน 2 ประการ คือ

1. มีการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิม ก้อง เป็นเสียงไม่ก้อง แล้วต่อมาได้กลายเป็นเสียงไม่ก้อง มีลม

2. เปลี่ยนจากสระเสียงสั้นเป็นสระเสียงยาว ซึ่งเป็นวิธีการใหม่ที่เพิ่งปรากฏเมื่อไม่นานมานี้ และกำลังขยายไปทางเหนือเข้าสู่กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตอนกลางอีกด้วย

ข. การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์เป็นสองทาง (Bipartition) ภาษาที่มีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์แบบนี้จะมีการรวมเสียงวรรณยุกต์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงและอักษรกลางไว้ในกลุ่มเดียวกัน และแยกอักษรต่ำเป็นอีกเสียงวรรณยุกต์หนึ่ง ตลอดช่อง A B C ปรากฏกับภาษาที่อยู่

เหนือสุด คือภาษาไทยใหญ่ที่พูดทางตะวันตกและทางเหนือ ไทลื้อ ไทแดง ไทขาว ไทดำ ไทนุง หลงโจว หวู่หมิง เป็นต้น จัดเป็นภาษากลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตอนบน ดังแผนภูมิการแตกตัวต่อไปนี้

	A	B	C	
*ph				พยัญชนะต้นอักษรสูง
*p *ʔ				พยัญชนะต้นอักษรกลาง
*b				พยัญชนะต้นอักษรต่ำ

แผนภูมิที่ 9 แสดงการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์เป็นสองทาง (Bipartition)

ส่วนภาษากลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตอนกลาง จะมีการแปรเปลี่ยนของการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ไปจากแบบสองทาง (Bipartition) คือในช่อง A จะรวมอักษรสูงและอักษรกลางชุดที่ 1 (ป ต ก จ) ไว้ด้วยกัน และวรรณยุกต์อีกเสียงหนึ่งในช่อง A จะรวมอักษรกลางชุดที่ 2 (อ บ ด) กับอักษรต่ำไว้ด้วยกัน ส่วนช่อง B และ C จะมีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ระหว่างอักษรกลางและอักษรต่ำ การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ที่แปรเปลี่ยนจากแบบสองทางนี้เกิดขึ้นกับภาษาไทยใหญ่ เชียงตุง ภาษาไทเขิน เชียงตุง ลื้อเมืองยอง ประเทศพม่า และภาษาไทยถิ่นเหนือ ดังแผนภูมิการแตกตัวต่อไปนี้

	A	B	C	
*ph				พยัญชนะต้นอักษรสูง
*p				พยัญชนะต้นอักษรกลางชุดที่ 1
*ʔ				พยัญชนะต้นอักษรกลางชุดที่ 2
*b				พยัญชนะต้นอักษรต่ำ

แผนภูมิที่ 10 แสดงการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์เป็นสองทาง (Bipartition)

เมื่อพิจารณาภาษา 3 กลุ่มนี้แล้วจะเห็นว่า ภาษาทั้งสามเรียงลำดับตามสภาพทางภูมิศาสตร์ด้วย และฮาร์ตแมน มีความคิดเห็นว่าภาษาไทยกรุงเทพฯ ภาษาไทยถิ่นใต้ และภาษาลาว มีความใกล้ชิดกัน และแยกออกจากภาษาไทยถิ่นเหนือซึ่งมีความใกล้ชิดกับภาษาไทเขินและไทลื้อ

เรื่องเดช ปันเขื่อนขัตติย์ (2531, 112 - 128) ได้ศึกษาภาษากลุ่มตระกูลไทย* และเสนอรูปแบบการแบ่งกลุ่มภาษาตระกูลไทย 3 วิธี ดังนี้

1. การแบ่งกลุ่มภาษาโดยอาศัยคำศัพท์ โดยใช้คำศัพท์ 2 ลักษณะ คือ คำศัพท์ที่มีเสียงปฏิภาครระหว่างพยัญชนะต้นคำ เสียงกัก มีลม และไม่มีลม คือ / ph, th, ch, kh / และ / p, t, c, k /¹ จะได้ภาษา 2 กลุ่ม คือ

1.1 กลุ่มไท ได้แก่ ไทสยาม ไทใต้ ไทตากใบ ไทลาว ไทญ้อ ไทแสก ไทโย้ย ไทพวน ผู้ไท ไทกะเลิง นครไท

1.2 กลุ่มไต ที่แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1.2.1 กลุ่มภาษาไตยวนหรือไตเมือง

1.2.2 กลุ่มภาษาไตหลวง ได้แก่ ภาษาไตใหญ่ ไตหย่า ไตลื้อ ไตซิ่น ไตยอง ไตแดง ไตดำ ไตขาว ไตพาเก ไตอาหม ไตไท้ ไตนุง ไตหลงโจว และไตเหนอ

1.2.3 กลุ่มภาษาไตแฆหรือไตจิ้น คือกลุ่มภาษาที่พูดส่วนใหญ่ในประเทศจีนและเวียดนามตอนเหนือที่ติดกับจีน แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อยตามอิทธิพลของภาษาจีน คือ ไตจิ้น 1 คือกลุ่มภาษาไทยที่มีศัพท์จีนใช้ ซึ่ง ฟัง กวย ลี จัดเป็นภาษากลุ่มเหนือ ได้แก่ ภาษาไตจ้วง ไตเซียนเซียง ไตเซเฮง ไต หลิงหยุน ไตสีหลิน ไตเทียนเจา ไตโปอ้าย ฯลฯ และ ไตจิ้น 2 คือภาษาไทยที่มีศัพท์จีนมากที่สุด ได้แก่ ภาษากะไต ไตกำ ไตสุย ไตม๊ก ลักกะ ลี เกลาว ละตี และไตเตน

2. การแบ่งกลุ่มภาษาโดยอาศัยการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ ตามแบบทดสอบของเก็ดนีย์ แบ่งได้ 4 กลุ่ม คือ

2.1 กลุ่ม A1-234 คือ เสียงวรรณยุกต์แตกตัวที่กลุ่มอักษรสูงและอักษรกลาง-ต่ำ ได้แก่ ภาษาไตหย่า ไทสยาม ไทลาวบางถิ่น

2.2 กลุ่ม A12-34 คือ เสียงวรรณยุกต์แตกตัวที่กลุ่มอักษรสูงและอักษรกลางชุดที่ 1 กับอักษรกลางชุดที่ 2 และอักษรต่ำ ได้แก่ ภาษาไตยวน ไตลื้อ ยอง ซิ่น

2.3 กลุ่ม A123-4 คือ เสียงวรรณยุกต์แตกตัวที่กลุ่มอักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ ได้แก่ ภาษาไทใหญ่ คำตี้ ไทเมา ไทเหนอ ไตขาว ไตแดง นุง หลงโจว ญ้อ ตากใบ กะเลง โย้ย ลาวบางถิ่น พวน แสก ไทโคราช

2.4 กลุ่ม A1-23-4 คือ เสียงวรรณยุกต์แตกตัวที่กลุ่มอักษรสูงกับอักษรกลางกับอักษรต่ำ ได้แก่ ภาษาไทถิ่นใต้ ผู้ไท ไทพวนบางถิ่น ลาวบางถิ่น

3. การแบ่งกลุ่มภาษาโดยอาศัยจำนวนเสียงวรรณยุกต์ สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

3.1 กลุ่ม ว.4 คือ ภาษาที่มี 4 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ได้แก่ ภาษาลาว ญ้อ โย้ย ไตดาบางถิ่น ไตยวนราชบุรี กะเลิง เลปิง ฯลฯ

3.2 กลุ่ม ว.5 คือ ภาษาที่มี 5 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ได้แก่ ภาษาไทสยาม ผู้ไท ไตแดง ลาว ญ้อ ไตหย่า ไตใหญ่ กะเลิง ไทถิ่นใต้ ไตยวนราชบุรี ไตนุง ลาวเวียงจันทน์ ปากช่อง หลวงพระบาง

¹ ชื่อตระกูลภาษาใช้ “ไทย” ตามการใช้ในหนังสือภาษาถิ่นตระกูลไทย

3.3 กลุ่ม ว.6 คือ ภาษาที่มี 6 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ได้แก่ ภาษาไตยวน ลื้อ ซิ่น ยอง ไตขาว ไตดำ พวน หลงโจว วูหมิง ปูยี ไตนุง ลาวบางถิ่น ตากใบ โบอ้าย โท้ เทียนเปา กำ สุข ชำเหนือ ลุงมิง ย้อย แสก

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ งานวิจัยด้านระบบเสียงของภาษาตระกูลไท และงานวิจัยที่เปรียบเทียบด้านคำศัพท์ภาษาตระกูลไท ดังนี้

2.1 งานวิจัยด้านระบบเสียงของภาษาตระกูลไท

Nanthariya Lamchiagdase (1984) ได้ศึกษาเรื่อง The Phonology of Lue in Lampang Province เป็นการศึกษาระบบเสียงภาษาไทลื้อ ที่ตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และศึกษาภาษาไทลื้อที่พูดในจังหวัดลำปางว่าเป็นภาษาไทลื้อหรือภาษาไทยอง จากการศึกษาพบว่าระบบเสียงภาษาไทลื้อที่จังหวัดลำปางมีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 20 หน่วยเสียง คือ / p, t, c, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, m, n, ñ, ŋ, l, f, s, h, w, j / มีหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง คือ / kw, khw / มีหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียงคือ / -p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j / มีหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียงคือ / i, i:, e, e:, ε, ε:, u, u:, ə, ə:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ และมีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง คือ

วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงกลาง – สูง – ตก

วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงต่ำ

วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงกลาง – ตก

วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงสูง – ตก

วรรณยุกต์ที่ 5 เสียงสูง – ขึ้น

วรรณยุกต์ที่ 6 เสียงกลาง – ต่ำ – ตก

นอกจากนี้ยังได้เปรียบเทียบเสียงวรรณยุกต์ระหว่างภาษาไทลื้อที่เมืองเชียงตุง และที่บ้านหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา กับภาษาไทยอง ที่บ้านฉางข้าวน้อยใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน และบ้านดอนไชย อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า ภาษาไทลื้อที่ตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมือง จังหวัดลำปางเป็นภาษาไทยอง เช่นเดียวกับภาษาที่พูดในจังหวัดลำพูน จังหวัดแพร่ (บ้านถิ่น) และจังหวัดน่าน (อำเภอป่า)

Pornsawan Ploykaew (1985) ได้ศึกษาเรื่อง The Phonology of Lue in Chiangrai Province เป็นการศึกษาระบบเสียงภาษาไทลื้อที่พูดในบ้านสันมะแพน ตำบลท่าก่อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย พบว่ามีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 19 หน่วยเสียง คือ / p, ph, b, t, th, d, c, k, ʔ,

kh, f, s, h, m, n, ŋ, w, l, j / มีหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง คือ / kw, khw / มีหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียงคือ / -p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j / มีหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง คือ / i, i:, e, e:, ε, ε:, u, u:, ə, ə:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ และมีเสียงสระประสม 1 เสียง คือ / iə / มีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง คือ

- วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงกลาง - ต่ำ - ขึ้น
- วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงสูง - ระดับ
- วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงกลาง - ระดับ
- วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง - ต่ำ - ระดับ
- วรรณยุกต์ที่ 5 เสียงต่ำ - ระดับ
- วรรณยุกต์ที่ 6 เสียงกลาง - ต่ำ - ตก

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้จัดความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทลื้อที่บ้านสันมะแพนกับภาษาถิ่นตระกูลไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้อื่น ๆ โดยใช้แบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของ วิลเลียม เจ เกตนิย์ ทดสอบการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทลื้อถิ่นเมืองวะและถิ่นเมืองยอง ที่ผู้พูดอพยพมาจากประเทศพม่า แต่ปัจจุบันอาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว อีกทั้งยังอาศัยงานวิจัยของ ฮาร์ตแมน (1976) ที่ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ระหว่างภาษาตระกูลไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้แล้วแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตอนบน (The Upper Southwestern group) กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตอนกลาง (The Middle Southwestern group) และกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตอนล่าง (The Lower Southwestern group) ผลการศึกษาพบว่า ภาษาไทลื้อที่บ้านสันมะแพน (ถิ่นเมืองวะ) น่าจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับภาษาไทใหญ่ถิ่นเหนือ ภาษาไทลื้อเชียงรุ่ง ภาษาไทลื้อเชียงตุง ภาษาไทขาว ภาษาไทดำ ภาษาไทแดง (ฮาร์ตแมนจัดไว้ในกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตอนบน) ส่วนภาษาไทลื้อที่บ้านสันมะแพน (ถิ่นเมืองยอง) น่าจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับภาษาไทยถิ่นเหนือที่พูดในเชียงราย เชียงใหม่ น่าน แพร่ อุตรดิตถ์ และตาก (ที่ฮาร์ตแมนจัดไว้ในกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตอนกลาง)

นิภา อัมพรพรรดี (2529) ได้ศึกษาลักษณะของภาษาไทลื้อ ที่ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระบบเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ระบบคำ และระบบไวยากรณ์ (วลีและประโยค) ของภาษาไทลื้อ ที่ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาโดยควบคุมตัวแปรทางสังคม คือ เพศ อายุ การตั้งถิ่นฐาน อาชีพ และความสามารถในการใช้ภาษา ผลการศึกษาพบว่า ระบบเสียงของภาษาไทลื้อประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยว 20 หน่วยเสียง ได้แก่ คือ /p, t, c, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, m, n, ñ, ŋ, f, s, h, l, w, j/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกเสียง มีพยัญชนะควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง คือ /kw/ และ /khw/ และเป็นพยัญชนะท้ายได้ 9 หน่วยเสียง คือ /p, t, k, ʔ, m, n, ŋ, w, j/ ส่วนหน่วยเสียงสระ

มีเฉพาะหน่วยเสียงสระเดี่ยวจำนวน 18 หน่วยเสียง คือ /i, i:, e, e:, ε, ε:, u, u:, x, x:, a, a:, u, u:, o, o:, v, v:/ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์มีทั้งหมด 6 หน่วยเสียง คือ เสียงสูง-ระดับ, เสียงกลาง-ขึ้น-ตก, เสียงกลาง-ระดับ, เสียงกลาง-ระดับ-ตก, เสียงกลาง-ขึ้น-ระดับ และเสียงต่ำ-ขึ้น-ตก และมีลักษณะของวรรณยุกต์สนธิอีก 3 ลักษณะ ส่วนพยางค์ในภาษาไทยลื้อ ที่ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านมีโครงสร้างพยางค์ทั้งหมด 5 แบบ คือ C(C)V:^T, C(C)VN^T, C(C)V:N^T, C(C)VS^T และ C(C)V:S^T และยังมีการปรากฏของพยางค์นาสิก (Syllabic nasal) m, 2 ลักษณะ ที่ใช้นำหน้าชื่อผลไม้ และใช้นำหน้าคำบอกเวลา ส่วนระบบคำมี 2 ชนิด คือ หน่วยคำอิสระ และหน่วยคำไม่อิสระ ด้านการสร้างคำ มีวิธีการสร้างคำใหม่ 3 ชนิด คือ คำประสม คำซ้ำ และคำซ้อน ส่วนระบบไวยากรณ์ การเรียงคำในภาษาไทยลื้อมี 2 ชนิด คือ การเรียงคำระดับวลี และการเรียงคำในระดับประโยค และยังคงถึงความแตกต่างทางด้านเสียงระหว่างภาษาไทยลื้อกับภาษาไทยมาตรฐาน ว่ามีความแตกต่างทั้งเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ นอกจากนี้ยังได้รวบรวมบัญชีคำศัพท์ภาษาไทยลื้อไว้อีกด้วย

อรพันธ์ อุณากรสวัสดิ์ (2536) ได้ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาผู้ไทกับภาษาลาวโซ่ง โดยมีจุดประสงค์เพื่อเปรียบเทียบระบบเสียง ทั้งระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาผู้ไท ที่ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ กับภาษาลาวโซ่ง ที่ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เพื่อแสดงให้เห็นความเหมือนและความต่างของทั้ง 2 ภาษาที่อาจจะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาทั้งสองกลุ่ม ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา โดยคุมตัวแปรทางสังคมคือ อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ และภูมิลำเนา ผลการศึกษาพบว่าภาษาผู้ไทและภาษาลาวโซ่ง ต่างกันที่เสียงสระมากที่สุด เพราะภาษาลาวโซ่งเสียงสระประสม 4 หน่วยเสียง แต่ภาษาผู้ไทไม่มีสระประสม ความต่างที่รองลงมาคือหน่วยเสียงพยัญชนะต้น ที่ภาษาผู้ไทมี 20 หน่วยเสียง ส่วนลาวโซ่งมี 19 หน่วยเสียง และหน่วยเสียงพยัญชนะ / ph, th, kh / ในภาษาผู้ไทจะมีเสียงปฏิภาคกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้น / p, t, k / ในภาษาลาวโซ่ง จึงจัดเป็นภาษาคนละกลุ่มย่อย คือภาษาผู้ไทอยู่ในกลุ่ม PH หรือกลุ่มไท ส่วนภาษาลาวโซ่งอยู่ในกลุ่ม P หรือกลุ่มไต ส่วนหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ ทั้ง 2 ภาษามี 3 หน่วยเสียง เท่ากัน แต่ไม่เหมือนกัน คือภาษาผู้ไทเป็น / kw, khw, sw / ส่วนภาษาลาวโซ่งเป็น / kw, khw, ηw / จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาผู้ไทมี 5 หน่วยเสียง ส่วนภาษาลาวโซ่งมี 6 หน่วยเสียง และยังพบว่าลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ไม่ต่างกันมากนัก และมีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์เป็น 2 ทางคือ A123-4 เหมือนกัน จึงไม่จัดว่าภาษาทั้งสองเป็นภาษากลุ่มลาว เนื่องจากไม่มีการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B และ B = DL และไม่มีการแยกเสียงระหว่างเสียงวรรณยุกต์ช่อง C 1 กับ C 234

ณัฐพงษ์ เบ็ญชา (2543) ได้ศึกษาลักษณะของภาษาไทยลื้อ ที่บ้านทุ่งมอก ตำบลบ้านม่วง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์ระบบเสียง ระบบคำ และระบบไวยากรณ์ของภาษาไทยลื้อที่บ้านทุ่งมอก ตำบลบ้านม่วง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา โดยสัมภาษณ์

ผู้บอกภาษาจำนวน 4 คน และกำหนดตัวแปรทางสังคมคือ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา และภูมิลำเนา ผลการวิจัยพบว่าหน่วยเสียงภาษาไทยมี 3 ประเภท คือ หน่วยเสียงพยัญชนะมี 20 หน่วยเสียง คือ /p, t, c, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, m, n, ñ, ŋ, f, s, h, l, w, j/ สามารถเป็นพยัญชนะต้นได้ ทุกหน่วยเสียง เป็นพยัญชนะท้ายได้ 9 หน่วยเสียง คือ /p, t, k, ʔ, m, n, ŋ, w, j/ มีหน่วยเสียง พยัญชนะต้นควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง คือ /kw/ และ /khw/ หน่วยเสียงสระเดี่ยวมี 18 หน่วยเสียง คือ /i, i:, e, e:, ε, ε:, u, u:, ɤ, ɤ:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ จำแนกเป็นหน่วยเสียงสระ เสียงสั้น 9 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง หน่วยเสียงวรรณยุกต์มี 7 หน่วยเสียง คือ เสียงสูง-ระดับ เสียงกลาง-ตก-ขึ้น เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก เสียงสูง-ขึ้น-ตก เสียงต่ำ-ระดับ เสียงกลาง-ระดับ และเสียงกลาง-ขึ้น-ตก มีโครงสร้างพยางค์ 5 แบบคือ $C(C)V^{T(1,2,3,5,6,7)}$, $C(C)VN^{T(1,2,3,5,6,7)}$, $C(C)V:N^{T(1,2,3,5,6,7)}$, $C(C)VS^{T(4,6)}$, $C(C)V:S^{T(2,6)}$ และมีพยางค์นาสิก m 2 ลักษณะคือ m ที่เกิดหน้ากริยาของคำที่มีความหายปฏิเสศ และเกิดหน้าหน้าชื่อผลไม้ ส่วนระบบคำได้จำแนกหมวดคำออกเป็น 15 หมวด ได้แก่ คำนาม, คำสรรพนาม, คำกริยา, คำช่วยกริยา, คำหน้ากริยาและคำหลังกริยา, คำกริยาวิเศษณ์, คำคุณศัพท์, คำลักษณะนาม, คำบอกเวลา, คำบอกจำนวน, คำชี้เฉพาะ, คำบุพบท, คำเชื่อม, คำปฏิเสธ และคำลงท้าย โดยอาศัยตำแหน่งของคำในประโยคเป็นเกณฑ์ ระบบไวยากรณ์ กล่าวถึงการเรียงคำ รูปประโยค และชนิดของประโยค

ศิวพร ฮาชันนารี (2543) ได้ศึกษาระบบเสียงในภาษาลาวหลวงพระบาง ที่บ้านปากเสื่อ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แล้วนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาลาวครั้ง ลุ่มน้ำท่าจีน และภาษาลาวด่านซ้าย จังหวัดเลย โดยใช้รายการคำศัพท์ของ วิลเลียม เจ. เกตนิย์ ร่วมกับรายการคำจากแหล่งอื่น เพื่อสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา ภาษาลาว 4 คน รวม 12 คน โดยควบคุม ตัวแปรทางสังคมคือ อายุ เพศ และภูมิลำเนา ผลการวิจัยพบว่าภาษาลาวหลวงพระบาง ลาวด่านซ้าย และลาวครั้ง มีพยัญชนะต้นเดี่ยวเท่ากันคือ 20 หน่วยเสียง คือ /p, t, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, c, f, s, h, m, n, ñ, ŋ, l, w, j/ มีพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียงเท่ากัน คือ /p, t, k, ʔ, m, n, ŋ, w, j/ มีหน่วยเสียงสระ 21 หน่วยเสียงเท่ากัน เป็นหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง คือ /i, i:, e, e:, ε, ε:, u, u:, ɤ, ɤ:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ และเป็นหน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง คือ /ia, ua, ua/ และมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียงเท่ากัน แต่มีลักษณะการแตกตัวของ หน่วยเสียงวรรณยุกต์มีความแตกต่างกันเล็กน้อย คือภาษาลาวหลวงพระบาง ลาวด่านซ้าย และ ลาวครั้งเหมือนกันในทุกช่อง ยกเว้นการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในช่อง A ที่ภาษาลาว หลวงพระบางและลาวครั้งเป็น A1-234 ส่วนภาษาลาวด่านซ้ายเป็น A1-23-4 นอกจากนี้ยังพบว่าการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในช่อง DL ของทั้ง 3 ภาษาเหมือนกันคือ DL123-4 แต่หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในช่อง DL4 ของภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวครั้งเป็นหน่วยเสียง วรรณยุกต์ที่ 5 แต่ภาษาลาวด่านซ้ายเป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3

ปิยะวัตติ วังซ้าย (2550) ได้ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษายอง ที่ใช้พูดในหมู่บ้านเหล่าคู ตำบลหนองยวง กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูนกับระบบเสียงภาษาไทยเหนือ (คำเมือง) ที่ใช้พูดในหมู่บ้านปารกฟ้า ตำบลน้ำดิบ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยใช้รายการคำศัพท์สำหรับเก็บข้อมูลภาษาถิ่นตระกูลไทของวิลเลียม เจ เกิดนิย ประมาณ 1,500 คำ สัมภาษณ์ผู้บอกภาษาหมู่บ้านละ 3 คน รวมทั้งหมด 6 คน โดยคุมตัวแปรทางสังคม คือ อายุ เพศ ภูมิลำเนา การศึกษา และอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะของทั้ง 2 ภาษามีเท่ากันคือ 19 หน่วยเสียง คือ /p, t, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, c, f, s, h, m, n, ŋ, l, w, j/ พยัญชนะควบกล้ำในภาษายองมี 2 หน่วยเสียง คือ /kw/ และ /khw/ ส่วนภาษาไทยเหนือมี 6 หน่วยเสียง คือ /kw, khw, cw, sw, ŋw, lw/ ส่วนหน่วยเสียงสระเดี่ยวของทั้ง 2 ภาษามีเท่ากันคือ 18 หน่วยเสียง คือ /i, i:, e, e:, ε, ε:, u, u:, ə, ə:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ ภาษาเหนือมีสระประสม 3 หน่วยเสียง คือ /ia, ua, ua/ แต่ภาษายองไม่มีสระประสม และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ทั้ง 2 ภาษามี 6 หน่วยเสียงเท่ากันมีการแตกตัวและการรวมเสียงวรรณยุกต์เหมือนกัน แต่จะแตกต่างกันเพียงลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงเท่านั้น และระหว่างภาษายองกับภาษาไทยเหนือมีเสียงที่ปรากฏต่างกันอย่างเป็นระบบ โดยปรากฏต่างกันแบบมีเงื่อนไข คือ /e, ə, o / ในภาษาไทยเหนือปรากฏเป็น / i, u, u / ในภาษายองตามลำดับ

2.2 งานวิจัยด้านคำศัพท์ภาษาตระกูลไท

จำลอง คำบุญชู (2527) ได้ศึกษาภาษาถิ่นย่อยของคำเมืองในจังหวัดลำปาง โดยศึกษาคำศัพท์ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการแปรของศัพท์ในภาษาคำเมืองที่พูดในจังหวัดลำปาง วิเคราะห์ลักษณะความแตกต่างของศัพท์ และนำผลการศึกษามาแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อย โดยใช้หน่วยอรรถจำนวน 142 หน่วยอรรถไปสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาหมู่บ้านละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 641 จุด ผลการวิจัยพบว่าคำเมืองในจังหวัดลำปาง มีการใช้ศัพท์แตกต่างกันในถิ่นต่าง ๆ ซึ่งปรากฏว่าเส้นแบ่งเขตศัพท์ไม่รวมตัวกันหนาแน่นในบริเวณใดบริเวณหนึ่งของจังหวัดอย่างชัดเจน แต่สามารถแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของคำเมืองในจังหวัดลำปาง โดยการคำนวณจำนวนศัพท์ที่อำเภอต่าง ๆ ใช้เหมือนกันได้เป็น 2 ถิ่นย่อยคือ ภาษาถิ่นย่อยลำปางตอนเหนือ ได้แก่ ภาษาที่ใช้ในอำเภอวังเหนือ อำเภอแจ้ห่ม อำเภอเมืองปาน อำเภองาว อำเภอห้างฉัตร อำเภอเมืองลำปาง อำเภอเสริมงาม กิ่งอำเภอแม่เมาะ อำเภอเกาะคา อำเภอแม่ทะ อำเภอสบปราบ และภาษาถิ่นย่อยลำปางตอนใต้ ได้แก่ ภาษาที่ใช้ในอำเภอเถิน และอำเภอแม่พริก นอกจากนี้ศัพท์ต่าง ๆ ที่แทนหน่วยอรรถเดียวกันมีลักษณะความแตกต่างกัน 3 ลักษณะคือ แตกต่างกันทางลักษณะโครงสร้างของคำ แตกต่างกันทางลักษณะการใช้คำ และแตกต่างกันตามธรรมชาติของภาษา

พัชรารภรณ์ เศวตสุวรรณ (2530) ได้ศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาถิ่นอีสานที่ไม่ร่วม
 เผ่าพันธุ์ภาษาไทยกลางกับภาษาตระกูลไท เพื่อรวบรวมคำศัพท์และเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาถิ่นอีสาน
 ที่ไม่ร่วมเผ่าพันธุ์ภาษาไทยกลางกับภาษาตระกูลไท โดยรวบรวมคำศัพท์และจัดหมวดหมู่คำศัพท์ของ
 ภาษาถิ่นอีสานที่ไม่ร่วมเผ่าพันธุ์ภาษาไทยกลาง และเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาถิ่นอีสานกับภาษาไทย
 ถิ่นต่าง ๆ จำนวน 39 ภาษา ผลการวิจัยพบว่า มีคำศัพท์ภาษาถิ่นอีสานที่ไม่ร่วมเผ่าพันธุ์ภาษาไทยกลาง
 1,447 คำ เป็นคำนาม 641 คำ คำกริยา 491 คำ และคำวิเศษณ์ 315 คำ เมื่อเปรียบเทียบคำศัพท์ทั้ง
 3 ชนิดระหว่างภาษาถิ่นอีสานกับภาษาไทยถิ่นอื่นพบว่า มีคำศัพท์ภาษาถิ่นอีสานที่ร่วมเผ่าพันธุ์กับ
 ภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ 574 คำ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของภาษาถิ่นอีสานกับภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ
 และยังพบคำศัพท์ที่ไม่เป็นคำร่วมเผ่าพันธุ์กันอีก 873 คำ และจากการศึกษาเปรียบเทียบ ผู้วิจัยพบว่า
 ภาษาถิ่นอีสานมีความสัมพันธ์กับภาษาโย้ยมากที่สุด รองลงมาคือภาษาย้อและกะเลิง เนื่องจากภาษา
 ดังกล่าวใช้พูดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ส่วนภาษาไทยถิ่นอื่นที่มีความสัมพันธ์กับ
 ภาษาถิ่นอีสานน้อยคือมีคำศัพท์ร่วมเผ่าพันธุ์ต่ำกว่า 10 คำ เพราะเป็นภาษาไทยถิ่นที่ใช้พูดนอกประเทศ
 ทั้งสิ้น

มุลินทร์ ลักษณะวงษ์ (2530) ได้ศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัด
 สกลนคร ได้แก่ ภาษาญ้อ ภาษาผู้ไท ภาษาโย้ย ภาษาลาว และภาษากะเลิง และจัดกลุ่มภาษาเพื่อ
 แสดงความสัมพันธ์ โดยมีสมมติฐานว่าคำศัพท์ภาษาญ้อ ภาษาลาว และภาษาโย้ยมีความสัมพันธ์กัน
 มากกว่าภาษากะเลิงและภาษาผู้ไท ผู้วิจัยใช้รายการคำ 750 หน่วยหรือรศ แบ่งเป็น 18 หมวด ได้แก่
 คำเรียกพืช ผัก ผลไม้, คำเรียกดอกไม้, คำเรียกธรรมชาติ, คำเรียกสัตว์, คำเรียกอาหาร, คำเรียก
 สิ่งของเครื่องใช้, คำเรียกเครื่องมือประกอบอาชีพ, คำเรียกเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ, คำเรียก
 ที่อยู่อาศัยและสถานที่, คำเรียกอวัยวะของคนและสัตว์, คำเรียกกิริยาอาการ, คำเรียกเครือญาติและ
 สรรพนาม, คำบอกเวลา, คำถามและคำลงท้าย, คำเรียกรสชาติและคำเรียกสี, คำลักษณะนามและ
 จำนวนนับ, คำเกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรม การละเล่น และคำบอกตำแหน่งและทิศทาง ไปสัมภาษณ์
 ผู้บอกภาษา ภาษาละ 4 คน โดยคุมตัวแปรทางสังคมคือ อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ และภูมิสำเนา
 และวิเคราะห์คำศัพท์ตามเกณฑ์ทางภาษาศาสตร์ และจัดรูปแบบของการใช้คำศัพท์เพื่อแสดง
 ความสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่าการใช้คำศัพท์แบ่งเป็น 2 ชนิดคือ การใช้คำศัพท์เหมือนกัน และ
 การใช้คำศัพท์แตกต่างกันบางภาษา และจัดกลุ่มภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาตามความสัมพันธ์ได้ 3 กลุ่ม
 คือ กลุ่มที่ 1 ภาษาญ้อ ภาษาลาว และภาษาโย้ย กลุ่มที่ 2 คือ ภาษากะเลิง และกลุ่มที่ 3 คือ ภาษาผู้ไท

เอมอร เขาวนสวน (2537) ได้ศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาลาวในจังหวัดนครปฐม
 และภาษาลาวในแขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ
 ศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาลาวในจังหวัดนครปฐมและในแขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐ
 ประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่พูดในถิ่นต่าง ๆ 5 ถิ่น ในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย ลาวครั้ง ลาวใต้

ลาวเวียง และลาวโซ่ง ในแขวงบ่อแก้ว ได้แก่ ลาวบ่อแก้ว เพื่อต้องการทราบว่าภาษาลาวทั้ง 6 ถิ่นนั้น มีการใช้ศัพท์เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ผู้วิจัยสร้างรายการคำซึ่งประกอบด้วยหน่วยอรรถ จำนวน 3,669 หน่วยอรรถ โดยแบ่งตามกลุ่มความหมาย รวมทั้งสิ้น 16 ประเภท แล้วนำหน่วยอรรถ ทั้งหมดนี้ไปสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาทั้ง 5 ถิ่น ถิ่นละ 1 คน ซึ่งได้คัดเลือกไว้โดยควบคุมตัวแปรทางสังคม คือ อายุ เพศ การศึกษา และภูมิลำเนา

ผลการวิจัยพบว่า ภาษาถิ่นทั้ง 5 ถิ่น มีการใช้ศัพท์แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 ใช้ศัพท์เหมือนกันทั้ง 5 ถิ่น ประเภทที่ 2 ใช้ศัพท์แตกต่างกันทุกจุดทั้ง 5 ถิ่น ประเภทที่ 3 คือ ถิ่นใด ถิ่นหนึ่งใช้ศัพท์แตกต่างกันออกไปจากถิ่นอื่น ๆ เพียงถิ่นเดียว ศัพท์ประเภทที่ทุกถิ่นใช้เหมือนกันพบ มากที่สุดมีจำนวน 1,742 หน่วยอรรถ คิดเป็นร้อยละ 47.47 ของหน่วยอรรถทั้งหมด ศัพท์ที่ใช้ แตกต่างกันทุกจุดซึ่งแตกต่างจากถิ่นอื่น ๆ เพียงถิ่นเดียวนั้นพบว่า ภาษาลาวโซ่งใช้ศัพท์แตกต่างจาก ถิ่นอื่น ๆ ทั้ง 4 ถิ่นมากเป็นอันดับหนึ่ง ภาษาลาวบ่อแก้วใช้ศัพท์แตกต่างจากภาษาถิ่นอื่น ๆ ทั้ง 4 ถิ่น มากเป็นอันดับสอง ส่วนภาษาลาวครั่ง ภาษาลาวใต้และภาษาลาวเวียงแต่ละถิ่น ใช้ศัพท์แตกต่างจาก ภาษาถิ่นอื่น ๆ ทั้ง 4 ถิ่นในจำนวนที่ใกล้เคียงกันและใช้แตกต่างเพียงเล็กน้อย ความแตกต่างดังกล่าว อาจจะแสดงให้เห็นว่า ภาษาลาวครั่ง ภาษาลาวใต้ และภาษาลาวเวียงเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กัน ถ้าดูจากถิ่นที่อพยพมาแต่ครั้งดั้งเดิม กลุ่มนี้ได้อพยพมาจากแถบหลวงพระบาง เวียงจันทน์ หรือ ในแถบจำปาศักดิ์ ซึ่งเป็นถิ่นที่พูดภาษาใกล้เคียงกันหรือมีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ใกล้ชิดกัน หรือถิ่นที่อยู่ปัจจุบันในจังหวัดนครปฐม ลาวครั่ง ลาวใต้ และลาวเวียง ก็คบหาสมาคมกันมากกว่า ลาวโซ่ง กลุ่มลาวโซ่งนั้นมีหลักฐานว่าได้อพยพมาจากประเทศลาว บริเวณที่อยู่ใกล้จีนและเวียดนาม ซึ่งเป็นไปได้ว่าศัพท์ที่ใช้จะแตกต่างจาก 3 กลุ่มดังกล่าว สำหรับภาษาลาวบ่อแก้วนั้น แม้ว่าเสียงจะ คล้ายคลึงกับภาษาลาวครั่ง แต่การใช้ศัพท์ก็แตกต่างกันไปบ้าง ทั้งนี้อาจจะเพราะลักษณะ ภูมิประเทศที่อยู่ห่างไกลกัน จึงเป็นอิทธิพลหนึ่งที่ทำให้มีการใช้ศัพท์ที่แตกต่างกันไปได้

ชฎานนท์ แสงศรีจันทร์ (2541) ได้ศึกษาวิเคราะห์การใช้คำของคนไทลื้อสามระดับอายุ ที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำของคนสามระดับอายุ โดยใช้คำศัพท์จำนวน 800 คำ นำไปสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาไทลื้อ จำนวน 75 คน ใน 25 หมู่บ้าน โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับอายุ คือ ระดับอายุที่ 1 อายุ 56 -70 ปี จำนวน 25 คน ระดับอายุที่ 2 อายุ 36 - 50 ปี จำนวน 25 คน และระดับอายุที่ 3 อายุ 16 - 30 ปี จำนวน 25 คน ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การใช้คำ 800 คำของคนไทลื้อสามระดับอายุ แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ประเภทแรก ทั้งสามระดับอายุใช้คำศัพท์เหมือนกัน มีจำนวน 418 คำ (ร้อยละ 52.25) แบ่งเป็นคำนาม 258 คำ คำกริยา 88 คำ คำวิเศษณ์ 59 คำ และคำสรรพนามและแสดงคำถาม 13 คำ ประเภทที่สอง ทั้งสามระดับอายุใช้คำศัพท์แตกต่างกัน มีจำนวน 91 คำ (ร้อยละ 11.37) แบ่งเป็นคำนาม 50 คำ คำกริยา 34 คำ และคำวิเศษณ์ 7 คำ และประเภทที่สาม สองระดับอายุใช้คำศัพท์เหมือนกัน

อีกระดับอายุหนึ่งใช้คำศัพท์แตกต่างกันออกไป มีจำนวน 291 คำ (ร้อยละ 36.37) แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ระดับอายุที่ 1 กับ 2 ใช้เหมือนกัน ส่วนระดับอายุที่ 3 ใช้แตกต่างกันออกไป มีจำนวน 138 คำ แบ่งเป็นคำนาม 90 คำ คำกริยา 42 คำ และคำวิเศษณ์ 6 คำ ระดับอายุที่ 2 กับ 3 ใช้เหมือนกัน ส่วนระดับอายุที่ 1 ใช้แตกต่างกันออกไป มีจำนวน 136 คำ แบ่งเป็นคำนาม 93 คำ คำกริยา 29 คำ คำวิเศษณ์ 12 คำ และคำสรรพนามและแสดงคำถาม 2 คำ ระดับอายุที่ 1 กับ 3 ใช้เหมือนกัน ส่วนระดับอายุที่ 2 ใช้แตกต่างกันออกไป มีจำนวน 17 คำ แบ่งเป็นคำนาม 9 คำ คำกริยา 7 คำ และคำวิเศษณ์ 1 คำ โดยในหมวดคำต่าง ๆ นั้น หมวดคำที่ทั้งสามระดับอายุใช้คำศัพท์เหมือนกันมากที่สุด คือ หมวดสรรพนามและแสดงคำถาม รองลงมาคือหมวดคำวิเศษณ์ และหมวดคำนามตามลำดับ ส่วนหมวดคำกริยาเป็นหมวดคำที่ทั้งสามระดับอายุใช้คำศัพท์แตกต่างกันมากที่สุดถึงร้อยละ 17 จากคำศัพท์ทั้งหมด 800 คำ ระดับอายุที่ 2 ใช้คำศัพท์เหมือนกับระดับอายุที่ 1 และ 3 ในอัตราที่ใกล้เคียงกันมาก โดยใช้เหมือนกับระดับอายุที่ 1 จำนวน 138 คำ (ร้อยละ 17.25) และใช้เหมือนกับระดับอายุที่ 3 จำนวน 136 คำ (ร้อยละ 17)

เมื่อพิจารณาการใช้คำโดยเปรียบเทียบหมวดคำต่าง ๆ แล้ว พบว่าในหมวดคำกริยา ระดับอายุที่ 2 จะใช้คำศัพท์เหมือนกับระดับอายุที่ 1 (ร้อยละ 21) มากกว่าที่จะใช้เหมือนกับระดับอายุที่ 3 (ร้อยละ 14.5) ในหมวดคำวิเศษณ์ ระดับอายุที่ 2 จะใช้คำศัพท์เหมือนกับระดับอายุที่ 3 (ร้อยละ 14.11) มากกว่าที่จะใช้เหมือนกับระดับอายุที่ 1 (ร้อยละ 7.05) ส่วนหมวดคำนาม ระดับอายุที่ 2 จะใช้คำศัพท์เหมือนกับระดับอายุที่ 1 และ 3 ในอัตราที่ใกล้เคียงกันมาก โดยใช้เหมือนกับระดับอายุที่ 1 (ร้อยละ 18) และใช้เหมือนกับระดับอายุที่ 3 (ร้อยละ 18.6) กล่าวได้ว่า ปัจจุบันนี้คนไทยที่ทั้งสามระดับอายุ ที่อำเภอเชียงคำ ยังคงใช้คำศัพท์ที่เหมือนกันเป็นจำนวนมากในชีวิตประจำวัน เห็นได้จากคำศัพท์ที่ใช้แตกต่างกัน มีเพียงร้อยละ 11.37 เท่านั้น

สมิทธิชา พุมมา (2546) ได้ศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดราชบุรี เพื่อเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดราชบุรี ได้แก่ ภาษาไทโซ่ง ภาษาไทยวน ภาษาลาวครั้ง ภาษาลาวเวียง และลาวเดิม โดยมีสมมติฐานว่าคำศัพท์ภาษาลาวครั้ง ลาวเวียง และลาวเดิม มีความสัมพันธ์กันมากกว่าคำศัพท์ภาษาไทยถิ่น และภาษาไทยวน ผู้วิจัยใช้หน่วยอรรถ 700 หน่วยอรรถ แบ่งเป็น 15 หมวด ไปสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา ภาษาละ 4 รวม 20 คน โดยคุมตัวแปรทางสังคม คือ อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ และภูมิลำเนา จากนั้นนำหน่วยอรรถมาวิเคราะห์ตามเกณฑ์ทางด้านภาษาศาสตร์ และจัดเป็นรูปแบบต่าง ๆ ของการใช้คำศัพท์ เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ที่ชัดเจน ผลการวิจัยพบว่าภาษาไทยถิ่นในจังหวัดราชบุรีทั้ง 5 ภาษามีการใช้คำศัพท์แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ การใช้คำศัพท์เหมือนกัน และการใช้คำศัพท์ต่างกัน ผลการวิจัยตรงตามสมมติฐานของการวิจัย คือ คำศัพท์ภาษาลาวครั้ง ภาษาลาวเวียง และภาษาลาวเดิมมีความสัมพันธ์กันมากกว่าคำศัพท์ภาษาไทยถิ่น และภาษาไทยวน

ยุวเรศ วุทธิรพล (2547) ได้ศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือในตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย และตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เพื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือที่ใช้พูดในตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย และตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ว่ามีศัพท์ใดใช้เหมือนกัน ศัพท์ใดใช้คล้ายคลึงกันแตกต่างกันเล็กน้อยซึ่งเกิดจากการแปรของศัพท์เดียวกัน และคำศัพท์ใด ที่ทั้งสามถิ่นใช้แตกต่างกัน โดยเก็บข้อมูลโดยใช้ 2,139 หน่วยอรรถ ในการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาจังหวัดละ 5 คน รวม 15 คน ทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ผลการวิจัยพบว่าทั้ง 3 ถิ่นมีศัพท์เหมือนกัน 1,009 หน่วยอรรถ คำศัพท์ที่ต่างกันทั้ง 3 ถิ่นมี 429 หน่วยอรรถ และคำศัพท์ที่เหมือนกันบางถิ่นและต่างกันบางถิ่นมี 701 หน่วยอรรถ แสดงให้เห็นว่าภาษาถิ่นที่ใช้ทั้ง 3 ถิ่นเป็นภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นเหนือ และยังพบว่าภาษาถิ่นตำบลตากออกใช้คำศัพท์แตกต่างจากภาษาถิ่นตำบลฝายหลวงกับตำบลบ้านตึกมากกว่าที่ภาษาถิ่นตำบลบ้านตึกใช้แตกต่างกับตำบลฝายหลวง และยังพบอีกว่าหมวดคำบุพบทมีการใช้เหมือนกันมากที่สุด ส่วนหมวดที่มีการใช้คำศัพท์ต่างกันมากที่สุดคือหมวดการละเล่นของเด็กและกีฬา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่างานวิจัยต่าง ๆ มีแนวทางคัดเลือกผู้บอกภาษาของการศึกษาระบบเสียงและการศึกษาคำศัพท์ที่เหมือนกัน คือมีการควบคุมตัวแปรทางสังคม ได้แก่ อายุ เพศ อาชีพ การศึกษา และภูมิฐานะของผู้บอกภาษาเหมือนกัน และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา ระบบเสียงและคำศัพท์ของภาษา และมีการเปรียบเทียบระบบเสียงและคำศัพท์ของภาษา เพื่อหาความเหมือน ความแตกต่าง และความสัมพันธ์ของแต่ละภาษาเหมือนกัน

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังพบวิธีการศึกษาที่ต่างกันอย่างอื่นออกไป คือ การศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงในภาษา เป็นการศึกษาาระบบเสียงพยางค์ขณะ ทั้งพยางค์ต้นและพยางค์ท้าย ระบบเสียงสระ ทั้งสระเดี่ยวและสระประสม และระบบเสียงวรรณยุกต์ของแต่ละภาษา เพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างของระบบเสียงภาษาต่าง ๆ อันจะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของภาษาตระกูลไทที่นำมาเปรียบเทียบกัน ดังงานวิจัยของ Nanthariya Lamchiagdase (1984) ที่ศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นที่ตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และมีการเปรียบเทียบภาษาเพื่อหาว่าภาษาไทยถิ่นที่พูดในพื้นที่ดังกล่าวเป็นภาษาไทยถิ่นใด เช่นเดียวกับที่พูดในจังหวัดลำพูน จังหวัดแพร่ (อำเภอบ้านถิ่น) และจังหวัดน่าน (อำเภอปัว) ส่วนงานของ Pornsawan Ploykaew (1985) ที่ศึกษาเรื่อง ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นที่ใช้พูดในบ้านสันมะแพน ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย และจัดความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทยถิ่นที่บ้านสันมะแพนกับภาษาถิ่นตระกูลไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้ อื่น ๆ ส่วนการศึกษาของ อรพันธ์ อนุกรมสวัสดิ์ (2536) ที่เป็นศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาผู้ไทที่กาฬสินธุ์กับภาษาลาวโซ่งที่เพชรบุรี ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบภาษาที่ต่างกันและพื้นที่ที่ต่างกันด้วย ส่วนงานของ ศิวพร ฮาชันนารี (2543) ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาลาวหลวงพระบางที่ประเทศลาว

กับภาษาลาวครั้งลุ่มน้ำท่าจีน และลาวด่านซ้าย จังหวัดเลย เป็นการศึกษาเปรียบเทียบภาษาลาวในพื้นที่ที่ต่างกัน และ ปิยะวัตติ วั่งซ้าย (2550) ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษายองกับภาษาไทยเหนือที่จังหวัดลำพูน เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงของภาษาที่ต่างกันแต่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน และนอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่าการศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงในงานวิจัยของ ศิวพร ฮาชันนารี (2543) และ ปิยะวัตติ วั่งซ้าย (2550) มีการใช้รายการคำศัพท์สำหรับเก็บข้อมูลภาษาถิ่นตระกูลไทของวิลเลียม เจ เกิดนีย์ ส่วนงานของ นิภา อัมพรพรรดี (2529) เป็นการศึกษาระบบเสียงของภาษาไทยที่ตำบลปากคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน และนอกจากระบบเสียง ยังศึกษาระบบคำ และระบบไวยากรณ์อีกด้วย

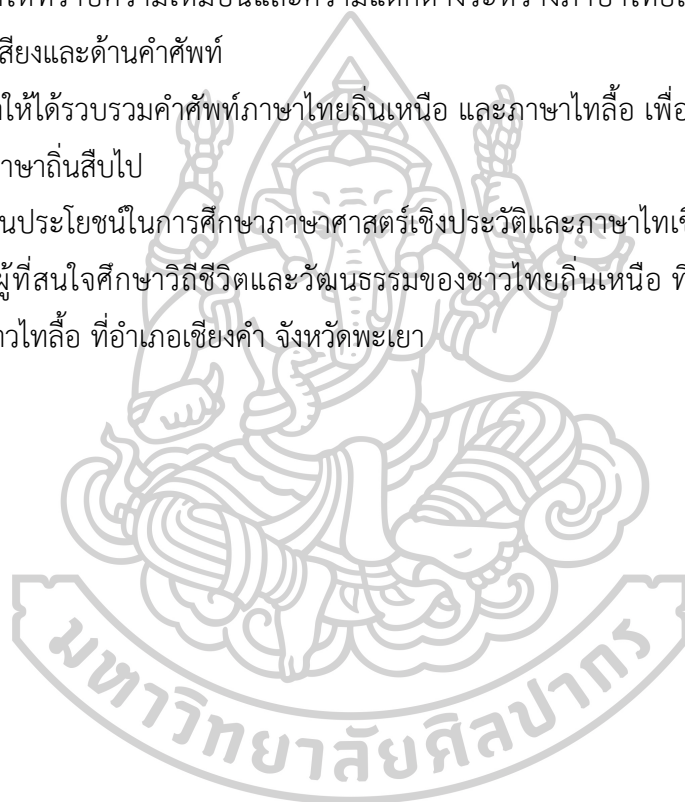
การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ จะเป็นการศึกษาคำศัพท์ของแต่ละภาษา โดยนำมาเปรียบเทียบเพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างของการใช้คำศัพท์ ทั้งจากภาษาเดียวกันแต่ต่างพื้นที่กัน ดังงานวิจัยของยุวเรศ วุทธิรพล (2547) ที่ศึกษาภาษาไทยถิ่นเหนือในจังหวัดอุดรดิตถ์ สุโขทัย และตาก นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ เอมอร เขาวนสวน (2537) ที่ศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาลาวในจังหวัดนครปฐม และภาษาลาวในแขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และยังมีการศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ต่างภาษากันแต่มีการใช้อยู่ในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกันดังงานวิจัยของ มุจลินทร์ ลักษณะวงษ์ (2530) ศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาญ้อ ผู้ไท ลาว ไย้ และกะเลิงในจังหวัดสกลนคร และ สมิตธิชา พุมมา (2546) ศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ของภาษาไทยถิ่นเหนือ ลาวเวียง และลาวเดิม ในจังหวัดราชบุรี และยังพบการศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ที่ต่างภาษา และต่างพื้นที่ ดังงานวิจัยของ พัชรภรณ์ เสวตสุวรรณ (2530) ศึกษาภาษาไทยถิ่นอีสานที่ไม่ร่วมเผ่าพันธุ์กับภาษาไทยกลางกับภาษาตระกูลไท 39 ภาษา นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาภาษาเดียวกัน ในพื้นที่เดียวกัน แต่ต่างกันที่ตัวแปรทางสังคม ก็คืออายุของผู้บอกภาษา ที่แบ่งเป็น 3 ระดับอายุ ดังงานวิจัยของ ชญานนท์ แสงศรีจันทร์ (2541) ที่ศึกษาวิเคราะห์การใช้คำของคนไทลื้อสามระดับอายุ ที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

การที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาภาษาไทยถิ่นเหนือที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีชาวไทยวนอาศัยอยู่มาเป็นเวลานาน สามารถพูดภาษาไทยถิ่นเหนือได้เป็นจำนวนมาก และมีจำนวนประชากรที่อพยพย้ายจากถิ่นฐานอื่นเข้ามาอยู่ในพื้นที่น้อย อีกทั้งประชากรส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอาศัยอยู่ในภูมิลำเนาเดิมเป็นจำนวนมาก และยังคงใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่ไม่มีอาณาเขตติดต่อกับต่างประเทศ ทำให้ได้รับอิทธิพลจากภาษาต่างประเทศน้อยกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือ จึงมีแนวโน้มที่จะรับเอาระบบเสียงหรือคำศัพท์จากภาษาอื่น ๆ มาปะปนได้น้อย ส่วนการที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาภาษาไทยถิ่นเหนือที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความเข้มข้นของการใช้ภาษาไทยถิ่นสูง เพราะมีประชากรที่เป็นชาวไทยลื้ออาศัยอยู่จำนวนมาก และยังคงรักษาภาษาไทยถิ่นไว้ได้อย่างดี

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงและคำศัพท์ของภาษาไทยวน ที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางกับภาษาไทลื้อ ที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เพื่อหาความเหมือนและความแตกต่าง ของระบบเสียงและการใช้คำศัพท์ของทั้งสองภาษา เนื่องจากผู้วิจัยเชื่อว่าการใช้คำศัพท์และระบบเสียงของทั้ง 2 ภาษามีความแตกต่างกัน และผู้วิจัยพบว่ายังไม่มีผู้ศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์และระบบเสียงของภาษาในพื้นที่ดังกล่าว

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทลื้อ ทั้งด้านระบบเสียงและด้านคำศัพท์
2. ทำให้ได้รวบรวมคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทลื้อ เพื่อเป็นเอกสารหรือความรู้ในการศึกษาภาษาถิ่นสืบไป
3. เป็นประโยชน์ในการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติและภาษาไทเชิงเปรียบเทียบ และเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทยถิ่นเหนือ ที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และชาวไทลื้อ ที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

บทที่ 2

ภูมิหลังเกี่ยวกับท้องถิ่น

2.1 จังหวัดลำปาง

จังหวัดลำปาง เป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตภาคเหนือของประเทศไทย มีการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือ (Northern Thai Dialect) หรือภาษาล้านนา หรือภาษาไทยวน หรือภาษาไทยวนมากที่สุด โดยกลุ่มคนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน จังหวัดพะเยา และจังหวัดแม่ฮ่องสอน รวมทั้งบางอำเภอและบางหมู่บ้านในจังหวัดตาก จังหวัดสุโขทัย จังหวัดอุดรดิตถ์ จังหวัดสระบุรี จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดราชบุรี ซึ่งผู้เป็นเจ้าของภาษานิยมเรียกภาษาของตนว่า “คำเมือง” เรียกตัวอักษรที่ใช้ว่า “ตัวเมือง” และเรียกตนเองว่า “คนเมือง” โดยภาษาไทยถิ่นเหนือที่พูดบริเวณภาคกลางของประเทศไทยมักเรียกว่า “ภาษายวน” “ภาษาไทยวน” หรือ “ภาษาลาวยวน” เช่น ที่อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี อำเภอบ้านโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากมีการอพยพมาจากเมืองโยนกเชียงแสน ซึ่งภาษาดังกล่าวมีการใช้ตัวอักษรที่เรียกว่า “ตัวเมือง” โดยในประเทศไทยมีผู้ใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือมากกว่า 10.4 ล้านคน (สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2551: 116)

นอกจากนี้ ยังมีผู้ใช้ภาษาตระกูลไทหลายภาษา ได้แก่ ภาษายอง ภาษาลื้อ ภาษาไทใหญ่ ภาษาไทจีนหรือไทเขิน และภาษาไทหย่า โดยภาษาไทยถิ่นเหนือหรือไทยวนเป็นภาษาที่มีกลุ่มผู้พูดมากที่สุดในบริเวณภาคเหนือของประเทศไทย คือ ประมาณ 6,000,000 คน ได้แก่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดน่าน จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดอุดรดิตถ์ และจังหวัดตาก (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ, 2547: 58) ส่วนภาษายองเป็นภาษาที่มีกลุ่มผู้พูดรองลงมา คือ ประมาณ 150,000 คน และภาษาไทลื้อเป็นภาษาที่มีกลุ่มผู้พูดประมาณ 100,000 คน จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มได้มีผู้ทำการศึกษาไว้แล้ว เช่น การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษายองของ ปิยะวัตติ วั่งซ้าย (2550) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษายองที่ใช้พูดในหมู่บ้านเหล่าตุ๋ ตำบลหนองยวง กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง กับระบบเสียงภาษาไทยเหนือ (คำเมือง) ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้พูดในหมู่บ้านป่ารกฟ้า ตำบลน้ำดิบ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

จากเอกสารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้กล่าวถึงจังหวัดลำปาง พอสรุปได้ว่า ตราประจำจังหวัดลำปาง เป็นรูปไก่ขาวยืนอยู่ในซุ้มมณฑปพระธาตุลำปางหลวง ไก่ขาวเป็นไก่เผือก ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่มีมาตั้งแต่สมัยเมืองกุสุตนคร (ตำนานเมืองลำปาง) และได้กลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญ โดยจะปรากฏเครื่องหมายไก่เผือกคู่กับดวงตราแผ่นดินในศาลากลางเมืองลำปางตั้งแต่สมัยเริ่มเปลี่ยนที่ทำการเมืองจาก “เค้ายาหนามหลวง” มาเป็นศาลากลางเมืองนครลำปางขึ้น ในสมัยเริ่มสร้างศาลากลางหลังแรก เมื่อ พ.ศ.2452 และซุ้มมณฑปที่วัดพระธาตุลำปางหลวงซึ่งเป็นศิลปกรรมล้านนาที่งดงามมาก โดยวัดพระธาตุลำปางหลวง เป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดลำปาง พระธาตุมืองค์พระเจดีย์ที่บรรจุพระบรมเกศาธาตุของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนทั่วโลก

ภาพที่ 1 ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดลำปาง (ฤทธิชัย เสียงดี, 2562)

คำขวัญประจำจังหวัดลำปาง คือ “ถ่านหินลือชา รถม้าลือลั่น เครื่องปั้นลือนาม งามพระธาตุลือไกล ฝึกช้างใช้ลือโลก” และดอกไม้ประจำจังหวัดลำปาง คือ ดอกธรรมรักษา (Heliconia)

ภาพที่ 2 ดอกธรรมชาติ ดอกไม้ประจำจังหวัดลำปาง (Happy Organic Farm, 2560)

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาภาษาไทยถิ่นเหนือที่มีการใช้ติดต่อสื่อสารในหมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เนื่องมาจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นซึ่งพบว่า จังหวัดลำปางเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือ และจากการศึกษาสภาพทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า จังหวัดลำปางเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือตอนบนที่ตั้งอยู่ในแอ่งที่ราบล้อมรอบด้วยภูเขา และเป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์อันเก่าแก่

จังหวัดลำปางหรือเมืองลำปาง เป็นจังหวัดที่กำเนิดขึ้นในลุ่มแม่น้ำวัง มีตำนานที่ชาวบ้านเล่าขานสืบต่อกันมาว่า จังหวัดลำปางมีอายุเก่าแก่มากกว่า 1,300 ปี สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1223 จากหนังสือพงศาวดารโยนกกล่าวไว้ว่าฤๅษีเป็นผู้สร้างเมืองนี้ขึ้นเพื่อให้เจ้านันทยศ โอรสของพระนางจามเทวีครองเมืองคู่กับเมืองหริภุญชัย (จังหวัดลำพูน) จังหวัดลำปางจึงถือเป็นเมืองคู่แฝดกับเมืองลำพูน ในอดีตจังหวัดลำปางมีชื่อเรียกตามตำนานต่าง ๆ มากมายได้แก่ นครเขลางค์ นครอัมภางค์ กุกกุณนคร ลัมภกับปะนนคร ศรีนครชัย นครเวียงคอกว้าว เวียงดิน เขลางค์นคร เมืองลคอร นครลำปาง คำเขลางค์ และเป็นนครลำปางอย่างเช่นปัจจุบัน ต่อมาในปี พ.ศ.1893 พญามังรายมหาราชได้รวบรวมแว่นแคว้นต่าง ๆ ให้เป็นอาณาจักรเดียวกัน เรียกว่า “อาณาจักรล้านนา” โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ ซึ่งนับเป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจและความเจริญรุ่งเรืองในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเมือง การปกครอง การค้า พุทธศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ต่อมาในปี พ.ศ.2101 อำนาจของเมืองเชียงใหม่และอาณาจักรล้านนาเริ่มเสื่อมลง อาณาจักรล้านนาตกเป็นประเทศราชของพม่าจนถึง 216 ปี จนกระทั่งสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรีได้ร่วมทัพกับเจ้ากาวิละขับไล่พม่าจนแตกพ่ายไป ทำให้ดินแดนล้านนากลับมาอยู่ใต้การปกครองของกษัตริย์ไทยอีกครั้ง ในเวลาต่อมาได้มีการกวาดต้อนชาวไทลื้อจากอาณาจักรเชียงรุ่งสิบสองปันนาเข้ามาเป็น

พลเมืองชาวล้านนา เนื่องจากชาวไทยวนหรือโยนกถูกกวาดต้อนไปอยู่พม่าเป็นจำนวนมาก ในยุคนี้ จึงเรียกว่ายุค “เก็บผักใส่ซ้า (ตะกร้า) เก็บข้าวใส่เมือง” นับเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ดินแดนล้านนามีความรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมอันเกิดจากการผสมผสานศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติที่หลากหลาย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545: 12 - 15)

จังหวัดลำปาง เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือของประเทศไทย มีพื้นที่ทั้งสิ้น 12,533.961 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,833,726 ไร่ เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่อันดับที่ 5 ของภาคเหนือ รองจากจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก จังหวัดแม่ฮ่องสอน และจังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดลำปาง มีระยะห่างจากกรุงเทพมหานครฯ ตามทางหลวงแผ่นดินสายพหลโยธินประมาณ 602 กิโลเมตร ทางด้านทิศเหนือติดกับจังหวัดเชียงรายและจังหวัดพะเยา ทางด้านทิศตะวันออกติดกับจังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ และจังหวัดสุโขทัย ทางด้านทิศใต้ติดกับจังหวัดสุโขทัยและจังหวัดตาก และทางด้านทิศตะวันตกติดกับจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน และจังหวัดตาก จะเห็นได้ว่าจังหวัดลำปางไม่มีพื้นที่ที่ติดกับประเทศอื่น ๆ

จังหวัดลำปางมีอำเภอทั้งหมด 13 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองลำปาง อำเภอเกาะคา อำเภอเถิน อำเภอแม่ทะ อำเภองาว อำเภอห้างฉัตร อำเภอวังเหนือ อำเภอแจ้ห่ม อำเภอแม่เมาะ อำเภอเมืองปาน อำเภอเสริมงาม อำเภอสบปราบ และอำเภอแม่พริก

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดลำปางแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

- 1) บริเวณตอนบน มีลักษณะเป็นที่ราบภูเขาสูง ป่าค่อนข้างทึบ มีทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ได้แก่ พื้นที่อำเภอแจ้ห่ม อำเภอวังเหนือ อำเภอเมืองปาน และอำเภองาว
- 2) บริเวณตอนกลาง มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ เป็นแหล่งเกษตรกรรมหลักของจังหวัด ได้แก่ พื้นที่อำเภอเมืองลำปาง อำเภอห้างฉัตร อำเภอเกาะคา อำเภอแม่ทะ และอำเภอสบปราบ
- 3) บริเวณตอนใต้ มีลักษณะเป็นป่ารับบางส่วนและเป็นทุ่งหญ้า ได้แก่ พื้นที่อำเภอเถิน อำเภอแม่พริก บางส่วนของอำเภอเสริมงาม และอำเภอแม่ทะ ลักษณะทางกายภาพด้านธรณีสัณฐานวิทยาของจังหวัดลำปาง คือ เป็นพื้นที่ราบที่ล้อมรอบด้วยภูเขา มีลักษณะเป็นแอ่งแผ่นดินที่ยาวและกว้างที่สุดในภาคเหนือ เรียกว่า “อ่างลำปาง”

ภาพที่ 3 แสดงแผนที่จังหวัดลำปาง (สำนักเรียนวัดเชตุพน, 2562)

ด้านลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดลำปาง จะมีอากาศอบอุ่นเกือบตลอดทั้งปี เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศคล้ายแอ่งกระทะ ฤดูร้อนจะร้อนจัด และฤดูหนาวจะหนาวจัด โดยฤดูร้อนจะเริ่มประมาณเดือนมีนาคมถึงกลางเดือนพฤษภาคม ช่วงที่มีอากาศร้อนจัดที่สุด คือ เดือนเมษายน ฤดูฝนจะเริ่มประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม และฤดูหนาวจะเริ่มประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ โดยช่วงที่อากาศหนาวจัดที่สุด คือ เดือนมกราคม (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำปาง, 2559)

จากการศึกษาข้อมูลพื้นที่ในจังหวัดลำปาง ผู้วิจัยพบว่า มีเพียง 3 อำเภอเท่านั้นที่ไม่มีพื้นที่ติดกับจังหวัดอื่น ๆ ได้แก่ อำเภอเมืองลำปาง อำเภอแจ้ห่ม และอำเภอเกาะคา จากการศึกษาแผนที่ภาษาของ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ (2547: 153) พบว่าในอำเภอแจ้ห่มนั้น นอกจากมีการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือหรือคำเมืองแล้ว ยังมีการใช้ภาษาย่อยอื่น ๆ ได้แก่ ภาษาลาวอีสาน ภาษากะเหรี่ยงสะกอ ภาษาละหู่ (มุเซอ) และภาษาขมุ พื้นที่อำเภอเมืองลำปาง มีการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทลื้อ และภาษาไทยกลางหรือไทยกรุงเทพฯ ปะปนอยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ส่วนอำเภอเกาะคา มีการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยกลางหรือไทยกรุงเทพฯ และภาษาลาวอีสานปะปนอยู่เล็กน้อย จึงทำให้

การใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือของอำเภอเกาะคา มีความน่าสนใจมากกว่าสองอำเภอข้างต้น ดังนั้น อำเภอเกาะคาจึงเป็นอำเภอที่มีความเหมาะสมแก่การศึกษาคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ

ด้านภูมิศาสตร์ ผู้วิจัยพบว่า อำเภอเกาะคาเป็นอำเภอที่ไม่มีอาณาเขตติดกับจังหวัดอื่น มีผู้อยู่อาศัยอยู่ประมาณ 60,520 คน ประชากรส่วนใหญ่พูดภาษาไทยถิ่นเหนือที่มีความเข้มข้นของการใช้ภาษามากกว่าอำเภออื่น ๆ กล่าวคือ มีผู้ใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือในชีวิตประจำวันประมาณ 12,000 – 24,000 คน และมีผู้พูดภาษาถิ่นอื่น ๆ อยู่ในพื้นที่น้อยกว่าอำเภออื่นในจังหวัดลำปาง (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ, 2547: 153) พื้นที่ของอำเภอเกาะคา มีขนาด 551.152 ตารางกิโลเมตร มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 268.80 เมตร โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง และมีภูเขาทอดตัวตามแนวยาวจากทิศเหนือไปทางทิศใต้ของจังหวัด บริเวณตอนกลางบางส่วนเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาภาษาไทยถิ่นเหนือที่มีการใช้ติดต่อสื่อสารในหมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา เนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์ของตำบลลำปางหลวง มีพื้นที่ประมาณ 28 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 18,303 ไร่ ทางด้านทิศเหนือของตำบลมีอาณาเขตติดกับตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ทางด้านทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดกับตำบลปงแสนทอง อำเภอเมือง และตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และทางด้านทิศใต้มีอาณาเขตติดกับตำบลใหม่พัฒนา ตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบ พื้นที่ทั่วไปมีความลาดเอียงจากทิศเหนือไปทางทิศใต้ ดินมีลักษณะเป็นดินร่วน อินทรีย์วัตถุต่ำ เหมาะแก่การทำนาและปลูกพืชหมุนเวียน ทำให้ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในตำบลลำปางหลวงประกอบอาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ การหัตถกรรม และค้าขายอยู่ในพื้นที่ของตนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งตรงตามคุณสมบัติของผู้พูดภาษาที่ผู้วิจัยต้องการ

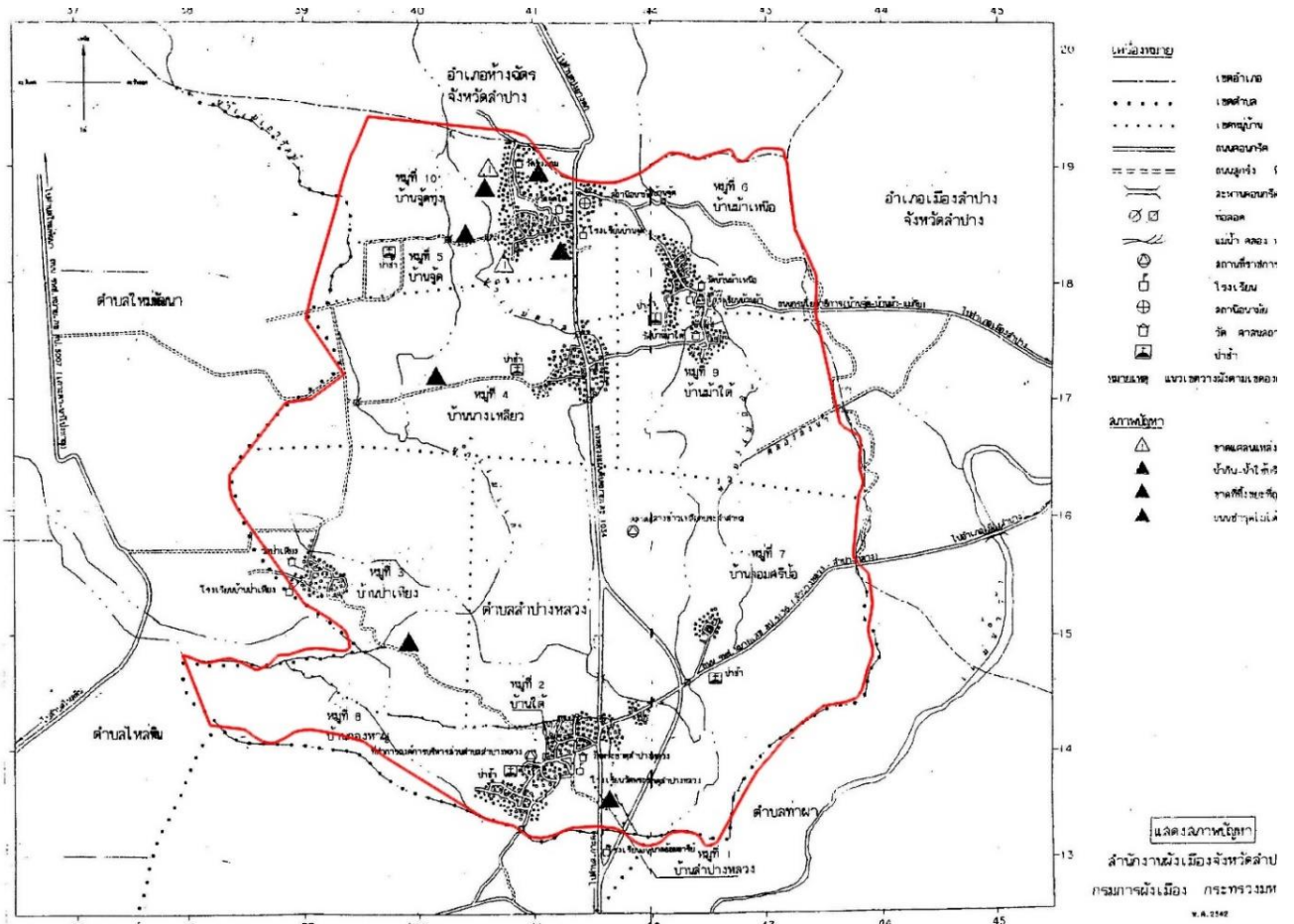
ตำบลลำปางหลวงมีหมู่บ้านทั้งหมด 13 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านลำปางหลวง บ้านลำปางหลวงใต้ บ้านป่าเหียง บ้านนางเหลียว บ้านจู้ด บ้านม้าเหนือ บ้านลอมศรีป้อ บ้านกองหาญ บ้านม้าใต้ บ้านจู้ดทุ่ง บ้านจามเทวี บ้านปงป่าม่วง และบ้านม้ากลาง ในตำบลลำปางหลวงมีประชากรทั้งสิ้น 9,461 คน แบ่งเป็นประชากรเพศชาย จำนวน 4,540 คน และประชากรเพศหญิง จำนวน 4,921 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ยประมาณ 345 คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนในหมู่บ้านลำปางหลวงมีผู้อยู่อาศัยอยู่ประมาณ 244 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 669 คน แบ่งเป็นประชากรเพศชาย จำนวน 316 คน และประชากรเพศหญิง จำนวน 353 คน (เทศบาลตำบลลำปางหลวง, 2562)

แผนที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ภาพที่ 4 แผนที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง (สถานีพัฒนาที่ดินลำปาง, 2559)

อาณาเขตพื้นที่ของตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ภาพที่ 5 แสดงอาณาเขตพื้นที่ของตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง (เทศบาลตำบลลำปางหลวง, 2562)

ด้านประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน จากตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวงซึ่งชาวบ้านเล่ากันว่า มีหมู่บ้านแห่งนี้มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล และในปี พ.ศ.2275 พม่าได้ยึดครองนครเชียงใหม่ นครลำพูน และนครลำปาง โดยทำวมหายศ เจ้าผู้ครองนครลำพูน ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของพม่าได้ตั้งค่ายอยู่ในวัดแห่งนี้ จากนั้นหนานทิพย์ช้าง วีรบุรุษของชาวลำปางได้ลอบเข้ามาในวัดและใช้ปืนยิงทำวมหายศจนสิ้นใจ และตีทัพพม่าแตกพ่ายไป อำเภอเกาะคาจึงมีการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยถิ่นเหนือมาตั้งแต่อดีต จะเห็นได้ว่ามีกลุ่มผู้คนที่ย้ายอยู่ในหมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มาอย่างยาวนานจึงเหมาะแก่การเลือกเป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัย

ภาพที่ 6 วัดพระธาตุลำปางหลวงในมุมสูง (เทศบาลตำบลลำปางหลวง, 2562)

ภาพที่ 7 วัดพระธาตุลำปางหลวง (สำนักงานชลประทานที่ 2, 2560)

จากการศึกษาข้อมูลทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ไม่มีอาณาเขตติดกับประเทศอื่น และมีประวัติความเป็นมาในด้านการตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยของผู้คนมาอย่างยาวนาน ผู้วิจัยจึงเห็นว่า หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง เป็นพื้นที่ที่มีความน่าสนใจในด้านการใช้ภาษา คาดว่าจะเป็นหมู่บ้านที่มีโอกาสได้รับอิทธิพลของภาษาอื่น ๆ

2.2 จังหวัดพะเยา

จังหวัดพะเยา หรือในคำเมืองเรียกว่า “พายว” หรือ “ภูกามยาว” เป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตภาคเหนือของประเทศไทย มีพื้นที่ทั้งหมด 6,335.06 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,959,412 ไร่ เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่อันดับที่ 15 ของภาคเหนือ และมีพื้นที่ป่าไม้ ประมาณ 1,503,174 ไร่ หรือร้อยละ 37.96 ของพื้นที่จังหวัด มีระดับความสูงตั้งแต่ 300-1,500 เมตร สภาพภูมิประเทศเป็นป่าดงดิบและป่าเบญจพรรณ ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้มะค่า ไม้ชิงชัน ไม้ยาง ไม้เต็ง ไม้รัง ฯลฯ จังหวัดพะเยามีพื้นที่อยู่ทั้งในที่ลุ่มแม่น้ำโขงและลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนพื้นที่ที่อยู่ในลุ่มแม่น้ำโขงคือ พื้นที่อำเภอมืองพะเยา อำเภอดอกคำใต้ อำเภอยัน อำเภอบึง อำเภอยางคำ และอำเภอมะนัง ส่วนพื้นที่ที่อยู่ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา คือ อำเภอบึง และอำเภอยางคำ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำยม

จังหวัดพะเยามีวัดคู่บ้านคู่เมืองคือ วัดศรีโคมคำ หรือวัดพระเจ้าตนหลวง หรือวัดนอก เป็นวัดที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน โดยสันนิษฐานว่า ชื่อวัดมาจากตำนานการสร้างพระเจ้าตนหลวง ตำนานเล่าว่ามีพญานาคได้นำทองคำมาให้สองตายายที่อาศัยอยู่ริมกว๊านพะเยา เพื่อนำไปสร้างพระเจ้าตนหลวงที่บริเวณหนองเอี้ยง แต่ต้องทำการถมนองน้ำ สองตายายจึงได้นำทองคำไปผูกติดกับปลายไม้ แล้วประกาศให้ชาวบ้านชาวเมืองนำก้อนหินก้อนดินไปขว้างปา เมื่อใครปาถูกก็จะไดทองคำไป ชาวบ้านจึงพากันนำก้อนหินและก้อนดินไปปาทั้งกลางวันและกลางคืน พอตกลงกลางคืนก็จะทำคอมไฟส่อง ตามตำนานกล่าวว่าใช้เวลาถึง 2 ปี 7 เดือน นองจึงถูกถมได้เต็มสมบูรณ์ สันนิษฐานได้ว่า คำว่าโคมคำมาจากคอมไฟที่ใช้ส่องทองคำในเวลากลางคืน (เกรียงศักดิ์ ชัยตระกูล, 2553)

ภาพที่ 8 ภาพอุโบสถกลางน้ำวัดศรีโคมคำ (MGR Online, 2552)

ภาพที่ 9 พระเจ้าตนหลวง วัดศรีโคมคำ (ปวรวรรณ เขาเรียง, 2562)

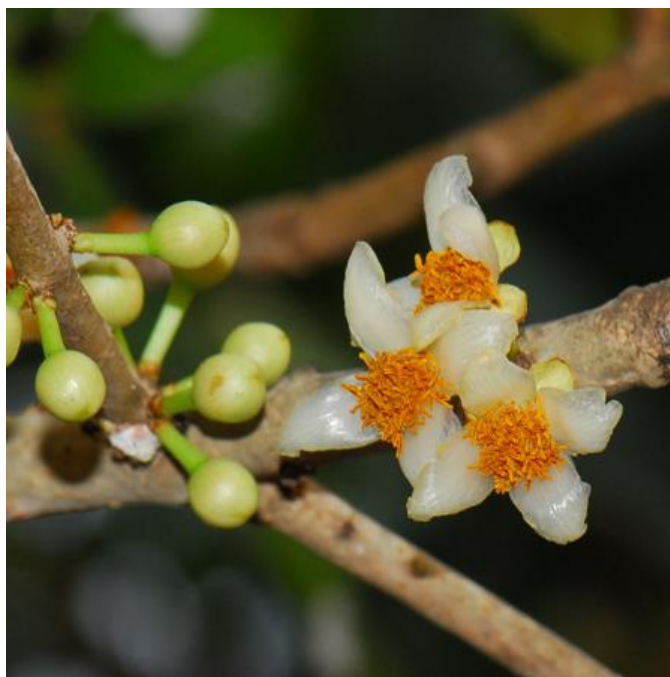
วัดศรีโคมคำตั้งอยู่ริมกว๊านพะเยา สร้างขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2034 – 2037 มีพระเจ้าตนหลวงประดิษฐานอยู่ ซึ่งเป็นพระประธานเก่าแก่ตามตำนานที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น และยังเป็นศิลปะเชียงแสนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในล้านนา สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2034 ในความอุปถัมภ์ของพระเมืองแก้ว เจ้าผู้ครองเมืองเชียงใหม่ และพระยาเมืองตู่ เจ้าผู้ครองเมืองพะเยาในสมัยนั้น พระเจ้าตนหลวงมีขนาดหน้าตักกว้าง 14 เมตร สูง 16 เมตร สร้างจากอิฐมอญผสมกับปูนขาว ชาวพะเยาจึงถือเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง ทำให้ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดพะเยา เป็นรูปพระเจ้าตนหลวงวัดศรีโคมคำ พระพุทธรูปคู่เมืองอันเป็นหลักรวมใจของชาวพะเยา มีลายกนกเปลวบนพื้นเบื้องหลังองค์พระพุทธรูป หมายถึง ความรุ่งเรืองของ 7 อำเภอ (เดิม) ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอดอกคำใต้ อำเภอแม่ใจ อำเภอเชียงคำ อำเภอเชียงม่วน อำเภอปง และอำเภอจุน เบื้องล่างริมของดวงตราเป็นกว๊านพะเยาซึ่งมีชื่อเสียงและเป็นรู้จักกันดี และมีช่อรวงข้าว ประกอบอยู่ทั้งสองข้าง ซึ่งหมายถึง ลักษณะของความเป็นอยู่ข้าวออ่น้ำ

ภาพที่ 10 ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดพะเยา (สำนักงานจังหวัดพะเยา, 2562)

คำขวัญประจำจังหวัดพะเยา คือ “กว๊านพะเยาแหล่งชีวิต ศักดิ์สิทธิ์พระเจ้าตนหลวง บวงสรวงพ่อขุนงำเมือง งามลือเลื่องดอยบุษราคัม” (สำนักงานจังหวัดพะเยา, 2562)

ต้นไม้และดอกไม้ประจำจังหวัดพะเยา คือ ต้นสารภี และดอกสารภี (*Mammea siamensis* Kosterm)

ภาพที่ 11 ดอกสารภี ดอกไม้ประจำจังหวัดพะเยา (องค์การสวนพฤกษศาสตร์ กระทรวง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2558)

บริเวณที่ตั้งของตัวเมืองพะเยาในปัจจุบันอยู่ติดกับกว๊านพะเยา เดิมเป็นที่ตั้งของเมือง
ภูกามยาว หรือพะยาว ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อพุทธศตวรรษที่ 16 โดยกษัตริย์องค์แรกคือ พญาจอมธรรม
ซึ่งเป็นราชบุตรองค์หนึ่งจากเมืองหิรัญนครเงินยางเชียงแสน และเป็นบรรพบุรุษของกษัตริย์เมือง
พะยาวอีกหลายองค์ เช่น พญาเจือง วีรบุรุษแห่งเผ่าไท-ลาวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง และพญาจำเมือง
ซึ่งได้กระทำสัตย์สาบานเป็นไมตรีต่อกันกับพญามังราย แห่งนครพิงค์เชียงใหม่ และพญาร่วงรามคำแหง
แห่งสุโขทัย ภายหลังการเปลี่ยนแปลงอำนาจและตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอาณาจักรล้านนา ในสมัย
พญาคำฟู เมื่อถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในปี พ.ศ.2386 ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 3 เมืองพะเยาถูกตั้งขึ้น
ใหม่พร้อมเมืองเชียงรายและเมืองงาวเพื่อเป็นเมืองหน้าด่านต่อตีกับกองทัพพม่าที่ตั้งอยู่เมืองเชียงแสน
โดยให้เมืองพะเยาขึ้นตรงต่อนครลำปาง (พื้นที่บางส่วนของจังหวัดพะเยาปัจจุบัน ได้แก่ อำเภอ
เชียงม่วน อำเภอปง อำเภอเชียงคำ และอำเภอภูซางขึ้นตรงต่อนครน่าน) และในท้ายที่สุดก่อนที่เมือง
พะเยาจะถูกยกฐานะขึ้นเป็นจังหวัด เมืองพะเยาเป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดเชียงรายในฐานะอำเภอ
พะเยา และเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ.2520 อำเภอพะเยาได้ยกฐานะขึ้นเป็นจังหวัดพะเยา นับเป็น
จังหวัดที่ 72 ของประเทศไทย

ด้านลักษณะทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดพะเยา จังหวัดพะเยาเป็นจังหวัดชายแดนที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย มีอาณาเขตทางด้านทิศเหนือติดกับอำเภอพาน อำเภอป่าแดด และอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ทางด้านทิศใต้ติดกับอำเภองาว จังหวัดลำปาง และอำเภอสอง จังหวัดแพร่ ทางด้านทิศตะวันออกติดกับอำเภอสองแคว อำเภอท่าวังผา อำเภอเมืองน่าน และอำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน และแขวงไชยบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และทางด้านทิศตะวันตกติดกับอำเภองาว และอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

ด้านลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดพะเยา โดยทั่วไปจังหวัดพะเยามีลักษณะภูมิประเทศที่ล้อมรอบด้วยเทือกเขา ทั้งทางทิศตะวันตก ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ทิศตะวันออกเฉียงใต้ และตอนกลางของพื้นที่จังหวัด เทือกเขาที่สำคัญของจังหวัดพะเยา ได้แก่ เทือกเขาดอยภูลังกา ดอยสันปันน้ำ ดอยแม่สูก ดอยขุนแม่ฝาด และดอยขุนแม่ต๋อม นอกจากนี้ จังหวัดพะเยายังมีแม่น้ำไหลผ่าน 3 สาย คือ แม่น้ำอิง แม่น้ำลาว และแม่น้ำยม (สำนักงาน TO BE NUMBER ONE จังหวัดพะเยา, 2562)

ด้านลักษณะทางภูมิอากาศของจังหวัดพะเยา จังหวัดพะเยาสามารถแบ่งฤดูกาลออกเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว โดยฤดูร้อนจะเริ่มประมาณเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม ซึ่งอากาศจะร้อน แห้งแล้ง และมีความชื้นน้อย ช่วงที่อากาศร้อนจัดที่สุด คือ เดือนเมษายน ส่วนฤดูฝนจะเริ่มประมาณเดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม ซึ่งมีปริมาณน้ำฝนมากพอสมควร ช่วงที่ฝนจะตกชุกมากจะอยู่ระหว่างเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน ซึ่งเป็นฝนที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และพายุหมุนจากทะเลจีนใต้ ช่วงตอนต้นของฤดูฝนจะมีลมกรรโชกแรงซึ่งบางครั้งทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน โดยช่วงฤดูฝนนั้นมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดปี ประมาณ 1,062 มิลลิเมตร ส่วนฤดูหนาวจะเริ่มประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ โดยอากาศจะเริ่มหนาวในเดือนพฤศจิกายน และจะหนาวมากในช่วงปลายเดือนธันวาคมจนถึงต้นเดือนมกราคม

จังหวัดพะเยามีอำเภอทั้งหมด 9 อำเภอ คือ อำเภอเมืองพะเยา อำเภอเชียงม่วน อำเภอแม่ใจ อำเภอดอกคำใต้ อำเภอปง อำเภอเชียงคำ อำเภอจุน อำเภอภูกามยาว และอำเภอภูซาง แบ่งเป็น 779 หมู่บ้าน 39 ชุมชน จำนวนประชากรจากการทะเบียนสามารถจำแนกตามอายุและเพศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) โดยมีประชากรทั้งสิ้น 472,356 คน แบ่งเป็นประชากรเพศชาย จำนวน 230,476 คน และประชากรเพศหญิง จำนวน 241,880 คน มีจำนวนบ้านทั้งสิ้น 192,755 ครัวเรือน และยังพบว่า ในจังหวัดพะเยามีประชาชนอาศัยอยู่ตามบริเวณเทือกเขาสูง ได้แก่ ชนเผ่าม้ง ชนเผ่าเยียน ชนเผ่าลีซอ ชนเผ่าลัวะ และอื่น ๆ รวม 60 หมู่บ้าน โดยกระจายตัวอยู่ในเขตอำเภอ เชียงคำ อำเภอแม่ใจ อำเภอปง อำเภอเชียงม่วน อำเภอเมืองพะเยา และอำเภอภูซาง จำนวน 30,655 คน โดยมีจำนวนบ้านทั้งสิ้น 6,729 ครัวเรือน (สำนักงานจังหวัดพะเยา, 2562)

จังหวัดพะเยา มีการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือ (Northern Thai Dialect) หรือภาษาล้านนา หรือ ภาษาไตยวน หรือภาษาไทยยวนมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า ภาษาไทลื้อ เป็นอีกภาษาหนึ่งใน จังหวัดพะเยาที่มีความน่าสนใจ เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติศาสตร์ไทลื้อซึ่งพบว่า ไทลื้อกับไทยยวน หรือชาวล้านนา มีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน ชาวไทลื้อเป็นชาวไทกลุ่มหนึ่งที่มีถิ่นฐานเดิม อยู่แถบสิบสองปันนาของประเทศจีน มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น คือ การใช้ภาษาไทลื้อ และยังมีวัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์อื่น ๆ เช่น การแต่งกาย ศิลปะ และประเพณีต่าง ๆ ซึ่งแต่เดิมนั้น ชาวไทลื้อมีถิ่นที่อยู่ บริเวณเมืองลี่หลางของประเทศจีน เรียกว่า “ลื้อแจง” ต่อมามีการย้ายถิ่นฐานลงมาอยู่ที่เมืองหนองแส หรือที่เรียกว่า “ขุนหมิง” ในปัจจุบัน แล้วจึงย้ายลงมาสู่ลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นแถบสิบสองปันนา ในปัจจุบัน ต่อมาประมาณศตวรรษที่ 12 มีวีรบุรุษชื่อเจ้าเจื่องหาญ ได้รวบรวมหัวเมืองต่าง ๆ ในสิบสองปันนาปัจจุบันแล้วตั้งเป็นอาณาจักรแจงลื้อ (เซอลี) โดยได้ตั้งศูนย์อำนาจการปกครองไว้ที่ หอคำเชียงรุ่งนานถึง 790 ปี ต่อมาเมื่อถึงสมัยเจ้าอินเมืองครองราชย์ (พ.ศ.2122 - 2126) ได้แบ่ง การปกครองเป็นสิบสองหัวเมือง โดยให้แต่ละหัวเมืองมีที่ทำนา 1,000 ไร่ (เชื้อพันธุ์ข้าว) ต่อหนึ่งนาที่ต่อหนึ่งหัวเมือง จึงเป็นที่มาของชื่อ “สิบสองพันนา” หรือ “สิบสองปันนา” ต่อมา มีการอพยพชาวไทลื้อบางส่วนไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนเพื่อปกครองหัวเมืองประเทศราชเหล่านั้น จึงทำให้เกิดการกระจายตัวของชาวไทลื้อในลุ่มแม่น้ำโขงตอนกลาง (รัฐฉานปัจจุบัน) ประกอบด้วย เมืองยู้ เมืองยอง เมืองหลวย เมืองเชียงแขง เมืองเชียงลาบ เมืองเลน เมืองพะยาก เมืองไฮ เมืองโก เมืองเชียงทองหรือหลวงพระบาง (ล้านช้าง) และเมืองแฉน (เดียนเบียนฟู) ซึ่งบางเมืองในแถบนี้แต่เดิม เป็นถิ่นที่อยู่ของชาวไทลื้อ เช่น อาณาจักรเชียงแขง ประกอบด้วยเมืองเชียงแขง เมืองยู้ เมืองหลวย เมืองเชียงก เมืองเชียงลาบ เมืองกลาง เมืองลอง เมืองอาน เมืองพูเลา เมืองเชียงดาว และเมืองสิง เป็นต้น

ด้านการเมืองระหว่างสิบสองปันนาและล้านนา พบหลักฐานของเชียงรุ่งหรือเชียงรุ่งที่กล่าวว่า ขุนเจื่องหรือพญาเจิง กษัตริย์แห่งราชวงศ์เชียงรุ่ง มีชื่อพ้องกับขุนเจื่องแห่งอาณาจักรเงินยางเชียงแสน ของล้านนา ต่อมาในสมัยของท้าวแก่นชาย กษัตริย์องค์ที่ 4 ของเชียงรุ่ง เจ้าชายเชียงรายชื่อ ลาวโหมง ได้ไปขอพระธิดาของท้าวแก่นชายชื่อ นางโอมิ่งไขฟ้าหรือนางคำกาย ไปเป็นพระชายาและได้ให้กำเนิด พระยามังราย จะเห็นได้ว่า สิบสองปันนากับล้านนามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันในลักษณะบ้านพี่เมืองน้อง มาตลอด จนกระทั่งยุคที่ดินแดนล้านนาและหัวเมืองใกล้เคียงต่างตกอยู่ภายใต้อำนาจของพระเจ้า บุเรงนอง ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสิบสองปันนากับล้านนาห่างเหินกันไป จนกระทั่งในสมัยเจ้า กาวิละ (พ.ศ.2323 – 2356) เชียงใหม่สามารถกอบกู้เอกราชจากพม่าได้สำเร็จ ในปี พ.ศ.2347 เจ้าอุปราชน้อยธรรมไต่ยกทัพไปตีหัวเมืองทางเหนือและกลับเชียงใหม่ในปี พ.ศ.2348 พร้อมกวาดต้อน ผู้คนมาจำนวนมาก ได้แก่ คนเผ่าไทลื้อ คนเผ่าไทเขิน คนเผ่าไทใหญ่ และชนเผ่าอื่น ๆ ปะปนกัน กลุ่มคนเหล่านี้ได้สร้างบ้านเรือนตามที่ต่าง ๆ และนิยมตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อเมืองหรือชื่อหมู่บ้านเดิม

ในสิบสองปันนา (จิตรารัณณ์ สุทธาวาส, 2529: 29 – 44) และในปี พ.ศ.2399 เจ้าผู้ครองนครน่าน (พระเจ้าสุริยวงศ์ผริตเดช) ได้ขึ้นไปกวาดต้อนชาวไทลื้อจากเมืองลำ เมืองพง และหัวเมืองแคว้นสิบสองปันนามาอีก และให้ตั้งภูมิลำเนาในเขตอำเภอเชียงคำ (ไกรศรี นิมมานเหมินท์ และประกายนิมมานเหมินท์, 2529: 45 – 50)

ด้านความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม พบว่าประชากรส่วนใหญ่ของชาวสิบสองปันนาเป็นชาวไทลื้อ มีวัฒนธรรมคล้ายกับชาวไทยวนหรือชาวล้านนาหลายประการ เช่น วัฒนธรรมทางด้านภาษา อาหาร การกิน ขนบธรรมเนียม และประเพณี ชาวไทลื้อมีภาษาพูดและภาษาเขียนของตนเอง โดยภาษาเขียนแบ่งออกเป็นตัวอักษรแบบเก่าและตัวอักษรแบบใหม่ ซึ่งตัวอักษรแบบเก่ามีลักษณะเหมือนกับตัวอักษรของล้านนา ตัวอักษรของไทยจีน ตัวอักษรของไทยอง และตัวอักษรของไทยใหญ่ โดยตัวอักษรไทลื้อมีต้นตอมาจากตัวอักษรมอญโบราณ ส่วนตัวอักษรแบบใหม่เป็นตัวอักษรที่มีการพัฒนาจากตัวอักษรแบบเก่า โดยมีการนำพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์มาไว้ในบรรทัดเดียวกัน ส่วนสำเนียงการพูดของชาวไทลื้อจะออกสำเนียงเพี้ยนไปจากชาวไทยวนหรือชาวไทยถิ่นเหนือในบางคำ (จิตรารัณณ์ สุทธาวาส, 2529: 29 – 44) จะเห็นได้ว่า ชาวไทลื้อและชาวล้านนามีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ทั้งในด้านที่อยู่อาศัยที่ชาวไทลื้อได้อพยพเข้ามาอยู่ในบริเวณประเทศไทยเป็นเวลายาวนาน ในด้านการใช้ภาษาที่คำศัพท์และตัวเขียนมีลักษณะคล้ายกัน เนื่องจากมีต้นแบบมาจากภาษามอญเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม ภาษาไทลื้อกับภาษาไทยถิ่นเหนือมีการออกเสียงและการใช้คำศัพท์บางคำที่ไม่เหมือนกัน

ผู้วิจัยสนใจศึกษาภาษาไทลื้อที่มีการใช้ติดต่อสื่อสารในหมู่บ้านหยวน ตำบลหยวน อำเภอเชียงคำ เนื่องจากชาวไทลื้อที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ที่อำเภอเชียงคำนั้น ส่วนใหญ่มีเชื้อสายมาจากกลุ่มเมืองพง เมืองมาง เมืองหยวน เมืองบาน เมืองแพด และเมืองลำในสิบสองปันนา โดยพิจารณาได้จากชื่อตำบลหรือชื่อหมู่บ้าน

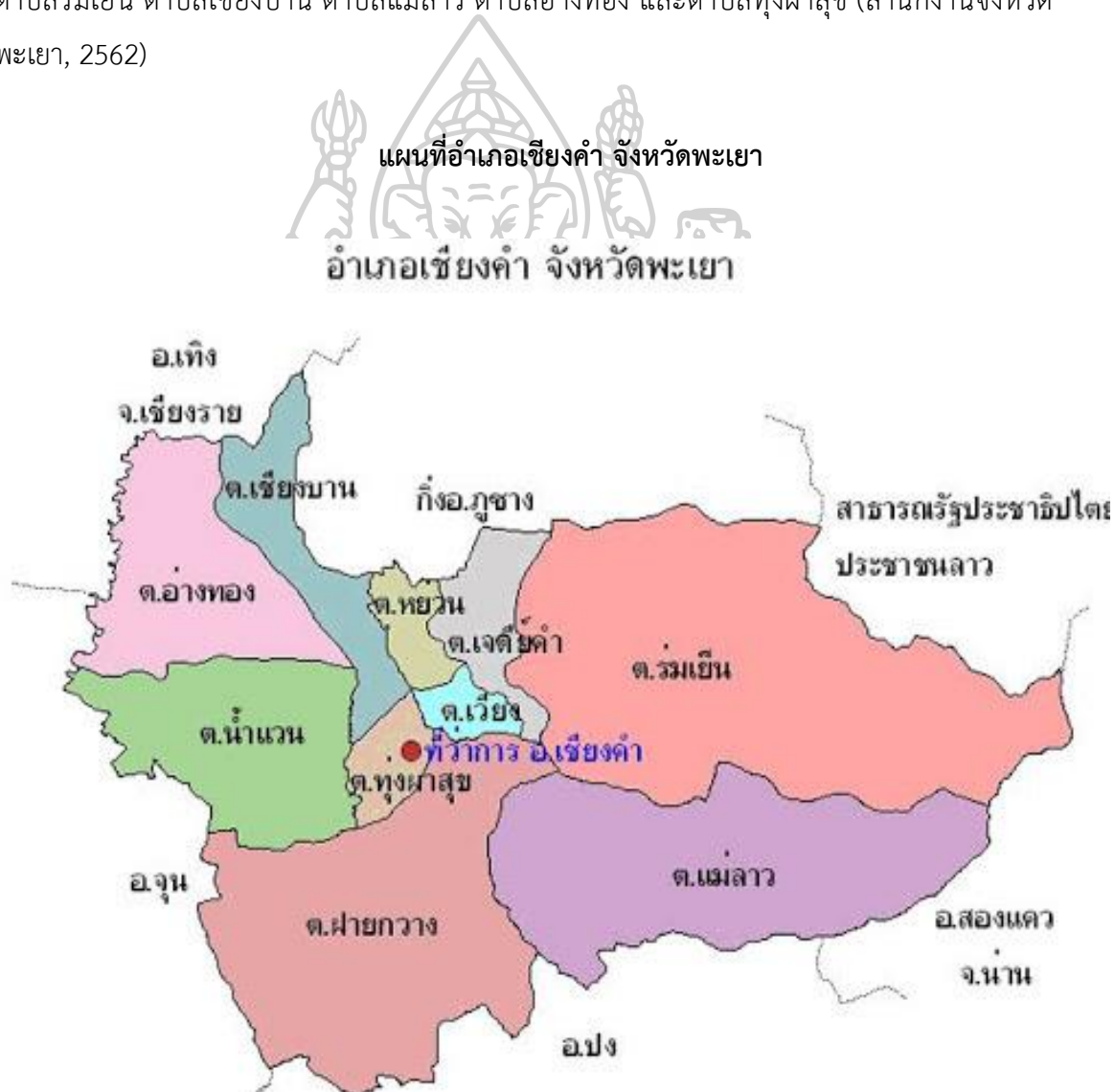
แผนที่จังหวัดพะเยา

ภาพที่ 12 แผนที่จังหวัดพะเยา (สำนักเรียนวัดเซตุพน, 2562)

จากการศึกษาพบว่า คนไทลื้อที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพะเยามี 25 หมู่บ้าน ซึ่งกระจายตัวอยู่ทั่วทั้งจังหวัด โดยถือว่าชาวไทลื้อเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศ แต่สามารถรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของตนเองไว้ได้ดี โดยเฉพาะการใช้ภาษาไทลื้อในชีวิตประจำวัน ถึงแม้อำเภอเชียงคำจะเป็นอำเภอที่อยู่บริเวณชายแดนของประเทศก็ตาม แต่กลับพบว่ามีการใช้ภาษาไทลื้อที่มีความเข้มข้นมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ

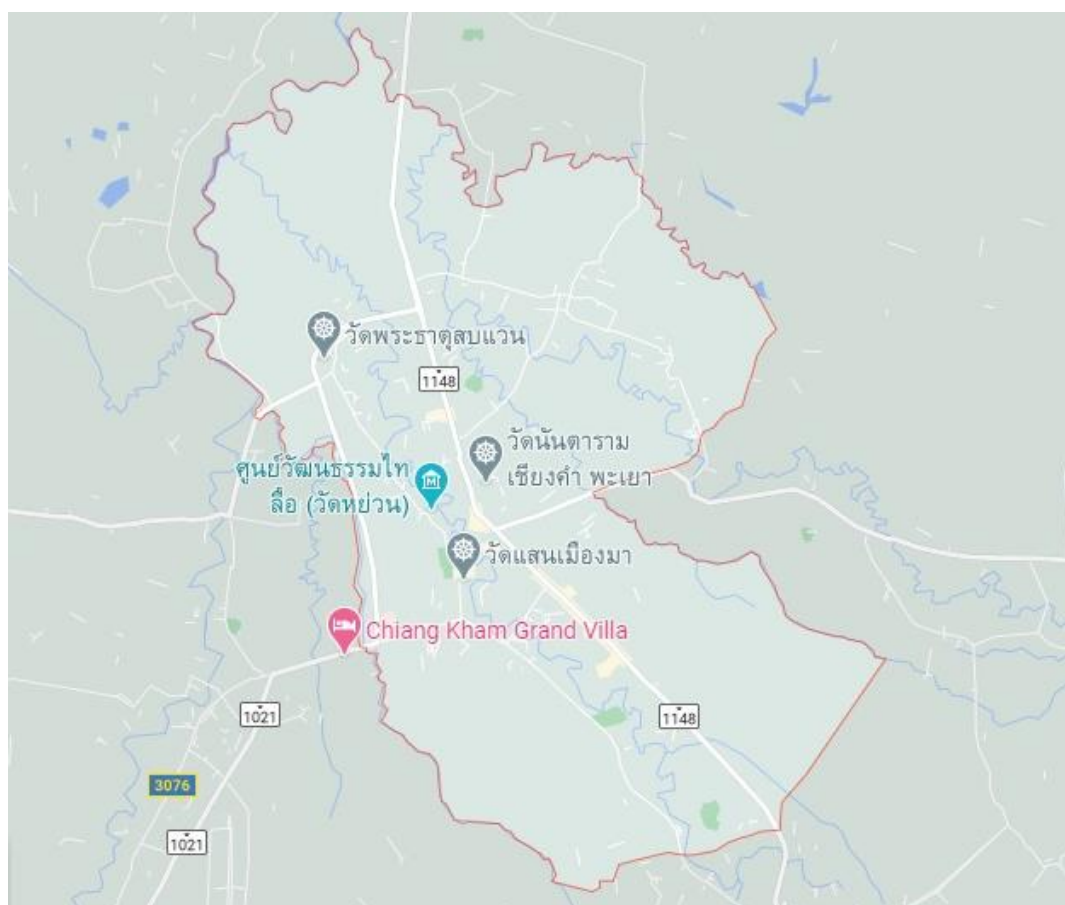
อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีพื้นที่ทั้งหมด 784.061 ตารางกิโลเมตร มีจำนวนบ้านทั้งสิ้น 20,995 ครัวเรือน มีประชากรประมาณ 56,119 คน แบ่งเป็นประชากรเพศชาย จำนวน 28,128 คน และประชากรเพศหญิง จำนวน 27,991 คน มีอาณาเขตทางด้านทิศเหนือติดกับอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย และอำเภอภูซาง ทางด้านทิศตะวันออกติดกับแขวงไชยบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และอำเภอสองแคว จังหวัดน่าน ทางด้านทิศใต้ติดกับอำเภอสองแคว จังหวัดน่าน และอำเภอปง และทางด้านทิศตะวันตกติดกับอำเภอจุน และอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย โดยอำเภอเชียงคำ มีตำบลทั้งหมด 10 ตำบล คือ ตำบลห้วยวน ตำบลน้ำแวน ตำบลเวียง ตำบลฝายกวาง ตำบลเจดีย์คำ ตำบลร่มเย็น ตำบลเชียงบาน ตำบลแม่ลาว ตำบลอ่าทอง และตำบลทุ่งผาสุข (สำนักงานจังหวัดพะเยา, 2562)

ภาพที่ 13 แผนที่อำเภอเชียงคำ (นายตัวดี ท.ทิวเทือกเขา, 2555)

ตำบลห้วยวน เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอเชียงคำ มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 15 หมู่บ้าน มีจำนวนบ้านทั้งสิ้น 2,139 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 4,886 คน แบ่งเป็นประชากรเพศชาย จำนวน 2,347 คน และประชากรเพศหญิง จำนวน 2,519 คน ในหมู่บ้านห้วยวนมีจำนวนประชากรทั้งหมด 501 คน แบ่งเป็นประชากรเพศชาย จำนวน 271 คน และประชากรเพศหญิง จำนวน 230 คน (สำนักบริหารการทะเบียน, 2562)

แผนที่ตำบลห้วยวน

ภาพที่ 14 แผนที่ตำบลห้วยวน (Google map, 2563)

จากการศึกษาข้อมูลทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านห้วยวน ตำบลห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ซึ่งมีประวัติความเป็นมาของการอพยพย้ายถิ่นฐานมาอาศัยอยู่ของผู้คนในพื้นที่อย่างยาวนาน และมีการรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และการใช้ภาษาไว้อย่างดี จึงทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า หมู่บ้านห้วยวน ตำบลห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เป็นพื้นที่ที่มีความน่าสนใจที่จะศึกษาภาษาไทยถิ่นด้านระบบเสียงและคำศัพท์ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดลำปาง ดังที่จะได้ศึกษาในบทต่อไป

บทที่ 3

ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือและระบบเสียงภาษาไทยลื้อ

3.1 ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่พูดในหมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือที่นำมาศึกษาคือ ภาษาไทยถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ในบทนี้เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมเฉพาะหน่วยอรรถจำนวน 2,000 หน่วยอรรถ และระบบวรรณยุกต์ โดยใช้คำศัพท์ตามแนวคิดของวิลเลียม เจ เคิตินีย์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

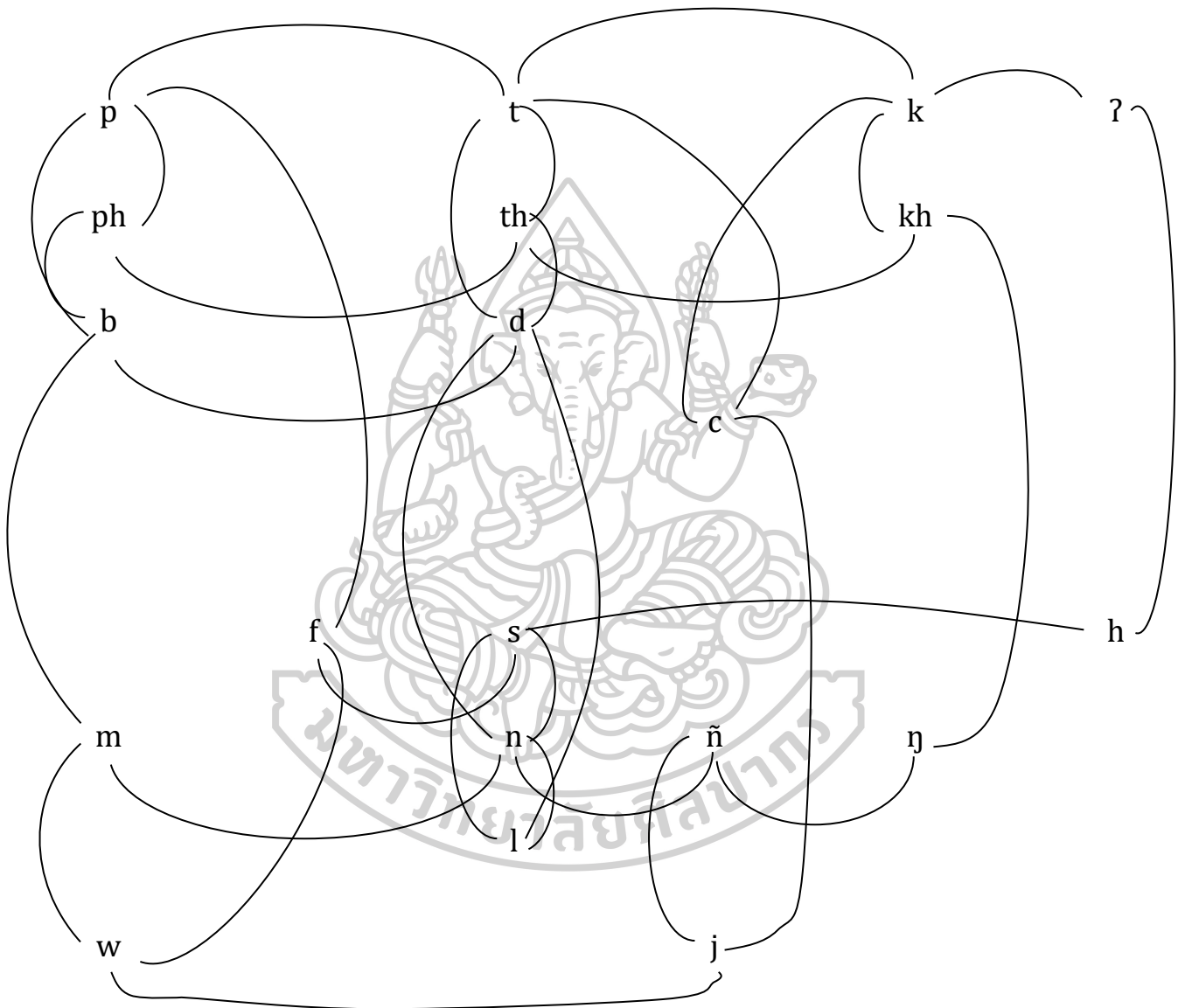
3.1.1 หน่วยเสียงพยัญชนะ

หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 20 หน่วยเสียง คือ /p, t, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, c, f, s, h, m, n, ñ, ŋ, l, w, j/ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำมี 5 หน่วยเสียง คือ /cw, kw, khw, sw, ŋw/ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ลักษณะของเสียง	ฐานกรณ์		ริมฝีปาก ทั้งคู่	ริมฝีปาก ล่างและฟัน บน	ปุ่มเหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	ช่องว่าง ระหว่าง เส้นเสียง
	คุณสมบัติ ของเสียง							
กักหรือระเบิด	ไม่ ก้อง	ไม่มี ลม	p		t		k	ʔ
		มีลม	ph		th		kh	
	ก้อง		b		d			
กึ่งเสียดแทรก	ไม่ก้อง				c			
เสียดแทรก	ไม่ก้อง		f	s			h	
นาสิก	ก้อง		m		n	ñ	ŋ	
ข้างลิ้น	ก้อง				l			
กึ่งสระ	ก้อง		w			j		

จากตารางหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ได้ผ่านการหาคู่เสียงที่น่าสงสัย (suspect pairs) โดยการโยงเส้น ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 11 แสดงคู่เสียงที่น่าสงสัยในภาษาไทยถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

คู่เทียบเสียงพยัญชนะต้น

คู่เทียบเสียงที่เกิดในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน (Identical Environment)

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[p] – [t]	[pi: ³²⁴] ² [ti: ³²⁴]	‘ห้วปลี่’ ‘ตี’	/p/ ³ /t/
[p] – [ph]	[pi: ³²⁴] [phi: ³²⁴]	‘ห้วปลี่’ ‘ซวกศพ’	/p/ /ph/
[p] – [b]	[pa: ⁴³¹] [ba: ⁴³¹]	‘ป้า’ ‘บ้า’	/p/ /b/
[p] – [f]	[pian ³³³] [fian ³³³]	‘เรียบ’ ‘ฟาง’	/p/ /f/
[t] – [k]	[ta: ³²⁴] [ka: ³²⁴]	‘ตาย’ ‘ผ่าน’	/t/ /k/
[t] – [c]	[tam ³²⁴] [cam ³²⁴]	‘ตำ’ ‘บังคับ’	/t/ /c/
[t] – [th]	[tə: ^{η333}] [thə: ^{η333}]	‘เข่งถึง, เอ้อมถึง’ ‘เพดาน’	/t/ /th/
[t] – [d]	[tian ³³³] [dian ³³³]	‘เทียน’ ‘พระจันทร์’	/t/ /d/

² เครื่องหมาย [] คือการถ่ายเสียงระดับสัทศาสตร์ (Phonetics)

³ เครื่องหมาย / / คือการถ่ายเสียงระดับสัทศาสตร์ (Phonemics)

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[k] – [ʔ]	[kok ³³⁴]	‘สับ’	/k/
	[ʔok ³³⁴]	‘อก’	/ʔ/
[k] – [kh]	[kaj ⁴²¹]	‘อืด’	/k/
	[khaj ⁴²¹]	‘อยาก’	/kh/
[ʔ] – [h]	[ʔa: ³³³]	‘อา’	/ʔ/
	[ha: ³³³]	‘รา’	/h/
[ph] – [th]	[phom ³²⁴]	‘ผม’	/ph/
	[thom ³²⁴]	‘ถม’	/th/
[ph] – [b]	[pha: ⁴³¹]	‘ผ้า’	/ph/
	[ba: ⁴³¹]	‘บ้า’	/b/
[ph] – [f]	[phuak ³²²]	‘เผือก’	/ph/
	[fuak ³²²]	‘เผือก’	/f/
[th] – [kh]	[thaw ⁴³¹]	‘แก่’	/th/
	[khaw ⁴³¹]	‘ข้าว’	/kh/
[th] – [d]	[thɔ:k ³²²]	‘เท, กรอก’	/th/
	[dɔ:k ³²²]	‘ดอก’	/d/
[kh] – [ŋ]	[kho:p ³²²]	‘ซีก’	/kh/
	[ŋo:p ³²²]	‘ไถย’	/ŋ/
[b] – [d]	[baŋ ³³³]	‘บัง’	/b/
	[daŋ ³³³]	‘ก้อ (ไฟ)’	/d/

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[b] – [m]	[ba:n ³³³] [ma:n ³³³]	‘บาน (ดอกไม้)’ ‘มีครรภ์’	/b/ /m/
[d] – [n]	[da: ³³³] [na: ³³³]	‘เตรียม’ ‘นา’	/d/ /n/
[d] – [l]	[dok ⁻³³⁴] [lok ⁻³³⁴]	‘ดก’ ‘ถอน (หญ้า)’	/d/ /l/
[k] – [c]	[ka: ³³³] [ca: ³³³]	‘คา’ ‘ชา’	/k/ /c/
[c] – [ñ]	[caŋ ⁻⁴³³] [ñaŋ ⁻⁴³³]	‘ชยะเขยง’ ‘ท่า’	/c/ /ñ/
[c] – [j]	[ca:j ³³³] [ja:j ³³³]	‘ผู้ชาย’ ‘วางเรียงราย’	/c/ /j/
[f] – [s]	[fa: ³⁴⁴] [sa: ³⁴⁴]	‘สีฟ้า’ ‘ตะกร้า’	/f/ /s/
[f] – [w]	[fiaŋ ³³³] [wiaŋ ³³³]	‘ฟาง’ ‘เมือง’	/f/ /w/
[s] – [h]	[su: ³²⁴] [hu: ³²⁴]	‘สรรพนามบุรุษที่ 2 (เรียกคนที่อายุ ใกล้เคียงกันและสนิทสนมกัน)’ ‘หู’	/s/ /h/

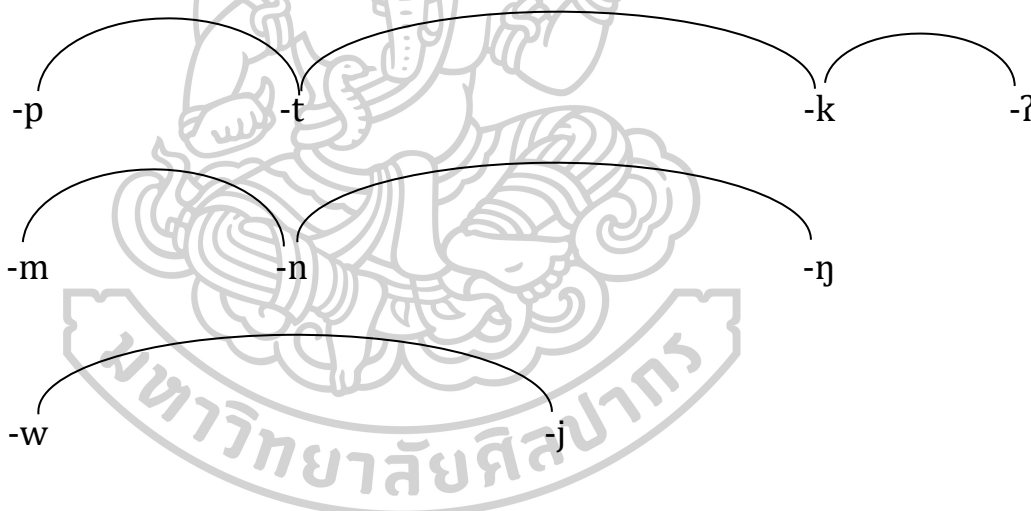
คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[s] – [n]	[sia ³²⁴]	‘เสื่อ’	/s/
	[nia ³²⁴]	‘ทิศเหนือ’	/n/
[s] – [l]	[sen ⁴³¹]	‘สาย’	/s/
	[len ⁴³¹]	‘เล่น’	/l/
[m] – [n]	[muat ³²²]	‘ขมวด’	/m/
	[nuat ³²²]	‘หนวด’	/n/
[m] – [w]	[mɛn ⁴²¹]	‘แม่นยำ (แน่นอน, ไม่ผิด)’	/m/
	[wɛn ⁴²¹]	‘กระจกเงา’	/w/
[n] – [ŋ]	[nam ⁴²¹]	‘ยึด’	/n/
	[ŋam ⁴²¹]	‘ย่ำ’	/ŋ/
[n] – [l]	[nia ³²⁴]	‘ทิศเหนือ’	/n/
	[lia ³²⁴]	‘เหลื่อ’	/l/
[ŋ] – [ŋ]	[ŋw:k ⁴²¹]	‘ต๋อย’	/ŋ/
	[ŋw:k ⁴²¹]	‘งอก’	/ŋ/
[ŋ] – [j]	[ŋap ⁴⁴³]	‘จับกุม’	/ŋ/
	[jap ⁴⁴³]	‘ยับ, ย่น’	/j/
[w] – [j]	[wɛŋ ³²²]	‘แห้ว’	/w/
	[jɛŋ ³²²]	‘สับค้ำข้าง’	/j/

หน่วยเสียงพยัญชนะต้นทั้ง 20 หน่วยเสียงในภาษาไทยถิ่นเหนือปรากฏเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย ได้ทั้งหมด 9 หน่วยเสียง ดังตารางต่อไปนี้ ได้แก่ / -p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j /

ตารางที่ 3 แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาไทยถิ่นเหนือ

ลักษณะของเสียง	ฐานกรณ์	ริมฝีปาก	ริมฝีปาก	ปุ่ม	เพดาน	เพดาน	ช่องว่างระหว่างเส้นเสียง
	คุณสมบัตินของเสียง	ทั้งคู่	ล่างและฟันบน	เหงือก	แข็ง	อ่อน	
กักหรือระเบิด	ไม่ก้อง ไม่มีลม	-p		-t		-k	-ʔ
นาสิก	ก้อง	-m		-n		-ŋ	
กึ่งสระ	ก้อง	-w			-j		

จากตารางแสดงหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายผู้วิจัยได้นำมาหาคู่เสียงที่น่าสงสัย (suspect pairs) โดยการโยงเส้นดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 12 แสดงคู่เสียงที่น่าสงสัยของหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย

จากแผนภูมิดังกล่าว คู่เสียงที่น่าสงสัยเป็นเสียงที่มีลักษณะทางสัทศาสตร์คล้ายคลึงกัน อาจเป็นหน่วยเสียงเดียวกันหรือคนละหน่วยเสียง ผู้วิจัยจึงนำคู่เสียงที่น่าสงสัยมาวิเคราะห์หาหน่วยเสียง โดยการใช้คู่เทียบเสียง ดังนี้

คู่เทียบเสียงพยัญชนะท้าย

คู่เทียบเสียงที่เกิดในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน (Identical Environment)

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[-p] – [-t] – [-k] – [-ʔ]	[hap ⁻³³⁴]	‘จับ (ประตู, หน้าต่าง)’	/p/
	[hat ⁻³³⁴]	‘หัด’	/t/
	[hak ⁻³³⁴]	‘หัก’	/k/
	[haʔ ⁻³³⁴]	‘สาด’	/ʔ/
[-m] – [-n] – [-ŋ]	[pom ³²⁴]	‘ปม’	/m/
	[pon ³²⁴]	‘ปน’	/n/
	[poŋ ³²⁴]	‘ปลง (เอาหม้อข้าวลง)’	/ŋ/
[-w] – [-j]	[law ³²⁴]	‘เหล่า’	/w/
	[laj ³²⁴]	‘ไหล’	/j/

จากคู่เทียบเสียงข้างต้น หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีจำนวน 9 หน่วยเสียง

รายละเอียดเกี่ยวกับหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่มาจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลคำศัพท์จำนวน 2,000 หน่วยหรือมีดังนี้⁴

/p-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม ริมฝีปากทั้งคู่ เมื่อเป็นพยัญชนะต้น จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/pik ⁴ /	‘ย่อน’
/pɛ:ŋ ¹ /	‘สร้าง’
/pɔŋ ³ /	‘หน้าต่าง’

⁴ โปรดดูสัญลักษณ์ตัวเลขแทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในหัวข้อ 3.1.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์

เมื่อเป็นพยัญชนะท้ายจะเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่มีลม ริมฝีปากทั้งคู่ [p¹]
เกิดตามหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /e:, ə / เช่น

/ci:p ³ /	‘จิบผ้า’
/tu:p ³ /	‘กระท่อม’
/khop ¹ /	‘กัด’

/t-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม ปุ่มเหงือก เมื่อเป็นพยัญชนะต้นจะเกิด
นำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/teŋ ¹ /	‘ทับ’
/tuŋ ⁴ /	‘พระสงฆ์’
/tiaw ² /	‘เดิน’

เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย จะเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่มีลม ปุ่มเหงือก [t¹]
เกิดตามหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/lot ⁴ /	‘รถ’
/kho:t ³ /	‘โกรธ’
/phat ¹ /	‘ตัด’

/k-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม เพดานอ่อน เมื่อเป็นพยัญชนะต้นจะ
เกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /u:/ เช่น

/kəŋ ³ /	‘ครึ่ง’
/kin ¹ /	‘กิน’
/kut ⁴ /	‘คิด’

เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย จะเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่มีลม เพดานอ่อน [k¹]
เกิดตามหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ɛ/ เช่น

/pa:k ⁴ /	‘ทัพพี’
/ʔuk ⁴ /	‘บ่ม’
/lu:k ¹ /	‘ดื้อ’

/ʔ-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ช่องว่างระหว่างเส้นเสียง เมื่อเป็นพยัญชนะต้น จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/ʔit ¹ /	‘เหนื่อย’
/ʔəʔ ¹ /	‘เรอ’
/ʔu: ⁵ /	‘พูด’

เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย จะเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ช่องว่างระหว่างเส้นเสียง [ʔ] เกิดตามหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น / a:, i:, e:, ə:, u:, w:, ɛ:, ɔ:, o:, wa / เช่น

/faʔ ⁴ /	‘ทก’
/phəʔ ⁴ /	‘เลอะ’
/luʔ ¹ /	‘เสีย (สิ่งของ)’

/ph-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม ริมฝีปากทั้งคู่ ปรากฏเฉพาะตำแหน่ง พยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้เกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/pha:k ³ /	‘แถบ (ซีก ด้าน แผ่น ผืน)’
/phe: ⁶ /	‘นี้’
/phɔ: ³ /	‘คู’

/th-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม ปุ่มเหงือก ปรากฏเฉพาะตำแหน่ง พยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้เกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /e, u:/ เช่น

/thi:p ³ /	‘ถีบ (จักรยาน)’
/thə:k ³ /	‘ถลอก’
/tho: ² /	‘ละเลง’

/kh-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม เพดานอ่อน ปรากฏเฉพาะตำแหน่ง พยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้เกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ə/ เช่น

/khem ¹ /	‘เข็ม’
/khia ² /	‘เครือ (เถาไม้)’
/khun ⁵ /	‘จิ้น’

/b-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ก้อง ริมฝีปากทั้งคู่ ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้เกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /e:, u:, ə, ə:/ เช่น

/ba:w ³ /	‘บ่าว’
/bɔʔ ¹ /	‘เบา’
/bun ³ /	‘มุด’

/d-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ก้อง ปุ่มเหงือก ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้เกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง /e:, ə/ เช่น

/duat ³ /	‘เด็ด’
/da: ² /	‘เตรียม’
/dun ⁵ /	‘นึ่ง’

/c-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกึ่งเสียดแทรก ไม่ก้อง ไม่มีลม เพดานแข็ง ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้เกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /e:, ə/ เช่น

/cam ¹ /	‘บังคับ’
/cuʔ ¹ /	‘โกหก’
/com ³ /	‘ปน’

/f-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง ริมฝีปากล่างและฟันบน ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้เกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /i, e, e:, ə, ə:, o:, u:/ เช่น

/faʔ ⁴ /	‘ทก (ของเหลว)’
/fa:j ⁵ /	‘ด้าย’
/fɔ:n ⁶ /	‘ร่ำ’

/s-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง ปุ่มเหงือก ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้เกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/sa:t ³ /	‘เสื้อ’
/sup ¹ /	‘สวม (รองเท้า, เสื้อผ้า)’
/sɔʔ ⁴ /	‘ค้น’

/h-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง ช่องว่างระหว่างเส้นเสียง ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้เกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ə:, u:/ เช่น

/hat ⁴ /	‘รัด’
/hen ⁴ /	‘เร่ง’
/hup ¹ /	‘หุบ’

/m-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะนาสิก ก้อง ริมฝีปากทั้งคู่ เมื่อเป็นพยัญชนะต้น จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/mak ⁴ /	‘ชอบ’
/mə:n ² /	‘นาน’
/mɔ:p ⁴ /	‘แอบ’

เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย หน่วยเสียงนี้จะเกิดตามหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /e:, u, ə/ เช่น

/ta:m ¹ /	‘จุด (เทียน, ไฟ)’
/kem ² /	‘รสเค็ม’
/ñam ⁴ /	‘เหยียบ’

/n-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะนาสิก ก้อง ปุ่มเหงือก เมื่อเป็นพยัญชนะต้น จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /u:, ə/ เช่น

/na:n ¹ /	‘คนที่ลี้กจากพระ’
/nuat ⁴ /	‘นวด’
/nɛ: ² /	‘เลี้ยง’

เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย หน่วยเสียงนี้จะเกิดตามหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/man ³ /	‘ขยัน’
/lu:n ² /	‘กลืน’
/pon ⁵ /	‘พ้น’

/ñ-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะนาสิก ก้อง เพดานแข็ง ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /e:, ε, u, ə, ə:, o:, ua/ เช่น

/ña:t ⁴ /	‘ชวน’
/ñu:⁶/	‘ผลัก’
/ñε:ŋ ² /	‘ส่อง’

/ŋ-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะนาสิก ก้อง เพดานอ่อน เมื่อเป็นพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /e, e:, u/ เช่น

/ŋiw ⁶ /	‘นุ่น’
/ŋi:p ³ /	‘นมั้ว’
/ŋo:p ³ /	‘โกย’

เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย หน่วยเสียงนี้จะเกิดตามหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /i:, e:, u:/ เช่น

/kha:ŋ ¹ /	‘หิ้ง’
/khiŋ ² /	‘สรรพนามบุรุษที่ 2 (เรียกคนที่อายุไล่เลี่ยกันแบบไม่ค่อยสุภาพ)’
/pɔŋ ³ /	‘หน้าต่าง’

/l-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะข้างลิ้น ก้อง ปุ่มเหงือก ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/laŋ ⁴ /	‘หย่า’
/lum ⁴ /	‘ล่าง’
/lε:w ¹ /	‘ละ’

/w-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกึ่งสระ ก้อง ริมฝีปากคู่ เมื่อเป็นพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น / u:, ua, ua/ เช่น

/wam ² /	‘คะม่า (ลัมคว่า)’
/wɔ:t ⁴ /	‘วอด’
/wεn ⁴ /	‘กระจกเงา’

เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย หน่วยเสียงนี้จะเกิดตามหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /i:, u, u:, ə, ə:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ เช่น

/taw ³ /	‘กบไสไม้’
/tiaw ² /	‘เดิน’
/ʔɛw ³ /	‘เที่ยว’

/j-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกึ่งสระ ก้อง เพดานแข็ง เมื่อเป็นพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /i, i:, e:, ə, ə:/ เช่น

/ja:j ² /	‘วางเรียงราย’
/ju:n ² /	‘ยื่น’
/jiat ³ /	‘เหยียด’

เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย หน่วยเสียงนี้จะเกิดตามหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /i, i:, e, e:, ɛ, ɛ:, u, u:, u:, ia/ เช่น

/taj ⁴ /	‘กระสอบ’
/ka:j ¹ /	‘ผ่าน’
/muj ² /	‘ค้อน’

หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ

หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำในภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีทั้งหมด 5 หน่วยเสียง คือ /kw, khw, cw, sw, ŋw/ ดังนี้

/kw-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ เป็นการปรากฏร่วมของหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม เพดานอ่อน /k/ กับหน่วยเสียงพยัญชนะกึ่งสระ /w/ ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้นเท่านั้น จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ 5 หน่วยเสียง คือ /a, a:, ɛ, ua/ เช่น

/kwa:ŋ ⁵ /	‘กว้าง’
/kwaj ¹ /	‘ไกว’
/kwɛn ³ /	‘คลอง, ชำนาญ’

/khw-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ เป็นการปรากฏร่วมของหน่วยเสียงพยัญชนะ
ระเบิด ไม่ก้อง มีลม เพดานอ่อน **/kh/** กับหน่วยเสียงพยัญชนะกึ่งสระ **/w/** ปรากฏเฉพาะตำแหน่ง
พยัญชนะต้นเท่านั้น จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ หน่วยเสียง คือ **/a, a:, i:, e:, ua/** เช่น

/khwa:j¹/	‘สาย’
/khwi:²/	‘กวน’
/khwat⁴/	‘ควัก’

/cw-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ เป็นการปรากฏร่วมของหน่วยเสียงพยัญชนะ
กึ่งเสียดแทรก ไม่ก้อง เพดานแข็ง **/c/** กับหน่วยเสียงพยัญชนะกึ่งสระ **/w/** ปรากฏเฉพาะตำแหน่ง
พยัญชนะต้นเท่านั้น พบในข้อมูลเพียงคำเดียว จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ 1 หน่วยเสียง คือ **/a:/** คือ

/cwa:k⁴/	‘พืชมี่หัวชนิดหนึ่ง คล้ายกลอย’
----------------------------	--------------------------------

/sw-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ เป็นการปรากฏร่วมของหน่วยเสียงพยัญชนะ
เสียดแทรก ไม่ก้อง ปุ่มเหงือก **/s/** กับหน่วยเสียงพยัญชนะกึ่งสระ **/w/** ปรากฏเฉพาะตำแหน่ง
พยัญชนะต้นเท่านั้น จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ 1 หน่วยเสียง คือ **/a:/** เช่น

/swa:m²/	‘คล้ำ’
/swa:j³/	‘เขย่า’

/ŋw-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ เป็นการปรากฏร่วมของหน่วยเสียงพยัญชนะ
นาสิก ก้อง เพดานอ่อน **/ŋ/** กับหน่วยเสียงพยัญชนะกึ่งสระ **/w/** ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะ
ต้นเท่านั้น พบในข้อมูลเพียงคำเดียว จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ 1 หน่วยเสียง คือ **/a:/** คือ

/ŋwa:j⁶/	‘วกกลับ’
----------------------------	----------

3.1.2 หน่วยเสียงสระ

หน่วยเสียงสระเดี่ยว

หน่วยเสียงสระในภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอ
เกาะคา จังหวัดลำปาง มีหน่วยเสียงสระเดี่ยวจำนวน 18 หน่วยเสียง ได้แก่ **/ i, i:, e, e:, ε, ε:, u,
u:, ə, ə:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ: /** มีความแตกต่างเรื่องความสั้นยาวของเสียงสระเดี่ยว
ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงหน่วยเสียงสระในภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ตำแหน่งของลิ้นและลักษณะ ริมฝีปาก ระดับลิ้น	ลิ้นส่วนหน้า	ลิ้นส่วนหลังค่อนกลาง	ลิ้นส่วนหลัง
	ไม่ห่อริมฝีปาก	ไม่ห่อริมฝีปาก	ห่อริมฝีปาก
สูง	i i:	ɯ ɯ:	u u:
กลางสูง	e e:	ə ə:	o o:
กลางต่ำ	ɛ ɛ:		ɔ ɔ:
ต่ำ		a a:	

จากตารางหน่วยเสียงสระข้างต้น ได้ผ่านการหาคู่เสียงที่น่าสงสัย (suspect pairs) โดยแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 สระเสียงสั้นกับสระเสียงยาวตามแนวนอน ได้แก่ [i i:] [e e:] [ɛ ɛ:] [ɯ ɯ:] [ə ə:] [a a:] [u u:] [o o:] [ɔ ɔ:]

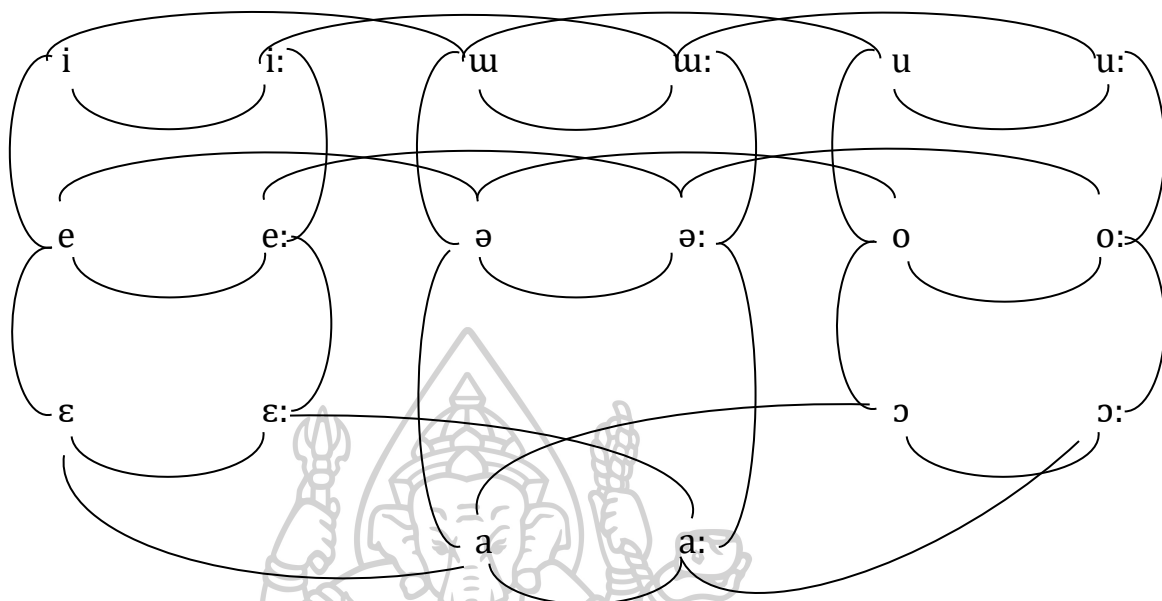
กลุ่มที่ 2 สระเสียงสั้นกับสระเสียงสั้นตามแนวตั้ง ได้แก่ [i e ɛ] [ɯ ə a] [u o ɔ]

กลุ่มที่ 3 สระเสียงยาวกับสระเสียงยาวตามแนวตั้ง ได้แก่ [i: e: ɛ:] [ɯ: ə: a:] [u: o: ɔ:]

กลุ่มที่ 4 สระเสียงสั้นกับสระเสียงสั้นตามแนวนอน ได้แก่ [i ɯ u] [e ə o] [ɛ a ɔ]

กลุ่มที่ 5 สระเสียงยาวกับสระเสียงยาวตามแนวนอน ได้แก่ [i: ɯ: u:] [e: ə: o:] [ɛ: a: ɔ:]

เสียงสระที่นำสงสัย 5 กลุ่ม จัดเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 13 แสดงคู่เสียงที่นำสงสัยของหน่วยเสียงสระเดี่ยว

จากแผนภูมิดังกล่าว คู่เสียงที่นำสงสัยของเสียงสระจะเป็นเสียงที่มีลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์คล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยจึงนำคู่เสียงสระมาวิเคราะห์หาหน่วยเสียง โดยการใช้คู่เสียงและคู่เทียบคล้าย ดังนี้

คู่เทียบเสียงสระเดี่ยว

คู่เสียงที่นำสงสัย ต่างกันในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน (Identical Environment)

คู่เสียงที่นำสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[e] – [e:]	[ʔen ³³³] [ʔe:n ³³³]	‘เส้นเอ็น’ ‘เอ็น’	/e/ /e:/
[u] – [u:]	[ju:t ⁴²¹] [ju:t ⁴²¹]	‘ยี่ด’ ‘ยี่ด’	/u/ /u:/

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[a] – [a:]	[tam ³²⁴]	‘ตำ, ทิมแทง (หนามตำ)’	/a/
	[ta:m ³²⁴]	‘จุด (เทียน, ไฟ)’	/a:/
[o] – [o:]	[kom ³³³]	‘สีกรมท่า’	/o/
	[ko:m ³³³]	‘ตะเกียง, โคม’	/o:/

คู่เสียงที่น่าสงสัย ต่างกันในสิ่งแวดล้อมคล้ายกัน (Analogous Environment)

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[i] – [i:]	[pik ⁴⁴³]	‘กลับ(ไป)’	/i/
	[pik: ³³²]	‘ปีก’	/i:/
[ɛ] – [ɛ:]	[ʔɛw ³²²]	‘เที้ยว’	/ɛ/
	[ʔɛ:w ³³³]	‘เอว’	/ɛ:/
[ə] – [ə:]	[ləj ⁴²¹]	‘เลื่อย’	/ə/
	[lə:j ³⁴⁴]	‘เลื่อย’	/ə:/
[ɔ] – [ɔ:]	[hɔŋ ⁴²¹]	‘ลำน้ำเล็ก ๆ’	/ɔ/
	[hɔ:ŋ ³⁴⁴]	‘เรียก’	/ɔ:/
[u] – [u:]	[put ⁴⁴³]	‘วันพุธ’	/u/
	[pu:t ⁴²¹]	‘ปุด, บวม’	/u:/

คู่เสียงที่น่าสงสัย ต่างกันในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน (Identical Environment)

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[u] - [ə] - [a]	[tuŋ ³³³]	‘ด้วย, ทิ้ง’	/u/
	[təŋ ³³³]	‘เขย่งถึง’	/ə/
	[taŋ ³³³]	‘เงิน’	/a/
[u] - [o] - [ɔ]	[tum ⁴³¹]	‘ห่ม’	/u/
	[tom ⁴³¹]	‘ต้ม’	/o/
	[tɔm ⁴³¹]	‘รวมไว้, กองไว้’	/ɔ/
[i:] - [e:] - [ɛ:]	[si:k ³²²]	‘สีก’	/i:/
	[se:k ³²²]	‘เสก’	/e:/
	[sɛ:k ³²²]	‘แสก (ผม)’	/ɛ:/
[u:] - [ə:] - [a:]	[mu:n ³³³]	‘ลืมนตา’	/u:/
	[mə:n ³³³]	‘น่าน’	/ə:/
	[ma:n ³³³]	‘ตั้งครรรภ์’	/a:/
[u:] - [o:] - [ɔ:]	[lu: ⁴²¹]	‘แย่ง’	/u:/
	[lo: ⁴²¹]	‘โล่’	/o:/
	[lɔ: ⁴²¹]	‘ล่อ’	/ɔ:/
[i] - [e] - [ɛ]	[pit ⁴⁴³]	‘พิช’	/i/
	[pet ⁴⁴³]	‘เปิด’	/e/
	[pɛt ⁴⁴³]	‘พลาด, ไม่ถูกที่’	/ɛ/
[i:] - [u:] - [u:]	[khi: ³²²]	‘ชี้’	/i:/
	[khu: ³²²]	‘ชื้อ’	/u:/
	[khu: ³²²]	‘ชู่’	/u:/

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[e:] – [ə:] – [o:]	[ke:n ³²⁴]	‘เกณฑ์’	/e:/
	[kə:n ³²⁴]	‘เกิน’	/ə:/
	[ko:n ³²⁴]	‘โกน’	/o:/
[ɛ:] – [a:] – [ɔ:]	[ñɛ:ŋ ³³³]	‘มอง’	/ɛ:/
	[ña:ŋ ³³³]	‘นอยาง’	/a:/
	[ñɔ:ŋ ³³³]	‘นั่งยอง ๆ’	/ɔ:/

คู่เทียบคล้ายสระเดี่ยว

คู่เสียงที่น่าสงสัย ต่างกันในสิ่งแวดล้อมคล้ายกัน (Analogous Environment)

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[i] – [e] – [ɛ]	[pit ⁻⁴⁴³]	‘พิษ’	/i/
	[pet ⁻³²⁴]	‘เปิด’	/e/
	[pɛt ⁻⁴⁴³]	‘พลาด พลั้ง ไม่ถูกที่’	/ɛ/

รายละเอียดหน่วยเสียงสระในภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลคำศัพท์จำนวน 2,000 หน่วยอรรถ มีดังต่อไปนี้⁵

/i/ เป็นหน่วยเสียงสระหน้า ระดับสูง เสียงสั้น ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /f, j, cw, kw, khw, sw, ŋw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /j/ เช่น

/pik ⁴ /	‘ย้อน’
/ti ⁷ /	‘ตะปบ, ตะครุบ’
/cim ² /	‘ชิม’
/khiŋ ² /	‘สรรพนามบุรุษที่ 2 (เรียกคนที่อายุไล่เลี่ยกันแบบไม่ค่อยสุภาพ)’
/tiw ⁵ /	‘หิ้ว’

⁵ โปรดดูสัญลักษณ์ตัวเลขแทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในหัวข้อ 3.1.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์

/i:/ เป็นหน่วยเสียงสระหน้า ระดับสูง เสียงยาว ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น **/j, cw, kw, sw, ηw/** และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น **/ʔ, η, w, j/** เช่น

/pi:1/	‘หิวปลี’
/si:k3/	‘ฉีก’
/ci:5/	‘ปลิ้น’
/hi:p3/	‘ชดน้ำแกง’
/wi:2/	‘พืด’

/e/ เป็นหน่วยเสียงสระหน้า ระดับกลางสูง เสียงสั้น ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น **/th, f, η, cw, kw, khw, sw, ηw/** และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น **/j/** เช่น

/peη3/	‘สว่าง, กระจ่าง’
/teʔ4/	‘เทียบ’
/cep1/	‘ปวด’
/kem2/	‘เค็ม’
/new1/	‘เหนียว’

/e:/ เป็นหน่วยเสียงสระหน้า ระดับกลางสูง เสียงยาว ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น **/b, d, c, f, ŋ, η, j, cw, kw, khw, sw, ηw/** และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น **/p, ʔ, m, η/** เช่น

/phe:6/	‘นี้’
/te:2/	‘รื้อ’
/te:t4/	‘เทศน์’
/khe:1/	‘บังคับ’
/ne:n2/	‘เณร’

/ɛ / เป็นหน่วยเสียงสระหน้า ระดับกลางต่ำ เสียงสั้น ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /d, f, ñ, cw, khw, sw, ηw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /k, j/ เช่น

/pɛt ⁴ /	‘พลาด พลั้ง ไม่ถูกที่’
/kɛn ³ /	‘ผล (ลักษณะนามของผลไม้)’
/wɛŋ ³ /	‘แหวง’
/khɛŋ ³ /	‘แข่ง’
/kwɛn ³ /	‘คลอง, ชำนาญ, สะดวก’

/ɛ:/ เป็นหน่วยเสียงสระหน้า ระดับกลางต่ำ เสียงยาว ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /f, cw, kw, sw, ηw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ʔ, j/ เช่น

/thɛ:m ¹ /	‘แถม’
/cɛ: ⁴ /	‘หมัก’
/kɛ:w ⁵ /	‘พลอย’
/lɛ:w ¹ /	‘เละ’
/khwɛ:n ² /	‘ค้อยยังชั่ว’

/u/ เป็นหน่วยเสียงสระหลังค่อนกลาง ระดับสูง เสียงสั้น ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ñ, η, w, j, cw, kw, khw, sw, ηw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /m, w, j/ เช่น

/puut ⁴ /	‘เสย (ผม)’
/buuk ¹ /	‘ล่ำ’
/duwŋ ⁵ /	‘นึ่ง’
/ʔuwŋ ³ /	‘อึ้งอ่าง’
/luuk ¹ /	‘ดื้อ’

/u:/ เป็นหน่วยเสียงสระหลังค่อนกลาง ระดับสูง เสียงยาว ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /b, th, d, c, k, h, n, w, cw, kw, khw, sw, ηw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /k, ʔ, η, w, j/ เช่น

/pu:n ⁶ /	‘ใต้, ข้างล่าง’
/tu:n ⁶ /	‘ดิ่ง’
/khu:t ⁴ /	‘ชูด’
/mu:n ⁴ /	‘ลื่น’
/lu:n ² /	‘กลื่น’

/ə/ เป็นหน่วยเสียงสระหลังค่อนกลาง ระดับกลางสูง เสียงสั้น ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /b, c, kh, n, ñ, j, cw, kw, khw, sw, ηw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /p, k, m, w/ เช่น

/pəʔ ¹ /	‘โคลน’
/ləj ⁴ /	‘เลื่อย’
/kəŋ ³ /	‘ครึ่ง’
/ʔəʔ ¹ /	‘เรอ’
/məj ¹ /	‘น้ำค้าง’

/ə:/ เป็นหน่วยเสียงสระหลังค่อนกลาง ระดับกลางสูง เสียงยาว ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ñ, j, cw, kw, khw, sw, ηw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ʔ, w/ เช่น

/pə:n ⁴ /	‘สรรพนามบุรุษที่ 1 (สุภาพ)’
/tə:k ⁴ /	‘ขวาง, กีด, เกะกะ’
/thə:ŋ ² /	‘เพดาน’
/pə:t ³ /	‘ชืด (หน้าชืด), ชุบ’
/mə:n ² /	‘นาน’

/a/ เป็นหน่วยเสียงสระหลังค่อนกลาง ระดับต่ำ เสียงสั้น ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /cw, sw, ηw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/pap ⁴ /	‘สมุด’
/daŋ ² /	‘ก่อไฟ’
/taw ³ /	‘เต่า’
/wam ² /	‘คะมำ (ลัมคว่า)’
/khwat ⁴ /	‘ควัก’

/a:/ เป็นหน่วยเสียงสระหลังค่อนกลาง ระดับต่ำ เสียงยาว ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ʔ/ เช่น

/pa:k ⁴ /	‘ทัพพี’
/pha:k ³ /	‘แถบ (ซีก ด้าน แผ่น ผืน)’
/ca:ŋ ¹ /	‘จี๊ด’
/swa:m ² /	‘คล้ำ’
/ŋwa:j ⁶ /	‘วกกลับ’

/u/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับสูง เสียงสั้น ริมฝีปากห่อ ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /cw, kw, khw, sw, ηw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /w/ เช่น

/pum ¹ /	‘พุง’
/bun ³ /	‘มุด’
/khu? ⁴ /	‘ถังน้ำขนาดเล็ก’
/tuŋ ² /	‘ธง’
/ŋuŋ ² /	‘ยุ้ง’

/u:/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับสูง เสียงยาว ริมฝีปากห่อ ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /b, w, cw, kw, khw, sw, ηw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ʔ, w, j/ เช่น

/tu:p ³ /	‘กระท่อม’
/fu:η ¹ /	‘ฝูง’
/ʔu:⁵/	‘พูด’
/mu:p ⁴ /	‘ฟุบ’
/ñu:⁶/	‘ดิน’

/o/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับกลางสูง เสียงสั้น ริมฝีปากห่อ ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /cw, kw, khw, sw, ηw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /w/ เช่น

/bom ³ /	‘ซ่อน’
/toη ⁴ /	‘ทุ่งนา’
/soη ² /	‘ซง’
/kok ¹ /	‘สืบ’
/khon ¹ /	‘กรน’

/o:/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับกลางสูง เสียงยาว ริมฝีปากห่อ ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /f, ñ, cw, kw, khw, sw, ηw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ʔ, w/ เช่น

/kho:t ³ /	‘โครธ’
/tho:²/	‘ละเลง’
/co:η ⁴ /	‘โยน’
/ko:m ² /	‘ตะเกียง’
/ηo:p ³ /	‘โกย’

/v/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับกลางต่ำ เสียงสั้น ริมฝีปากห่อ ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /th, cw, kw, khw, ηw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /w/ เช่น

/cɔm ³ /	‘หย่อนลงไป’
/kɔk ¹ /	‘แก้วน้ำ’
/ʔɔj ³ /	‘โปรย’
/sɔʔ ⁴ /	‘ค้นหา’
/ʔɔʔ ⁴ /	‘สำรอก’

/v:/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับกลางต่ำ เสียงยาว ริมฝีปากห่อ ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /cw, kw, khw, sw, ηw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ʔ, w/ เช่น

/phɔ: ³ /	‘ดู’
/thɔ:k ³ /	‘เท, กรอก’
/kɔ:η ² /	‘กรอง’
/fɔ:n ⁶ /	‘พ้อนรำ’
/ŋɔ:k ⁴ /	‘ต้อย’

หน่วยเสียงสระประสม

หน่วยเสียงสระประสมในภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอกะคา จังหวัดลำปาง มี 3 หน่วยเสียง ดังนี้

/ia/ เป็นหน่วยเสียงสระหน้า ระดับสูง ไม่ห่อริมฝีปาก ประสมกับหน่วยเสียงสระหลังค่อนกลาง ระดับต่ำ ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /cw, khw, sw, ηw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /j/ เช่น

/piaʔ ¹ /	‘เปี้ยก’
/phiaw ⁵ /	‘ถาง’
/tian ² /	‘เทียน’
/kiak ³ /	‘รองเท้า’
/sia ¹ /	‘เสื่อ’

/ua/ เป็นหน่วยเสียงสระหลังค่อนกลาง ระดับสูง เสียงยาว ไม่ห่อริมฝีปาก ประสมกับหน่วยเสียงสระหลังค่อนกลาง ระดับต่ำ เสียงยาว ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ŋ, w, cw, kw, khw, sw, ŋw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ʔ, w / เช่น

/puan ⁴ /	‘เพื่อน’
/tuam ³ /	‘เต็ม’
/cua ³ /	‘บ่อย, ถี่ ๆ’
/fuan ² /	‘สะเพื่อน’
/lua ¹ /	‘เหลือ’

/ua/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับสูง ริมฝีปากห่อ ประสมกับหน่วยเสียงสระหลังค่อนกลาง ระดับต่ำ ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /w, cw, ŋw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /w / เช่น

/phua ⁴ /	‘ผู้’
/buat ³ /	‘บวช’
/cuaj ⁴ /	‘ช่วย’
/khua ² /	‘สิ่งของเครื่องใช้’
/suak ³ /	‘ดู’

คู่เทียบเสียงสระประสม

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[ia] – [ua] – [ua]	[mia ³³³]	‘เมีย’	/ia/
	[mua ³³³]	‘กลับ (บ้าน)’	/ua/
	[mua ³³³]	‘มัว, ไม่ชัด’	/ua/

ภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีหน่วยเสียงพยัญชนะ 20 หน่วยเสียง เป็นพยัญชนะต้นควบกล้ำได้ 3 หน่วยเสียง และเป็นพยัญชนะท้ายได้ 9 หน่วยเสียง มีหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง และมีหน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง

การปรากฏร่วมกันของหน่วยเสียงพยัญชนะและหน่วยเสียงในภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีดังตารางในหน้าถัดไป

ตารางที่ 5 แสดงการปรากฏร่วมกันของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นและหน่วยเสียงสระที่พบในชื่อคุณภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

พยัญชนะต้น	สระ																					
	i	i:	e	e:	ɛ	ɛ:	u	u:	ə	ə:	a	a:	u	u:	o	o:	ว	ว:	ia	ua	ua	
p-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
t-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
k-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
ʔ-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
ph-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
th-	/	/	0	/	/	/	/	0	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
kh-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	0	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
b-	/	/	/	0	/	/	/	/	0	0	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
d-	/	/	/	0	0	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
c-	/	/	/	0	/	/	/	/	/	0	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
f-	0	/	0	0	0	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	0	/	/	/	/	/	0
s-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
h-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	0	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
m-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
n-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	0	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
ŋ-	/	/	/	0	0	/	/	0	0	0	/	/	/	/	/	0	/	/	/	/	0	/

ตารางที่ 5 แสดงการปรากฏร่วมกันของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นและหน่วยเสียงสระที่พบในข้อมูลภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง (ต่อ)

สระ พยัญชนะต้น	i	i:	e	e:	ɛ	ɛ:	w	w:	ə	ə:	a	a:	u	u:	o	o:	ว	ว:	ia	ua	ua	
η-	/	/	0	0	/	/	0	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
l-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
w-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	0	/	/	/	/	/	0	0	0
j-	0	0	/	0	/	/	/	/	0	0	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
kw-	0	0	0	0	/	0	0	0	0	0	/	/	0	0	0	0	0	0	/	0	0	/
khw-	0	/	0	0	0	/	0	0	0	0	/	/	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/
cw-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
sw-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/	0	0	0	0	0
ηw-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

หมายเหตุ: / = หน่วยเสียงที่ปรากฏร่วมกัน 0 = หน่วยเสียงที่ไม่ปรากฏร่วมกัน

ตารางที่ 6 แสดงการปรากฏร่วมกันของหน่วยเสียงสระและหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายที่พบในข้อมูล
ภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวงตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

พยัญชนะ ท้าย สระ	-p	-t	-k	-ʔ	-m	-n	-ŋ	-w	-j
i	/	/	/	/	/	/	/	/	0
i:	/	/	/	0	/	/	0	0	0
e	/	/	/	/	/	/	/	/	0
e:	0	/	/	0	0	/	0	/	0
ɛ	/	/	0	/	/	/	/	/	0
ɛ:	/	/	/	0	/	/	/	/	0
u	/	/	/	/	0	/	/	0	0
u:	/	/	/	0	/	/	0	0	0
ə	0	/	/	/	0	/	/	0	/
ə:	/	/	/	0	/	/	/	0	/
a	/	/	/	/	/	/	/	/	/
a:	/	/	/	0	/	/	/	/	/
u	/	/	/	/	/	/	/	0	/
u:	/	/	/	0	/	/	/	0	0
o	/	/	/	/	/	/	/	0	/
o:	/	/	/	0	/	/	/	0	/
ɔ	/	/	/	/	/	/	/	0	/
ɔ:	/	/	/	0	/	/	/	0	/
ia	/	/	/	/	/	/	/	/	0
ua	/	/	/	0	/	/	/	0	/
ua	/	/	/	/	/	/	/	0	/

หมายเหตุ : / = หน่วยเสียงที่ปรากฏร่วมกัน

0 = หน่วยเสียงที่ไม่ปรากฏร่วมกัน

3.1.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์

จากการศึกษาโดยใช้แบบทดสอบสองเสียงวรรณยุกต์ของวิลเลียม เจ เก็ดนีย์ (Gedney Tone's box) พบว่า หน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ดังนี้

Cons \ Tones	A	B	C	DL	DS
1	⌈	└	└	└	└
2					
3	└	└	└	└	└
4					

Cons \ Tones	A	B	C	DL	DS
1	ว.1	ว.3	ว.5	ว.3	ว.1
2	(324)	(322)	(431)	(322)	(334)
3	ว.2	ว.4 (421)	ว.6 (344)	ว.4 (421)	ว.4 (443)
4	(333)				

แผนภูมิที่ 14 แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มี 6 หน่วยเสียง ได้ผ่านการหาคู่เทียบเสียง ดังนี้

คู่เทียบเสียงวรรณยุกต์

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย
ว. 1	/ka:j ¹ /	‘ผ่าน’
ว. 2	/ka:j ² /	‘คัน, ระคายเคือง’

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย
ว.1	/ti:1/	'ดี'
ว.3	/ti:3/	'คลี'
ว. 1	/mot ¹ /	'หมด'
ว. 4	/mot ⁴ /	'มด'
ว. 1	/haj ¹ /	'ไห'
ว. 5	/haj ⁵ /	'ร้องไห้'
ว. 1	/na:1/	'หนา'
ว. 6	/na:6/	'หน้า'
ว. 2	/ca:j ² /	'ชาย'
ว. 3	/ca:j ³ /	'จ่าย'
ว. 2	/ca:2/	'ชา'
ว. 4	/ca:4/	'ซ้ำ'
ว. 2	/ka:2/	'คา'
ว. 5	/ka:5/	'กล้า'
ว. 2	/taw ² /	'พืชน้ำชนิดหนึ่ง เป็นเส้นเล็ก ๆ มีสี
ว. 6		เขียว ใช้ประกอบอาหารได้'
	/taw ⁶ /	'จนถึง'
ว. 3	/kaj ³ /	'ไก'
ว. 4	/kaj ⁴ /	'อีด'
ว. 3	/khaj ³ /	'ไซ'
ว. 5	/khaj ⁵ /	'ไซ'

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย
ว. 3	/fa:3/	‘ฝา’
ว. 6	/fa:6/	‘สีฟ้า’
ว. 4	/cɛ:ŋ ⁴ /	‘แข่ง’
ว. 5	/cɛ:ŋ ⁵ /	‘สว่าง’
ว. 4	/ka:4/	‘มีค่า’
ว. 6	/ka:6/	‘ค้าขาย’
ว. 5	/na:5/	‘หน้า’
ว. 6	/na:6/	‘น้ำ’

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีดังนี้

1. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 คำที่มีเสียงวรรณยุกต์นี้จะใช้เลข /1/ กำกับ มี 2 เสียงย่อยคือ

1.1 เสียง กลาง – ตก - ขึ้น (324) เป็นเสียงที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ในระดับกลาง (ระดับเสียงที่ 3) แล้วตกลงมาระดับเสียงที่ 2 และจบลงในระดับเสียงที่ 4 เสียงวรรณยุกต์นี้เกิดกับคำเป็น ที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง อักษรต่ำที่มี ห นำ และอักษรกลาง ก จ ต ป ที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐาน ไม่มีรูปวรรณยุกต์ (ช่อง A 1, 2) เช่น

/ca:ŋ ¹ /	‘จืด’
/khe:1/	‘บังคับ’
/fon ¹ /	‘ฝน’
/su:n ¹ /	‘ปน’
/lɔ:ŋ ¹ /	‘ยุ่งฉาง’

1.2 เสียงกลาง – กลาง - ขึ้น (334) เป็นเสียงที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 3 ไปจนถึงช่วงกลางพยางค์ และจบลงในระดับที่ 4 เสียงวรรณยุกต์นี้เกิดกับคำตาย สระเสียงสั้น ที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงหรืออักษรต่ำที่มี ห นำ และอักษรกลาง (ช่อง DS 1, 2, 3) เช่น

/bit ¹ /	‘ปิด’
/phak ¹ /	‘ผัก’
/cep ¹ /	‘เจ็บ’
/siʔ ¹ /	‘สอย (ผลไม้)’
/luk ¹ /	‘ดื้อ’

2. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 คือหน่วยเสียงกลางระดับ (333) เป็นหน่วยเสียงที่มีระดับเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 3 โดยตลอดจนจบพยางค์ คำที่มีเสียงวรรณยุกต์นี้จะใช้เลข /2/ กำกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้เกิดกับคำเป็น ที่มีพยัญชนะเป็นอักษรกลาง บ ด อ และอักษรต่ำที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐานไม่มีรูปวรรณยุกต์ (ช่อง A 3,4) เช่น

/tan ² /	‘ทัน’
/da: ² /	‘เตรียม’
/khiŋ ² /	‘สรรพนามบุรุษที่ 2 (เรียกคนที่อายุไล่เลี่ยกันแบบไม่ค่อยสุภาพ)’
/mø:n ² /	‘นาน’
/lu:n ² /	‘กลืน’

3. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 คือหน่วยเสียงกลาง - ตก (322) เป็นหน่วยเสียงที่จุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 3 แล้วตกลงไประดับเสียงที่ 2 และจบลงในระดับเสียงที่ 2 คำที่มีเสียงวรรณยุกต์นี้ใช้เลข /3/ กำกับ หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้เกิดกับคำเป็น ที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงหรืออักษรต่ำที่มี ห นำ และอักษรกลางที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐานมีรูปวรรณยุกต์เอกกำกับ และเกิดกับคำตายสระเสียงยาว ที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงหรืออักษรต่ำที่มี ห นำและอักษรกลาง (ช่อง B 1, 2, 3) เช่น

/taw ³ /	‘กบไสไม้’
/kəŋ ³ /	‘ครึ่ง’
/sa:t ³ /	‘เสื่อ’
/hi:p ³ /	‘ชดน้ำแกง’
/man ³ /	‘ขยัน’

4. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 คำที่มีเสียงวรรณยุกต์นี้จะใช้เลข /4/ กำกับ มี 2 เสียงย่อย คือ

4.1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์เสียงสูง - ตก (421) เป็นเสียงที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 4 แล้วตกลงไประดับเสียงที่ 2 และจบลงในระดับเสียงที่ 1 เสียงวรรณยุกต์นี้เกิดกับคำเป็น ที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ ที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐานมีรูปวรรณยุกต์เอกกำกับ และเกิดกับคำตายสระเสียงยาวที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ (ช่อง B 4 และ DL 4)) เช่น

/pi: ⁴ /	‘พี’
/taj ⁴ /	‘กระสอบ’
/khen ⁴ /	‘ตึง’
/kaŋ ⁴ /	‘ละเมอ’
/ña:t ⁴ /	‘ชวน’

4.2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์เสียงสูง - กลาง (433) เป็นเสียงที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 4 ไปจนถึงช่วงกลางพยางค์ และจบลงในระดับเสียงที่ 3 เสียงวรรณยุกต์นี้เกิดกับคำตายสระเสียงสั้นที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ (ช่อง DS 4) เช่น

/pwt ⁴ /	‘เสย (ผม)’
/top ⁴ /	‘พับ’
/cɔk ⁴ /	‘ชอก’
/kat ⁴ /	‘อิมจนแน่น’
/hak ⁴ /	‘รัก’

5. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 คือหน่วยเสียงสูง - กลาง - ตก (431) เป็นหน่วยเสียงที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 4 แล้วตกลงไประดับเสียงที่ 3 และจบลงในระดับเสียงที่ 1 คำที่มีเสียงวรรณยุกต์นี้จะใช้เลข /5/ กำกับ หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้เกิดกับคำเป็น ที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงหรืออักษรต่ำที่มี ห นำ และอักษรกลาง ที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐานมีรูปวรรณยุกต์โทกำกับ (ช่อง C 1, 2, 3) เช่น

/bew ⁵ /	‘เปี้ยว’
/cɔŋ ⁵ /	‘รุ่ม’
/ka: ⁵ /	‘กล้า’
/khaw ⁵ /	‘ข้าว’
/suam ⁵ /	‘สัวม’

6. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 6 คือหน่วยเสียงกลาง – ขึ้น (344) เป็นหน่วยเสียงที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 3 แล้วสูงขึ้นไประดับเสียงที่ 4 และจบลงในระดับเสียงที่ 4 คำที่มีเสียงวรรณยุกต์นี้จะใช้เลข /6/ กำกับ หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้เกิดกับคำเป็นที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐานมีรูปวรรณยุกต์โทกำกับ (ช่อง C 4) เช่น

/hua ⁶ /	‘รู้’
/na: ⁶ /	‘น้ำ’
/ŋwa:j ⁶ /	‘วกกลับ, หักเลี้ยวกลับ’
/ŋun ⁶ /	‘อุ่น’
/le:w ⁶ /	‘เสร็จ’

จะเห็นว่าหน่วยเสียงวรรณยุกต์ทั้ง 6 หน่วยเสียง ในภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง สามารถเกิดกับพยางค์เป็นได้ทุกเสียง ส่วนพยางค์ตายจะเกิดกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1, 3 และ 4 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7 แสดงการปรากฏร่วมกันของหน่วยเสียงวรรณยุกต์และชนิดของพยางค์ที่พบในข้อมูลภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

หน่วยเสียงวรรณยุกต์	พยางค์เป็น		พยางค์ตาย	
	เสียงสั้น	เสียงยาว	เสียงสั้น	เสียงยาว
ว. 1 กลาง – ตก – ขึ้น (324)	/	/	/	0
ว. 2 กลางระดับ (333)	/	/	0	0
ว. 3 กลาง – ตก (322)	/	/	0	/
ว. 4 สูง – ตก (421)	/	/	/	/
ว. 5 สูง – กลาง – ตก (431)	/	/	0	0
ว. 6 กลาง – ขึ้น (344)	/	/	0	0

หมายเหตุ : / - หน่วยเสียงที่ปรากฏร่วมกับชนิดของพยางค์

0 - หน่วยเสียงที่ไม่ปรากฏร่วมกับชนิดของพยางค์

ภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว 20 หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 5 หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง

3.1.4 โครงสร้างพยางค์

ลักษณะโครงสร้างพยางค์ของคำในภาษาไทยถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มี 4 ลักษณะ คือ โครงสร้างพยางค์เดี่ยว โครงสร้างคำสองพยางค์ โครงสร้างคำสามพยางค์ และโครงสร้างคำสี่พยางค์ แต่ละพยางค์ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ดังนี้

โครงสร้างคำพยางค์เดี่ยว

โครงสร้างพยางค์เดี่ยวภาษาไทยถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มี 5 ลักษณะ ดังนี้

1. โครงสร้างพยางค์แบบ C(C)V^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ มีเสียงสระเดี่ยวเสียงยาว โดยไม่มีเสียงพยัญชนะท้าย โครงสร้างพยางค์แบบนี้เกิดได้กับเสียงวรรณยุกต์ทุกเสียง เช่น

/khwa:1/	‘ขวา’
/te:2/	‘รื้อ’
/ma:3/	‘แจ (ข้าวเหนียว)’
/me:4/	‘แม่’
/ʔu:5/	‘พูด’
/na:6/	‘น้ำ’

2. โครงสร้างพยางค์แบบ C(C)VN^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ สระเดี่ยวเสียงสั้น และมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะนาสิก หรือพยัญชนะกึ่งสระ โครงสร้างพยางค์แบบนี้เกิดได้กับเสียงวรรณยุกต์ทุกเสียง เช่น

/tuŋ ¹ /	‘จิ้ง’
/mon ² /	‘ทุ (ไม้แหลม)’
/ʔum ³ /	‘กุ่ม’
/taw ⁴ /	‘เท่าเทียม’
/sin ⁵ /	‘ผ้าถุง’
/ŋiw ⁶ /	‘นุ่น’

3. โครงสร้างพยางค์แบบ C(C)VVN^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ สระเดี่ยวเสียงยาว และมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะนาสิก หรือพยัญชนะกึ่งสระ โครงสร้างพยางค์แบบนี้เกิดได้กับเสียงวรรณยุกต์ทุกเสียง เช่น

/ta:m ¹ /	‘จุด (เทียน, ไฟ)’
/khwa:j ² /	‘ควาย’
/ʔɔ:n ³ /	‘อ่อน’
/ca:ŋ ⁴ /	‘ทำเป็น’
/kha:ŋ ⁵ /	‘ช่าง’
/lɛ:w ⁶ /	‘เสร็จ’

4. โครงสร้างพยางค์แบบ C(C)VS^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ สระเดี่ยวเสียงสั้น และมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะกัก โครงสร้างพยางค์แบบนี้เกิดได้กับเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 และ 4 เช่น

/dip ¹ /	‘ดิบ’
/tuk ⁴ /	‘จน’
/kət ¹ /	‘กั้น’
/khwat ⁴ /	‘ควัก’
/ŋip ¹ /	‘เย็บ’

5. โครงสร้างพยางค์แบบ C(C)WV^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ สระเดี่ยวเสียงยาว และมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะกัก โครงสร้างพยางค์แบบนี้เกิดได้กับเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 และ 4 เช่น

/mɔ:p ⁴ /	‘แอบ’
/kwa:t ³ /	‘กวาด’
/tə:k ⁴ /	‘ขวาง, เกะกะ’
/si:k ³ /	‘ฉีก’
/la:k ⁴ /	‘ลาก’

ภาษาไทยถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีโครงสร้างพยางค์ของคำ ประกอบด้วยหน่วยเสียงอย่างน้อย 3 หน่วยเสียง ได้แก่ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ และมีโครงสร้างพยางค์อย่างมากไม่เกิน

5 หน่วยเสียง ได้แก่ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ หน่วยเสียงสระ หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย และหน่วยเสียงวรรณยุกต์

โครงสร้างของคำในภาษาไทยถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ส่วนใหญ่จะเป็นโครงสร้างคำพยางค์เดียว แต่มีการสร้างคำใหม่โดยการนำโครงสร้างคำพยางค์เดียวมารวมกันเป็นโครงสร้างคำสองพยางค์ โครงสร้างคำสามพยางค์ และโครงสร้างคำสี่พยางค์ คำหลายพยางค์ในภาษาไทยถิ่นเหนือที่ศึกษานี้จะมีการลงเสียงหนักเบาไม่เท่ากันทุกพยางค์ มีผลทำให้โครงสร้างพยางค์เปลี่ยนไปเป็น CV^T ซึ่งไม่เกิดกับคำพยางค์เดียว โครงสร้างพยางค์แบบ CV^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว สระเสียงสั้น ปรากฏกับเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 เท่านั้น โดยจะปรากฏเป็นโครงสร้างของพยางค์แรกในคำ 2 พยางค์ หรือพยางค์ไม่เน้นในคำหลายพยางค์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

โครงสร้างคำสองพยางค์

ลักษณะโครงสร้างพยางค์ของคำสองพยางค์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง จำแนกตามลักษณะโครงสร้างที่เกิดจากการนำเอาโครงสร้างคำพยางค์เดียวมาเรียงกัน แบ่งได้ดังนี้

1. โครงสร้างคำสองพยางค์ที่มี CV^T เป็นพยางค์ที่ 1 แล้วตามด้วยโครงสร้างคำพยางค์เดียวอีก 5 ลักษณะ ได้แก่

CV^T	CW^T	/ba ² khia ¹ /	‘มะเขือ’
	CVN^T	/ba ² hɔj ³ /	‘มะระ’
	$CVVN^T$	/ba ² ta:n ¹ /	‘ลูกตาล’
	$C(C)VS^T$	/ba ² khwit ¹ /	‘มะขวิด’
	CWS^T	/ba ² pɛ:p ³ /	‘ถั่วแปบ’

2. โครงสร้างคำสองพยางค์ที่มี CW^T เป็นพยางค์ที่ 1 แล้วตามด้วยโครงสร้างคำพยางค์เดียวอีก 5 ลักษณะ ได้แก่

CW^T	CW^T	/ba:³ kɔ:⁵/	‘ทับทิม’
	CVN^T	/ba:³ taw ⁵ /	‘แดงโม’
	$CVVN^T$	/ba:³ tɛ:ŋ ¹ /	‘แดงกวา’
	CVS^T	/ba:³ mak ⁴ /	‘ไม่ชอบ (กิน)’
	CWS^T	/ba:³ kɔ:k ³ /	‘มะกอก’

3. โครงสร้างคำสองพยางค์ที่มี CVN^T เป็นพยางค์ที่ 1 แล้วตามด้วยโครงสร้างคำพยางค์เดียว
อีก 5 ลักษณะ ได้แก่

CVN ^T	CW ^T	/kɔm ² kɔ: ⁴ /	‘โหระพา’
	CVN ^T	/kaw ⁶ phaj ³ /	‘ต้นไผ่’
	CWN ^T	/ton ⁵ hɔ:m ¹ /	‘ต้นหอม’
	CVS ^T	/khen ⁴ khat ⁴ /	‘เข้่มงวด, เครื่องครัด’
	CWS ^T	/kin ⁵ kuak ³ /	‘กลิ้งเกลือก’

4. โครงสร้างคำสองพยางค์ที่มี CVVN^T เป็นพยางค์ที่ 1 แล้วตามด้วยโครงสร้างคำพยางค์
เดียวอีก 5 ลักษณะ ได้แก่

CVVN ^T	CW ^T	/be:n ² na: ⁵ /	‘เบื่อนหน้า’
	CVN ^T	/ti:n ¹ tan ⁴ /	‘ถีบ (สิ่งของหรือคน)’
	CWN ^T	/khɔ:ŋ ² muan ² /	‘ครองเมือง’
	CVS ^T	/ha:j ¹ sep ¹ /	‘หายไปเลย’
	CWS ^T	/hian ² bɛ:p ³ /	‘เลียนแบบ’

5. โครงสร้างคำสองพยางค์ที่มี CVS^T เป็นพยางค์ที่ 1 แล้วตามด้วยโครงสร้างคำพยางค์เดียว
อีก 5 ลักษณะ ได้แก่

CVS ^T	CW ^T	/phik ⁴ dɛ: ⁵ /	‘พริกขี้หนู’
	CVN ^T	/cak ⁴ khaj ² /	‘ตะไคร้’
	CWN ^T	/phak ¹ nɔ:ŋ ¹ /	‘กระถิน’
	CVS ^T	/sip ¹ ɹet ¹ /	‘สืบเอ็ด’
	CWS ^T	/phak ¹ khɛ:p ⁴ /	‘ตำลึง’

6. โครงสร้างคำสองพยางค์ที่มี CVVS^T เป็นพยางค์ที่ 1 แล้วตามด้วยโครงสร้างคำพยางค์เดียว
อีก 5 ลักษณะ ได้แก่

CVVS ^T	CW ^T	/nuak ³ hu: ¹ /	‘หนวกหู’
	CVN ^T	/lu:k ⁴ kuj ² /	‘(กำ) หมัด’
	CWN ^T	/ma:p ⁴ lu:n ² /	‘เขมือบ’
	CVS ^T	/ŋi:p ⁴ lap ¹ /	‘ม่อย (หลับไม่สนิท)’
	CWS ^T	/kə:t ³ lu:k ⁴ /	‘คลอดลูก’

โครงสร้างคำสามพยางค์

โครงสร้างคำสามพยางค์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอ
เกาะคา จังหวัดลำปาง แบ่งได้ 6 ลักษณะ ดังนี้

1. โครงสร้างคำสามพยางค์ที่มี CV^T เป็นพยางค์ที่ 1 ได้แก่

CV ^T	CV(V) ^T	CW ^T
	CV ^T	CV(V)N ^T
	CV(V)N ^T	CW ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)N ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)S ^T
	CV(V)S ^T	CVS ^T
	CVS ^T	CW ^T

เช่น

/ba ² khia ¹ ce: ⁵ /	‘มะเขือขึ้น’
/ba ² khia ¹ mu:n ⁴ /	‘กระเจี๊ยบเขียว’
/ba ² dew ³ ni: ⁶ /	‘ตอนนี้’
/ba ² khwɛŋ ⁶ khom ¹ /	‘มะแว้ง’
/kha ² nom ¹ cok ¹ /	‘ขนมเทียน’
/ba ² kha? ¹ nat ¹ /	‘สับปะรด’
/ka ² ɲɔk ⁴ hua ¹ /	‘ผงก (หัว)’

2. โครงสร้างคำสามพยางค์ที่มี CW^T เป็นพยางค์ที่ 1 ได้แก่

CW ^T	CV(V) ^T	CW ^T
	CV(V) ^T	CV(V)N ^T
	CV(V)N ^T	CW ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)N ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)S ^T
	CVS ^T	CV(V)N ^T
	CV(V)S ^T	CV(V)S ^T

เช่น

/te: ² wa ² da: ² /	‘เทวดา’
/ba: ³ thua ³ din ² /	‘ถั่วลิสง’
/ba: ³ com ² phu: ⁴ /	‘ชมพู’
/pɔ: ⁴ ʔuj ⁶ mɔn ³ /	‘ทวดผู้ชาย’
/ba: ³ kuaj ⁵ te:t ⁴ /	‘มะละกอ’
/hua ¹ la: ¹ ɾɛ:n ² /	‘กระชาย’
/ña: ⁵ ci: ¹ ñɔ:p ⁴ /	‘ไมยราบ’

3. โครงสร้างคำสามพยางค์ที่มี CVN^T เป็นพยางค์ที่ 1 ได้แก่

CVN ^T	CV(V) ^T	CV(V)N ^T
	CV(V)N ^T	CW ^T
	C(CV(V)N ^T)	CV(V)N ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)S ^T
	CV(V)S ^T	CWS ^T

เช่น

/pin ⁵ ca ² lin ⁵ /	‘ติลังกา’
/len ⁴ don ² ti: ² /	‘เล่นดนตรี’
/naŋ ⁴ khwaj ³ ha:ŋ ⁵ /	‘นั่งไขว่ห้าง’
/nam ⁶ la:j ² pu: ⁴ /	‘น้ำลายสอ’
/naŋ ⁴ phap ⁴ phiap ⁴ /	‘นั่งพับเพียบ’

4. โครงสร้างคำสามพยางค์ที่มี CVN^T เป็นพยางค์ที่ 1 ได้แก่

CVN ^T	CV(V) ^T	CW ^T
	CV(V) ^T	CV(V)N ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)N ^T
	CVN ^T	CW ^T
	CV(V)S ^T	CW ^T
	CV(V)S ^T	CV(V)N ^T
	CVS ^T	CVS ^T

เช่น

/ka:ŋ ¹ pha ² sa:¹/	‘กลางพรรษา’
/cɛ:ŋ ⁵ ba:³ cɛ:ŋ ⁵ /	‘เข้าตรู (เข้ามากเกินกว่าจะทำอะไรหรือไปไหน)’
/hɔ:ŋ ² nam ⁶ fon ¹ /	‘รองน้ำฝน’
/hɔ:m ¹ pɔm ⁵ pə:⁵/	‘ผักซีฝรั่ง’
/ha:w ² ta:k ³ pha:⁵/	‘ราวตากผ้า’
/dian ² sip ¹ sɔ:ŋ ¹ /	‘เดือนกันยายน’
/dian ² sip ¹ ʔet ¹ /	‘เดือนสิงหาคม’

5. โครงสร้างคำสามพยางค์ที่มี CVST เป็นพยางค์ที่ 1 ได้แก่

CVST	CV(V)T	CW ^T
	CV(V)T	CV(V)N ^T
	CV(V)T	CV(V)S ^T
	CV ^T	CV(V)S ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)N ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)S ^T
	CV(V)S ^T	CV(V)S ^T

เช่น

/phik ⁴ ci:⁶ fa:⁶/	‘พริกชี้ฟ้า’
/phit ¹ hua ¹ kan ¹ /	‘ทะเลาะ’
/het ¹ hu:¹ lua ² /	‘เห็ดหูหนู’
/tok ¹ sa ² kət ¹ /	‘ตกใจจนนิ่งไปชั่วขณะ’
/sip ¹ sɔ:ŋ ¹ pen ² /	‘บุญเดือนสิบสอง’
/sak ¹ na:m ⁶ muək ¹ /	‘สัก’
/nok ⁴ phi ⁷ la:p ⁴ /	‘นกพิราบ’

6. โครงสร้างคำสามพยางค์ที่มี CWS^T เป็นพยางค์ที่ 1 ได้แก่

CWS ^T	CV(V)T	CV(V)T
	CVS ^T	CVS ^T

เช่น

/mə:p ⁴ ca ² lə:⁶/	‘พังพาบ’
/tɛ:k ³ tup ⁴ tap ⁴ /	‘ปะทุ’

โครงสร้างคำสี่พยางค์

โครงสร้างคำสี่พยางค์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง แบ่งได้ 6 ลักษณะดังนี้

1. โครงสร้างคำสี่พยางค์ที่มี CV^T เป็นพยางค์ที่ 1 ได้แก่

CV ^T	CV(V)N ^T	CV(V) ^T	CV(V)N ^T
	CVN ^T	CVN ^T	CV(V)N ^T
	CVS ^T	CV ^T	CVS ^T

เช่น

/sa² wəŋ² sa² waw²/ ‘จัวเงีย, ง่วง’
 /sa² nan³ pan³ pu:n⁶/ ‘สนั่น (กึกก้อง, ลั่น)’
 /ka² ŋɔp⁴ ka² ŋɔp⁴/ ‘ปลก (ยกมือไหว้)’

2. โครงสร้างคำสี่พยางค์ที่มี CV^T เป็นพยางค์ที่ 1 ได้แก่

CV ^T	CW ^T	CVN ^T	CVN ^T
	CW ^T	CW ^T	CW ^T
	CW ^T	CV ^T	CVN ^T
	CVN ^T	CVN ^T	CW ^T
	CVN ^T	CVN ^T	CVN ^T
	CVN ^T	CW ^T	CW ^T
	CVS ^T	CW ^T	CV ^T

เช่น

/phi:¹ sia⁵ ka:ŋ¹ khu:n²/ ‘ผีเสื้อกลางคืน’
 /ɿ:⁴ ʔɛ:² ɿ:⁴ ʔɛ:²/ ‘เสียงปี่’
 /sia⁵ kho:² ka² saw⁶/ ‘เสื่อคอกกระเช้า’
 /ba:³ heŋ² khaj³ pa:¹/ ‘งูสวัด’
 /ŋu:² khew¹ ha:ŋ¹ maj⁵/ ‘งูเขียวหางไหม้’
 /ba:³ kha:m¹ pu:² lua¹/ ‘มะขามเทศ’
 /pə:³ ləʔ⁴ pə:³ tə:¹/ ‘เยอะแยะ, มากมาย’

3. โครงสร้างคำสี่พยางค์ที่มี CVN^T เป็นพยางค์ที่ 1 ได้แก่

CVN ^T	CW ^T	CVN ^T	CV(V)N ^T
	CVN ^T	CW ^T	CVS ^T
	CVN ^T	CV(V)N ^T	CVN ^T

เช่น

/ʔaw ² muu: ⁶ ʔaw ² hɛ: ^η ²/	‘ลงแขก’
/khaw ⁵ tom ⁵ hua ¹ ηʊ: ^k ³/	‘ข้าวต้มมัดที่ไม่ใส่กะทิ’
/wan ² kham ⁴ khu:n ² huŋ ⁴ /	‘ทั้งวันทั้งคืน’

4. โครงสร้างคำสี่พยางค์ที่มี CVS^T เป็นพยางค์ที่ 1 ได้แก่

CVS ^T	CW ^T	CV(V)N ^T	CVN ^T
	CW ^T	CVS ^T	CVN ^T
	CVS ^T	CV ^T	CVN ^T
	CVS ^T	CVS ^T	CVN ^T

เช่น

/mat ⁴ muu: ² hɔ: ^η ⁶ khwan ¹ /	‘พิธีสู่ขวัญ’
/lot ⁴ ŋu: ⁶ laɾ ¹ ʋon ³ /	‘รถเข็นเด็ก’
/nok ⁴ pit ⁴ ca ² liw ² /	‘นกหัวขวาน’
/cep ¹ ʔok ¹ cep ¹ caj ¹ /	‘เจ็บใจ’

5. โครงสร้างคำสี่พยางค์ที่มี CVVN^T เป็นพยางค์ที่ 1 ได้แก่

CVVN ^T	CVS ^T	CW ^T	CVS ^T
	CVS ^T	CVN ^T	CVN ^T

เช่น

/kɛ: ^η ¹ phak ¹ khi: ⁵ lek ¹ /	‘แกงผักขี้เหล็ก’
/nuaj ³ phak ¹ ten ³ khen ² /	‘กระเจี๊ยบ’

ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างพยางค์และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ
บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างพยางค์และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ
บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

หน่วยเสียงวรรณยุกต์	ว.1	ว.2	ว.3	ว.4	ว.5	ว.6
โครงสร้างพยางค์						
CV	0	/	0	0	0	0
C(C)V(V)	/	/	/	/	/	/
C(C)VN	/	/	/	/	/	/
C(C)WVN	/	/	/	/	/	/
C(C)VS	/	0	0	/	0	0
C(C)WVS	0	0	/	/	0	0

หมายเหตุ: / = โครงสร้างพยางค์ที่สามารถปรากฏร่วมกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์

0 = โครงสร้างพยางค์ที่ไม่สามารถปรากฏร่วมกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์

3.2 ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นที่พูดในหมู่บ้านห้วยน ตำบลห้วยน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นที่นำมาศึกษาคือ ภาษาไทยถิ่น หมู่บ้านห้วยน ตำบลห้วยน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 หน่วยเสียงพยัญชนะ

หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว

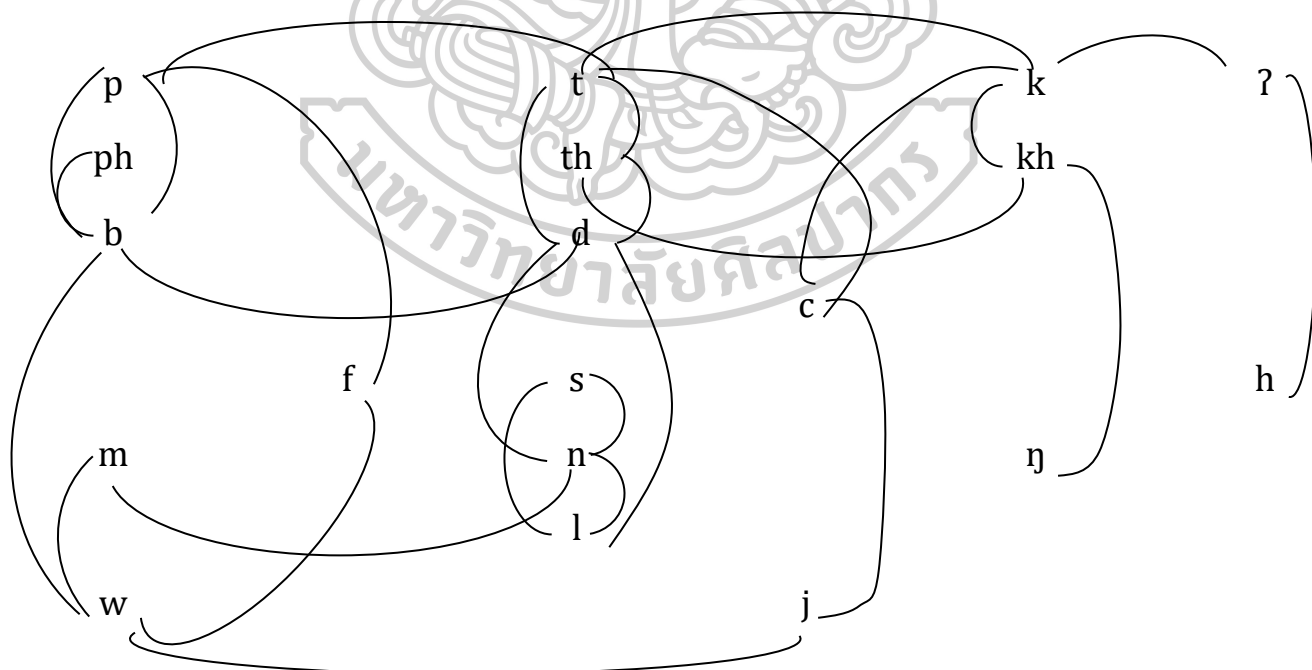
หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่น บ้านห้วยน ตำบลห้วยน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 19 หน่วยเสียง คือ / p, ph, b, t, th, d, c, k, kh, ʔ, f, s, h, m, n, ŋ, l, w, j / หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ มีทั้งหมด 2 หน่วยเสียง คือ / kw, khw / ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 9 แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยลื้อ บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัด

พะเยา

ลักษณะของเสียง	ฐานกรณ์ คุณ สมบัติ ของเสียง		ริมฝีปาก ทั้งคู่	ริมฝีปาก ล่างและ ฟันบน	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดาน อ่อน	ช่องว่าง ระหว่าง เส้นเสียง
	กักหรือระเบิด	ไม่ ก้อง	ไม่มี ลม	p		t		k
มีลม			ph		th		kh	
ก้อง			b		d			
กึ่งเสียดแทรก	ไม่ก้อง					c		
เสียดแทรก	ไม่ก้อง			f	s			h
นาสิก	ก้อง		m		n		ŋ	
ข้างลิ้น	ก้อง				l			
กึ่งสระ	ก้อง		w			j		

จากตารางหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยลื้อ บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ได้ผ่านการหาคู่เสียงที่น่าสงสัย (suspect pairs) โดยการโยงเส้น ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 15 แสดงคู่เสียงที่น่าสงสัยในภาษาไทยลื้อ บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัด

พะเยา

คู่เทียบเสียงพยัญชนะต้น

คู่เทียบเสียงที่เกิดในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน (Identical Environment)

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[p] – [t]	[pok ⁻³³⁴] [tok ⁻³³⁴]	‘คลุม’ ‘ตก’	/p/ /t/
[p] – [ph]	[poʔ ⁻³³⁴] [phoʔ ⁻³³⁴]	‘พอก’ ‘ผู้’	/p/ /ph/
[p] – [b]	[pa: ³²¹] [ba: ³²¹]	‘ป่า’ ‘บ้า, คลั่ง’	/p/ /b/
[p] – [f]	[pa: ²²²] [fa: ²²²]	‘ป่า’ ‘ฝา’	/p/ /f/
[t] – [k]	[tum ³²¹] [kum ³²¹]	‘ต้ม’ ‘ก้ม’	/t/ /k/
[t] – [th]	[to:ŋ ³⁴⁴] [tho:ŋ ³⁴⁴]	‘ขยับ’ ‘ทักท้วง’	/t/ /th/
[t] – [d]	[to:ŋ ³³³] [do:ŋ ³³³]	‘รอง (รองน้ำ)’ ‘ดวง, รูปกลม’	/t/ /d/
[t] – [c]	[tok ⁻³³⁴] [cok ⁻³³⁴]	‘ตก’ ‘ควัก’	/t/ /c/
[k] – [c]	[kw: ²²²] [cw: ²²²]	‘ไหม (ลงท้ายคำถาม)’ ‘จ้อ’	/k/ /c/

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[k] – [ʔ]	[kum ³³³] [ʔum ³³³]	‘กุม’ ‘อม’	/k/ /ʔ/
[ʔ] – [h]	[ʔe:n ³³³] [he:n ³³³]	‘เอน’ ‘เรียน’	/ʔ/ /h/
[ph] – [th]	[phum ³⁴⁵] [thum ³⁴⁵]	‘ผม’ ‘ทม’	/ph/ /th/
[ph] – [b]	[pha: ²²²] [ba: ²²²]	‘ผ่า’ ‘บ้า’	/ph/ /b/
[th] – [kh]	[thum ²²²] [khum ²²²]	‘ข่วน’ ‘ข่ม’	/th/ /kh/
[th] – [d]	[thet ⁻³³⁴] [det ⁻³³⁴]	‘ถัด’ ‘ดัด’	/th/ /d/
[kh] – [ŋ]	[khe:n ³⁴⁵] [ŋe:n ³⁴⁵]	‘เขน’ ‘ هنگน’	/kh/ /ŋ/
[b] – [d]	[baŋ ³³³] [daŋ ³³³]	‘บัง’ ‘จมูก’	/b/ /d/
[b] – [m]	[bun ³³³] [mun ³³³]	‘เหนื่อ (บน)’ ‘กลม’	/b/ /m/
[d] – [n]	[den ²²²] [nen ²²²]	‘กัลด’ ‘ดั่ง, บังเกิดเสียงขึ้น’	/d/ /n/

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[d] – [l]	[duŋ ³³³] [luŋ ³³³]	‘ดง, ป่า, ป่าสูง’ ‘ลง’	/d/ /l/
[c] – [j]	[cok ⁻³³⁴] [lok ⁻³³⁴]	‘ควัก’ ‘ถอน (หญ้า)’	/c/ /j/
[f] – [s]	[fa: ³⁴⁴] [sa: ³⁴⁴]	‘เมฆ’ ‘ตะกร้า’	/f/ /s/
[s] – [h]	[sap ⁻³³⁴] [hap ⁻³³⁴]	‘สลับ’ ‘ปิด’	/s/ /h/
[s] – [n]	[se:ŋ ³⁴⁵] [ne:ŋ ³⁴⁵]	‘เสียง’ ‘เหนียง’	/s/ /n/
[s] – [l]	[sə: ³⁴⁵] [lə: ³⁴⁵]	‘เสื่อ’ ‘เหลื่อ’	/s/ /l/
[m] – [n]	[mɔ:ŋ ³⁴⁵] [nɔ:ŋ ³⁴⁵]	‘เศร้า’ ‘หนองน้ำ’	/m/ /n/
[m] – [w]	[mat ⁻²³³] [wat ⁻²³³]	‘มัด’ ‘วัด’	/m/ /w/
[n] – [l]	[no:t ⁻²²²] [mo:t ⁻²²²]	‘หนวด’ ‘ขมวด’	/n/ /l/
[w] – [j]	[wa:ŋ ³²³] [ja:ŋ ³²³]	‘ว่าง’ ‘เดิน’	/w/ /j/

คู่เสียงที่น่าสงสัย ต่างกันในสิ่งแวดล้อมคล้ายกัน (Analogous Environment)

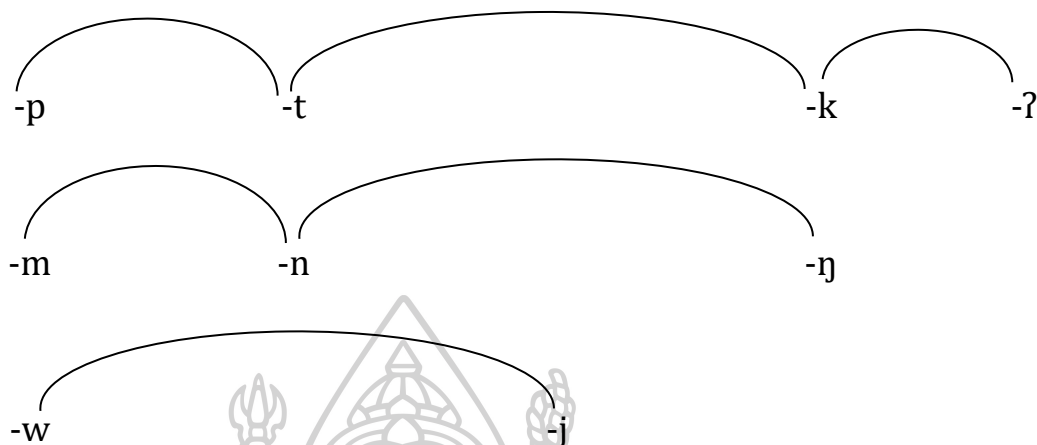
คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[k] – [kh]	[kew ²²²]	‘เกี้ยว’	/k/
	[khew ³²¹]	‘เขี้ยว, ฟัน’	/kh/
[f] – [w]	[fa: ²²²]	‘ฝา’	/f/
	[wa: ³²³]	‘ดำ’	/w/

หน่วยเสียงพยัญชนะต้นทั้ง 19 หน่วยเสียงในภาษาไทยถือปรากฏเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทั้งหมด 9 หน่วยเสียง ดังตารางต่อไปนี้ ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j/

ตารางที่ 10 แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายของภาษาไทยที่บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ลักษณะของเสียง	ฐาน-กรณ์	ริมฝีปาก	ริมฝีปาก	ปุ่ม	เพดาน	เพดาน	ช่องว่างระหว่างเส้นเสียง
	คุณสมบัติของเสียง	ทั้งคู่	ล่างและฟันบน	เหงือก	แข็ง	อ่อน	
กักหรือระเบิด	ไม่ก้อง ไม่มีลม	-p		-t		-k	-ʔ
นาสิก	ก้อง	-m		-n		-ŋ	
กึ่งสระ	ก้อง	-w			-j		

จากตารางแสดงหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายผู้วิจัยได้นำมาหาคู่เทียบเสียงที่น่าสงสัย (suspect pairs) โดยการโยงเส้นดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 16 แสดงคู่เสียงที่น่าสงสัยของหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย

จากแผนภูมิดังกล่าว คู่เสียงที่น่าสงสัยเป็นเสียงที่มีลักษณะทางสัทศาสตร์คล้ายคลึงกัน อาจเป็นหน่วยเสียงเดียวกันหรือคนละหน่วยเสียง ผู้วิจัยจึงนำคู่เสียงที่น่าสงสัยมาวิเคราะห์หาหน่วยเสียงโดยใช้คู่เทียบเสียง ดังนี้

คู่เทียบเสียงพยัญชนะท้าย

คู่เทียบเสียงที่เกิดในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน (Ideneical Environment)

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[-p] – [-t] – [-k] – [-ʔ]	[jap ²³³]	‘จับกุม’	/p/
	[jat ²³³]	‘ยึด’	/t/
	[jak ²³³]	‘ยักษ์’	/k/
	[jaʔ ²³³]	‘ทำ’	/ʔ/
[-m] – [-n] – [-ŋ]	[kɛ:m ³⁴⁵]	‘ลือ’	/m/
	[kɛ:n ³⁴⁵]	‘แกน’	/n/
	[kɛ:ŋ ³⁴⁵]	‘แกง’	/ŋ/

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[-w] – [-j]	[kaw ²²²]	‘เก๋า’	/w/
	[kaj ²²²]	‘ไก่’	/j/

จะเห็นได้ว่า หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาไทยลื้อ หมู่บ้านหยวน ตำบลหยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีจำนวน 9 หน่วยเสียง

รายละเอียดเกี่ยวกับหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยลื้อ มีดังนี้⁶

/p-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม ริมฝีปากทั้งคู่ เมื่อเป็นพยัญชนะต้นจะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/pin ² /	‘เป็น’
/peʔ ¹ /	‘เปียก’
/pɔ:k ³ /	‘วกกลับ’

เมื่อเป็นพยัญชนะท้ายจะเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่มีลม ริมฝีปากทั้งคู่ [p¹] เกิดตามหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /w, ə, ɔ/ เช่น

/ɲi:p ³ /	‘ขมับ’
/khep ¹ /	‘รองเท้าแตะ’
/sop ¹ /	‘ปาก’

/t-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม ปุ่มเหงือก เมื่อเป็นพยัญชนะต้นจะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/tim ¹ /	‘เต็ม’
/te: ² /	‘รื้อ’
/top ⁴ /	‘พับ’

เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย จะเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่มีลม ปุ่มเหงือก [t¹] เกิดตามหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/lə:t ⁴ /	‘เลือด’
/tut ¹ /	‘อุด’
/khe:t ³ /	‘โกรธ’

⁶ โปรดดูสัญลักษณ์ตัวเลขแทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในหัวข้อ 3.2.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์

/k-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม เพดานอ่อน เมื่อเป็นพยัญชนะต้น จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/kim ² /	‘เค็ม’
/kop ¹ /	‘กบ’
/kə: ¹ /	‘เกลือ’

เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย จะเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่มีลม เพดานอ่อน [k¹] เกิดตามหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ε/ เช่น

/phe:k ³ /	‘แปลง’
/ηə:k ³ /	‘เหงือก’
/hok ⁴ /	‘รก, รุงรัง’

/ʔ-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ช่องว่างระหว่างเส้นเสียง เมื่อเป็นพยัญชนะต้น จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/ʔe:n ² /	‘เอน (เอียงไป เท เซไป)’
/ʔə:n ⁵ /	‘เรียก’
/ʔɔj ³ /	‘ให้อาหารสัตว์’

เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย จะเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ช่องว่างระหว่างเส้นเสียง [ʔ¹] เกิดตามหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น / a:, i:, e:, ə:, u:, w:, ε:, ɔ:, o:/ เช่น

/tiʔ ⁴ /	‘สะกิด’
/cuʔ ¹ /	‘โกหก’
/khɔʔ ⁴ /	‘โชค, เคาะลง, เขกลง’

/ph-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม ริมฝีปากทั้งคู่ ปากถูกเฉพาะตำแหน่ง พยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้เกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/phew ⁵ /	‘บุกเบิก (การถางป่าเข้าไปให้เป็นไร่นา)’
/phə: ³ /	‘เผื่อ’
/phum ¹ /	‘ผม’

/th-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม ปุ่มเหงือก ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้เกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /e, u:, ɔ/ เช่น

/the:ŋ ¹ /	‘เถียง’
/tho:ŋ ⁶ /	‘ทักท้วง’
/thɔ:k ³ /	‘เท, กรอก’

/kh-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม เพดานอ่อน ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้เกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ə/ เช่น

/khe:m ¹ /	‘ประหยัด, ตระหนี่’
/khe:ɛ ² /	‘แกง’
/kha:m ³ /	‘คองกระพั้น’

/b-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ก้อง ริมฝีปากทั้งคู่ ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้เกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /e:, u:, ə/ เช่น

/bew ⁵ /	‘เบี้ยว’
/bə:ɔ ³ /	‘วางยาพิษ’
/ba:ɔ ⁵ /	‘บ้า’

/d-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะระเบิด ก้อง ปุ่มเหงือก ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้เกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /e:, ə, ɔ/ เช่น

/dɛn ³ /	‘กัณฑ์’
/duŋ ⁵ /	‘นึ่ง’
/do:ŋ ² /	‘ดวง, รูปกลม’

/c-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกึ่งเสียดแทรก ไม่ก้อง ไม่มีลม เพดานแข็ง ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้เกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /e:, u/ เช่น

/ca:ŋ ¹ /	‘จืด’
/cəʔ ⁴ /	‘ขย่ะแขยง’
/ci:k ³ /	‘ฉีก’

/f-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง ริมฝีปากล่างและฟันบน ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้เกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /i, e, e:, ε/ เช่น

/fək ¹ /	‘ฝัก, หัด’
/fə:n ² /	‘สะเทือน’
/fa:w ⁴ /	‘รีบ’

/s-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง ปุ่มเหงือก ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้เกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/su:n ¹ /	‘ปน’
/se:ŋ ¹ /	‘เสียง’
/sə: ⁵ /	‘เสื่อ’

/h-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง ช่องว่างระหว่างเส้นเสียง ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้เกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/hun ⁶ /	‘สูง’
/he:n ² /	‘เรียน’
/ho: ¹ /	‘หัว’

/m-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะนาสิก ก้อง ริมฝีปากทั้งคู่ เมื่อเป็นพยัญชนะต้น จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/min ¹ /	‘เหม็น’
/me: ² /	‘เมีย’
/məj ⁴ /	‘ใจ’

เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย หน่วยเสียงนี้จะเกิดตามหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /w, ə/ เช่น

/le:m ¹ /	‘แหลม’
/cum ³ /	‘บ่น’
/kham ² /	‘ทองคำ’

/n-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะนาสิก ก้อง ปุ่มเหงือก เมื่อเป็นพยัญชนะต้น จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /e, u:, ə/ เช่น

/nɛt ⁴ /	‘นัดแนะ’
/nə: ¹ /	‘ทิศเหนือ’
/no:t ³ /	‘หมวด’

เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย หน่วยเสียงนี้จะเกิดตามหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ə/ เช่น

/tin ⁵ /	‘เต็น’
/khe:n ¹ /	‘เขียน’
/cun ² /	‘ชน’

/ŋ-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะนาสิก ก้อง เพดานอ่อน เมื่อเป็นพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /e, u/ เช่น

/ŋi:p ³ /	‘ขมับ’
/ŋə: ⁶ /	‘เหม่อ’
/ŋɔ:p ⁴ /	‘งอบ’

เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย หน่วยเสียงนี้จะเกิดตามหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /i:, u:/ เช่น

/tiŋ ¹ /	‘ทับ’
/pə:ŋ ¹ /	‘เปลือง’
/ja:ŋ ⁴ /	‘เดิน’

/l-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะข้างลิ้น ก้อง ปุ่มเหงือก ปรากฏเฉพาะตำแหน่งพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/lɛ: ² /	‘สี่เขี้ยวแก้ว, เขี้ยวเข้ม’
/lak ¹ /	‘ฉลาด’
/lo:p ⁴ /	‘โกง’

/w-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกึ่งสระ ก้อง ริมฝีปากคู่ เมื่อเป็นพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /อ:/ เช่น

/waʔ ¹ /	‘แหวก’
/win ⁶ /	‘เว้น’
/wa:n ¹ /	‘หวาน’

เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย หน่วยเสียงนี้จะเกิดตามหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /i:, u, u:, ə, ə:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ เช่น

/te:w ³ /	‘กางเกง’
/ta:w ⁴ /	‘ทกล้ม’
/khaw ⁵ /	‘ข้าว’

/j-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกึ่งสระ ก้อง เพดานแข็ง เมื่อเป็นพยัญชนะต้น หน่วยเสียงนี้จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ə, ə:/ เช่น

/je:n ³ /	‘ปลาไหล’
/ja:n ⁴ /	‘กล้วย’
/ju:n ⁴ /	‘ยี่น’

เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย หน่วยเสียงนี้จะเกิดตามหน่วยเสียงสระได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /i, i:, e, e:, ɛ, ɛ:, u, u:, u:, o/ เช่น

/məj ¹ /	‘หมอก’
/ba:j ² /	‘ตัดให้เตียน’
/ʔo:j ³ /	‘ฟุ่มเฟือย’

หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ

/kw-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ 3 หน่วยเสียง คือ /ɛ, a, a:/ เช่น

/kwak ⁴ /	‘กวัก (มือ)’
/kwɛn ³ /	‘คลอง, ชำนาญ’
/kwa:ŋ ¹ /	‘กว้าง’

/khw-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ จะเกิดนำหน่วยเสียงสระได้ 6 หน่วยเสียง คือ /i, e, ε:, a, a:/ เช่น

/khwε:n ² /	‘ค้อยยังชั่ว’
/khwεŋ ² /	‘คาน’
/khwa:j ¹ /	‘สาย (ช้ากว่ากำหนดเวลา)’

3.2.2 หน่วยเสียงสระ

ภาษาไทยถิ่น หมูบ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ไม่มีหน่วยเสียงสระประสม มีหน่วยเสียงสระเดี่ยวจำนวน 18 หน่วยเสียง ได้แก่ / i, i:, e, e:, ε, ε:, u, u:, ə, ə:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ: / มีความแตกต่างเรื่องความสั้นยาวของเสียงสระเดี่ยวดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 11 แสดงหน่วยเสียงสระในภาษาไทยถิ่น หมูบ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ตำแหน่งของลิ้นและลักษณะริมฝีปาก	ลิ้นส่วนหน้า		ลิ้นส่วนหลังค่อนกลาง		ลิ้นส่วนหลัง	
	ไม่ห่อริมฝีปาก		ไม่ห่อริมฝีปาก		ห่อริมฝีปาก	
ระดับลิ้น						
สูง	i	i:	u	u:	u	u:
กลางสูง	e	e:	ə	ə:	o	o:
กลางต่ำ	ε	ε:			ɔ	ɔ:
ต่ำ			a	a:		

จากตารางหน่วยเสียงสระข้างต้น ผู้วิจัยหาคู่เสียงที่น่าสงสัย (suspect pairs) โดยแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 สระเสียงสั้นกับสระเสียงยาวตามแนวนอน ได้แก่ [i i:] [e e:] [ε ε:] [u u:] [ə ə:] [a a:] [u u:] [o o:] [ɔ ɔ:]

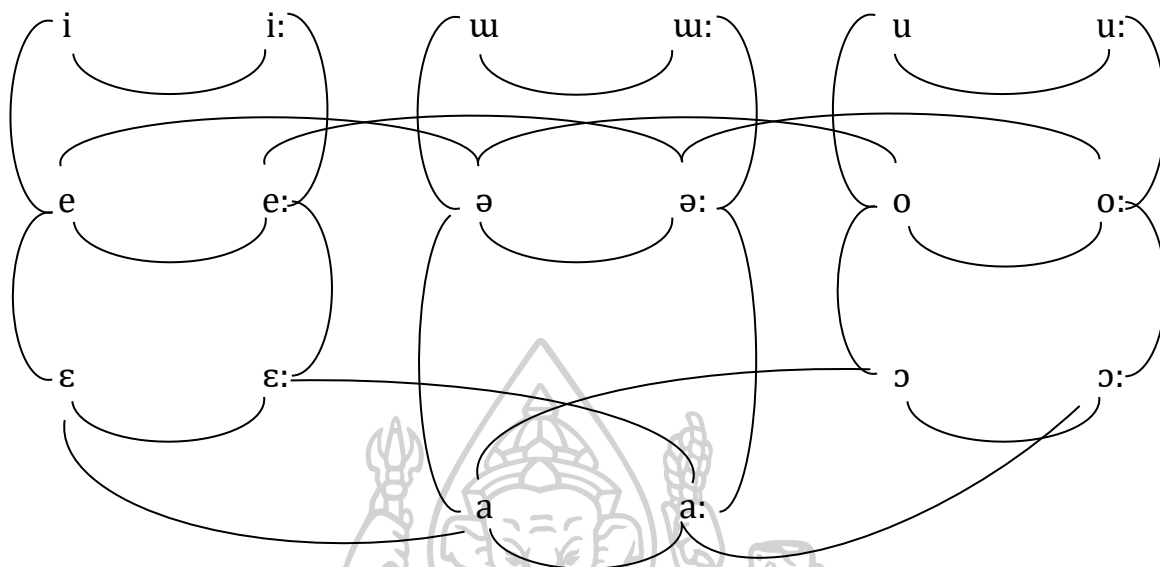
กลุ่มที่ 2 สระเสียงสั้นกับสระเสียงสั้นตามแนวตั้ง ได้แก่ [i e ε] [u ə a] [u o ɔ]

กลุ่มที่ 3 สระเสียงยาวกับสระเสียงยาวตามแนวตั้ง ได้แก่ [i: e: ε:] [u: ə: a:] [u: o: ɔ:]

กลุ่มที่ 4 สระเสียงสั้นกับสระเสียงสั้นตามแนวนอน ได้แก่ [i u u] [e ə o] [ε a ɔ]

กลุ่มที่ 5 สระเสียงยาวกับสระเสียงยาวตามแนวนอน ได้แก่ [i: u: u:] [e: ə: o:] [ε: a: ɔ:]

เสียงสระที่น่าสงสัย 5 กลุ่ม จัดเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 17 แสดงคู่เสียงที่น่าสงสัยของหน่วยเสียงสระเดี่ยว

จากแผนภูมิดังกล่าว คู่เสียงที่น่าสงสัยของเสียงสระจะเป็นเสียงที่มีลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์คล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยจึงนำคู่เสียงสระมาวิเคราะห์หาคำหน่วยเสียง โดยการใช้คู่เทียบเสียงและคู่เทียบคล้าย ดังนี้

คู่เทียบเสียงสระเดี่ยว

คู่เสียงที่น่าสงสัย ต่างกันในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน (Identical Environment)

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[ɛ] - [ɛ:]	[tɛn ³³³]	‘ทัน’	/ɛ/
	[tɛ:n ³³³]	‘แทน’	/ɛ:/
[u] - [u:]	[mun ³³³]	‘นาน’	/u/
	[mu:n ³³³]	‘ลีม (ตา)’	/u:/
[ə] - [ə:]	[məj ³²³]	‘ไซ’	/ə/
	[mə:j ³²³]	‘เมื่อย’	/ə:/

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[o] – [o:]	[phon ³³³]	‘ป่า’	/o/
	[pho:n ³³³]	‘โพรง’	/o:/
[ɔ] – [ɔ:]	[sɔm ³³³]	‘เคี้ยวเอื้อง’	/ɔ/
	[sɔ:m ³³³]	‘คุ (ไหม้กรุ่น)’	/ɔ:/

คู่เสียงที่น่าสงสัย ต่างกันในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน (Identical Environment)

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[i:] – [e:] – [ɛ:]	[mi: ³³³]	‘มี’	/i:/
	[me: ³³³]	‘เมีย’	/e:/
	[mɛ:n ³³³]	‘แมลง’	/ɛ:/
[i] – [ɯ] – [u]	[pit ²³³]	‘พืช’	/i/
	[pɯk ²³³]	‘สะบัด (ผ้า)’	/ɯ/
	[put ²³³]	‘วันพุธ’	/u/
[u:] – [o:] – [ɔ:]	[ɯu: ³³³]	‘งู’	/u:/
	[ɯo: ³³³]	‘วัว’	/o:/
	[ɯɔ: ³³³]	‘โค้ง, งอขึ้น’	/ɔ:/
[e] – [ə] – [o]	[ket ³³⁴]	‘เกล็ด’	/e/
	[kət ³³⁴]	‘กั้น’	/ə/
	[kot ³³⁴]	‘(ปลา) กต’	/o/
[ɛ] – [a] – [ɔ]	[cɛn ³²³]	‘แข่ง’	/ɛ/
	[caŋ ³²³]	‘คันซั้ง, ตราซั้ง’	/a/
	[cɔŋ ³²³]	‘ซ่อง’	/ɔ/

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[ɛ:] – [a:] – [ɔ:]	[jɛ:ŋ ³³³]	‘มอง’	/ɛ:/
	[ja:ŋ ³³³]	‘นกยาง’	/a:/
	[jɔ:ŋ ³³³]	‘วาง’	/ɔ:/

คู่เทียบคล้ายสระเดี่ยว

คู่เสียงที่น่าสงสัย ต่างกันในสิ่งแวดล้อมคล้ายกัน (Analogous Environment)

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[i] – [i:]	[pin ³⁴⁵]	‘เป็น’	/i/
	[pi:n ³²¹]	‘พลิก’	/i:/
[e] – [e:]	[lem ³⁴⁵]	‘แหลม’	/e/
	[le:m ²²²]	‘เหลื่อม’	/e:/
[a] – [a:]	[cak ⁻²²³]	‘กระชาก’	/a/
	[ca:k ⁻³²³]	‘พีชมีหัวชนิดหนึ่ง คล้ายกลอย’	/a:/
[u] – [u:]	[lup ⁻²³³]	‘ลูป’	/u/
	[lu:p ⁻³²³]	‘เสย (ผม)’	/u:/

คู่เสียงที่น่าสงสัย ต่างกันในสิ่งแวดล้อมคล้ายกัน (Analogous Environment)

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[i] – [e] – [ɛ]	[tiʔ ⁻²³³]	‘สะกิด’	/i/
	[teʔ ⁻²³³]	‘วัด’	/e/
	[tɛt ⁻³³⁴]	‘ตัด’	/ɛ/
[u] – [ə] – [a]	[kʉt ⁻²³³]	‘คิด’	/u/
	[kət ⁻³³⁴]	‘กั้น’	/ə/
	[kat ⁻²³³]	‘อิมจนแนน (ทองคัต)’	/a/

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย	หน่วยเสียง
[u] – [o] – [ɔ]	[sup ³³⁴]	‘สวม (รองเท้า หมวก)’	/u/
	[sop ³³⁴]	‘ปาก’	/o/
	[sw ²³³]	‘คั้น’	/ɔ/
[i:] – [u:] – [u:]	[pi: ³⁴⁵]	‘ห้วป्ली’	/i:/
	[pu:n ³⁴⁵]	‘ป็น’	/u:/
	[pu: ³⁴⁵]	‘ปู’	/u:/
[e:] – [ə:] – [o:]	[ke:n ³⁴⁵]	‘เกณฑ’	/e:/
	[kə:n ³⁴⁵]	‘เกิน’	/ə:/
	[ko:n ³³³]	‘วินโจน’	/o:/
[u:] – [ə:] – [a:]	[mu:n ³³³]	‘ลีมดา’	/u:/
	[mə:n ³⁴⁵]	‘เหมื่อน’	/ə:/
	[ma:n ³³³]	‘ตั้งครรร’	/a:/

รายละเอียดหน่วยเสียงสระในภาษาไทยคือ หมู่บ้านหยวน ตำบลหยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีดังต่อไปนี้ (โปรดดูสัญลักษณ์ตัวเลขแทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในหัวข้อ 3.2.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์)

/i/ เป็นหน่วยเสียงสระหน้า ระดับสูง เสียงสั้น ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /f, kw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /j/ เช่น

/biŋ ³ /	‘เบ่ง’
/tiŋ ⁴ /	‘สะกิด’
/cin ⁶ /	‘เนื้อสัตว์’
/kim ² /	‘เค็ม’
/jip ¹ /	‘เย็บ’

/i:/ เป็นหน่วยเสียงสระหน้า ระดับสูง เสียงยาว ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /kw, khw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ʔ, ŋ, w, j/ เช่น

/bi: ⁵ /	‘บี’
/ŋi:p ³ /	‘ขมับ’
/ji: ² /	‘ยี่ (ขยี้ให้แหลก)’
/si: ¹ /	‘สี่’
/phi: ⁶ /	‘นี่’

/e/ เป็นหน่วยเสียงสระหน้า ระดับกลางสูง เสียงสั้น ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /th, f, ŋ, w, kw, khw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /j/ เช่น

/peʔ ¹ /	‘เปี้ยก’
/phet ¹ /	‘เผ็ด’
/seʔ ⁴ /	‘ไล่ตะเพิด’
/khew ⁵ /	‘เขี้ยว’
/hew ³ /	‘เหี้ยว’

/e:/ เป็นหน่วยเสียงสระหน้า ระดับกลางสูง เสียงยาว ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /c, f, kw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ʔ, j/ เช่น

/he:n ⁵ /	‘เหียน (กร่อนไปจนหมด)’
/te:m ² /	‘พูน’
/khe:m ¹ /	‘ประหยัด, ตระหนี่’
/ke:w ⁶ /	‘เคี้ยว’
/je:n ³ /	‘ปลาไหล’

/ɛ/ เป็นหน่วยเสียงสระหน้า ระดับกลางต่ำ เสียงสั้น ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /k, j/ เช่น

/tɛm ³ /	‘ต่ำ (เตี้ย)’
/dɛt ¹ /	‘ตัด’
/phɛp ⁴ /	‘กระพริบ (ตา)’
/khwɛŋ ² /	‘คาน’
/jɛn ² /	‘ยัน’

/ɛ:/ เป็นหน่วยเสียงสระหน้า ระดับกลางต่ำ เสียงยาว ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /kw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ʔ, j/ เช่น

/tɛ:m ⁵ /	‘วาด’
/khɛ:n ⁶ /	‘แค้น, เคือง, โกรธ’
/cɛ:4/	‘หมัก’
/khɛ:2/	‘แกง’
/dɛ:t ³ /	‘แดด’

/u/ เป็นหน่วยเสียงสระหลังค่อนกลาง ระดับสูง เสียงสั้น ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /c, ŋ, j, kw, khw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /m, w, j/ เช่น

/kwt ⁴ /	‘คิด’
/phuŋ ⁵ /	‘ผึ้ง’
/kwŋ ³ /	‘ครึ่ง’
/mun ² /	‘นาน’
/tuŋ ¹ /	‘จึง’

/u:/ เป็นหน่วยเสียงสระหลังค่อนกลาง ระดับสูง เสียงยาว ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /b, th, n, kw, khw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ʔ, ŋ, w, j/ เช่น

/pu:n ¹ /	‘ป็น’
/lu:n ² /	‘กลืน’
/khu:3/	‘ชื้อ’
/mu:n ⁴ /	‘ลืน’
/ju:t ⁴ /	‘ยัด’

/ə/ เป็นหน่วยเสียงสระหลังค่อนกลาง ระดับกลางสูง เสียงสั้น ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /b, kh, n, kw, khw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /p, m, n, w/ เช่น

/pəʔ ¹ /	‘โคลน’
/cəʔ ⁴ /	‘ขยะเขยง’
/kət ¹ /	‘กั้น’
/rəʔ ¹ /	‘เรอ’
/lək ⁴ /	‘ลือก’

/ə:/ เป็นหน่วยเสียงสระหลังค่อนกลาง ระดับกลางสูง เสียงยาว ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /j, kw, khw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ʔ, w/ เช่น

/phə:t ³ /	‘ชืด (หน้าชืด), ชูป’
/kə:1/	‘เกลือ’
/fə:n ² /	‘สะเทือน’
/sə:5/	‘เสื่อ’
/ŋə:6/	‘เหม่อ, ชะเง้อ’

/a/ เป็นหน่วยเสียงสระหลังค่อนกลาง ระดับต่ำ เสียงสั้น ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง เช่น

/khaw ⁵ /	‘ข้าว’
/tam ² /	‘ดำ’
/man ³ /	‘บ่อย, ถี่ ๆ’
/khak ¹ /	‘ขยัน’
/lam ⁶ /	‘เลย’

/a:/ เป็นหน่วยเสียงสระหลังค่อนกลาง ระดับต่ำ เสียงยาว ไม่ห่อริมฝีปาก ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ʔ/ เช่น

/ba:j ² /	‘ตัดให้เตียน’
/da:n ⁵ /	‘ดี’
/ca:ŋ ¹ /	‘จิต’
/fa:w ⁴ /	‘รีบ’
/sa:ŋ ³ /	‘สร้าง’

/u/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับสูง เสียงสั้น ริมฝีปากห่อ ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /kw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /w/ เช่น

/bun ² /	‘เหนือ (บน) พ้นขึ้นไป เลยขึ้นไป’
/nuŋ ⁴ /	‘สวม (เสื้อผ้า)’
/kum ⁵ /	‘ก้ม’
/khum ¹ /	‘خم’
/muŋ ⁶ /	‘มุ้ง’

/u:/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับสูง เสียงยาว ริมฝีปากห่อ ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /kw, khw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ʔ, w, j/ เช่น

/ku: ² /	‘สรรพนามบุรุษที่ 1 (ไม่สุภาพ)’
/mu:n ¹ /	‘หมูน’
/hu:k ³ /	‘กี่ (ทอผ้า)’
/lu: ⁴ /	‘แย่ง’
/ju: ⁶ /	‘ผลึก’

/o/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับกลางสูง เสียงสั้น ริมฝีปากห่อ ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /kw, khw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /w, j/ เช่น

/bom ³ /	‘บม’
/hom ⁵ /	‘หุ่ม’
/nom ² /	‘คล้ำ’
/fot ⁴ /	‘เตือด’
/sop ¹ /	‘ปาก’

/o:/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับกลางสูง เสียงยาว ริมฝีปากห่อ ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /kw, khw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ʔ, w/ เช่น

/pho: ¹ /	‘ผัว’
/co:ŋ ⁴ /	‘โยน’
/ko:j ⁵ /	‘กล้วย’
/ŋo: ² /	‘วัว’
/ŋo:p ³ /	‘โถย’

/ว/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับกลางต่ำ เสียงสั้น ริมฝีปากห่อ ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /th, d, kw, khw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /p, w/ เช่น

/ʋj ³ /	‘ให้อาหารสัตว์’
/sɔj ² /	‘หัน’
/bɔʔ ¹ /	‘เบาะ’
/khɔm ⁴ /	‘หก’
/ɲɔn ⁴ /	‘ท้ายทอย’

/ว:/ เป็นหน่วยเสียงสระหลัง ระดับกลางต่ำ เสียงยาว ริมฝีปากห่อ ปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /kw, khw/ และปรากฏกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ทุกหน่วยเสียง ยกเว้น /ɽ, w/ เช่น

/pɔ:k ³ /	‘วกกลับ’
/tɔ:m ⁵ /	‘พรานดิน’
/mɔ:ŋ ¹ /	‘เศร้่า’
/mɔ:j ⁴ /	‘เพ็ลี่ย’
/sɔ:m ² /	‘คู (ไหม้กรุ่นอยู่ข้างใน)’

ภาษาไทยถิ่น หมู่บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีหน่วยเสียงพยัญชนะ 20 หน่วยเสียง เป็นพยัญชนะต้นควบกล้ำได้ 2 หน่วยเสียง และเป็นพยัญชนะท้ายได้ 9 หน่วยเสียง มีหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง และไม่มีหน่วยเสียงสระประสม

การปรากฏร่วมกันของหน่วยเสียงพยัญชนะและหน่วยเสียงในภาษาไทยถิ่น หมูบ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 12 แสดงการปรากฏร่วมกันของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นและหน่วยเสียงสระที่พบในข้อมูลภาษาไทยถิ่น หมูบ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

สระ /	พยัญชนะต้น																		
	i	i:	e	e:	ɛ	ɛ:	u	u:	ə	ə:	a	a:	u	u:	o	o:	ɔ	ɔ:	
p-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
t-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
k-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
ʔ-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
ph-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
th-	/		0	/	/	/	/	0	/	/	/	/	/	/	/	/	0	/	/
kh-	/	/	/	/	/	/	/	/	0	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
b-	/	/	/	0	/	/	/	0	0	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
d-	/	/	/	0	/	/	/	/	0	/	/	/	/	/	/	/	0	/	/
c-	/	/	/	0	/	/	0	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
f-	0	/	0	0	0	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
s-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
h-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
m-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
n-	/	/	0	/	/	/	/	0	0	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
ŋ-	/	/	0	/	/	/	0	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
l-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
w-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	0	/	/	/	/	/	/	/	/	/
j-	/	/	/	/	/	/	/	/	0	0	/	/	/	/	/	/	/	/	/
kw-	0	0	0	0	/	0	0	0	0	0	/	/	0	0	0	0	0	0	0
khw-	/	0	/	0	/	/	0	0	0	0	/	/	0	0	0	0	0	0	0

หมายเหตุ: / = หน่วยเสียงที่ปรากฏร่วมกัน

0 = หน่วยเสียงที่ไม่ปรากฏร่วมกัน

ตารางที่ 13 แสดงการปรากฏร่วมกันของหน่วยเสียงสระและหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายที่พบในข้อมูล
ภาษาไทยลื้อ หมู่บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

พยัญชนะ ท้าย สระ	-p	-t	-k	-ʔ	-m	-n	-ŋ	-w	-j
i	/	/	/	/	/	/	/	/	0
i:	/	/	/	0	/	/	0	0	0
e	/	/	/	/	/	/	/	/	0
e:	/	/	/	0	/	/	/	/	0
ɛ	/	/	0	/	/	/	/	/	0
ɛ:	/	/	/	0	/	/	/	/	0
u	0	/	/	/	0	/	/	0	0
u:	/	/	/	0	/	/	0	0	0
ə	0	/	/	/	0	0	/	0	/
ə:	/	/	/	0	/	/	/	0	/
a	/	/	/	/	/	/	/	/	/
a:	/	/	/	0	/	/	/	/	/
u	/	/	/	/	/	/	/	0	/
u:	/	/	/	0	/	/	/	0	0
o	/	/	/	/	/	/	/	0	0
o:	/	/	/	0	/	/	/	0	/
ɔ	0	/	/	/	/	/	/	0	/
ɔ:	/	/	/	0	/	/	/	0	/

หมายเหตุ: / = หน่วยเสียงที่ปรากฏร่วมกัน

0 = หน่วยเสียงที่ไม่ปรากฏร่วมกัน

3.2.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์

จากการศึกษาพบว่า หน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่น หมูบ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ดังนี้

Cons \ Tones	A	B	C	DL	DS
1					
2					
3					
4					

Cons \ Tones	A	B	C	DL	DS
1	ว.1	ว.3	ว.5	ว.3	ว.1
2	345	222	321	222	334
3	ว.2				
4	333	ว.4 (323)	ว.6 (344)	ว.4 (323)	ว.4 (233)

แผนภูมิที่ 18 แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น หมูบ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น หมูบ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มี 6 หน่วยเสียง หาได้จากคู่เทียบเสียง ดังนี้

คู่เทียบเสียงวรรณยุกต์

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย
ว. 1	/khun ¹ /	‘กรน’
ว. 2	/khun ² /	‘คน’

คู่เสียงที่นำสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย
ว.1	/pa:1/	‘ปลา’
ว.3	/pa:3/	‘ป่า’
ว. 1	/lak ¹ /	‘ฉลาด’
ว. 4	/lak ⁴ /	‘ลักขโมย’
ว. 1	/pha:1/	‘ผา, หน้าผา’
ว. 5	/pha:5/	‘ผ้า’
ว. 1	/na:1/	‘หนา’
ว. 6	/na:6/	‘น้ำ’
ว. 2	/hum ² /	‘รม’
ว. 3	/hum ³ /	‘ขยุ่ม’
ว. 2	/mo:n ² /	‘มวน’
ว. 4	/mo:n ⁴ /	‘สนุก’
ว. 2	/baj ² /	‘ใบ’
ว. 5	/baj ⁵ /	‘เป็นใบ้’
ว. 2	/ja:j ² /	‘วางเรียงราย’
ว. 6	/ja:j ⁶ /	‘ย้าย’
ว. 3	/jum ³ /	‘หย่อม (หมู่เล็ก ๆ กองเล็ก ๆ)’
ว. 4	/jum ⁴ /	‘ขยุ่ม’
ว. 3	/kaj ³ /	‘ไก่อ’
ว. 5	/kaj ⁵ /	‘ไก่อล้’

คู่เสียงที่น่าสงสัย	คำคู่เทียบเสียง	ความหมาย
ว. 3	/fa: ³ /	‘ฝ่า’
ว. 6	/fa: ⁶ /	‘เมฆ’
ว. 4	/haj ⁴ /	‘ไร่’
ว. 5	/haj ⁵ /	‘ร้องไห้’
ว. 4	/ka: ⁴ /	‘มีค่า’
ว. 6	/ka: ⁶ /	‘ค้าขาย’
ว. 5	/na: ⁵ /	‘หน้า’
ว. 6	/na: ⁶ /	‘น้ำ’

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นอีสาน บ้านหนอง ตำบลหนอง อำเภอเขียงคำ จังหวัดพะเยา มีดังนี้

1. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 คำที่มีเสียงวรรณยุกต์นี้จะใช้เลข /1/ กำกับ มี 2 เสียงย่อย คือ

1.1 เสียง กลาง - สูง - ขึ้น (345) เป็นเสียงที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ในระดับกลาง ระดับเสียงที่ 3 แล้วสูงขึ้นไประดับเสียงที่ 4 และจบลงในระดับเสียงที่ 5 เสียงวรรณยุกต์นี้เกิดกับคำเป็นที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงหรืออักษรต่ำที่มี ห นำ และอักษรกลาง ก จ ต ป ที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐาน ไม่มีรูปวรรณยุกต์ (ช่อง A 1, 2) เช่น

/pɛ:ŋ ¹ /	‘สร้าง’
/phaw ¹ /	‘เผา’
/khum ¹ /	‘ขม’
/ca:ŋ ¹ /	‘จิต’
/fun ¹ /	‘ฝน’

1.2 เสียงกลาง - ขึ้น (334) เป็นเสียงที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 3 แล้วสูงขึ้นไประดับเสียงที่ 4 และจบลงในระดับเสียงที่ 4 เสียงวรรณยุกต์นี้เกิดกับคำตาย สระเสียงสั้นที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงหรืออักษรต่ำที่มี ห นำ และอักษรกลาง (ช่อง DS 1, 2, 3) เช่น

/lak ¹ /	‘ฉลาด’
/put ¹ /	‘วิน (ขาด แหว่งออกไปจากส่วนใหญ่)’
/si ¹ /	‘สอย (ผลไม้)’
/hap ¹ /	‘ปิด’
/lok ¹ /	‘ถอน (หญ้า)’

2. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 คือหน่วยเสียงกลางระดับ (333) เป็นหน่วยเสียงที่มีระดับเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 3 โดยตลอดจนจบพยางค์ คำที่มีเสียงวรรณยุกต์นี้จะใช้เลข /2/ กำกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้เกิดกับคำเป็น ที่มีพยัญชนะเป็นอักษรกลาง บ ด อ และอักษรต่ำที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐานไม่มีรูปวรรณยุกต์ (ช่อง A 3, 4) เช่น

/khwa:j ² /	‘ควาย’
/khɛ: ² /	‘แกง’
/ke:m ² /	‘เตรียม’
/cun ² /	‘ชน’
/mɔ:ŋ ² /	‘เมือง’

3. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 คือหน่วยเสียงต่ำระดับ (222) เป็นหน่วยเสียงที่มีระดับเสียงอยู่ประมาณ ระดับเสียงที่ 2 โดยตลอดจนจบพยางค์ คำที่มีเสียงวรรณยุกต์นี้จะใช้เลข /3/ กำกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้เกิด กับคำเป็นที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงหรืออักษรต่ำที่มี ห นำ และอักษรกลางที่เขียนด้วยภาษาไทย มาตรฐานมีรูปวรรณยุกต์เอกกำกับ และเกิดกับคำตาย สระเสียงยาวที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงหรืออักษรต่ำที่มี ห นำและอักษรกลาง (ช่อง B 1, 2, 3 และ DL 1, 2, 3) เช่น

/pe:n ³ /	‘เปลี่ยน’
/phaj ³ /	‘ต้นไม้’
/kha:m ³ /	‘คงกระพัน’
/no:t ³ /	‘หนด’
/cɛŋ ³ /	‘มมห้อง’

4. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 คำที่มีเสียงวรรณยุกต์นี้จะใช้เลข /4/ กำกับ มี 2 เสียงย่อย คือ

4.1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง - ต่ำ - กลาง (323) เป็นเสียงที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 3 แล้วตกลงไประดับเสียงที่ 2 และจบลงในระดับเสียงที่ 3 เสียงวรรณยุกต์นี้เกิดกับคำเป็น ที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ ที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐานมีรูปวรรณยุกต์เอกกำกับ และเกิดกับคำตาย สระเสียงยาวที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ (ช่อง B 4 และ DL 4) เช่น

/khiŋ ⁴ /	‘ตึง’
/fa:w ⁴ /	‘รีบ’
/hɔ:ŋ ⁴ /	‘ร่อนน้ำ’
/lə:t ⁴ /	‘เลือด’
/ju:n ⁴ /	‘ยื่น’

4.2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ - กลาง (233) เป็นเสียงที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 2 แล้วสูงขึ้นไปในระดับเสียงที่ 3 และจบลงในระดับเสียงที่ 3 เสียงวรรณยุกต์นี้เกิดกับคำตาย สระเสียงสั้นที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ (ช่อง DS 4) เช่น

/phik ⁴ /	‘พริก’
/top ⁴ /	‘พับ’
/kɔɔʔ ⁴ /	‘โขก, เคาะลง, เขกลง’
/nok ⁴ /	‘นก’
/lək ⁴ /	‘ลืก’

5. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 คือหน่วยเสียงต่ำ - กลาง - ตก (231) เป็นหน่วยเสียงที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 2 แล้วสูงขึ้นไปในระดับเสียงที่ 3 และจบลงในระดับเสียงที่ 1 คำที่มีเสียงวรรณยุกต์นี้จะใช้เลข /5/ กำกับ หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้เกิดกับคำเป็น ที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงหรืออักษรต่ำที่มี ห นำ และอักษรกลาง ที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐานมีรูปวรรณยุกต์โทกำกับ (ช่อง C 1, 2, 3) เช่น

/bew ⁵ /	‘เปี้ยว’
/tum ⁵ /	‘ตัม’
/da:n ⁵ /	‘ดื้อ’
/khaw ⁵ /	‘ข้าว’
/su: ⁵ /	‘ชอบ’

6. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 6 คือหน่วยเสียงกลาง - ต่ำ - ตก (321) เป็นหน่วยเสียงที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 3 แล้วตกลงไปที่ระดับเสียงที่ 2 และจบลงในระดับเสียงที่ 1 คำที่มีเสียงวรรณยุกต์นี้จะใช้เลข /6/ กำกับ หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้เกิดกับคำเป็นที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ ที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐานมีรูปวรรณยุกต์โทกำกับ (ช่อง C 4) เช่น

/ha:ŋ ⁶ /	‘หย่า’
/na: ⁶ /	‘น้ำ’
/ŋiw ⁶ /	‘จิว’
/lam ⁶ /	‘เลย’
/ju: ⁶ /	‘ผลึก’

จะเห็นว่าหน่วยเสียงวรรณยุกต์ทั้ง 6 หน่วยเสียง ในภาษาไทยลื้อ หมูบ้านหยวน ตำบลหยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา สามารถเกิดกับพยางค์เป็นได้ทุกเสียง ส่วนพยางค์ตายจะเกิดกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1, 3 และ 4 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 14 แสดงการปรากฏร่วมกันของหน่วยเสียงวรรณยุกต์และชนิดของพยางค์ที่พบในข้อมูลภาษาไทยลื้อ หมูบ้านหยวน ตำบลหยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

หน่วยเสียงวรรณยุกต์	พยางค์เป็น		พยางค์ตาย	
	เสียงสั้น	เสียงยาว	เสียงสั้น	เสียงยาว
ว. 1 กลาง - สูง - ขึ้น (345)	/	/	/	0
ว. 2 กลางระดับ (333)	/	/	0	0
ว. 3 ต่ำระดับ (222)	/	/	0	/
ว. 4 กลาง - ต่ำ - กลาง (323)	/	/	/	/
ว. 5 กลาง - ต่ำ - ตก (321)	/	/	0	0
ว. 6 กลาง - ขึ้น (344)	/	/	0	0

หมายเหตุ: / - หน่วยเสียงที่ปรากฏร่วมกับชนิดของพยางค์

0 - หน่วยเสียงที่ไม่ปรากฏร่วมกับชนิดของพยางค์

ภาษาไทยลื้อ หมูบ้านหยวน ตำบลหยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว 19 หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ไม่มีหน่วยเสียงสระประสม และมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง

3.2.4 โครงสร้างพยางค์

โครงสร้างพยางค์ของคำในภาษาไทยคือ บ้านหยวน ตำบลหยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มี 4 ลักษณะ คือ โครงสร้างพยางค์เดี่ยว โครงสร้างคำสองพยางค์ โครงสร้างคำสามพยางค์ และโครงสร้างคำสี่พยางค์ แต่ละพยางค์ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ มีลักษณะดังต่อไปนี้

โครงสร้างคำพยางค์เดี่ยว

โครงสร้างพยางค์เดี่ยวภาษาไทยคือ บ้านหยวน ตำบลหยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มี 5 ลักษณะ ดังนี้

1. โครงสร้างพยางค์แบบ C(C)V^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ มีเสียงสระเดี่ยวเสียงยาว โดยไม่มีเสียงพยัญชนะท้าย โครงสร้างพยางค์แบบนี้เกิดได้กับเสียงวรรณยุกต์ทุกเสียง เช่น

/khwa:1/	‘ขวา’
/te:2/	‘เรือ’
/ma:3/	‘แม่ (ข้าวเหนียว)’
/tho:4/	‘ท้าว’
/sə:5/	‘เสือ’
/ju:6/	‘ต้น’

2. โครงสร้างพยางค์แบบ C(VN)^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ สระเดี่ยวเสียงสั้น และมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะนาสิก หรือพยัญชนะกึ่งสระ โครงสร้างพยางค์แบบนี้เกิดได้กับเสียงวรรณยุกต์ทุกเสียง เช่น

/pan ¹ /	‘แจก’
/dum ² /	‘ดม’
/khiw ³ /	‘ทำหนานิว’
/ŋɔj ⁴ /	‘อัมพาด’
/khaw ⁵ /	‘ข้าว’
/kwen ³ /	‘คลอง, ชำนาญ’

3. โครงสร้างพยางค์แบบ C(C)VVN^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ สระเดี่ยวเสียงยาว และมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะนาสิก หรือพยัญชนะกึ่งสระ โครงสร้างพยางค์แบบนี้เกิดได้กับเสียงวรรณยุกต์ทุกเสียง เช่น

/khwa:j ¹ /	‘สาย (ช้ากว่ากำหนดเวลา)’
/ba:j ² /	‘ตัดให้เตียน’
/te:w ³ /	‘กางเกง’
/ta:ŋ ⁴ /	‘ชกต๋อย’
/pə:n ⁵ /	‘เปื้อน’
/le:ŋ ⁶ /	‘แก๊บน’

4. โครงสร้างพยางค์แบบ C(C)VS^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ สระเดี่ยวเสียงสั้น และมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะกัก โครงสร้างพยางค์แบบนี้เกิดได้กับเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 และ 4 เช่น

/het ¹ /	‘เห็ด’
/cup ⁴ /	‘ซุบ’
/thit ⁴ /	‘ทิต’
/kwak ¹ /	‘กวั๊ก (มือ)’
/dət ¹ /	‘ดัด’

5. โครงสร้างพยางค์แบบ CVVS^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ สระเดี่ยวเสียงยาว และมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะกัก โครงสร้างพยางค์แบบนี้เกิดได้กับเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 และ 4 เช่น

/bɔ:k ³ /	‘เดือน’
/pa:k ⁴ /	‘ตะหลิว, ทัพพี’
/lə:t ⁴ /	‘เลือด’
/no:t ³ /	‘หนด’
/la:p ⁴ /	‘ลาบ’

ภาษาไทยลื้อ บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีโครงสร้างพยางค์ของคำ ประกอบด้วยหน่วยเสียงอย่างน้อย 3 หน่วยเสียง ได้แก่ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ และมีโครงสร้างพยางค์อย่างมากไม่เกิน 5 หน่วยเสียง ได้แก่ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ หน่วยเสียงสระ หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย และหน่วยเสียงวรรณยุกต์

โครงสร้างของคำในภาษาไทยลื้อ บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ส่วนใหญ่จะเป็นโครงสร้างคำพยางค์เดี่ยว แต่มีการสร้างคำใหม่โดยการนำโครงสร้างคำพยางค์เดี่ยว มารวมกันเป็นโครงสร้างคำสองพยางค์ โครงสร้างคำสามพยางค์ และโครงสร้างคำสี่พยางค์ คำหลายพยางค์ในภาษาไทยลื้อที่ศึกษานี้จะมีการลงเสียงหนักเบาไม่เท่ากันทุกพยางค์ มีผลทำให้โครงสร้างพยางค์เปลี่ยนไปเป็น CV^T ซึ่งไม่เกิดกับคำพยางค์เดี่ยว โครงสร้างพยางค์แบบ CV^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว สระเสียงสั้น ปรากฏกับเสียงวรรณยุกต์ ที่ 2 เท่านั้น หรือเป็นพยางค์นาสิกริมฝีปาก (Syllabic m) / ɕ / โดยจะปรากฏเป็นโครงสร้างของพยางค์แรกในคำ 2 พยางค์ หรือพยางค์ไม่เน้นในคำหลายพยางค์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

โครงสร้างคำสองพยางค์

ลักษณะโครงสร้างพยางค์ของคำสองพยางค์ในภาษาไทยลื้อ บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา จำแนกตามลักษณะโครงสร้างที่เกิดจากการนำเอาโครงสร้างคำพยางค์เดี่ยว มาเรียงกัน แบ่งได้ 6 ลักษณะ ดังนี้

1. โครงสร้างคำสองพยางค์ที่มี CV^T เป็นพยางค์ที่เกิดเฉพาะพยางค์ไม่เน้น (Unstressed Syllable) กับเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 หรือพยางค์นาสิกริมฝีปาก (Syllabic m) / ɕ / แล้วตามด้วยโครงสร้างคำพยางค์เดี่ยวอีก 5 ลักษณะ ได้แก่

CV ^T / ɕ	CW ^T	/m̩ tho:³/	‘ถั่ว’
	CVN ^T	/m̩ taw⁵/	‘แดงโม’
	CWN ^T	/ta² khe:n²/	‘ตะเคียน’
	C(C)VS ^T	/ka² dok¹/	‘กระดก’
	CWS ^T	/pa² la:t⁴/	‘ลีนลัม’

2. โครงสร้างคำสองพยางค์ที่มี CV^T เป็นพยางค์ที่ 1 แล้วตามด้วยโครงสร้างคำพยางค์เดียว
อีก 5 ลักษณะ ได้แก่

CV ^T	CW ^T	/mi: ⁴ nɔ: ³ /	‘ย่าหน่อไม้’
	C(C)VN ^T	/khɔ: ² hɔj ¹ /	‘ลูกกระเดือก’
	CWN ^T	/kha: ¹ ha:n ⁶ /	‘กระเผลก’
	CVS ^T	/khi: ⁵ cəŋ ⁴ /	‘ขยะเขยง’
	CWS ^T	/na: ⁵ pha:k ³ /	‘หน้าผาก’

3. โครงสร้างคำสองพยางค์ที่มี CVN^T เป็นพยางค์ที่ 1 แล้วตามด้วยโครงสร้างคำพยางค์เดียว
อีก 5 ลักษณะ ได้แก่

CVN ^T	CW ^T	/tum ³ hɔ: ³ /	‘ผด’
	CVN ^T	/tew ³ naj ² /	‘กางเกงใน’
	CWN ^T	/thuŋ ¹ ti:n ¹ /	‘ถุงเท้า’
	CVS ^T	/haŋ ⁴ ʔək ¹ /	‘กระโจอมอก’
	CWS ^T	/kiŋ ⁵ kə:k ³ /	‘กิ้งกือ’

4. โครงสร้างคำสองพยางค์ที่มี CVN^T เป็นพยางค์ที่ 1 แล้วตามด้วยโครงสร้างคำพยางค์
เดียวอีก 5 ลักษณะ ได้แก่

CVN ^T	CW ^T	/sa:j ¹ khɔ: ² /	‘สร้อยคอ’
	CVN ^T	/ka:ŋ ¹ cɔŋ ⁵ /	‘กางร่ม’
	CWN ^T	/te:w ³ ja:w ² /	‘กางเกงขายาว’
	CVS ^T	/wɛ:ŋ ² lap ¹ /	‘จีบ, ม่อย, หลับไม่สนิท’
	CWS ^T	/tɔ:ŋ ⁶ wu:t ³ /	‘ท้องอืด’

5. โครงสร้างคำสองพยางค์ที่มี CVS^T เป็นพยางค์ที่ 1 แล้วตามด้วยโครงสร้างคำพยางค์เดียว
อีก 5 ลักษณะ ได้แก่

CVS ^T	CW ^T	/phɛp ⁴ ta: ¹ /	‘กระพริบตา’
	CVN ^T	/khat ⁴ khiŋ ⁴ /	‘เข้มงวด, เครื่องครัด’
	CWN ^T	/phak ³ pɔ:m ⁵ /	‘ผักชี’
	CVS ^T	/sup ⁴ sip ⁴ /	‘กระชิบกระซาบ’
	CWS ^T	/phap ⁴ pi:k ³ /	‘กระพือปีก’

6. โครงสร้างคำสองพยางค์ที่มี CVST^T เป็นพยางค์ที่ 1 แล้วตามด้วยโครงสร้างคำพยางค์เดียว อีก 5 ลักษณะ ได้แก่

CVST ^T	CW ^T	/kha:t ⁴ ho:1/	‘เคียน (พัน, คาดหัว)’
	CVN ^T	/pɔ:k ³ paj ² /	‘กลับไป’
	CWN ^T	/pɔ:k ³ he:n ² /	‘กลับ (บ้าน)’
	CVS ^T	/dɛ:t ³ bot ³ /	‘แดดรัม’
	CWST ^T	/kə:t ³ lu:k ⁴ /	‘คลอดลูก’

โครงสร้างคำสามพยางค์

โครงสร้างคำสามพยางค์ในภาษาไทยคือ บ้านหยวน ตาบลหยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา แบ่งได้ 6 ลักษณะ ดังนี้

1. โครงสร้างคำสามพยางค์ที่มี CV^T เป็นพยางค์ที่ 1 เกิดเฉพาะพยางค์ไม่เน้น (Unstressed Syllable) กับเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 หรือพยางค์นาสิกริมฝีปาก (Syllabic **m**) / **ɕ** / ในคำหลายพยางค์ ได้แก่

CV ^T / ɕ	CV(V) ^T	CV(VN) ^T
	CW ^T	CV(V)S ^T
	CV(V)N ^T	CW ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)N ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)S ^T
	CVS ^T	CW ^T
	CVS ^T	CV(V)N ^T

เช่น

/m̩ sa ² ba:j ² /	‘ไม่สบาย’
/m̩ tho:3 dip ¹ /	‘ถั่วลิสง’
/m̩ dew ³ ni:6/	‘ตอนนี้’
/sa ² din ² khun ⁵ /	‘กระต้อน’
/ta ² wan ² tok ¹ /	‘ทิศตะวันตก’
/ka ² ŋɔk ⁴ ho:1/	‘ผงก (หัว)’
/m̩ fak ⁴ nɔ:j ⁵ /	‘แพง’

2. โครงสร้างคำสามพยางค์ที่มี CW^T เป็นพยางค์ที่ 1 ได้แก่

CW ^T	CV(V) ^T	CW ^T
	CV(V) ^T	CV(V)N ^T
	CV(V) ^T	CV(V)S ^T
	CV(V)N ^T	CW ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)N ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)S ^T
	CV(V)S ^T	CW ^T
	CV(V)S ^T	CV(V)S ^T

เช่น

/phi:1 pu:3 ja:3/	‘พีบรรพบุรุษ’
/pɔ:4 ʔa:2 ca:n1/	‘มัคนายก’
/bɔ:2 la2 phet4/	‘บอระเพ็ด’
/sə:5 hɔj5 ba:3/	‘เสื่อคอกกระเช้า’
/ta:1 pen1 nɔ:ŋ1/	‘ตากุ้งยิง’
/hu:2 daŋ2 pɛ:p4/	‘จุมูกบี้’
/pha:5 pa:t4 ba:3/	‘สไบ’
/si:1 ma:k3 suk1/	‘สี่สั้มอิฐ’

3. โครงสร้างคำสามพยางค์ที่มี CVN^T เป็นพยางค์ที่ 1 ได้แก่

CVN ^T	CV(V) ^T	CW ^T
	CV(V) ^T	CV(V)N ^T
	CV(V)N ^T	CW ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)N ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)S ^T
	CVS ^T	CV(V)N ^T
	CV(V)S ^T	CV(V)S ^T

เช่น

/thon ¹ kw ¹ sə: ⁵ /	‘กระเป๋าสื่อ’
/nan ⁴ pa ² lo:j ² /	‘นั่งพับเพียบ’
/təŋ ³ tən ³ hu: ¹ /	‘ตุ้มหู’
/khew ⁵ pen ¹ mə:ŋ ² /	‘พินผู้’
/nam ⁶ la:j ² pu: ⁴ /	‘น้ำลายสอ’
/kən ³ mak ¹ pa:w ⁶ /	‘กะลา’
/dam ² khu: ¹ lu: ¹ /	‘สืตามอ ๆ’

4. โครงสร้างคำสามพยางค์ที่มี CVN^T เป็นพยางค์ที่ 1 ได้แก่

CVN ^T	CV(V) ^T	CW ^T
	CV(V) ^T	CV(V)N ^T
	CV(V) ^T	CVS ^T
	CV(V)N ^T	CW ^T
	CVS ^T	CVS ^T

เช่น

/ka:ŋ ¹ pha ² sa: ¹ /	‘กลางพรรษา’
/ta:m ¹ mu: ³ nan ⁶ /	‘แกวนั้น’
/kə:w ⁵ ka ² cok ¹ /	‘กระจกใส’
/hə:m ¹ pəm ⁵ pə: ⁵ /	‘ผักชีฝรั่ง’
/də:n ² sip ¹ ʔet ¹ /	‘เดือนสิงหาคม’

5. โครงสร้างคำสามพยางค์ที่มี CVS^T เป็นพยางค์ที่ 1 ได้แก่

CVS ^T	CV(V) ^T	CV(V)N ^T
	CV(V) ^T	CV(V)S ^T
	C(C)V(V)N ^T	CV(V)N ^T
	CVN ^T	CV(V)S ^T
	CVS ^T	CV(V)S ^T

เช่น

/khot ¹ sa ² wa:j ¹ /	‘นั่งขัดสมาธิ’
/pik ¹ ka ² dik ¹ /	‘หัวทิม’
/sip ¹ sɔ:ŋ ¹ peŋ ² /	‘บุญเดือนสิบสอง’
/kap ⁴ faj ² khi:t ³ /	‘ไม้ขีดไฟ’
/nam ⁶ tok ¹ ta:t ³ /	‘น้ำตก’

6. โครงสร้างคำสามพยางค์ที่มี CVVS^T เป็นพยางค์ที่ 1 ได้แก่

CVVS ^T	CV(V) ^T	CV(V) ^T
	CV(V) ^T	CV(V)S ^T

เช่น

/su:p ³ caɹ ⁴ ta:1/	‘สี่พระตา’
/khe:t ³ ta:1 pa:t ³ /	‘ปาด (เขียดชนิดหนึ่ง)’

โครงสร้างคำสี่พยางค์

โครงสร้างคำสี่พยางค์ในภาษาไทยลื้อ บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา แบ่งได้ 6 ลักษณะดังนี้

1. โครงสร้างคำสี่พยางค์ที่มี CV^T เป็นพยางค์ที่ 1 เกิดเฉพาะพยางค์ไม่เน้น (Unstressed Syllable) กับเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 หรือพยางค์นำสิกริมฝีปาก (Syllabic m) / ɕ / ในคำหลายพยางค์ ได้แก่

CV ^T / ɕ	CW ^T	CVN ^T	CW ^T
	CVVN ^T	CV ^T	CW ^T
	CVN ^T	CV ^T	CVN ^T
	CVN ^T	CVN ^T	CVN ^T
	CV(V)S ^T	CV ^T	CV(V)S ^T

เช่น

/m̩ khə:1 ham ¹ ma:6/	‘มะเขือยาว’
/m̩ ko:j ⁵ sa ² da:2/	‘ฝรั่ง’
/sa ² ɔm ¹ sa ² ɔm ¹ /	‘มีด, โพล์เพล้’
/kha ² caj ¹ waj ² waj ² /	‘รีบ ๆ’
/ka ² duk ¹ ka ² dik ¹ /	‘กระดิก’

2. โครงสร้างคำสี่พยางค์ที่มี CV^T เป็นพยางค์ที่ 1 ได้แก่

CV ^T	CV ^T / m _i	CVN ^T	CW ^T
	CW ^T	CVS ^T	CVN ^T
	CWN ^T	CV ^T	CVN ^T
	CVN ^T	CWN ^T	CVN ^T
	CV(V)S ^T	CW ^T	CV(V)N ^T

เช่น

/ʔu: ⁵ m̩ men ⁴ hu: ¹ /	‘ประชิด’
/lɔ: ⁶ ju: ⁶ laɯ ¹ ɯn ³ /	‘รถเข็นเด็ก’
/ta: ¹ mu:n ² ba ² khu:n ⁵ /	‘ปรีอ (ตาปรีอ)’
/ŋu: ² khew ¹ ha:ŋ ¹ maj ⁵ /	‘งูเขียวหางไหม้’
/khi: ⁵ tu:t ⁴ khi: ⁵ he:n ⁶ /	‘เกลืออน’

3. โครงสร้างคำสี่พยางค์ที่มี CVN^T เป็นพยางค์ที่ 1 พบเพียง 1 คำคือ

CVN ^T	CVN	CW ^T	CVS ^T
------------------	-----	-----------------	------------------

เช่น

/khaw ⁵ tum ⁵ ho: ¹ ŋɔ:k ³ /	‘ข้าวต้มมัดที่ไม่ใส่กะทิ’
--	---------------------------

4. โครงสร้างคำสี่พยางค์ที่มี CVS^T เป็นพยางค์ที่ 1 ได้แก่

CVS ^T	CW ^T	CW ^T	CW ^T
	CW ^T	CWN ^T	CVN ^T
	CV(V)N ^T	CV(V) ^T	CVN ^T
	CVN ^T	CVS ^T	CWN ^T
	CVS ^T	CVS ^T	CVN ^T

เช่น

/wut ⁴ wu: ⁴ tu: ⁵ su: ² /	‘คะนอง, คีตกะนอง’
/pok ¹ kha: ¹ ka:j ³ nɔŋ ⁴ /	‘นั่งไขว่ห้าง’
/kop ¹ kin ² ta: ² wen ² /	‘สุริยุปราคา’
/sut ¹ wan ² sut ¹ khu:n ² /	‘ทั้งวันทั้งคืน’
/cep ¹ ʔok ¹ cep ¹ caj ¹ /	‘เจ็บใจ’

5. โครงสร้างคำสี่พยางค์ที่มี CVN^T เป็นพยางค์ที่ 1 พบเพียง 2 คำ คือ

CVN ^T	CV ^T	CWN ^T	CW ^T
	CVS ^T	CW ^T	CVS ^T

เช่น

/ʔw:ŋ³ ka² mɔ:ŋ¹ ho:1/ ‘กะโหลก’
/kɛ:ŋ¹ phak¹ khi:5 lek¹/ ‘แกงผักขี้เหล็ก’

ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างพยางค์และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น บ้านหยวน ตำบลหยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 15 ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างพยางค์และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น บ้านหยวน ตำบลหยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

หน่วยเสียงวรรณยุกต์	ว.1	ว.2	ว.3	ว.4	ว.5	ว.6
โครงสร้างพยางค์						
CV	0	/	0	0	0	0
C(C)W	/	/	/	/	/	/
C(C)VN	/	/	/	/	/	/
C(C)WVN	/	/	/	/	/	/
C(C)VS	/	0	0	/	0	0
C(C)WVS	0	0	/	/	0	0

หมายเหตุ: / = โครงสร้างพยางค์ที่สามารถปรากฏร่วมกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์

0 = โครงสร้างพยางค์ที่ไม่สามารถปรากฏร่วมกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์

จากการศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่พูดในหมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยพบว่า มีหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งหมด 20 หน่วยเสียง คือ /p, t, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, c, f, s, h, m, n, ñ, ŋ, l, w, j/ เป็นพยัญชนะต้นได้ทั้งหมด มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำมี 5 หน่วยเสียง คือ /cw, kw, khw, sw, ŋw/ และเป็นพยัญชนะท้ายได้ 9 หน่วยเสียง คือ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j/ ส่วนหน่วยเสียงสระ มีทั้งหมด 21 หน่วยเสียง เป็นหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง คือ /i, i:, e, e:, ε, ε:, u, u:, ə, ə:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ และเป็นหน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง คือ /ia, ua, ua/

ส่วนหน่วยเสียงวรรณยุกต์มีทั้งหมด 6 หน่วยเสียง และโครงสร้างพยางค์มีทั้งหมด 4 ลักษณะ คือ โครงสร้างคำหนึ่งพยางค์ โครงสร้างคำสองพยางค์ โครงสร้างคำสามพยางค์ และโครงสร้างคำสี่พยางค์

และจากการศึกษาระบบเสียงภาษาไทย ที่พูดในหมู่บ้านห้วยวน ตำบลห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยพบว่ามีหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งหมด 19 หน่วยเสียง คือ /p, t, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, c, f, s, h, m, n, ŋ, l, w, j/ เป็นพยัญชนะต้นได้ทั้งหมด มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำมี 2 หน่วยเสียง คือ /kw, khw/ และเป็นพยัญชนะท้ายได้ 9 หน่วยเสียง คือ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j/ ส่วนหน่วยเสียงสระ มีทั้งหมด 18 หน่วยเสียง เป็นหน่วยเสียงสระเดี่ยวทั้งหมด คือ /i, i:, e, e:, ε, ε:, u, u:, ə, ə:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ และไม่มีหน่วยเสียงสระประสม ส่วนหน่วยเสียงวรรณยุกต์มีทั้งหมด 6 หน่วยเสียง และโครงสร้างพยางค์มีทั้งหมด 4 ลักษณะ คือ โครงสร้างคำหนึ่งพยางค์ โครงสร้างคำสองพยางค์ โครงสร้างคำสามพยางค์ และโครงสร้างคำสี่พยางค์

บทที่ 4

การเปรียบเทียบระบบเสียงและคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยลื้อ

4.1 การเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยลื้อ

จากการศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือที่หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และระบบเสียงภาษาไทยลื้อที่หมู่บ้านห้วยน ตำบลห้วยน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา สามารถเปรียบเทียบระบบเสียงของทั้งสองภาษาได้ดังนี้

4.1.1 หน่วยเสียงพยัญชนะ

หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อ มีจำนวนต่างกัน คือภาษาไทยถิ่นเหนือมีหน่วยเสียงพยัญชนะ 20 หน่วยเสียง ส่วนภาษาไทยลื้อมีหน่วยเสียงพยัญชนะ 19 หน่วยเสียง ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 16 แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อ

ลักษณะของเสียง	ฐานกรณ์		ริมฝีปาก	ริมฝีปาก	ปุ่ม	เพดาน	เพดาน	ช่องว่างระหว่างเส้นเสียง
	คุณสมบัติของเสียง	ไม่มีลม	ทั้งคู่	ล่างและพื้นบน	เหงือก	แข็ง	อ่อน	
กักหรือระเบิด	ไม่ก้อง	ไม่มีลม	p (p)		t (t)		k (k)	? (?)
		มีลม	ph (ph)		th (th)		kh (kh)	
	ก้อง		b (b)		d (d)			
กึ่งเสียดแทรก	ไม่ก้อง					c (c)		
เสียดแทรก	ไม่ก้อง			f (f)	s (s)			h (h)
นาสิก	ก้อง		m (m)		n (n)	ญ	η (η)	
ข้างลิ้น	ก้อง				l (l)			
กึ่งสระ	ก้อง		w (w)			j (j)		

หมายเหตุ: หน่วยเสียงที่ไม่มีวงเล็บเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่นเหนือ ส่วนหน่วยเสียงที่อยู่ในวงเล็บเป็นพยัญชนะในภาษาไทยลื้อ

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่าภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทลื้อ มีหน่วยเสียงพยัญชนะที่แตกต่างกันคือ ภาษาไทยถิ่นเหนือมีหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งหมด 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /p/ /t/ /k/ /ʔ/ /ph/ /th/ /kh/ /b/ /d/ /c/ /f/ /s/ /h/ /m/ /n/ /ŋ/ /ŋ/ /l/ /w/ และ /j/ ส่วนภาษาไทลื้อมีหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งหมด 19 หน่วยเสียง ได้แก่ /p/ /t/ /k/ /ʔ/ /ph/ /th/ /kh/ /b/ /d/ /c/ /f/ /s/ /h/ /m/ /n/ /ŋ/ /l/ /w/ และ /j/ โดยภาษาไทลื้อไม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะ /ñ/ เสียง และปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้ 9 หน่วยเสียงเหมือนกันทั้ง 2 ภาษา คือ /-p/ /-t/ /-k/ /-ʔ/ /-m/ /-n/ /-ŋ/ /-w/ และ /-j/ ส่วนการปรากฏร่วมกันของหน่วยเสียงพยัญชนะเป็นพยัญชนะควบกล้ำนั้น ภาษาไทยถิ่นเหนือมีหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 6 หน่วยเสียง ภาษาไทลื้อมีหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง มีรายละเอียดดังนี้

4.1.1.1 เสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงพยัญชนะ

เสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงพยัญชนะ หมายถึง ความสัมพันธ์ของเสียงของภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทลื้อ มีทั้งปฏิภาคและปฏิภาคต่าง ทั้งหน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยว หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย และหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. การปรากฏของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นระหว่างภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทลื้อ

1) หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว

จากการศึกษาพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวในภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทลื้อที่ปรากฏเป็นหน่วยเสียงเดียวกันจากข้อมูลที่พบ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวในภาษาไทยถิ่นเหนือ 19 หน่วยเสียง ส่วนใหญ่ปรากฏตรงกับภาษาไทลื้อทั้ง 19 หน่วยเสียง ยกเว้นหน่วยเสียง /ñ-/ ในภาษาไทยถิ่นเหนือส่วนมากจะตรงกับหน่วยเสียง /j-/ ในภาษาไทลื้อ

หน่วยเสียง	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทลื้อ	ความหมาย
/p - p/	/pɛ:p ⁴ /	/pɛ:p ⁴ /	‘แพบ’
	/pu:k ³ /	/pu:k ³ /	‘ปลุก’
	/pit ⁴ /	/pit ⁴ /	‘พิช, เป็นพิช’
	/piw ¹ /	/piw ¹ /	‘ปลิว’
	/pa: ⁵ /	/pa: ⁵ /	‘ป่า’

หน่วยเสียง	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/t - t/	/tiŋ ⁴ /	/tiŋ ⁴ /	‘สะกิด’
	/teŋ ⁴ /	/teŋ ⁴ /	‘เทียบ’
	/tɛ:n ² /	/tɛ:n ² /	‘แทน’
	/tɔ:k ³ /	/tɔ:k ³ /	‘ตอก’
	/tu:p ³ /	/tu:p ³ /	‘กระท่อม’
/k - k/	/ki:m ² /	/ki:m ² /	‘ก้ามปู, ก้ามกุ้ง’
	/kɔk ¹ /	/kɔk ¹ /	‘กระป๋อง’
	/kət ¹ /	/kət ¹ /	‘กั้น’
	/kaw ³ /	/kaw ³ /	‘เก่า’
	/kap ⁴ /	/kap ⁴ /	‘แน่น, คับ’
/ʔ - ʔ/	/ʔiŋ ² /	/ʔiŋ ² /	‘พิง’
	/ʔu: ³ /	/ʔu: ³ /	‘เปลเด็ก’
	/ʔəŋ ¹ /	/ʔəŋ ¹ /	‘เรือ’
	/ʔok ¹ /	/ʔok ¹ /	‘อก’
	/ʔo:ŋ ³ /	/ʔo:ŋ ³ /	‘โอง’
/ph - ph/	/phik ⁴ /	/phik ⁴ /	‘พริก’
	/phet ¹ /	/phet ¹ /	‘เผ็ด’
	/pha: ⁶ /	/pha: ⁶ /	‘มีดพร้า’
	/phaw ¹ /	/phaw ¹ /	‘เผา’
	/phɔ: ³ /	/phɔ: ³ /	‘ดู’
/th - th/	/thi:p ³ /	/thi:p ³ /	‘ถีบ (จักรยาน)’
	/thɔ:k ³ /	/thɔ:k ³ /	‘เท, กรอก’
	/thɛ:w ¹ /	/thɛ:w ¹ /	‘แถว’
	/thaj ³ /	/thaj ³ /	‘ไถ’
	/tho: ¹ /	/tho: ¹ /	‘ไถ’

หน่วยเสียง	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/kh - kh/	/khin ¹ /	/khin ¹ /	‘จิง’
	/khi:p ⁴ /	/khi:p ⁴ /	‘ครีบปลา’
	/khaw ⁵ /	/khaw ⁵ /	‘ข้าว’
	/kha:ŋ ¹ /	/kha:ŋ ¹ /	‘หาง’
	/kha:m ³ /	/kha:m ³ /	‘คองกระพั่น’
/b - b/	/bin ² /	/bin ² /	‘บิน’
	/bi:5/	/bi:5/	‘บี้’
	/bet ¹ /	/bet ¹ /	‘เบ็ด’
	/baŋ ² /	/baŋ ² /	‘บั้ง’
	/bup ¹ /	/bup ¹ /	‘บุบ, ทุบเบา ๆ’
/d - d/	/din ⁵ /	/din ⁵ /	‘ดึ้น’
	/dɛ:t ³ /	/dɛ:t ³ /	‘แดด’
	/dak ¹ /	/dak ¹ /	‘ดัก’
	/duŋ ⁵ /	/duŋ ⁵ /	‘นึ่ง’
	/dɔ:j ² /	/dɔ:j ² /	‘ภูเขາ’
/c - c/	/cɔ:n ⁶ /	/cɔ:n ⁶ /	‘ซ้อน’
	/cep ¹ /	/cep ¹ /	‘เจ็บ’
	/cuʔ ¹ /	/cuʔ ¹ /	‘โกหก’
	/cim ² /	/cim ² /	‘ชิม’
	/cup ⁴ /	/cup ⁴ /	‘ซุบ’
/f - f/	/fa:3/	/fa:3/	‘ฝ่า’
	/fa:1/	/fa:1/	‘ฝา’
	/faj ¹ /	/faj ¹ /	‘ไผ่’
	/fa:j ⁵ /	/fa:j ⁵ /	‘ด้าย’
	/fɔ:n ⁶ /	/fɔ:n ⁶ /	‘ฟ้อนรำ’

หน่วยเสียง	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/s - s/	/siʔ ¹ /	/siʔ ¹ /	‘สอย (ผลไม้)’
	/sɛ:k ³ /	/sɛ:k ³ /	‘แสก (ผม)’
	/sap ¹ /	/sap ¹ /	‘สลับ’
	/su:n ¹ /	/su:n ¹ /	‘ปน’
	/sa: ⁶ /	/sa: ⁶ /	‘ตะกร้า’
/h - h/	/hi:p ³ /	/hi:p ³ /	‘ชดน้ำแกง’
	/huŋ ¹ /	/huŋ ¹ /	‘หุง’
	/hu: ⁵ /	/hu: ⁵ /	‘ให้’
	/hap ¹ /	/hap ¹ /	‘ปิด’
	/ha:p ³ /	/ha:p ³ /	‘หาบ’
/m - m/	/ma:n ⁶ /	/ma:n ⁶ /	‘ซ้า (ผลไม้)’
	/mo: ⁴ /	/mo: ⁴ /	‘โม้’
	/mu:n ⁴ /	/mu:n ⁴ /	‘ลื้อ’
/m - m/	/man ² /	/man ² /	‘สรรพนามบุรุษที่ 3
	/maj ⁵ /	/maj ⁵ /	(ไม่สุภาพ) ‘ไหม้’
/n - n/	/nɔ:n ² /	/nɔ:n ² /	‘นอน’
	/na: ¹ /	/na: ¹ /	‘หนา’
	/nuŋ ⁴ /	/nuŋ ⁴ /	‘สวม (เสื้อผ้า)’
	/nok ⁴ /	/nok ⁴ /	‘นก’
	/nu: ¹ /	/nu: ¹ /	‘หนู’
/ñ - j/	/ñip ¹ /	/jip ¹ /	‘เย็บ’
	/ñiaw ⁴ /	/jew ⁴ /	‘ปัสสาวะ’
	/ñɛ:ŋ ² /	/jɛ:ŋ ² /	‘มอง’
	/ñap ⁴ /	/jap ⁴ /	‘จับกุม’
	/ñu: ⁶ /	/ju: ⁶ /	‘ผลึก’

หน่วยเสียง	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/ŋ - ŋ/	/ŋiw ⁶ /	/ŋiw ⁶ /	‘นุ่น’
	/ŋi:p ³ /	/ŋi:p ³ /	‘ขมับ’
	/ŋə: ⁵ /	/ŋə: ⁵ /	‘เหม่อ’
	/ŋun ⁶ /	/ŋun ⁶ /	‘จุ่น’
	/ŋɔn ⁴ /	/ŋɔn ⁴ /	‘ท้ายทอย’
/l - l/	/lɛw ¹ /	/lɛw ¹ /	‘ละ’
	/lɛ:n ² /	/lɛ:n ² /	‘ตัวเงินตัวทอง’
	/lam ² /	/lam ² /	‘อร้อย’
	/laj ¹ /	/laj ¹ /	‘ไหล’
	/lu: ⁴ /	/lu: ⁴ /	‘แย่ง’
/w - w/	/wa:ŋ ⁴ /	/wa:ŋ ⁴ /	‘ว่าง’
	/wan ² /	/wan ² /	‘วัน’
	/wa:n ¹ /	/wa:n ¹ /	‘หวาน’
	/wɛ:n ¹ /	/wɛ:n ¹ /	‘แหวน’
	/wat ¹ /	/wat ¹ /	‘หวัด’
/j - j/	/ju:t ⁴ /	/ju:t ⁴ /	‘ยึด’
	/ju:n ² /	/ju:n ² /	‘ยีน’
	/jap ⁴ /	/jap ⁴ /	‘ยับ, ย่น’
	/ja:j ² /	/ja:j ² /	‘วางเรียงราย’
	/ju: ³ /	/ju: ³ /	‘อยู่’

2) หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ

หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำในภาษาไทยถิ่นเหนือมี 5 หน่วยเสียง คือ /kw, khw, cw, sw, ŋw/ ส่วนในภาษาไทยลื้อมีหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง คือ /kw/ และ /khw/ การปรากฏของหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำในภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยลื้อที่ปรากฏเป็นหน่วยเสียงเดียวกัน จากข้อมูลพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำในภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อส่วนใหญ่คือ /kw/ และ /khw/ จะปรากฏเป็นหน่วยเสียงเดียวกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หน่วยเสียง	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/kw - kw/	/kwuak ⁴ /	/kwak ⁴ /	‘กวัก (มือ)’
	/kwa:ŋ ¹ /	/kwa:ŋ ¹ /	‘กว้าง’
	/kwa:ŋ ³ /	/kwa:ŋ ³ /	‘กว้าง’
	/kwa:ŋ ⁵ /	/kwa:ŋ ⁵ /	‘กว้าง’
	/nok ⁴ kwak ¹ /	/nok ⁴ kwak ¹ /	‘นกกวัก’
/khw - khw/	/ŋaŋ ² khwɛ:n ² /	/khwɛ:n ² /	‘ค้อยยังชั่ว’
	/taŋ ² khwa:1/	/ta:ŋ ² khwa:1/	‘ด้านขวา’
	/khwa:ŋ ⁴ /	/khwa:ŋ ⁴ /	‘ทิ้ง’
	/khwa:j ² /	/khwa:j ² /	‘ควาย’

ข. การปรากฏของหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายระหว่างภาษาไทยถิ่นเหนือกับ

ภาษาไทยลื้อ

หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยลื้อที่ปรากฏเป็นหน่วยเสียงเดียวกัน จากข้อมูลพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาไทยถิ่นเหนือ 9 หน่วยเสียง ส่วนใหญ่ปรากฏตรงกับภาษาไทยลื้อทั้ง 9 หน่วยเสียง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หน่วยเสียง	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/-p - p/	/pɛ:p ⁴ /	/pɛ:p ⁴ /	‘แพบ’
	/dip ¹ /	/dip ¹ /	‘ดิบ’
	/cep ¹ /	/cep ¹ /	‘เจ็บ’
	/hi:p ³ /	/hi:p ³ /	‘ชดน้ำแกง’
	/ŋi:p ³ /	/ŋi:p ³ /	‘ขมับ’
/-t - t/	/pu:t ⁴ /	/pu:t ⁴ /	‘ปูด, บวม’
	/kət ¹ /	/kət ¹ /	‘กั้น’
	/sa:t ³ /	/sa:t ³ /	‘เสื่อ’
	/mot ⁴ /	/mot ⁴ /	‘มด’
	/phet ¹ /	/phet ¹ /	‘เผ็ด’

หน่วยเสียง	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/-k - k/	/dak ¹ /	/dak ¹ /	‘ดัก’
	/phak ¹ /	/phak ¹ /	‘ผัก’
	/tɔ:k ³ /	/tɔ:k ³ /	‘ตอก’
	/jɛ:k ⁴ /	/jɛ:k ⁴ /	‘แยก’
	/lu:k ⁴ /	/lu:k ⁴ /	‘ลูก’
/-ʔ - ʔ/	/bɔʔ ¹ /	/bɔʔ ¹ /	‘เบาชะ’
	/phəʔ ⁴ /	/phəʔ ⁴ /	‘เลอะ’
	/siʔ ¹ /	/siʔ ¹ /	‘สอย (ผลไม้)’
	/teʔ ⁴ /	/teʔ ⁴ /	‘เทียบ’
	/cuʔ ¹ /	/cuʔ ¹ /	‘โกหก’
/-m - m/	/kha:m ³ /	/kha:m ³ /	‘คกงระพัน’
	/tam ¹ /	/tam ¹ /	‘ตำ’
	/cim ² /	/cim ² /	‘ชิม’
	/ki:m ² /	/ki:m ² /	‘ก้ามปู, ก้ามกุ้ง’
	/sum ⁴ /	/sum ⁴ /	‘ซุ่ม’
/-n - n/	/wɛn ⁴ /	/wɛn ⁴ /	‘กระจกเงา’
	/kin ¹ /	/kin ¹ /	‘กิน’
	/cɔ:n ⁶ /	/cɔ:n ⁶ /	‘ซ็อน’
	/ŋun ⁶ /	/ŋun ⁶ /	‘วุ้น’
	/tɛ:n ² /	/tɛ:n ² /	‘แพน’
/-ŋ - ŋ/	/pɛ:ŋ ¹ /	/pɛ:ŋ ¹ /	‘สร้าง’
	/cɛŋ ⁴ /	/cɛŋ ⁴ /	‘แข่ง’
	/mɯŋ ⁶ /	/mɯŋ ⁶ /	‘เพ็งนี้กขึ้นได้’
	/puŋ ⁴ /	/puŋ ⁴ /	‘พุ่ง’
	/pho:ŋ ² /	/pho:ŋ ² /	‘โพรง’

หน่วยเสียง	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/-w - w/	/piw ¹ /	/piw ¹ /	‘ปลิว’
	/phaw ¹ /	/phaw ¹ /	‘เผา’
	/tiw ⁵ /	/tiw ⁵ /	‘หิ้ว’
/-w - w/	/khaw ⁵ /	/khaw ⁵ /	‘ข้าว’
	/lew ¹ /	/lew ¹ /	‘เลอะ’
/-j - j/	/laj ⁴ /	/laj ⁴ /	‘ไล่’
	/ba:j ³ /	/ba:j ³ /	‘บาย’
	/dɔ:j ² /	/dɔ:j ² /	‘ภูเข่า’
	/ka:j ² /	/ka:j ² /	‘ระคายเคือง’
	/ha:j ¹ /	/ha:j ¹ /	‘หาย’

4.1.1.2 เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ⁷

ก. การแปรหน่วยเสียงพยัญชนะต้น

การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น หมายถึง การที่หน่วยเสียงพยัญชนะหน้ากลายเป็นอีกหน่วยเสียงหนึ่งในอีกภาษาหนึ่ง พบการแปรดังนี้

1) การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวในภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยลื้อ ปรากฏการแปรเฉพาะบางคำ และไม่เป็นระบบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เสียงแปร	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/p/ ~ /ph/	/pa ² sum ² /	/pha ² sum ² /	‘ประชุม’
/p/ ~ /b/	/pu: ² ca: ² /	/bu: ² ca: ² /	‘บูชา’
/p/ ~ /k/	/nu: ¹ puk ⁴ /	/nu: ¹ kuk ⁴ /	‘หนูพุก’
/p/ ~ /f/	/khaw ⁵ pa:ŋ ⁴ /	/khaw ⁵ fa:ŋ ⁴ /	‘ข้าวฟ่าง’
/ph/ ~ /kh/	/pha ² kun ² /	/kha ² kun ² /	‘สกุล’
/ph/ ~ /f/	/pa: ¹ pha: ¹ /	/pa: ¹ fa: ¹ /	‘ตะพานน้ำ’

⁷ เครื่องหมาย ~ หมายถึง การแปร

เสียงแปร	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/b/ ~ /ph/	/buk ¹ /	/phuk ¹ /	‘บุก’
/b/ ~ /h/	/buk ¹ /	/huuk ¹ /	‘ล้า’
/t/ ~ /th/	/tak ⁴ /	/thak ⁴ /	‘ทักทาย’
/t/ ~ /k/	/taʔ ¹ kut ¹ /	/kaʔ ¹ kut ¹ /	‘ตะกรุด’
/t/ ~ /c/	/tak ⁴ ka ² tɛ:n ¹ /	/cak ⁴ tɛ:n ¹ /	‘ตักแต่น’
/th/ ~ /s/	/khot ¹ thaʔ ¹ wa:j ¹ /	/khot ¹ sa ² wa:j ¹ /	‘นั่งขัดสมาธิ’
/k/ ~ /kh/	/khi: ⁵ ka:k ³ /	/khi: ⁵ kha:k ³ /	‘กลาก’
/kkh/ ~ /k/	/het ¹ kho:n ² /	/het ¹ kun ² /	‘เห็ดโคน’
/c/ ~ /s/	/cak ⁴ khaj ² /	/sak ⁴ khaj ² /	‘ตะไคร้’
/f/ ~ /d/	/fa:j ⁵ mat ⁴ mu: ² /	/da:j ⁵ mat ⁴ mu: ² /	‘สายสิญจน์’
/s/ ~ /c/	/si:k ³ /	/ci:k ³ /	‘ฉีก’
/s/ ~ /ñ/	/ʔa ² ñaŋ ¹ /	/ʔa ² saŋ ¹ /	‘อะไร’
/h/ ~ /kh/	/khaj ⁴ hua ¹ /	/khaj ⁴ kho: ¹ /	‘หัวเราะ’
/h/ ~ /l/	/ha:w ⁶ /	/la:w ⁶ /	‘ร้าว’
/m/ ~ /p/	/mɛ:p ⁴ /	/pɛ:p ⁴ /	‘ปี่ (จมูกปี่)’
/m/ ~ /h/	/maŋ ⁴ mi: ² /	/haŋ ⁴ mi: ² /	‘มั่งมี’
/n/ ~ /t/	/na:p ³ /	/ta:p ³ /	‘ปะผ้า’
/ŋ/ ~ /ʔ/	/ŋam ² /	/ʔam ² /	‘งำ, ปิด’
/ŋ/ ~ /h/	/dɔ:k ³ ŋɔ:n ¹ kaj ³ /	/dɔ:k ³ da:j ⁵ hɔ:n ¹ kaj ³ /	‘ดอกหงอนไก่’
/ŋ/ ~ /m/	/mɛ:ŋ ² ŋun ² /	/mɛ:ŋ ² mun ² /	‘แมลงวัน’
/l/ ~ /h/	/khi: ⁵ laŋ ² khe: ² /	/khi: ⁵ haŋ ² khe: ² /	‘รังแค’

2) การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำในภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยลื้อ ปรากฏการแปรเฉพาะบางคำ และไม่เป็นระบบ มีดังตัวอย่างต่อไปนี้

เสียงแปร	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/k/ ~ /kw/	/kaŋ ⁴ /	/kwaŋ ⁴ /	‘ละเมอ’
/khw/ ~ /kh/	/khwam ⁵ /	/khɔm ⁵ /	‘คว่ำ’

เสียงแปร	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/khw/ ~ /f/	/ba ² khwit ¹ /	/m̩ fit ¹ /	‘มะขวิด’
/cw/ ~ /c/	/cwa:k ⁴ /	/ca:k ⁴ /	‘พีชมีหัวชนิดหนึ่ง คล้ายกล้วย’

ข. การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย

การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย หมายถึง การที่หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายกลายเป็นอีกหน่วยเสียงหนึ่งในอีกภาษาหนึ่ง ในภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยลื้อ ปรากฏการแปรเฉพาะบางคำ และไม่เป็นระบบ พบการแปรดังนี้

เสียงแปร	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/-p/ ~ /-t/	/khiat ³ ta ² pa:p ⁴ /	/khe:t ³ ta:1 pa:t ³ /	‘ปาด (เขียดชนิดหนึ่ง)’
/-n/ ~ /-p/	/nok ⁴ kon ⁵ pu:t ⁴ /	/nok ⁴ kop ¹ pu:t ³ /	‘นกกะปูด’
/∅/ ~ /-k/	/pa ² tu:1/	/pa:k ³ tu:1/	‘ประตู’
/∅/ ~ /-w/	/kha ² min ⁵ /	/khaw ⁵ min ⁵ /	‘ขมื่น’
/-k/ ~ /∅/	/cik ⁴ kuŋ ³ /	/ci? ⁴ kuŋ ³ /	‘จิ้งหรีด (ใหญ่)’
/-j/ ~ /∅/	/sa:j ¹ ha:ŋ ⁶ /	/sa ² ha:ŋ ⁶ /	‘เข็มขัด’

4.1.2 หน่วยเสียงสระ

หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อมีจำนวนเท่ากัน คือ 18 หน่วยเสียง ส่วนหน่วยเสียงสระประสมมีเฉพาะในภาษาไทยถิ่นเหนือเท่านั้น มีรายละเอียดดังนี้

4.1.2.1 เสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงสระ

เสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงสระ หมายถึง ความสัมพันธ์ของเสียงสระอย่างมีระบบ ระหว่างเสียงของภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยลื้อ ทั้งปฏิภาคเหมือนและปฏิภาคต่าง ทั้งหน่วยเสียงสระเดี่ยว และหน่วยเสียงสระประสม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. หน่วยเสียงสระเดี่ยว

หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อมีจำนวนเท่ากัน คือ 18 หน่วยเสียง และเหมือนกันทั้งสองภาษา คือ /i/ /i:/ /e/ /e:/ /ɛ/ /ɛ:/ /u/ /u:/ /ə/ /ə:/ /a/ /a:/ /u/ /u:/ /o/ /o:/ /ɔ/ และ /ɔ:/ ซึ่งหน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาทั้งสองภาษา ปรากฏเป็นหน่วยเสียงเดียวกัน และปรากฏเป็นหน่วยเสียงต่างกัน ดังนี้

หน่วยเสียง	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/i - i/	/bin ² /	/bin ² /	‘บิน’
	/dip ¹ /	/dip ¹ /	‘ดิบ’
	/kin ¹ /	/kin ¹ /	‘กิน’
	/si ⁷ 1/	/si ⁷ 1/	‘สอย (ผลไม้)’
	/pit ⁴ /	/pit ⁴ /	‘พิษ, เป็นพิษ’
/i - i:/	/hi:p ³ /	/hi:p ³ /	‘ชุดน้ำแกง’
	/ki:m ² /	/ki:m ² /	‘ก้าม (ปู, กุ้ง)’
	/bi: ⁵ /	/bi: ⁵ /	‘บี้’
	/ci:p ³ /	/ci:p ³ /	‘จับผ้า’
	/pi:k ³ /	/pi:k ³ /	‘ปีก’
/e - e/	/phet ¹ /	/phet ¹ /	‘เฝ็ด’
	/bew ⁵ /	/bew ⁵ /	‘เบี้ยว’
	/ket ¹ /	/ket ¹ /	‘เกล็ด’
	/cep ¹ /	/cep ¹ /	‘เจ็บ’
	/bet ¹ /	/bet ¹ /	‘เบ็ด’
/e - e:/	/se:k ³ /	/se:k ³ /	‘เสก’
	/te: ² /	/te: ² /	‘รื้อ’
	/le:w ² /	/le:w ² /	‘เลว, ไม่ดี’
	/he:w ¹ /	/he:w ¹ /	‘เหว’
	/ʔe:n ² /	/ʔe:n ² /	‘เอน’
/ɛ - ɛ/	/wɛn ⁴ /	/wɛn ⁴ /	‘กระจกเงา’
	/khɛŋ ³ /	/khɛŋ ³ /	‘แข่ง’
	/mɛʔ ¹ /	/mɛʔ ¹ /	‘ชืด’
	/hɛm ¹ /	/hɛm ¹ /	‘อึก’
/ɛ - ɛ/	/lɛw ¹ /	/lɛw ¹ /	‘เละ’

หน่วยเสียง	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/ɛ: - ɛ:/	/pɛ:ŋ ¹ /	/pɛ:ŋ ¹ /	‘สร้าง’
	/tɛ:n ² /	/tɛ:n ² /	‘แทน’
	/khɛ:⁴/	/khɛ:⁴/	‘แคว’
	/pɛ:⁶/	/pɛ:⁶/	‘ชนะ’
	/kɛ:p ³ /	/kɛ:p ³ /	‘รำข้าว’
/u - u/	/tuuŋ ² /	/tuuŋ ² /	‘ด้วย, ทั้ง’
	/muuŋ ⁶ /	/muuŋ ⁶ /	‘เพ็งนี้ก็ขึ้นได้’
	/duuŋ ⁵ /	/duuŋ ⁵ /	‘นั่ง’
	/ruuŋ ³ /	/ruuŋ ³ /	‘อึ้งอ่าง’
	/luuŋ ³ /	/luuŋ ³ /	‘ตื้อเจียบ’
/u: - u:/	/puu:n ¹ /	/puu:n ¹ /	‘ป็น’
	/khuu:⁴/	/khuu:⁴/	‘ชื่อ’
	/huu:⁵/	/huu:⁵/	‘ให้’
	/muu:n ⁴ /	/muu:n ⁴ /	‘ถิ่น’
	/juu:n ² /	/juu:n ² /	‘ย็น’
/ə - ə/	/rəʔ ¹ /	/rəʔ ¹ /	‘เรือ’
	/phəʔ ⁴ /	/phəʔ ⁴ /	‘เลอะ’
	/təʔ ⁴ /	/təʔ ⁴ /	‘เลอะ (คำลงท้าย)’
	/kət ¹ /	/kət ¹ /	‘กัน’
	/khi:⁵ pəʔ ¹ /	/khi:⁵ pəʔ ¹ /	‘โคลน’
/ə - ə:/	/pə:ŋ ² /	/pə:ŋ ² /	‘เหมาะสม (เครื่องแต่งกายหรือเครื่องประดับ)’
	/tə:ŋ ² /	/tə:ŋ ² /	‘เขย่งถึง’
	/kə:j ² /	/kə:j ² /	‘คุ้นเคย, สนิทสนิมกัน’
	/lə:m ⁴ /	/lə:m ⁴ /	‘เริ่ม’
	/ŋə:⁵/	/ŋə:⁵/	‘เหม่อ’

หน่วยเสียง	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/a - a/	/paʔ ¹ /	/paʔ ¹ /	‘พบ’
	/cam ¹ /	/cam ¹ /	‘ยอ (เครื่องมือหาปลา)’
	/taj ⁴ /	/taj ⁴ /	‘กระสอบ’
	/caŋ ⁴ /	/caŋ ⁴ /	‘คั่นซั้ง, ตราชั้ง’
	/thaj ³ /	/thaj ³ /	‘ไถ่ (ถอนคีน)’
/a: - a:/	/ma: ³ /	/ma: ³ /	‘ແ່ (ข้าว)’
	/la:p ⁴ /	/la:p ⁴ /	‘ลาบ’
	/ka:ŋ ⁶ /	/ka:ŋ ⁶ /	‘ค้ำ (ไม้หลักสำหรับให้ต้นไม้เกาะ)’
	/ka:j ¹ /	/ka:j ¹ /	‘ผ่าน’
	/fa:j ⁵ /	/fa:j ⁵ /	‘ด้าย’
/u - u/	/bup ¹ /	/bup ¹ /	‘บุบ, ทูบเบา ๆ’
	/tuk ⁴ /	/tuk ⁴ /	‘จน’
	/tuŋ ² /	/tuŋ ² /	‘ธง’
	/cuʔ ¹ /	/cuʔ ¹ /	‘โกหก’
	/sup ¹ /	/sup ¹ /	‘สวม (รองเท้า หมวก)’
/u: - u:/	/tu:p ³ /	/tu:p ³ /	‘กระท่อม’
	/pu:n ⁶ /	/pu:n ⁶ /	‘โน้น’
	/su:n ¹ /	/su:n ¹ /	‘ปน’
/u: - u:/	/mu:p ⁴ /	/mu:p ⁴ /	‘ฟุบ’
	/lu: ⁴ /	/lu: ⁴ /	‘แย่ง’
/o - o/	/pok ¹ /	/pok ¹ /	‘คลุม’
	/mot ⁴ /	/mot ⁴ /	‘มด’
	/top ⁴ /	/top ⁴ /	‘พับ, ทบ’
	/bon ² /	/bon ² /	‘บน (บนบาล)’
	/soŋ ² /	/soŋ ² /	‘ซง’

หน่วยเสียง	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/o: - o:/	/bo:k ³ /	/bo:k ³ /	‘โบก’
	/so: ⁴ /	/so: ⁴ /	‘โษ’
	/co:ŋ ⁴ /	/co:ŋ ⁴ /	‘โยน’
	/pho:ŋ ² /	/pho:ŋ ² /	‘โพรง’
	/ŋo:p ³ /	/ŋo:p ³ /	‘โถย’
/ɔ - ɔ/	/sɔʔ ⁴ /	/sɔʔ ⁴ /	‘คั่น’
	/khɔŋ ⁵ /	/khɔŋ ⁵ /	‘สะดุด’
	/lɔn ⁴ /	/lɔn ⁴ /	‘ล่อน (หลุดหมด)’
	/kɔk ¹ /	/kɔk ¹ /	‘กระป๋อง’
	/ŋɔn ⁴ /	/ŋɔn ⁴ /	‘ท้ายทอย’
/ɔ: - ɔ:/	/pɔ:ŋ ² /	/pɔ:ŋ ² /	‘อูม’
	/cɔ:n ⁶ /	/cɔ:n ⁶ /	‘ซ็อน’
	/thɔ:k ³ /	/thɔ:k ³ /	‘เท, กรอก’
	/fɔ:n ⁶ /	/fɔ:n ⁶ /	‘ร่า’
	/ŋɔ:p ⁴ /	/ŋɔ:p ⁴ /	‘งอบ’

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าหน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยลื้อ มีความแตกต่างกันมีระบบและเป็นปฏิภาคกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หน่วยเสียงสระ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/e/ - /i/	/teŋ ¹ /	/tiŋ ¹ /	‘ทับ’
	/kheŋ ⁴ /	/khiŋ ⁴ /	‘ตึง’
	/len ⁵ /	/lin ⁵ /	‘เล่น’
	/kem ² /	/kim ² /	‘เค็ม’
	/beŋ ³ /	/biŋ ³ /	‘แบ่ง’
/ə/ - /ɯ/	/pəŋ ⁴ /	/puŋ ⁴ /	‘พั้ง’
	/kəŋ ³ /	/kuŋ ³ /	‘ครึ่ง’

หน่วยเสียงสระ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/a/ - /ɛ/	/dat ¹ /	/dɛt ¹ /	‘ดัด’
	/tan ² /	/tɛn ² /	‘ทัน’
	/pat ⁴ /	/pɛt ⁴ /	‘พลัด (หลง)’
	/tam ³ /	/tɛm ³ /	‘ต่ำ (เตี้ย)’
	/khan ⁵ /	/kɛn ⁵ /	‘คัน’
/w/ - /ə/	/luuk ⁴ /	/lək ⁴ /	‘ลึก’
	/muuk ¹ /	/mək ¹ /	‘หมึก’
	/phuŋ ⁵ /	/phəŋ ⁵ /	‘ผึ้ง’
	/na:m ⁶ phuŋ ⁵ /	/nam ⁶ phəŋ ⁵ /	‘น้ำผึ้ง’
/o/ - /u/	/khom ¹ /	/khum ¹ /	‘ขม’
	/com ³ /	/cum ³ /	‘ปน’
	/lon ² /	/luŋ ² /	‘ลง’
	/fon ¹ /	/fun ¹ /	‘ฝน’
	/som ⁵ /	/sum ⁵ /	‘เปรี้ยว’

ข. หน่วยเสียงสระประสม

หน่วยเสียงสระประสมในภาษาไทยถิ่นเหนือ ปรากฏเป็นหน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาไทยลื้ออย่างมีระบบและเป็นปฏิภาค เนื่องจากหน่วยเสียงสระประสมปรากฏเฉพาะในภาษาไทยถิ่นเหนือ มี 3 หน่วยเสียงคือ /ia/ /ua/ และ /ua/ ซึ่งปรากฏเป็นหน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาไทยลื้อดังนี้ (เนื่องจากคำที่ปรากฏหน่วยเสียงสระประสม /ia/ /ua/ และ /ua/ ในภาษาไทยถิ่นเหนือทุกคำ ปรากฏเป็นหน่วยเสียงสระเดี่ยว /e/ หรือ /e:/ /ə/ หรือ /ə:/ และ /o/ หรือ /o:/ ในภาษาไทยลื้อตามลำดับ แต่คำที่ปรากฏหน่วยเสียงสระเดี่ยวดังกล่าวในภาษาไทยลื้อไม่ได้ปรากฏเป็นหน่วยเสียงสระประสมในภาษาไทยถิ่นเหนือทุกคำ ดังนี้

หน่วยเสียงสระ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/ia/ - /e/	/pia ¹ /	/pe ¹ /	‘เปียก’
/ia/ - /e:/	/mia ² /	/me: ² /	‘เมีย’
/ia/ - /ə/	/khiaw ⁵ /	/khew ⁵ /	‘ฟัน’
/ia/ - /ə:/	/dian ² /	/dɛ:n ² /	‘พระจันทร์’
/ua/ - /ə:/	/bua ³ /	/bɔ: ³ /	‘วางยาพิษ’
/ua/ - /o/	/phua ¹ /	/pho ¹ /	‘ผู้’
/ua/ - /o:/	/ɲua ² /	/ɲo: ² /	‘วัว’

4.1.2.2 เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ

การแปรของหน่วยเสียงสระ หมายถึง การที่หน่วยเสียงสระเป็นอีกหน่วยเสียงหนึ่งในอีกภาษาหนึ่ง พบการแปรดังนี้

ก. การแปรหน่วยเสียงสระเดี่ยว

หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยลื้อที่ปรากฏต่างทั้งหน่วยเสียงสระเดียวกัน หรือต่างกันที่ความสั้นยาวของเสียง ถือเป็น การแปรอย่างไม่มีระบบของหน่วยเสียงสระเดี่ยว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เสียงแปร	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/i/ ~ /i:/	/pin ⁵ /	/pi:n ⁵ /	‘พลิก’
/i:/ ~ /i/	/ti:n ¹ taŋ ⁴ /	/tin ¹ taŋ ⁴ /	‘ถีบ (สิ่งของหรือคน)’
/e/ ~ /e:/	/tew ³ /	/te:w ³ /	‘กางเกง’
/e/ ~ /ɯ/	/bɔ: ³ tem ¹ /	/bɔ: ³ tum ¹ /	‘พร้อม’
/e:/ ~ /i/	/le:n ¹ /	/lin ¹ /	‘เหลน’
/e:/ ~ /i:/	/phe: ⁶ /	/phi: ⁶ /	‘นี้’
/ɛ/ ~ /e:/	/lɛw ¹ /	/lɛ:w ¹ /	‘เหลว’
/ɛ:/ ~ /e:/	/man ² kɛ:w ¹ /	/man ² ke:w ¹ /	‘มันเทศ’
/ɯ:/ ~ /u:/	/khu:t ⁴ /	/khu:t ⁴ /	‘ครูด’
/ə/ ~ /ə:/	/pəj ³ /	/pə:j ³ /	‘เปียย’
/ə:/ ~ /ɯ/	/mɔ:n ² /	/mun ² /	‘นาน’
/a/ ~ /i/	/pak ¹ ka ² dik ¹ /	/pik ¹ ka ² dik ¹ /	‘หัวทิม’

เสียงแปร	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/a/ ~ /ə/	/khi: ⁵ caʔ/	/khi: ⁵ cəʔ ⁴ /	‘ขยะเขยง’
/a/ ~ /a:/	/taŋ ² /	/ta:ŋ ² /	‘ด้าน (ทิศ)’
/a/ ~ /u/	/khan ⁵ daj ² /	/khuun ⁵ daj ² /	‘บันได’
/a/ ~ /u:/	/lasi: ¹ /	/lu: ² si: ² /	‘ฤๅษี’
/a/ ~ /ɛ:/	/ʔa ² hɛm ⁴ /	/ʔɛ: ² hɛm ⁴ /	‘กระแอม’
/a:/ ~ /a/	/na:m ⁶ hɛ:ŋ ⁵ /	/nam ⁶ hɛ:ŋ ⁵ /	‘น้ำลด’
/u/ ~ /u:/	/mun ¹ /	/mu:n ¹ /	‘หมูน’
/u/ ~ /o/	/mɛ:ŋ ² kam ¹ puŋ ⁶ /	/mɛ:ŋ ² kam ¹ poŋ ⁶ /	‘แมงมุม’
/u/ ~ /o:/	/sun ³ /	/so:n ³ /	‘ฟันเหยิน’
/u:/ ~ /o:/	/hu:p ⁴ /	/ho:p ⁴ /	‘รูป’
/o/ ~ /o:/	/thoj ⁵ /	/tho:j ⁵ /	‘ถั่ว’
/o:/ ~ /u/	/ko:ŋ ³ /	/kuŋ ³ /	‘โค้ง’
/o:/ ~ /ɛ:/	/kho:t ³ /	/khe:t ³ /	‘โกรธ’
/o:/ ~ /ə:/	/ba: ³ ko: ¹ /	/m kə: ¹ /	‘มะเกลือ’
/ɔ/ ~ /ɔ:/	/nɔŋ ³ /	/nɔ:ŋ ³ /	‘หน่วง’
/ɔ/ ~ /u/	/niw ⁶ kot ¹ /	/niw ⁶ kut ¹ /	‘นิ้วด้วน’
/ɔ:/ ~ /ɔ/	/sɔ:j ² /	/sɔj ² /	‘หั่น, ซอย’
/ɔ:/ ~ /u:/	/khɔ:t ³ /	/khu:t ³ /	‘ขอดเกล็ดปลา’

ข. การแปรหน่วยเสียงสระประสม

หน่วยเสียงสระสระประสม ในภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยลื้อที่ปรากฏต่าง โดยหน่วยเสียงสระประสมในภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นหน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาไทยลื้ออย่างไม่มีระบบ มีดังตัวอย่างต่อไปนี้

เสียงแปร	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/ia/ ~ /ɛ:/	/diat ³ /	/dɛ:t ³ /	‘ต้อย (ผึ้ง)’
/ia/ ~ /i/	/siaw ⁵ /	/siw ⁵ /	‘เสี้ยว’
/ia/ ~ /a:/	/fian ² /	/fa:ŋ ² /	‘ฟาง’
/ua/ ~ /a:/	/suan ³ /	/sa:ŋ ³ /	‘สร้าง’
/ua/ ~ /ɔ:/	/cuaj ⁴ /	/cɔ:j ⁴ /	‘ช่วย’

4.1.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์

ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยอีสานมีจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์เท่ากันคือ 6 หน่วยเสียง และมีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ในลักษณะเดียวกัน แตกต่างกันในลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงเท่านั้น จัดเป็นปฏิภาคของเสียงอย่างหนึ่ง นับเป็นเรื่องปกติขงภาษาตระกูลไท ที่วรรณยุกต์จะมีปฏิภาคกัน และเป็นสิ่งสำคัญในการจัดกลุ่มภาษาด้วย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.3.1 การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์

ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยอีสานมีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 17 แสดงการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยอีสาน

ภาษาไทยถิ่นเหนือ						ภาษาไทยอีสาน					
Cons Tones	A	B	C	DL	DS	Cons Tones	A	B	C	DL	DS
1	ว.1	ว.3	ว.5	ว.3	ว.1	1	ว.1	ว.3	ว.5	ว.3	ว.1
2	(324)	(322)	(431)	(322)	(334)	2	345	222	321	222	334
3	ว.2	ว.4	ว.6	ว.4	ว.4	3	ว.2	ว.4	ว.6	ว.4	ว.4
4	(333)	(421)	(344)	(421)	(443)	4	333	(323)	(344)	(323)	(233)

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยอีสานมีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์เหมือนกัน ทั้งในช่องวรรณยุกต์คำเป็น (ช่องวรรณยุกต์ A B และ C) และในช่องวรรณยุกต์คำตาย (ช่องวรรณยุกต์ DL และ DS) ดังนี้

ช่องวรรณยุกต์ A มีการแตกตัวแบบ A 12 – 34

ช่องวรรณยุกต์ B มีการแตกตัวแบบ B 123 – 4

ช่องวรรณยุกต์ C มีการแตกตัวแบบ C 123 – 4

ช่องวรรณยุกต์ DL มีการแตกตัวแบบ DL 123 – 4

ช่องวรรณยุกต์ DS มีการแตกตัวแบบ DS 123 – 4

ส่วนการรวมเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อ ทั้งสองภาษามีการรวมเสียงวรรณยุกต์ในลักษณะเดียวกัน คือ

เสียงวรรณยุกต์ในช่อง A 12 กับ ช่อง DS 123 รวมเป็นหน่วยเสียงเดียวกัน

เสียงวรรณยุกต์ในช่อง B 123 กับ ช่อง DS 123 รวมเป็นหน่วยเสียงเดียวกัน

เสียงวรรณยุกต์ในช่อง B 4 กับ ช่อง DL 4 และช่อง DS 4 รวมเป็นหน่วยเสียงเดียวกัน

จากการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์และการรวมเสียงวรรณยุกต์ที่เหมือนกันของภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยลื้อ ทำให้หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อเกิดในตำแหน่งเดียวกัน คือ

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 เกิดในช่องวรรณยุกต์ A 1, A 2, DS 1, DS 2 และ DS 3 เช่น

ช่องวรรณยุกต์	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
A 1	kha:ŋ ¹⁽³²⁴⁾	kha:ŋ ¹⁽³⁴⁵⁾	หึ่ง
A 2	pɛ:ŋ ¹⁽³²⁴⁾	pɛ:ŋ ¹⁽³⁴⁵⁾	สร้าง
DS 1	siŋ ¹⁽³³⁴⁾	siŋ ¹⁽³³⁴⁾	สอย (ผลไม้)
DS 2	cep ¹⁽³³⁴⁾	cep ¹⁽³³⁴⁾	เจ็บ
DS 3	bet ¹⁽³³⁴⁾	bet ¹⁽³³⁴⁾	เบ็ด

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 เกิดในช่องวรรณยุกต์ A 3 และ A 4 เช่น

ช่องวรรณยุกต์	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
A 3	da:w ²⁽³³³⁾	da:w ²⁽³³³⁾	ดาว
A 4	khwa:j ²⁽³³³⁾	khwa:j ²⁽³³³⁾	ควาย

หน่วยวรรณยุกต์ที่ 3 เกิดในช่องวรรณยุกต์ B 1, B 2, B 3, DL 1, DL 2 และ DL 3 เช่น

ช่องวรรณยุกต์	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
B 1	hi:p ³⁽³²²⁾	hi:p ³⁽²²²⁾	ชดน้ำแกง
B 2	kaj ³⁽³²²⁾	kaj ³⁽²²²⁾	ไก่
B 3	ba: ³⁽³²²⁾	ba: ³⁽²²²⁾	บ่า
DL 1	ha:p ³⁽³²²⁾	ha:p ³⁽²²²⁾	หาบ

ช่องวรรณยุกต์	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
DL 2	pw:t ³ (322)	pw:t ³ (222)	ปอด
DL 3	ʔa:p ³ (322)	ʔa:p ³ (222)	อาบ

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 เกิดในช่องวรรณยุกต์ B 4, DL 4 และ DS 4 เช่น

ช่องวรรณยุกต์	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
B 4	pw:4(421)	pw:4(323)	พ่อ
DL 4	khaj ⁴ (421)	khaj ⁴ (323)	อยาก
DS 4	kat ⁴ (433)	kat ⁴ (233)	อึ้งจนแน่น

หน่วยวรรณยุกต์ที่ 5 เกิดในช่องวรรณยุกต์ C 1, C 2 และ C 3 เช่น

ช่องวรรณยุกต์	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
C 1	sia ⁵ (431)	so:5(231)	เสื่อ
C 2	tom ⁵ (431)	tum ⁵ (231)	ต้ม
C 3	ba:5(431)	ba:5(231)	บ้า

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 6 เกิดในช่องวรรณยุกต์ C 4 เช่น

ช่องวรรณยุกต์	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
C 4	ma:6(344)	ma:6(321)	ม้า

ดังนั้นคำส่วนใหญ่ในภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อจึงเกิดในวรรณยุกต์เดียวกัน แต่จะมีลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์แตกต่างกัน ดังจะกล่าวต่อไปนี้

4.1.3.2 ลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์

เสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยลื้อมีลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์แต่ละเสียงคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ดังแสดงในตารางเปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง A B C DL และ DS ดังต่อไปนี้

ก. ช่อง A (คำเป็น ในการเขียนภาษาไทยมาตรฐานไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ) เปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยลื้อได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 18 แสดงการเปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง A

ช่อง A	ตัวอย่างคำ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
1	หู่	└─┘	└─┘
2	ขา		
3	บิน	└─┘	└─┘
4	มือ		

ช่อง A 1 และ A 2 หรือ ว.1

ภาษาไทยถิ่นเหนือมีเสียงวรรณยุกต์คือเสียง กลาง ตก ขึ้น (324)

ภาษาไทยลื้อมีเสียงวรรณยุกต์คือเสียง กลาง สูง ขึ้น (345)

ช่อง A 3 และ A 4 หรือ ว.2

ภาษาไทยถิ่นเหนือมีเสียงวรรณยุกต์คือเสียง กลาง ระดับ (333)

ภาษาไทยลื้อมีเสียงวรรณยุกต์คือเสียง กลาง ระดับ (333)

ข. ช่อง B (คำเป็น ในการเขียนภาษาไทยมาตรฐานมีรูปวรรณยุกต์เอกกำกับ) เปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยลื้อได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 19 แสดงการเปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B

ช่อง B	ตัวอย่างคำ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
1	ไช้	└─┘	└─┘
2	ป่า		
3	ป่า		
4	พี	└─┘	└─┘

ช่อง B 1, B 2 และ B 3 หรือ ว. 3

ภาษาไทยถิ่นเหนือมีเสียงวรรณยุกต์คือเสียง กลาง ตก (322)

ภาษาไทยลื้อมีเสียงวรรณยุกต์คือเสียง ต่ำ ระดับ (222)

ช่อง B 4 หรือ ว.4

ภาษาไทยถิ่นเหนือมีเสียงวรรณยุกต์คือเสียง สูง ตก (421)

ภาษาไทยถิ่นอีสานมีเสียงวรรณยุกต์คือเสียง กลาง ต่ำ กลาง (323)

ค. ช่อง C (คำเป็น ในการเขียนภาษาไทยมาตรฐานมีรูปวรรณยุกต์โทกำกับ)
เปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยถิ่นใต้ตั้ง
ตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 20 แสดงการเปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง C

ช่อง C	ตัวอย่างคำ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยถิ่นใต้
1	ข้าว		
2	กล้า		
3	บ้าน		
4	น้ำ		

ช่อง C 1, C 2 และ C 3 หรือ ว. 5

ภาษาไทยถิ่นเหนือมีเสียงวรรณยุกต์คือเสียง สูง กลาง ตก (431)

ภาษาไทยถิ่นอีสานมีเสียงวรรณยุกต์คือเสียง ต่ำ กลาง ตก (231)

ช่อง C 4 หรือ ว.6

ภาษาไทยถิ่นเหนือมีเสียงวรรณยุกต์คือเสียง กลาง ขึ้น (344)

ภาษาไทยถิ่นอีสานมีเสียงวรรณยุกต์คือเสียง กลาง ต่ำ ตก (321)

ง. ช่อง DL (คำตาย สระเสียงยาว) เปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยถิ่นใต้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 21 แสดงการเปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง DL

ช่อง DL	ตัวอย่างคำ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยถิ่นใต้
1	เห็งือก	└	└
2	ปอด		
3	อาบ		
4	ลูก	└	└

ช่อง DL 1, DL 2 และ DL 3 หรือ ว. 3

ภาษาไทยถิ่นเหนือมีเสียงวรรณยุกต์คือเสียง กลาง - ตก (322)

ภาษาไทยถิ่นใต้มีเสียงวรรณยุกต์คือเสียง ต่ำ ระดับ (222)

ช่อง DL 4 หรือ ว.4

ภาษาไทยถิ่นเหนือมีเสียงวรรณยุกต์คือเสียง สูง ตก (421)

ภาษาไทยถิ่นใต้มีเสียงวรรณยุกต์คือเสียง กลาง ต่ำ กลาง (323)

จ. ช่อง DS (คำตาย สระเสียงสั้น) เปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยถิ่นใต้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 22 แสดงการเปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง DS

ช่อง DS	ตัวอย่างคำ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยถิ่นใต้
1	สุก	└	└
2	กบ		
3	ดิบ		
4	ลัก	└	└

ช่อง DS 1, DS 2 และ DS 3 หรือ ว. 1

ภาษาไทยถิ่นเหนือมีเสียงวรรณยุกต์คือเสียง กลาง กลาง ขึ้น (334)

ภาษาไทยลื้อมีเสียงวรรณยุกต์คือเสียง กลาง ขึ้น (334)

ช่อง DS 4 หรือ ว.4

ภาษาไทยถิ่นเหนือมีเสียงวรรณยุกต์คือเสียง สูง กลาง (433)

ภาษาไทยลื้อมีเสียงวรรณยุกต์คือเสียง ต่ำ กลาง (233)

จากการเปรียบเทียบระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยลื้อข้างต้นสรุปได้ว่า คำส่วนใหญ่ในภาษาไทยถิ่นเหนือและในภาษาไทยลื้อเกิดในวรรณยุกต์เดียวกัน แต่จะมีลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์แตกต่างกัน

4.1.4 โครงสร้างพยางค์

ลักษณะโครงสร้างพยางค์ของคำในภาษาไทยถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางและลักษณะโครงสร้างของคำในภาษาไทยลื้อ บ้านห้วยวน ตำบลห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยามี 4 ลักษณะเท่ากัน คือ โครงสร้างพยางค์เดี่ยว โครงสร้างคำสองพยางค์ โครงสร้างคำสามพยางค์ และโครงสร้างคำสี่พยางค์ แต่มีความแตกต่างกันที่ลักษณะโครงสร้างคำหลายพยางค์ ดังจะอธิบายต่อไปนี้

4.1.4.1 โครงสร้างคำพยางค์เดี่ยว

โครงสร้างคำพยางค์เดี่ยวพบในทั้งสองภาษา มี 5 ลักษณะ เหมือนกัน ดังนี้
ก. โครงสร้างพยางค์แบบ $C(C)W^I$ หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ มีเสียงสระเดี่ยวเสียงยาว โดยไม่มีเสียงพยัญชนะท้าย โครงสร้างพยางค์แบบนี้เกิดได้กับเสียงวรรณยุกต์ทุกเสียง เช่น

ภาษาไทยถิ่นเหนือ	
/te: ² /	‘รื้อ’
/khwa: ¹ /	‘ขวา’
/ʔu: ⁵ /	‘พูด’

ภาษาไทยลื้อ	
/ma: ³ /	‘แม่ (ข้าวเหนียว)’
/sə: ⁵ /	‘เสื่อ’
/ju: ⁶ /	‘ดิน’

ข. โครงสร้างพยางค์แบบ C(C)VN^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ สระเดี่ยวเสียงสั้น และมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะนาสิก หรือพยัญชนะกึ่งสระ โครงสร้างพยางค์แบบนี้เกิดได้กับเสียงวรรณยุกต์ทุกเสียง เช่น

ภาษาไทยถิ่นเหนือ	
/tuŋ ¹ /	‘ซิ่ง’
/sin ⁵ /	‘ผ้าถุง’
/ŋiw ⁶ /	‘นุ่น’

ภาษาไทยลื้อ	
/pan ¹ /	‘แจก’
/ŋɔj ⁴ /	‘อัมพาด’
/khaw ⁵ /	‘ข้าว’

ค. โครงสร้างพยางค์แบบ C(C)VN^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ สระเดี่ยวเสียงยาว และมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะนาสิก หรือพยัญชนะกึ่งสระ โครงสร้างพยางค์แบบนี้เกิดได้กับเสียงวรรณยุกต์ทุกเสียง เช่น

ภาษาไทยถิ่นเหนือ	
/ta:m ¹ /	‘จูด (เทียน, ไฟ)’
/khwa:j ² /	‘ควาย’
/lɛ:w ⁶ /	‘เสรีจ’

ภาษาไทยลื้อ	
/khwa:j ¹ /	‘สาย (ช้ากว่ากำหนดเวลา)’
/ba:j ² /	‘ตัดให้เทียน’
/le:ŋ ⁶ /	‘แก๊บน’

ง. โครงสร้างพยางค์แบบ C(C)VS^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ สระเดี่ยวเสียงสั้น และมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะกัก โครงสร้างพยางค์แบบนี้เกิดได้กับเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 และ 4 เช่น

ภาษาไทยถิ่นเหนือ	
/tuk ⁴ /	‘จน’
/kət ¹ /	‘กั้น’
/khwat ⁴ /	‘ควัก’

ภาษาไทยลื้อ	
/het ¹ /	‘เห็ด’
/cup ⁴ /	‘ซุบ’
/det ¹ /	‘ตัด’

จ. โครงสร้างพยางค์แบบ C(C)VVS^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ สระเดี่ยวเสียงยาว และมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะกัก โครงสร้างพยางค์แบบนี้เกิดได้กับเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 และ 4 เช่น

ภาษาไทยถิ่นเหนือ		ภาษาไทยลื้อ	
/khɔ:t ³ /	‘ขอตเกล็ดปลา’	/pa:k ⁴ /	‘ตะหลิว’
/tə:k ⁴ /	‘ขวาง, เกะกะ’	/lə:t ⁴ /	‘เลือด’
/si:k ³ /	‘ลึก’	/no:t ³ /	‘หนวด’

ภาษาไทยถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และภาษาไทยลื้อ บ้านห้วยวัน ตำบลห้วยวัน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีโครงสร้างพยางค์ของคำ ประกอบด้วยหน่วยเสียงอย่างน้อย 3 หน่วยเสียง ได้แก่ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ และมีโครงสร้างพยางค์อย่างมากไม่เกิน 5 หน่วยเสียง ได้แก่ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ หน่วยเสียงสระ หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย และหน่วยเสียงวรรณยุกต์

โครงสร้างของคำในภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยลื้อ ส่วนใหญ่จะเป็นโครงสร้างคำพยางค์เดี่ยว แต่มีการสร้างคำใหม่โดยการนำโครงสร้างคำพยางค์เดี่ยวมารวมกันเป็นโครงสร้างคำสองพยางค์ โครงสร้างคำสามพยางค์ และโครงสร้างคำสี่พยางค์ คำหลายพยางค์ในภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อที่ศึกษานี้จะมีการลงเสียงหนักเบาไม่เท่ากันทุกพยางค์ มีผลทำให้โครงสร้างพยางค์เปลี่ยนไปเป็น CV^T ซึ่งไม่เกิดกับคำพยางค์เดี่ยว โครงสร้างพยางค์แบบ CV^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว สระเสียงสั้น ปรากฏกับเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 เท่านั้น โดยจะปรากฏเป็นโครงสร้างของพยางค์แรกในคำ 2 พยางค์ หรือพยางค์ไม่เน้นในคำหลายพยางค์ แต่ภาษาไทยลื้อมีลักษณะโครงสร้างพยางค์อย่างหนึ่งที่แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นเหนือ คือ มีพยางค์นาสิกกริมฝีปาก (Syllabic m) /C/ ใช้แทนคำว่า /ba²/ , /ba:³/ , /mak¹/ เพื่อนำหน้าชื่อผลไม้ และใช้แทนคำว่า /mə:⁴/ เพื่อนำหน้าคำบอกเวลา โดยจะปรากฏเป็นโครงสร้างของพยางค์แรกในคำ 2 พยางค์ขึ้นไป หรือพยางค์ไม่เน้นในคำหลายพยางค์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.4.2. โครงสร้างคำสองพยางค์

ลักษณะโครงสร้างพยางค์ของคำสองพยางค์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยลื้อ จำแนกตามลักษณะโครงสร้างที่เกิดจากการนำเอาโครงสร้างคำพยางค์เดี่ยวมาเรียงกัน พบว่ามี 6 ลักษณะ เหมือนกัน ดังนี้

ก. โครงสร้างคำสองพยางค์ที่มี CV^T หรือ C (พบเฉพาะภาษาไทยลื้อ)
เป็นพยางค์ที่ 1 แล้วตามด้วยโครงสร้างคำพยางค์เดียวอีก 5 ลักษณะเหมือนกัน ดังนี้

		ภาษาไทยถิ่นเหนือ		ภาษาไทยลื้อ	
CV ^T / C	CW ^T	/ba ² khia ¹ /	‘มะเขือ’	/m̩ tho: ³ /	‘ถั่ว’
	CVN ^T	/ba ² hɔj ³ /	‘มะระ’	/m̩ taw ⁵ /	‘แตงโม’
	CWN ^T	/ba ² ta:n ¹ /	‘ลูกตาล’	/ta ² khe:n ² /	‘ตะเคียน’
	C(C)VS ^T	/ba ² khwit ¹ /	‘มะขวิด’	/ka ² dok ¹ /	‘กระดก’
	CWS ^T	/ba ² pɛ:p ³ /	‘ถั่วแปบ’	/pa ² la:t ⁴ /	‘ลีนลัม’

ข. โครงสร้างคำสองพยางค์ที่มี CW^T เป็นพยางค์ที่ 1 แล้วตามด้วยโครงสร้าง
คำพยางค์เดียวอีก 5 ลักษณะเหมือนกัน ดังนี้

		ภาษาไทยถิ่นเหนือ		ภาษาไทยลื้อ	
CW ^T	CW ^T	/ba: ³ kɔ: ⁵ /	‘ทับทิม’	/mi: ⁴ nɔ: ³ /	‘ย่าหน่อไม้’
	C(C)VN ^T	/ba: ³ taw ⁵ /	‘แตงโม’	/khw: ² hɔj ¹ /	‘ลูกกระเดือก’
	CWN ^T	/ba: ³ tɛ:ŋ ¹ /	‘แตงกวา’	/kha: ¹ ha:n ⁶ /	‘กระเพลา’
	CVS ^T	/ba: ³ mak ⁴ /	‘ไม่ชอบ (กิน)’	/khi: ⁵ cəʔ ⁴ /	‘ขยะเขยง’
	CWS ^T	/ba: ³ kɔ:k ³ /	‘มะกอก’	/na: ⁵ pha:k ³ /	‘หน้าผาก’

ค. โครงสร้างคำสองพยางค์ที่มี CVN^T เป็นพยางค์ที่ 1 แล้วตามด้วยโครงสร้าง
คำพยางค์เดียวอีก 5 ลักษณะเหมือนกัน ดังนี้

		ภาษาไทยถิ่นเหนือ		ภาษาไทยลื้อ	
CVN ^T	CW ^T	/kɔm ² kɔ: ⁴ /	‘โหระพา’	/tum ³ hɔ: ³ /	‘ผด’
	CVN ^T	/kaw ⁶ phaj ³ /	‘ต้นไผ่’	/tew ³ naj ² /	‘กางเกงใน’
	CWN ^T	/ton ⁵ hɔ:m ¹ /	‘ต้นหอม’	/thuŋ ¹ ti:n ¹ /	‘ถุงเท้า’
	CVS ^T	/kheŋ ⁴ khat ⁴ /	‘เข็มงวด, เครื่องครัด’	/haŋ ⁴ ʔək ¹ /	‘กระโจอมอก’
	CWS ^T	/kiŋ ⁵ kwak ³ /	‘กิ้งกือ’	/kiŋ ⁵ kə:k ³ /	‘กิ้งกือ’

ง. โครงสร้างคำสองพยางค์ที่มี CVN^T เป็นพยางค์ที่ 1 แล้วตามด้วย
โครงสร้างคำพยางค์เดียวอีก 5 ลักษณะเหมือนกัน ดังนี้

		ภาษาไทยถิ่นเหนือ		ภาษาไทยลื้อ	
CVN ^T	CW ^T	/be:n ² na:5/	‘เบื่อนหน้า’	/sa:j ¹ khw:2/	‘สร้อยคอ’
	CVN ^T	/ti:n ¹ taŋ ⁴ /	‘ตีบ (สิ่งของหรือคน)’	/ka:ŋ ¹ cɔŋ ⁵ /	‘กางร่ม’
	CVN ^T	/khw:ŋ ² muan ² /	‘ครองเมือง’	/te:w ³ ja:w ² /	‘กางเกงขายาว’
	CVS ^T	/ha:j ¹ sep ¹ /	‘หายไปเลย’	/we:ŋ ² lap ¹ /	‘งีบ, ม่อย, หลับไม่สนิท’
	CVS ^T	/hian ² be:p ³ /	‘เลียนแบบ’	/tɔ:ŋ ⁶ wu:t ³ /	‘ท้องอืด’

จ. โครงสร้างคำสองพยางค์ที่มี CVS^T เป็นพยางค์ที่ 1 แล้วตามด้วยโครงสร้าง
คำพยางค์เดียวอีก 5 ลักษณะเหมือนกัน ดังนี้

		ภาษาไทยถิ่นเหนือ		ภาษาไทยลื้อ	
CVS ^T	CW ^T	/phik ⁴ de:5/	‘พริกชี้หนู’	/pɰep ⁴ ta:1/	‘กระพริบตา’
	CVN ^T	/cak ⁴ khaj ² /	‘ตะไคร้’	/khat ⁴ khin ⁴ /	‘เข้มงวด, เครื่องครัด’
	CVN ^T	/phak ¹ nɔ:ŋ ¹ /	‘กระถิน’	/phak ¹ pɔ:m ⁵ /	‘ฝักชี’
	CVS ^T	/sip ¹ ɾet ¹ /	‘สืบเอ็ด’	/sup ⁴ sip ⁴ /	‘กระชิบกระซาบ’
	CVS ^T	/phak ¹ khe:p ⁴ /	‘ตำลึง’	/phap ⁴ pi:k ³ /	‘กระพือปีก’

ฉ. โครงสร้างคำสองพยางค์ที่มี CWS^T เป็นพยางค์ที่ 1 แล้วตามด้วย
โครงสร้างคำพยางค์เดียวอีก 5 ลักษณะเหมือนกัน ดังนี้

		ภาษาไทยถิ่นเหนือ		ภาษาไทยลื้อ	
CWS ^T	CW ^T	/nuak ³ hu:1/	‘หนวกหู’	/kha:t ⁴ ho:1/	‘เคียน (พัน, คาดหัว)’
	CVN ^T	/lu:k ⁴ kuj ² /	‘กำป็น, กำหมัด’	/pɔ:k ³ paj ² /	‘กลับไป’
	CVN ^T	/ma:p ⁴ lu:n ² /	‘เขมือบ’	/pɔ:k ³ he:n ² /	‘กลับ (บ้าน)’
	CVS ^T	/ŋi:p ⁴ lap ¹ /	‘ม่อย (หลับไม่สนิท)’	/de:t ³ bot ³ /	‘แต่ดรัม’
	CVS ^T	/kə:t ³ lu:k ⁴ /	‘คลอดลูก’	/kə:t ³ lu:k ⁴ /	‘คลอดลูก’

4.1.4.3. โครงสร้างคำสามพยางค์

ลักษณะโครงสร้างคำสามพยางค์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยลื้อ จำแนกตามลักษณะโครงสร้างที่เกิดจากการนำเอาโครงสร้างคำพยางค์เดี่ยวมาเรียงกัน แบ่งได้ 6 ลักษณะเท่ากัน มีความเหมือนกันและแตกต่างกัน ดังนี้

ก. โครงสร้างคำสามพยางค์ที่มี CV^T หรือ C (พบเฉพาะภาษาไทยลื้อ) เป็นพยางค์ที่ 1 พบ 7 ลักษณะเท่ากัน แต่มีความเหมือนและแตกต่างกัน ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นเหนือ			ภาษาไทยลื้อ		
CV ^T	CV(V) ^T	CW ^T	CV ^T /c	CV(V) ^T	CV(V)N ^T
	CW ^T	CV(V)N ^T		CW ^T	CV(V)S ^T
	CV(V)N ^T	CW ^T		CV(V)N ^T	CW ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)N ^T		CV(V)N ^T	CV(V)N ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)S ^T		CV(V)N ^T	CV(V)S ^T
	CV(V)S ^T	CVS ^T		CVS ^T	CW ^T
	CVS ^T	CW ^T		CVS ^T	CV(V)N ^T

เช่น

ภาษาไทยถิ่นเหนือ		ภาษาไทยลื้อ	
/ba ² khia ¹ ce: ⁵ /	‘มะเขือขื่น’	/m̩ kha ² tu:m ² /	‘มันแกว’
/ba ² khia ¹ mu:n ⁴ /	‘กระเจี๊ยบ เขียว’	/m̩ tho: ³ dip ¹ /	‘ถั่วลิสง’
/ba ² dew ³ ni: ⁶ /	‘ตอมนี่’	/m̩ dew ³ ni: ⁶ /	‘ตอมนี่’
/ba ² khweŋ ⁶ khom ¹ /	‘มะแว้ง’	/sa ² din ² khuun ⁵ /	‘กระตอน’
/kha ² nom ¹ cok ¹ /	‘ขนมเทียน’	/ta ² wan ² tok ¹ /	‘ทิศตะวันตก’
/ba ² kha? ¹ nat ¹ /	‘สับปะรด’	/ka ² ŋok ⁴ ho: ¹ /	‘ผงก (หัว)’
/ka ² ŋok ⁴ hua ¹ /	‘ผงก (หัว)’	/m̩ fak ⁴ nɔ: ^j 5/	‘แฟง’

ข. โครงสร้างคำสามพยางค์ที่มี CV^T เป็นพยางค์ที่ 1 พบว่าในภาษาไทยถิ่นเหนือมี 7 ลักษณะ ส่วนในภาษาไทยถิ่นมี 10 ลักษณะ มีความเหมือนและแตกต่างกัน ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นเหนือ			ภาษาไทยถิ่น		
CW ^T	CV(V) ^T	CW ^T	CW ^T	CV(V) ^T	CW ^T
	CV(V) ^T	CV(V)N ^T		CV(V) ^T	CV(V)N ^T
	CV(V)N ^T	CW ^T		CV(V) ^T	CV(V)S ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)N ^T		CV(V)N ^T	CW ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)S ^T		CV(V)N ^T	CV(V)N ^T
	CVS ^T	CV(V)N ^T		CV(V)N ^T	CV(V)S ^T
	CV(V)S ^T	CV(V)S ^T		CV(V)S ^T	CW ^T
				CV(V)S ^T	CV(V)S ^T

เช่น

ภาษาไทยถิ่นเหนือ		ภาษาไทยถิ่น	
/te: ² wa ² da: ² /	‘เทวดา’	/phi: ¹ pu: ³ ja: ³ /	‘ผีบรรพบุรุษ’
/ba: ³ thua ³ din ² /	‘ถั่วลิสง’	/pɔ: ⁴ ʔa: ² ca:n ¹ /	‘มัคนายก’
/ba: ³ som ² phu: ⁴ /	‘ชมพู’	/bɔ: ² la ² phet ⁴ /	‘บอระเพ็ด’
/pɔ: ⁴ ʔuj ⁶ mɔn ³ /	‘ทวดผู้ชาย’	/sə: ⁵ hɔj ⁵ ba: ³ /	‘เสื่อคอกกระเช้า’
/ba: ³ kuaj ⁵ te:t ⁴ /	‘มะละกอ’	/ta: ¹ pen ¹ nɔ: ¹ /	‘ตากุ้งยิง’
/hua ¹ la: ¹ ɔɛ:n ² /	‘กระชาย’	/hu: ² dan ² pɛ:p ⁴ /	‘จุ่มกบี่’
/kha: ⁵ ci: ¹ kɔ: ⁴ /	‘ไมยราบ’	/pha: ⁵ pa:t ⁴ ba: ³ /	‘สไบ’
		/si: ¹ ma:k ³ suk ¹ /	‘สี่สัมิฐู’

ค. โครงสร้างคำสามพยางค์ที่มี CVN^T เป็นพยางค์ที่ 1 พบว่าในภาษาไทยถิ่นเหนือมี 9 ลักษณะ ส่วนในภาษาไทยถิ่นมี 7 ลักษณะ มีความเหมือนและแตกต่างกัน ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นเหนือ			ภาษาไทยถิ่น		
CVN ^T	CV(V) ^T	CV(V)N ^T	CVN ^T	CV(V) ^T	CW ^T
	CV(V)N ^T	CW ^T		CV(V) ^T	CV(V)N ^T
	C(C)V(V)N ^T	CV(V)N ^T		CV(V)N ^T	CW ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)S ^T		CV(V)N ^T	CV(V)N ^T
	CV(V)S ^T	CWS ^T		CV(V)N ^T	CV(V)S ^T
				CVS ^T	CV(V)N ^T
				CV(V)S ^T	CV(V)S ^T

เช่น

ภาษาไทยถิ่นเหนือ	
/pin ⁵ ca ² lin ⁵ /	‘ตี่ลั้งกา’
/len ⁴ don ² ti: ² /	‘เล่นดนตรี’
/nan ⁴ khwaj ³ ha:η ⁵ /	‘นั่งไขว่ห้าง’
/nam ⁶ la:j ² pu: ⁴ /	‘น้ำลายสอ’
/nan ⁴ phap ⁴ phiap ⁴ /	‘นั่งพับเพียบ’

ภาษาไทยลื้อ	
/thon ¹ kw? ¹ sə: ⁵ /	‘กระเป๋าสลื้อ’
/nan ⁴ pa ² lo:j ² /	‘นั่งพับเพียบ’
/təη ³ tən ³ hu: ¹ /	‘ตุ้มหู’
/khew ⁵ pen ¹ mə:η ² /	‘พินผู้’
/nam ⁶ la:j ² pu: ⁴ /	‘น้ำลายสอ’
/kən ³ mak ¹ pa:w ⁶ /	‘กะลา’
/dam ² khu? ¹ lu? ¹ /	‘สิดำ’

ง. โครงสร้างคำสามพยางค์ที่มี CVVN^T เป็นพยางค์ที่ 1 พบว่าในภาษาไทยถิ่นเหนือมี 7 ลักษณะ ส่วนในภาษาไทยลื้อมี 9 ลักษณะ มีความเหมือนและแตกต่างกัน ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นเหนือ			ภาษาไทยลื้อ		
CVVN ^T	CV(V) ^T	CW ^T	CVVN ^T	CV(V) ^T	CW ^T
	CV(V) ^T	CV(V)N ^T		CV(V) ^T	CV(V)N ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)N ^T		CV(V) ^T	CVS ^T
	CVN ^T	CW ^T		CV(V)N ^T	CW ^T
	CV(V)S ^T	CW ^T		CVS ^T	CVS ^T
	CV(V)S ^T	CV(V)N ^T			
	CVS ^T	CVS ^T			

เช่น

ภาษาไทยถิ่นเหนือ	
/ka:η ¹ pha ² sa: ¹ /	‘กลางพรรษา’
/cə:η ⁵ ba: ³ cə:η ⁵ /	‘เข้าตรู (เข้ามากเกินกว่าจะทำอะไรหรือไปไหน)’
/hə:η ² nam ⁶ fon ¹ /	‘รองน้ำฝน’
/hə:m ¹ pəm ⁵ pə: ⁵ /	‘ผักซีฝรั่ง’
/ha:w ² ta:k ³ pha: ⁵ /	‘ราวตากผ้า’
/dian ² sip ¹ sə:η ¹ /	‘เดือนกันยายน’
/dian ² sip ¹ zət ¹ /	‘เดือนสิงหาคม’

ภาษาไทยลื้อ	
/ka:η ¹ pha ² sa: ¹ /	‘กลางพรรษา’
/tam ¹ mu: ³ nan ⁶ /	‘แกว่นัน’
/kə:w ⁵ ka ² cək ¹ /	‘กระจกใส’
/hə:m ¹ pəm ⁵ pə: ⁵ /	‘ผักซีฝรั่ง’
/də:n ² sip ¹ zət ¹ /	‘เดือนสิงหาคม’

จ. โครงสร้างคำสามพยางค์ที่มี CVST^T เป็นพยางค์ที่ 1 พบว่าในภาษาไทย
ถิ่นเหนือมี 7 ลักษณะ ส่วนในภาษาไทยลื้อมี 8 ลักษณะ มีความเหมือนและแตกต่างกัน ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นเหนือ			ภาษาไทยลื้อ		
CVST ^T	CV(V) ^T	CW ^T	CVST ^T	CV(V) ^T	CV(V)N ^T
	CV(V) ^T	CV(V)N ^T		CV(V) ^T	CV(V)S ^T
	CV(V) ^T	CV(V)S ^T		C(CV(V)N) ^T	CV(V)N ^T
	CV ^T	CV(V)S ^T		CVN ^T	CV(V)S ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)N ^T		CVS ^T	CV(V)S ^T
	CV(V)N ^T	CV(V)S ^T			
	CV(V)S ^T	CV(V)S ^T			

เช่น

ภาษาไทยถิ่นเหนือ		ภาษาไทยลื้อ	
/phik ⁴ ci: ⁶ fa: ⁶ /	‘พริกชี้ฟ้า’	/khot ¹ sa ² wa: ¹ /	‘นั่งขัดสมาธิ’
/phit ¹ hua ¹ kan ¹ /	‘ทะเลาะ’	/pik ¹ ka ² dik ¹ /	‘หัวทิ่ม’
/het ¹ hu: ¹ lua ² /	‘เห็ดหูหนู’	/sip ¹ so: ¹ peŋ ² /	‘บุญเดือนสิบสอง’
/tok ¹ sa ² kət ¹ /	‘ตกใจจนวิ่งไปชั่วขณะ’	/kap ⁴ faj ² khi:t ³ /	‘ไม้ขีดไฟ’
/sip ¹ so: ¹ peŋ ² /	‘บุญเดือนสิบสอง’	/nam ⁶ tok ¹ ta:t ³ /	‘น้ำตก’
/sak ¹ na:m ⁶ mu:k ¹ /	‘สัก’		
/nok ⁴ phi? ⁴ la:p ⁴ /	‘นกพิราบ’		

ฉ. โครงสร้างคำสามพยางค์ที่มี CWS^T เป็นพยางค์ที่ 1 พบว่าในภาษาไทย
ถิ่นเหนือมี 7 ลักษณะ ส่วนในภาษาไทยลื้อมี 6 ลักษณะ มีความเหมือนและแตกต่างกัน ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นเหนือ			ภาษาไทยลื้อ		
CWS ^T	CV(V) ^T	CV(V) ^T	CWS ^T	CV(V) ^T	CV(V) ^T
	CVS ^T	CVS ^T			

เช่น

ภาษาไทยถิ่นเหนือ		ภาษาไทยลื้อ	
/mə:p ⁴ ca ² lə: ⁶ /	‘ฟังพบ’	/su:p ³ ca: ⁴ ta: ¹ /	‘สืบชะตา’
/tɛ:k ³ tup ⁴ tap ⁴ /	‘ปะทุ’	/khe:t ³ ta: ¹ pa:t ³ /	‘ปาด (เขียดชนิดหนึ่ง)’

4.1.4.4 โครงสร้างคำสี่พยางค์

ลักษณะโครงสร้างคำสี่พยางค์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยลื้อ จำแนกตามลักษณะโครงสร้างที่เกิดจากการนำเอาโครงสร้างคำพยางค์เดี่ยวมาเรียงกัน แบ่งได้ 6 ลักษณะเท่ากัน มีความเหมือนกันและแตกต่างกัน ดังนี้

ก. โครงสร้างคำสี่พยางค์ที่มี CV^T หรือ C_1 (พบเฉพาะภาษาไทยลื้อ) เป็นพยางค์ที่ 1 พบว่าในภาษาไทยถิ่นเหนือมี 3 ลักษณะ ส่วนในภาษาไทยลื้อมี 4 ลักษณะ มีความเหมือนกันและแตกต่างกัน ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นเหนือ				ภาษาไทยลื้อ			
CV^T	$CV(V)N^T$	$CV(V)^T$	$CV(V)N^T$	CV^T / C_1	CW^T	CVN^T	CW^T
	CVN^T	CVN^T	$CV(V)N^T$		CVN^T	CV^T	CVN^T
	CVS^T	CV^T	CVS^T		CVN^T	CVN^T	CVN^T
					$CV(V)S^T$	CV^T	$CV(V)S^T$

เช่น

ภาษาไทยถิ่นเหนือ		ภาษาไทยลื้อ	
/sa ² wəŋ ² sa ² waw ² /	‘จัวเจีย, ง่วง’	/m̩ khə: ¹ ham ¹ ma: ⁶ /	‘มะเขือยาว’
/sa ² nan ³ pan ³ pu:n ⁶ /	‘สนั่น (ก๊กก้อง, ลั่น)’	/sa ² ləm ¹ sa ² lem ¹ /	‘มีด, โพล้เพล้’
/ka ² ŋɔp ⁴ ka ² ŋɔp ⁴ /	‘ปลก (ยกมือไหว้ถี)’	/kha ² caj ¹ waj ² waj ² /	‘ريب ๆ’
		/ka ² duk ¹ ka ² dik ¹ /	‘กระดิก’

ข. โครงสร้างคำสี่พยางค์ที่มี CW^T เป็นพยางค์ที่ 1 พบว่าในภาษาไทยถิ่นเหนือมี 7 ลักษณะ ส่วนในภาษาไทยลื้อมี 6 ลักษณะ มีความเหมือนกันและแตกต่างกัน ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นเหนือ				ภาษาไทยลื้อ			
CW^T	CW^T	CWN^T	CWN^T	CW^T	CV^T	CVN^T	CW^T
	CW^T	CW^T	CW^T		CW^T	CVS^T	CVN^T
	CW^T	CV^T	CVN^T		CWN^T	CV^T	CVN^T
	CVN^T	CVN^T	CW^T		CVN^T	CWN^T	CVN^T
	CVN^T	CWN^T	CVN^T		$CV(V)S^T$	CW^T	$CV(V)N^T$
	CWN^T	CW^T	CW^T				
	CVS^T	CW^T	CW^T				

เช่น

ภาษาไทยถิ่นเหนือ	
/phi: ¹ sia ⁵ ka:ŋ ¹ khu:n ² /	‘ผีเสื้อกลางคืน’
/zi: ⁴ ɛ: ² zi: ⁴ ɛ: ² /	‘เสียงปี่’
/sia ⁵ kho: ² ka saw ⁶ /	‘เสื่อคอกกระเช้า’
/ba: ³ heŋ ² khaj ³ pa: ¹ /	‘งูสวัด’
/ŋu: ² khew ¹ ha:ŋ ¹ maj ⁵ /	‘งูเขียวหางไหม้’
/ba: ³ kha:m ¹ pu: ² lua ¹ /	‘มะขามเทศ’
/pə: ³ lə ⁴ pə: ³ tə: ¹ /	‘เยอะแยะ, มากมาย’

ภาษาไทยถิ่น	
/ɰu: ⁵ m̩ mɛn ⁴ hu: ¹ /	‘ประชิด’
/lo: ⁶ ju: ⁶ laɾ ¹ Ɂon ³ /	‘รถเข็นเด็ก’
/ta: ¹ mu:n ² ba ² khu:n ⁵ /	‘ปรีอ (ตาปรีอ)’
/ŋu: ² khew ¹ ha:ŋ ¹ maj ⁵ /	‘งูเขียวหางไหม้’
/khi: ⁵ tu:t ⁴ khi: ⁵ he:n ⁶ /	‘เกลือ’

ค. โครงสร้างคำสี่พยางค์ที่มี CVN^T เป็นพยางค์ที่ 1 พบว่าในภาษาไทยถิ่นเหนือมี 4 ลักษณะ ส่วนในภาษาไทยถิ่นมี 1 ลักษณะ มีความเหมือนและแตกต่างกัน ดังนี้

	ภาษาไทยถิ่นเหนือ				ภาษาไทยถิ่น		
CVN ^T	CW ^T	CVN ^T	CV(V)N ^T	CVN ^T	CVN ^T	CW ^T	CWS ^T
	CVN ^T	CW ^T	CVS ^T				
	CVN ^T	CV(V)N ^T	CVN ^T				

เช่น

ภาษาไทยถิ่นเหนือ	
/ɰaw ² mu: ⁶ ɰaw ² hɛ:ŋ ² /	‘ลงแขก’
/khaw ⁵ tom ⁵ hua ¹ ŋɔ:k ³ /	‘ข้าวต้มมัดที่ไม่ใส่กะทิ’
/wan ² kham ⁴ khu:n ² huŋ ⁴ /	‘ทั้งวันทั้งคืน’

ภาษาไทยถิ่น	
/khaw ⁵ tum ⁵ ho: ¹ ŋɔ:k ³ /	‘ข้าวต้มมัดที่ไม่ใส่กะทิ’

ง. โครงสร้างคำสี่พยางค์ที่มี CVST เป็นพยางค์ที่ 1 พบว่าในภาษาไทยถิ่นเหนือ มี 4 ลักษณะ ส่วนในภาษาไทยถิ่นใต้มี 7 ลักษณะ มีความเหมือนและแตกต่างกัน ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นเหนือ				ภาษาไทยถิ่นใต้			
CVST	CW ^T	CV(V)N ^T	CVN ^T	CVST	CW ^T	CW ^T	CW ^T
	CW ^T	CVS ^T	CVN ^T		CW ^T	CWN ^T	CVN ^T
	CVS ^T	CV ^T	CVN ^T		CVVN ^T	CV ^T	CV ^T
	CVS ^T	CVS ^T	CVN ^T		CV(V)N ^T	CV(V) ^T	CVN ^T
					CVN ^T	CVS ^T	CVVN ^T
					CVS ^T	CVS ^T	CVN ^T

เช่น

ภาษาไทยถิ่นเหนือ	
/mat ⁴ mu: ² hɔ: ⁶ khwan ¹ /	‘พิธีสู่ขวัญ’
/lot ⁴ ɲu: ⁶ la: ¹ ɔn ³ /	‘รถเข็นเด็ก’
/nok ⁴ pit ⁴ cali ^{w2} /	‘นกหัวขวาน’
/cep ¹ ʔok ¹ cep ¹ caj ¹ /	‘เจ็บใจ’

ภาษาไทยถิ่นใต้	
/wut ⁴ wu: ⁴ tu: ⁵ su: ² /	‘คนอง, คีตกคนอง’
/pok ¹ kha: ¹ ka: ^{j3} nɔŋ ⁴ /	‘นั่งไขว่ห้าง’
/mak ¹ ko: ^{j5} sa ² da: ² /	‘ฝรั่ง’
/kop ¹ kin ² ta: ² wen ² /	‘สุริยุปราคา’
/sut ¹ wan ² sut ¹ khu: ⁿ² /	‘ทั้งวันทั้งคืน’
/cep ¹ ʔok ¹ cep ¹ caj ¹ /	‘เจ็บใจ’

จ. โครงสร้างคำสี่พยางค์ที่มี CVVN^T เป็นพยางค์ที่ 1 พบว่าในภาษาไทยถิ่นเหนือมี 2 ลักษณะ ส่วนในภาษาไทยถิ่นใต้มี 2 ลักษณะ มีความเหมือนและแตกต่างกัน ดังนี้

ภาษาไทยถิ่นเหนือ				ภาษาไทยถิ่นใต้			
CVVN ^T	CVS ^T	CW ^T	CVS ^T	CVVN ^T	CV ^T	CWN ^T	CW ^T
	CVS ^T	CVN ^T	CVN ^T		CVS ^T	CW ^T	CVS ^T

เช่น

ภาษาไทยถิ่นเหนือ		ภาษาไทยถิ่นใต้	
/kɛ:ŋ ¹ phak ¹ khi: ⁵ lek ¹ /	‘แกงผักขี้เหล็ก’	/ʔɔ:ŋ ³ kha ² mɔ:ŋ ¹ ho: ¹ /	‘กะโหลก’
/nuaj ³ phak ¹ ten ³ khen ² /	‘กระเจียบ’	/kɛ:ŋ ¹ phak ¹ khi: ⁵ lek ¹ /	‘แกงผักขี้เหล็ก’

ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างพยางค์และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และภาษาไทยถิ่นใต้ บ้านห้วยน ตำบลห้วยน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยพบว่าทั้งสองภาษา มีความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างพยางค์และหน่วยเสียงวรรณยุกต์เหมือนกัน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 23 ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างพยางค์และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และภาษาไทยถิ่นใต้ บ้านห้วยน ตำบลห้วยน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

โครงสร้างพยางค์ \ หน่วยเสียงวรรณยุกต์	ว.1	ว.2	ว.3	ว.4	ว.5	ว.6
	CV	0	0	/	0	0
C(C)V(V)	/	/	/	/	/	/
C(C)VN	/	/	/	/	/	/
C(C)WVN	/	/	/	/	/	/
C(C)VS	/	0	0	/	0	0
C(C)WS	0	0	/	/	0	0

หมายเหตุ: / = โครงสร้างพยางค์ที่สามารถปรากฏร่วมกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์

0 = โครงสร้างพยางค์ที่ไม่สามารถปรากฏร่วมกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์

ผู้วิจัยพบว่าโครงสร้างพยางค์ของภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีลักษณะโครงสร้างพยางค์เท่ากับโครงสร้างพยางค์ของภาษาไทยถิ่นลื้อ กล่าวคือ มีโครงสร้างพยางค์ 4 ลักษณะเท่ากัน คือ โครงสร้างพยางค์เดี่ยว โครงสร้างคำสองพยางค์ โครงสร้างคำสามพยางค์ และโครงสร้างคำสี่พยางค์ แต่ละพยางค์ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ และผู้วิจัยยังพบว่าทั้งสองภาษามีความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างพยางค์และหน่วยเสียงวรรณยุกต์เหมือนกัน

4.2 การเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยลื้อ

การใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่พูดในหมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคาจังหวัดลำปาง และภาษาไทยลื้อ ที่พูดในหมู่บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา จำนวน 2,000 หน่วยยอรรด เมื่อนำมาเปรียบเทียบกันเพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างของทั้งสองภาษา ผู้วิจัยแบ่งเป็น 3 ประเภทคือ การใช้รูปศัพท์เดียวกัน การใช้รูปแปรของศัพท์เดียวกัน และการใช้รูปศัพท์ต่างกัน โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาการวิเคราะห์คำศัพท์ดังต่อไปนี้

หลักเกณฑ์การพิจารณาการวิเคราะห์คำศัพท์

การวิเคราะห์คำศัพท์ของภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อ ว่าเป็นคำศัพท์เดียวกันหรือคนละคำศัพท์ มีหลักเกณฑ์การพิจารณาดังต่อไปนี้

เกณฑ์ที่ 1 คำศัพท์ที่ใช้แทนหน่วยยอรรดเดียวกัน แต่มีความแตกต่างที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยเกณฑ์การแปรเสียง ผู้วิจัยจะจัดให้เป็นคนละคำศัพท์

เกณฑ์ที่ 2 คำศัพท์ที่ใช้แทนบางหน่วยยอรรด แม้ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยเกณฑ์การแปรเสียง แต่จากพจนานุกรมระบุว่าเป็นคำศัพท์ของภาษาไทยลื้อ ซึ่งเป็นคนละคำศัพท์กับภาษาไทยถิ่นเหนือหรือภาษาไทยกรุงเทพฯ โดยอาจเป็นคำศัพท์ที่สร้างขึ้นใหม่ ผู้วิจัยจัดให้เป็นคำศัพท์ภาษาไทยลื้ออีกคำศัพท์หนึ่งด้วย

เกณฑ์ที่ 3 คำศัพท์ 2 คำศัพท์ ที่ใช้แทนหน่วยยอรรดเดียวกัน หากมีบางพยางค์ต่างกัน และความแตกต่างของพยางค์นั้นสามารถอธิบายได้ด้วยเกณฑ์การแปรเสียง ถือว่าเป็นรูปแปรของคำศัพท์เดียวกัน

เกณฑ์ที่ 4 คำศัพท์ 2 คำศัพท์ ที่ใช้แทนหน่วยยอรรดเดียวกัน หากมีบางพยางค์ของรูปคำศัพท์ต่างกัน และความต่างนั้นสามารถอธิบายได้ด้วยเกณฑ์ทางหน่วยคำ กล่าวคือมีพยางค์หลักที่เหมือนกัน แต่อาจมีบางพยางค์เพิ่มขึ้น ลดลง เปลี่ยนไป หรือสลับที่เพื่อบ่งบอกรายละเอียดบางประการ ผู้วิจัยจะจัดเป็นคำศัพท์เดียวกัน

เกณฑ์ที่ 5 เกณฑ์การพิจารณารูปแปรของศัพท์เดียวกัน จากการใช้เกณฑ์การพิจารณาการวิเคราะห์คำศัพท์ ทำให้ทราบว่าหน่วยย่อยแต่ละหน่วยย่อยสามารถแทนด้วยคำศัพท์ตั้งแต่ 1 คำ และคำที่ศัพท์ใช้แทนหน่วยย่อยเหล่านั้นอาจเป็นคนละคำศัพท์หรือรูปแปรของคำศัพท์เดียวกันได้ คำศัพท์ที่จัดเป็นรูปแปรของคำศัพท์เดียวกันนั้นจะมีความคล้ายคลึงกันทางเสียงหรือรูปคำมาก ความคล้ายคลึงกันดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยเกณฑ์การแปรเสียงหรือการแปรรูปคำดังนี้

5.1 เกณฑ์การแปรเสียง ได้แก่ ความแตกต่างเรื่องสัทลักษณะของเสียงพยัญชนะ สระ หรือวรรณยุกต์ ความแตกต่างที่เป็นการแปรเสียงนี้ดูเพิ่มเติมที่เกณฑ์การพิจารณารูปแปรของศัพท์เดียวกัน การแปรเสียงของคำที่จัดเป็นศัพท์เดียวกันจะมีความแตกต่างที่สามารถอธิบายได้ด้วยเกณฑ์การแปรเสียง⁸ ดังนี้

5.1.1 การแปรเสียงพยัญชนะ การแปรของเสียงพยัญชนะของคำที่จัดเป็นศัพท์เดียวกัน นั้น จากข้อมูลสามารถอธิบายความแตกต่างเรื่องสัทลักษณะของเสียง ได้แก่ ฐานกรณ์ ลักษณะการออกเสียง สภาพเส้นเสียง การมีลม การเพิ่มหน่วยเสียง การสูญหน่วยเสียง ดังนี้

5.1.1.1 แตกต่างที่ลักษณะการออกเสียง เช่น

/ñ/ ~ /j/	/ñ/	พยัญชนะนาสิก ก้อง ไม่มีลม เพดานแข็ง
	/j/	พยัญชนะกึ่งสระ ก้อง ไม่มีลม เพดานแข็ง
ได้แก่ หน่วยย่อย 'ตัน' คือ /ñu: ⁶ / ~ /ju: ⁶ /		

5.1.1.2 แตกต่างที่ลักษณะการออกเสียง และฐานกรณ์ เช่น

/p/ ~ /f/	/p/	พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม ริมฝีปากทั้งคู่
	/f/	พยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง ริมฝีปากล่างฟันบน
ได้แก่ หน่วยย่อย 'ข้าวฟ่าง' คือ /khaw ⁵ pa:ŋ ⁴ / ~ /khaw ⁵ fa:ŋ ⁴ /		
/s/ ~ /c/	/s/	พยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง ปุ่มเหงือก
	/c/	พยัญชนะกึ่งเสียดแทรก ไม่ก้อง เพดานแข็ง
ได้แก่ หน่วยย่อย 'ฉีก' คือ /si:k ³ / ~ /ci:k ³ /		
/c/ ~ /s/	/c/	พยัญชนะกึ่งเสียดแทรก ไม่ก้อง เพดานแข็ง
	/s/	พยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง ปุ่มเหงือก
ได้แก่ หน่วยย่อย 'ตะไคร้' คือ /cak ⁴ khaj ² / ~ /sak ⁴ khaj ² /		

⁸ สัญลักษณ์การแปรเสียงคือ ~

5.1.1.5 แตกต่างที่ลักษณะการออกเสียง และลม เช่น

/th/ ~ /s/ /th/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม ปุ่มเหงือก

/s/ พยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง ปุ่มเหงือก

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘นั่งขัดสมาธิ’ คือ /khot¹ tha² wa:¹/ ~ /khot¹ sa² wa:¹/

5.1.1.6 แตกต่างที่ฐานกรณ์ เช่น

/ph/ ~ /kh/ /ph/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม ริมฝีปากทั้งคู่

/kh/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม เพดานอ่อน

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘สกุล’ คือ /pha² kun²/ ~ /kha² kun²/

/t/ ~ /k/ /t/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม ปุ่มเหงือก

/k/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม เพดานอ่อน

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘แตรรด’ คือ /te:²/ ~ /ke:²/

/p/ ~ /t/ /p/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม ริมฝีปากทั้งคู่

/t/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม ปุ่มเหงือก

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘ปาด (เขียนชนิดหนึ่ง)’ คือ /khiat³ ta² pa:p⁴/ ~ /khe:t³ ta:¹ pa:t³/

5.1.1.7 แตกต่างที่ความก้องของเสียง เช่น

/p/ ~ /b/ /p/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม ริมฝีปากทั้งคู่

/b/ พยัญชนะระเบิด ก้อง ริมฝีปากทั้งคู่

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘บูชา’ คือ /pu:² ca:²/ ~ /bu:² ca:²/

5.1.1.8 แตกต่างที่ความก้องของเสียง และลม เช่น

/b/ ~ /ph/ /b/ พยัญชนะระเบิด ก้อง ริมฝีปากทั้งคู่

/ph/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม ริมฝีปากทั้งคู่

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘บุก (พืช)’ คือ /buk¹/ ~ /phuk¹/

5.1.1.9 แตกต่างที่ลม เช่น

/p/ ~ /ph/ /p/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม ริมฝีปากทั้งคู่

/ph/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม ริมฝีปากทั้งคู่

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘ซิด (น้ำซิด) , ซูป’ คือ /pe:t³/ ~ /phe:t³/

/ph/ ~ /p/ /ph/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม ริมฝีปากทั้งคู่
 /p/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม ริมฝีปากทั้งคู่
 ได้แก่ หน่วยอรรถ ‘ชมพู’ คือ /ba:3 com2 phu:4/ ~ /mak1 cum2 pu:2/
 /k/ ~ /kh/ /k/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม เพดานอ่อน
 /kh/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม เพดานอ่อน
 ได้แก่ หน่วยอรรถ ‘คิ้ว’ คือ /kiw6/ ~ /khiw6/
 /kh/ ~ /k/ /kh/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม เพดานอ่อน
 /k/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม เพดานอ่อน
 ได้แก่ หน่วยอรรถ ‘เห็ดโคน’ คือ /het1 kho:n2/ ~ /het1 kun2/
 /t/ ~ /th/ /t/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม ปุ่มเหงือก
 /th/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม ปุ่มเหงือก
 ได้แก่ หน่วยอรรถ ‘ทักทาย’ คือ /tak4/ ~ /thak4/

5.1.1.10 การเพิ่มเสียงพยัญชนะหรือสูญเสียพยัญชนะ เช่น

/ø/ ~ /w/ /ø/ ตำแหน่งที่ไม่ปรากฏหน่วยเสียง
 /w/ พยัญชนะกึ่งสระ ก้อง ริมฝีปากทั้งคู่
 ได้แก่ หน่วยอรรถ ‘ขมื่น’ คือ /kha2 min5/ ~ /khaw5 min5/
 /ø/ ~ /k/ /ø/ ตำแหน่งที่ไม่ปรากฏหน่วยเสียง
 /k/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม เพดานอ่อน
 ได้แก่ หน่วยอรรถ ‘ขมื่น’ คือ /pa2 tu:1/ ~ /pa:k3 tu:1/
 /k/ ~ /ø/ /k/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม เพดานอ่อน
 /ø/ ตำแหน่งที่ไม่ปรากฏหน่วยเสียง
 ได้แก่ หน่วยอรรถ ‘จิ้งหรีด (ใหญ่)’ คือ /cik4 kuŋ3/ ~ /ci?4 kuŋ3/
 /j/ ~ /ø/ /j/ พยัญชนะกึ่งสระ ก้อง เพดานแข็ง
 /ø/ ตำแหน่งที่ไม่ปรากฏหน่วยเสียง
 ได้แก่ หน่วยอรรถ ‘เข็มขัด’ คือ /sa:ŋ1 ha:ŋ6/ ~ /sa2 ha:ŋ6/

5.1.1.11 แตกต่างที่เสียงพยัญชนะเดี่ยวหรือพยัญชนะควบกล้ำ เช่น

/cw/ ~ /c/ /cw/ พยัญชนะกึ่งเสียดแทรก ไม่ก้อง ไม่มีลม เพดานแข็ง
 ควบกล้ำกับ พยัญชนะกึ่งสระ ก้อง ไม่มีลม
 ริมฝีปากทั้งคู่
 /c/ พยัญชนะกึ่งเสียดแทรก ไม่ก้อง ไม่มีลม เพดานแข็ง

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘พีชมีหัวชนิดหนึ่ง คล้ายกลอย)’ คือ /cwa:k⁴/ ~ /ca:k⁴/
/khw/ ~ /f/ /khw/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม เพดานอ่อน ควบกล้ำ
กับ พยัญชนะกึ่งสระ ก้อง ไม่มีลม ริมฝีปากทั้งคู่
/f/ พยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง ไม่มีลม ริมฝีปากล่าง
และฟันบน

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘มะขวิด’ คือ /ba² khwit¹/ ~ /m̄ fit¹/
/khw/ ~ /kh/ /khw/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม เพดานอ่อน
ควบกล้ำกับ พยัญชนะกึ่งสระ ก้อง ไม่มีลม
ริมฝีปากทั้งคู่
/kh/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม เพดานอ่อน

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘มะเขือพวง’ คือ /ba:³ khwe:ŋ⁶/ ~ /ba² khe:ŋ⁶/
/k/ ~ /kw/ /k/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม เพดานอ่อน
/kw/ พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม เพดานอ่อนควบกล้ำ
กับ พยัญชนะกึ่งสระ ก้อง ไม่มีลม ริมฝีปากทั้งคู่

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘ละเมอ’ คือ /kaŋ⁴/ ~ /kwaŋ⁴/

5.1.2 การแปรเสียงสระ การแปรเสียงสระของคำที่จัดว่าเป็นศัพท์เดียวกันนั้น จากข้อมูล
สามารถอธิบายเรื่องความสั้นยาว ส่วนของลิ้น ลักษณะริมฝีปาก หรือระดับของลิ้น ดังนี้

5.1.2.1 แตกต่างที่ระดับของลิ้น เช่น

/o/ ~ /u/ /o/ สระหลัง ระดับกลาง เสียงสั้น ริมฝีปากห่อ
/u/ สระหลัง ระดับสูง เสียงสั้น ริมฝีปากห่อ

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘ขน’ คือ /khon¹/ ~ /khun¹/

/u/ ~ /o/ /u/ สระหลัง ระดับสูง เสียงสั้น ริมฝีปากห่อ
/o/ สระหลัง ระดับกลาง เสียงสั้น ริมฝีปากห่อ

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘ล่าง’ คือ /lum⁴/ ~ /lom⁴/

/u:/ ~ /o:/ /u:/ สระหลัง ระดับสูง เสียงยาว ริมฝีปากห่อ
/o:/ สระหลัง ระดับกลาง เสียงยาว ริมฝีปากห่อ

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘รูป’ คือ /hu:p⁴/ ~ /ho:p⁴/

/e/ ~ /i/ /e/ สระหน้า ระดับกลาง เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ
/i/ สระหน้า ระดับสูง เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘เต็น’ คือ /ten⁵/ ~ /tin⁵/

/e:/ ~ /i:/ /e:/ สระหน้า ระดับกลาง เสียงยาว ริมฝีปากไม่ห่อ

/i:/ สระหน้า ระดับสูง เสียงยาว ริมฝีปากไม่ห่อ

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘นี้’ คือ /phe:⁶/ ~ /phi:⁶/

/ɛ:/ ~ /e:/ /ɛ:/ สระหน้า ระดับต่ำ เสียงยาว ริมฝีปากไม่ห่อ

/e:/ สระหน้า ระดับกลาง เสียงยาว ริมฝีปากไม่ห่อ

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘แหลม’ คือ /lɛ:m¹/ ~ /le:m¹/

/u/ ~ /ə/ /u/ สระกลาง ระดับสูง เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ

/ə/ สระกลาง ระดับกลาง เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘ลึก’ คือ /luk⁴/ ~ /lək⁴/

/a/ ~ /u/ /a/ สระกลาง ระดับต่ำ เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ

/u/ สระกลาง ระดับสูง เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘บันได’ คือ /khan⁵ daj²/ ~ /khu:n⁵ daj²/

/a/ ~ /ə/ /a/ สระกลาง ระดับต่ำ เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ

/ə/ สระกลาง ระดับกลาง เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘รังเกียจ’ คือ /car⁴/ ~ /cər⁴/

5.1.2.2 แยกต่างที่ระดับของลิ้นและตำแหน่งของลิ้น เช่น

/a/ ~ /e/ /a/ สระกลาง ระดับต่ำ เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ

/e/ สระหน้า ระดับกลาง เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘พระอาทิตย์’ คือ /ta?¹ wan²/ ~ /ta?¹ wen²/

/e/ ~ /u/ /e/ สระหน้า ระดับกลาง เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ

/u/ สระกลาง ระดับสูง เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘พร้อง’ คือ /bo:³ tem¹/ ~ /bo:³ tum¹/

5.1.2.3 แยกต่างที่ระดับของลิ้นและเสียงสั้นยาว เช่น

/e:/ ~ /i/ /e:/ สระหน้า ระดับกลาง เสียงยาว ริมฝีปากไม่ห่อ

/i/ สระหน้า ระดับสูง เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘เหลน’ คือ /le:n¹/ ~ /lin¹/

/ə:/ ~ /u/ /ə:/ สระกลาง ระดับกลาง เสียงยาว ริมฝีปากไม่ห่อ

/u/ สระกลาง ระดับสูง เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ

ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘นาน’ คือ /mə:n²/ ~ /mun²/

$/u/ \sim /o:/$ $/u/$ สระหลัง ระดับสูง เสียงสั้น ริมฝีปากห่อ
 $/o:/$ สระหลัง ระดับกลาง เสียงยาว ริมฝีปากห่อ
 ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘พินเหยิน’ คือ $/sun^3/ \sim /so:n^3/$
 $/o:/ \sim /u/$ $/o:/$ สระหลัง ระดับกลาง เสียงยาว ริมฝีปากห่อ
 $/u/$ สระหลัง ระดับสูง เสียงสั้น ริมฝีปากห่อ
 ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘โก่ง’ คือ $/ko:\eta^3/ \sim /ku\eta^3/$

5.1.2.4 แตกต่างที่ตำแหน่งของลิ้น เช่น

$/a/ \sim /ɛ/$ $/a/$ สระกลาง ระดับต่ำ เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ
 $/ɛ/$ สระหน้า ระดับต่ำ เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ
 ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘สั้น’ คือ $/san^3/ \sim /sɛn^3/$

5.1.2.5 แตกต่างที่ตำแหน่งของลิ้นและลักษณะริมฝีปาก เช่น

$/o/ \sim /ə/$ $/o/$ สระหลัง ระดับกลาง เสียงสั้น ริมฝีปากห่อ
 $/ə/$ สระกลาง ระดับกลาง เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ
 ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘กระโجمอก’ คือ $/ha:\eta^6 \text{ ?ok}^1/ \sim /han^4 \text{ ?ək}^1/$
 $/o:/ \sim /ə/$ $/o:/$ สระหลัง ระดับกลาง เสียงยาว ริมฝีปากห่อ
 $/ə/$ สระกลาง ระดับกลาง เสียงยาว ริมฝีปากไม่ห่อ
 ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘มะเกลือ’ คือ $/ba:3 \text{ ko:}^1/ \sim /m \text{ kə:}^1/$
 $/o:/ \sim /e:/$ $/o:/$ สระหลัง ระดับกลาง เสียงยาว ริมฝีปากห่อ
 $/e:/$ สระหน้า ระดับกลาง เสียงยาว ริมฝีปากไม่ห่อ
 ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘ไกรธ’ คือ $/kho:t^3/ \sim /khe:t^3/$

5.1.2.6 แตกต่างที่ตำแหน่งของลิ้นและเสียงสั้นยาว เช่น

$/a/ \sim /ɛ:/$ $/a/$ สระกลาง ระดับต่ำ เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ
 $/ɛ:/$ สระหน้า ระดับต่ำ เสียงยาว ริมฝีปากไม่ห่อ
 ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘กระแอม’ คือ $/ʔa^2 \text{ hɛm}^4/ \sim /ʔɛ:2 \text{ hɛm}^4/$

5.1.2.7 แตกต่างที่เสียงสั้นยาว เช่น

$/i/ \sim /i:/$ $/i/$ สระหน้า ระดับสูง เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ
 $/i:/$ สระหน้า ระดับสูง เสียงยาว ริมฝีปากไม่ห่อ
 ได้แก่ หน่วยยอรรด ‘พลิก’ คือ $/pin^5/ \sim /pi:n^5/$

5.1.2.8 แยกต่างที่ประเภทของสระ เช่น

/ia/ ~ /i/ /ia/ สระประสมที่เริ่มจากสระหน้า ระดับสูง ริมฝีปาก
ไม่ห่อ ประสมกับ สระกลาง ระดับต่ำ ริมฝีปากไม่ห่อ
/i/ สระหน้า ระดับสูง เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ

ได้แก่ หน่วยอรรถ ‘เสี้ยว’ คือ **/siaw⁵/ ~ /siw⁵/**

/ia/ ~ /e/ /ia/ สระประสมที่เริ่มจากสระหน้า ระดับสูง ริมฝีปาก
ไม่ประสมกับ สระกลาง ระดับต่ำ ริมฝีปากไม่ห่อ
/e/ สระหน้า ระดับกลาง เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ

ได้แก่ หน่วยอรรถ ‘สั้น’ คือ **/khiaw⁵/ ~ /khw⁵/**

/ia/ ~ /e:/ /ia/ สระประสมที่เริ่มจากสระหน้า ระดับสูง ริมฝีปาก
ไม่ห่อ ประสมกับ สระกลาง ระดับต่ำ ริมฝีปากไม่ห่อ
/e:/ สระหน้า ระดับกลาง เสียงยาว ริมฝีปากไม่ห่อ

ได้แก่ หน่วยอรรถ ‘เรียน’ คือ **/hian²/ ~ /he:n²/**

/ia/ ~ /ɛ:/ /ia/ สระประสมที่เริ่มจากสระหน้า ระดับสูง ริมฝีปาก
ไม่ห่อ ประสมกับ สระกลาง ระดับต่ำ ริมฝีปากไม่ห่อ
/ɛ:/ สระหน้า ระดับต่ำ เสียงยาว ริมฝีปากไม่ห่อ

ได้แก่ หน่วยอรรถ ‘ตอย (ผึ้ง)’ คือ **/diat³/ ~ /dɛ:t³/**

/ia/ ~ /ə:/ /ia/ สระประสมที่เริ่มจากสระหน้า ระดับสูง ริมฝีปาก
ไม่ห่อ ประสมกับ สระกลาง ระดับต่ำ ริมฝีปากไม่ห่อ
/ə:/ สระกลาง ระดับกลาง เสียงยาว ริมฝีปากไม่ห่อ

ได้แก่ หน่วยอรรถ ‘เหงื่อ’ คือ **/hia³/ ~ /hə:³/**

/ia/ ~ /a:/ /ia/ สระประสมที่เริ่มจากสระหน้า ระดับสูง ริมฝีปาก
ไม่ห่อ ประสมกับ สระกลาง ระดับต่ำ ริมฝีปากไม่ห่อ
/a:/ สระกลาง ระดับต่ำ เสียงยาว ริมฝีปากไม่ห่อ

ได้แก่ หน่วยอรรถ ‘ฟาง’ คือ **/fian²/ ~ /fa:ŋ²/**

/ua/ ~ /o/ /ua/ สระประสมที่เริ่มจากสระหลัง ระดับสูง ริมฝีปาก
ห่อ ประสมกับ สระกลาง ระดับต่ำ ริมฝีปากไม่ห่อ
/o/ สระหลัง ระดับกลาง เสียงสั้น ริมฝีปากห่อ

ได้แก่ หน่วยอรรถ ‘ผู้’ คือ **/phua⁴/ ~ /pho⁴/**

/ua/ ~ /o:/ /ua/ สระประสมที่เริ่มจากสระหลัง ระดับสูง ริมฝีปาก
ห่อ ประสมกับ สระกลาง ระดับต่ำ ริมฝีปากไม่ห่อ
/o:/ สระหลัง ระดับกลาง เสียงยาว ริมฝีปากห่อ

ได้แก่ หน่วยอรรถ ‘มั่งง่าย’ คือ /ɾuaŋ³/ ~ /ɾoŋ³/

/ua/ ~ /a/ /ua/ สระประสมที่เริ่มจากสระหลัง ระดับสูง ริมฝีปาก
ห่อ ประสมกับ สระกลาง ระดับต่ำ ริมฝีปากไม่ห่อ
/a/ สระกลาง ระดับต่ำ เสียงสั้น ริมฝีปากไม่ห่อ

ได้แก่ หน่วยอรรถ ‘ภาชนะใส่ข้าวหนึ่งเพื่อคนให้เย็น’ คือ /kwua[?]¹

khaw⁵/ ~ /kwə[?]¹ khaw⁵/

/ua/ ~ /a:/ /ua/ สระประสมที่เริ่มจากสระหลัง ระดับสูง ริมฝีปาก
ห่อ ประสมกับ สระกลาง ระดับต่ำ ริมฝีปากไม่ห่อ
/a:/ สระกลาง ระดับต่ำ เสียงยาว ริมฝีปากไม่ห่อ

ได้แก่ หน่วยอรรถ ‘สร้าง’ คือ /suaŋ³/ ~ /sa:ŋ³/

/ua/ ~ /ɔ:/ /ua/ สระประสมที่เริ่มจากสระหลัง ระดับสูง ริมฝีปาก
ห่อ ประสมกับ สระกลาง ระดับต่ำ ริมฝีปากไม่ห่อ
/ɔ:/ สระหลัง ระดับต่ำ เสียงยาว ริมฝีปากไม่ห่อ

ได้แก่ หน่วยอรรถ ‘ช่วย’ คือ /cuaj⁴/ ~ /cɔ:j⁴/

/ua/ ~ /ə:/ /ua/ สระประสมที่เริ่มจากสระกลาง ระดับสูง ริมฝีปาก
ไม่ห่อ ประสมกับ สระกลาง ระดับต่ำ ริมฝีปากไม่ห่อ
/ə:/ สระกลาง ระดับกลาง เสียงยาว ริมฝีปากห่อ

ได้แก่ หน่วยอรรถ ‘เชือก’ คือ /cuak⁴/ ~ /cə:k⁴/

5.2 เกณฑ์การแปรรูปคำ การแปรรูปคำที่เป็นศัพท์เดียวกันนั้น อาจมีความแตกต่างที่อธิบายได้ด้วยเกณฑ์ทางหน่วยคำ ดังนี้

5.2.1 มีการเปลี่ยนแปลงทางหน่วยคำโดยคงพยางค์หลักที่เหมือนกัน เช่น

หน่วยอรรถ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
‘แข็งแรง’	/kheŋ ¹ he:ŋ ² /	/mi: ² he:ŋ ² /
‘ถั่วแปบ’	/ba ² pe:p ³ /	/m̩ pe:p ³ /
‘ผักชี’	/hɔ:m ¹ pɔm ⁵ /	/phak ¹ pɔ:m ⁵ /

5.2.2 มีพยางค์เพิ่มขึ้นหรือลดลงแต่พยางค์หลักคงเดิม เช่น

หน่วยอรรถ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
‘ครกกระเดื่อง’	/khok ⁴ mɔŋ ² /	/khok ⁴ /
‘ใบตอง’	/tɔːŋ ¹ /	/tɔːŋ ¹ koːj ⁵ /
‘เยียมเยือน’	/ɿew ³ /	/ɿew ³ haː ¹ /

5.2.3 มีการสลับพยางค์ เช่น

หน่วยอรรถ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
‘กระต๊อบ’	/ɿep ¹ khaw ⁵ /	/khaw ⁵ ɿep ¹ /
‘เข้มงวด, เครื่องครัด’	/khen ⁴ khat ⁴ /	/khat ⁴ khiŋ ⁴ /
‘ไขปิ้ง’	/khaj ³ piŋ ⁵ /	/piŋ ⁵ khaj ³ /

เมื่อทราบเกณฑ์การพิจารณาการวิเคราะห์คำศัพท์แล้ว ผู้วิจัยนำคำศัพท์จำนวน 2,000 หน่วยอรรถ มาวิเคราะห์ว่าเป็นศัพท์ภาษาใด และเป็นรูปแปรของศัพท์เดียวกัน หรือคนละศัพท์ตามเกณฑ์ 5 ข้อ ผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้ดังนี้

4.2.1 การใช้คำศัพท์เหมือนกัน

การใช้คำศัพท์เหมือนกัน หมายถึง การใช้คำศัพท์ที่มีรูปศัพท์เดียวกัน รวมถึงการใช้คำศัพท์ที่มีรูปแปรของศัพท์เดียวกันด้วย พบทั้งหมด 1,390 หน่วยอรรถ ดังต่อไปนี้

4.2.2.1 การใช้คำศัพท์ที่มีรูปศัพท์เดียวกัน

การใช้คำศัพท์ที่มีรูปศัพท์เดียวกัน หมายถึง การใช้คำศัพท์เหมือนกันทั้งภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อ ในเรื่องของพยัญชนะต้น สระ และพยัญชนะท้าย แต่ต่างกันที่เสียงของวรรณยุกต์ โดยความต่างของเสียงวรรณยุกต์นั้นเป็นความต่างอย่างมีปฏิภาคของคำศัพท์ร่วมแท้ทุกคำ มีทั้งสิ้น 691 หน่วยอรรถ ตัวอย่างเช่น

หน่วยอรรถ	ไทยถิ่นเหนือ	ไทลื้อ
‘กระจกเงา’	/wen ⁴ /	/wen ⁴ /
‘กั้น’	/kət ¹ /	/kət ¹ /
‘ตระหนี่’	/khiː ⁵ ciŋ ⁴ /	/khiː ⁵ ciŋ ⁴ /
‘เสื่อ’	/saːt ³ /	/saːt ³ /
‘หอยขม’	/hɔːj ¹ cuːp ³ /	/hɔːj ¹ cuːp ³ /

4.2.1.2 การใช้รูปแปรของศัพท์เดียวกัน

การใช้รูปแปรของศัพท์เดียวกัน หมายถึง การใช้คำศัพท์ที่มีการแปรตามเกณฑ์ การพิจารณารูปแปรของศัพท์เดียวกัน มีทั้งสิ้น 699 หน่วยอรรถ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) รูปแปรที่เกิดจากการแปรเสียงพยัญชนะและสระ หมายถึง รูปแปรที่เกิดจากการแปรเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว พยัญชนะต้นควบกล้ำ พยัญชนะท้าย และสระ มีทั้งสิ้น 527 หน่วยอรรถ แบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ 5 กลุ่ม ดังนี้

ก. การแปรเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว จำนวน 84 หน่วยอรรถ เช่น

หน่วยอรรถ	ไทยถิ่นเหนือ	ไทลื้อ
‘เย็บ’	/ŋip ¹ /	/jip ¹ /
‘กระตุก’	/sa ² tok ⁴ /	/sa ² thok ⁴ /
‘บูชา’	/pu: ² ca: ² /	/bu: ² ca: ² /
‘มั่งมี’	/maŋ ⁴ mi: ² /	/haŋ ⁴ mi: ² /
‘ตะกรุด’	/taʔ ¹ kut ¹ /	/kaʔ ¹ kut ¹ /

ข. การแปรเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ จำนวน 6 หน่วยอรรถ ได้แก่

หน่วยอรรถ	ไทยถิ่นเหนือ	ไทลื้อ
‘พีชมีหัวชนิดหนึ่ง คล้ายกลอย’	/cwa:k ⁴ /	/ca:k ⁴ /
‘มะขวิด’	/ba ² khwit ¹ /	/m̩ fit ¹ /
‘มะเขือพวง’	/ba: ³ khwɛ:ŋ ⁶ /	/m̩ khe:ŋ ⁶ /
‘ละเมอ’	/kaŋ ⁴ /	/kwan ⁴ /
‘คว่ำ’	/khwam ⁵ /	/khɔm ⁵ /
‘นอนคว่ำ’	/nɔ:n ² khwam ⁵ /	/nɔ:n ² khɔm ⁵ /

ค. การแปรเสียงพยัญชนะท้าย จำนวน 6 หน่วยอรรถ ได้แก่

หน่วยอรรถ	ไทยถิ่นเหนือ	ไทลื้อ
‘ปาด (เขียดชนิดหนึ่ง)’	/khiat ³ ta ² pa:p ⁴ /	/khe:t ³ ta: ¹ pa:t ³ /
‘นกกะปูด’	/nok ⁴ kon ⁵ pu:t ⁴ /	/nok ⁴ kop ¹ pu:t ³ /
‘ปลก (ยกมือไหว้ถี่ ๆ)’	/ka ² ŋɔp ⁴ ka ² ŋɔp ⁴ /	/kɔ:p ⁴ ŋɔ:p ⁴ kɔ:p ⁴ ŋɔ:p ⁴ /
‘สูด (หายใจเข้าโดยแรง)’	/su:t ³ /	/su:p ³ /
‘จิ้งหรีด (ใหญ่)’	/cik ⁴ kun ³ /	/ciʔ ⁴ kun ³ /
‘เข็มขัด’	/sa:j ¹ ha:ŋ ⁶ /	/sa ² ha:ŋ ⁶ /

ง. การแปรเสียงสระ จำนวน 421 หน่วยอรรถ เช่น

หน่วยอรรถ	ไทยถิ่นเหนือ	ไทลื้อ
‘เค็ม’	/k <u>e</u> m ² /	/k <u>i</u> m ² /
‘เมีย’	/m <u>i</u> a ² /	/m <u>e</u> : ² /
‘มะเขือเทศ’	/ba ² kh <u>i</u> a ¹ s <u>o</u> m ⁵ /	/m̩ kh <u>ə</u> : ¹ s <u>u</u> m ⁵ /
‘กางเกง’	/t <u>e</u> w ³ /	/t <u>ɛ</u> :w ³ /
‘มันเทศ’	/m <u>a</u> n ² k <u>ɛ</u> :w ¹ /	/m <u>a</u> n ² k <u>ɛ</u> :w ¹ /

จ. การแปรเสียงพยัญชนะและสระ จำนวน 10 หน่วยอรรถ เช่น

หน่วยอรรถ	ไทยถิ่นเหนือ	ไทลื้อ
‘ปัสสาวะ’	/p̩ <u>i</u> aw ⁴ /	/j <u>e</u> w ⁴ /
‘ขยะมูลฝอย’	/k <u>h</u> i: ⁵ p̩ <u>i</u> a ⁵ /	/k <u>h</u> i: ⁵ j <u>ə</u> : ⁵ /
‘พัก’	/p̩ <u>h</u> a: ^๗ /	/j <u>a</u> ๗ ⁶ /
‘ชมพู่’	/ba: ³ c <u>o</u> m ² p̩ <u>h</u> u: ⁴ /	/m̩ c <u>u</u> m ² p̩ <u>u</u> : ² /
‘เห็ดโคน’	/h <u>e</u> t ¹ k <u>h</u> o: ⁿ 2/	/h <u>e</u> t ¹ k <u>u</u> n ² /

2) รูปแปรที่เกิดจากโครงสร้างพยางค์ CV^T, CW^T เป็น C, CV^T, CW^T, CV^S^T

มีทั้งสิ้น 24 หน่วยอรรถ เช่น

หน่วยอรรถ	ไทยถิ่นเหนือ	ไทลื้อ
‘เมื่อไหร่’	/m <u>a</u> ² daj ² /	/m <u>ə</u> : ⁴ daj ² /
‘มะตูม’	/b <u>a</u> : ³ pin ² /	/m̩ pin ² /
‘มะไฟ’	/b <u>a</u> : ³ faj ² /	/m̩ faj ² /
‘ฝักลิ้นฟ้า’	/b <u>a</u> : ³ lit ¹ maj ⁶ /	/m̩ lit ¹ maj ⁶ /
‘ประทัด’	/b <u>a</u> ² thop ¹ /	/m̩ thop ¹ /

3) รูปแปรที่เกิดจากการลด เพิ่ม สลับ เปลี่ยนพยางค์ โดยพยางค์หลักยังคงเดิม มีทั้งสิ้น 129 หน่วยย่อย แบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

ก. รูปแปรที่เกิดจากการลดพยางค์ มีจำนวน 51 หน่วยย่อย เช่น

หน่วยย่อย	ไทยถิ่นเหนือ	ไทลื้อ
‘ค้อยยังชั่ว’	/ŋaŋ ² khwɛ:n ² /	/khwɛ:n ² /
‘เกวียน’	/lɔ: ⁶ ŋua ² /	/lɔ: ⁶ /
‘ใบแมงลัก’	/kɔm ² kɔ: ⁴ kha:w ¹ /	/kɔm ² kɔ: ⁴ /
‘พยาธิ’	/khi: ⁵ tu:t ³ /	/tu:t ³ /
‘พระ’	/tu? ⁴ caw ⁵ /	/tu? ⁴ /

ข. รูปแปรที่เกิดจากการเพิ่มพยางค์ มีจำนวน 56 หน่วยย่อย เช่น

หน่วยย่อย	ไทยถิ่นเหนือ	ไทลื้อ
‘แข่ง’	/cɛŋ ⁴ /	/cum ³ cɛŋ ⁴ /
‘ใบตอง’	/tɔ:ŋ ¹ /	/tɔ:ŋ ¹ kɔ:j ⁵ /
‘ปาละเมาะ’	/phɛ? ⁴ /	/pa: ³ phɛ? ⁴ /
‘กลมกล่อม’	/cap ¹ /	/cap ¹ pa:k ³ /
‘มอด’	/mɔ:t ⁴ /	/mɔ:t ⁴ khaw ⁵ /

ค. รูปแปรที่เกิดจากการสลับตำแหน่งของพยางค์ มีจำนวน 6 หน่วยย่อย ได้แก่

หน่วยย่อย	ไทยถิ่นเหนือ	ไทลื้อ
‘กระต๊อบ’	/ʔɛp ¹ khaw ⁵ /	/khaw ⁵ ʔɛp ¹ /
‘เข็มงวด, เครื่องครัด’	/kheŋ ⁴ khat ⁴ /	/khat ⁴ khiŋ ⁴ /
‘ไช้ปิ้ง’	/khaj ³ piŋ ⁵ /	/piŋ ⁵ khaj ³ /
‘งานแต่งงาน’	/ŋa:n ² tɛŋ ³ /	/tɛŋ ³ ŋa:n ² /
‘ห้องอีด’	/ʔu:t ³ tɔ:ŋ ⁶ /	/tɔ:ŋ ⁶ ʔu:t ³ /
‘แม่น้ำ’	/mɛ: ⁴ na:m ⁶ /	/na:m ⁶ mɛ: ⁴ /

ง. รูปแปรที่เกิดจากการเปลี่ยนพยางค์ โดยที่พยางค์หลักยังคงอยู่ มีจำนวน

35 หน่วยอรรถ เช่น

หน่วยอรรถ	ไทยถิ่นเหนือ	ไทลื้อ
‘กัญแจ’	/kha ² cɛ: ¹ /	/kun ¹ cɛ: ¹ /
‘แข็งแรง’	/khen ¹ hɛ:ŋ ² /	/mi: ² hɛ:ŋ ² /
‘ผักชี’	/hɔ:m ¹ pɔm ⁵ /	/phak ¹ pɔ:m ⁵ /
‘รดเข็นเด็ก’	/lot ⁴ ŋu: ⁶ laʔ ¹ ʔɔn ³ /	/lɔ: ⁶ ju: ⁶ laʔ ¹ ʔɔn ³ /
‘ไล่เดือน’	/saj ⁵ dian ² /	/khi: ⁵ dɔ:n ² /

4.2.2 การใช้คำที่มีรูปศัพท์ต่างกัน

การใช้คำศัพท์ที่มีรูปศัพท์ต่างกัน หมายถึง การใช้คำศัพท์ที่มีความแตกต่างกัน ทั้งภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทลื้อ โดยมีความแตกต่างทั้งพยางค์ต้น สระ และพยางค์ท้าย ซึ่งเป็นความแตกต่างกันโดยไม่มีรูปศัพท์ใกล้เคียงกัน และไม่สามารถหารูปแปรของคำศัพท์ได้ ผู้วิจัยถือว่าเป็นการใช้คำศัพท์ที่มีรูปศัพท์ต่างกัน มีทั้งสิ้น 610 หน่วยอรรถ ตัวอย่างเช่น

หน่วยอรรถ	ไทยถิ่นเหนือ	ไทลื้อ
‘กลัด’	/ka ² lit ¹ /	/dɛn ³ /
‘วกกลับ’	/ŋwa:j ⁶ /	/pɔ:k ³ /
‘ฝรั่ง’	/ba: ³ man ⁴ /	/m̩ ko:j ⁵ sa ² da: ² /
‘ปาก’	/pa:k ³ /	/sop ¹ /
‘พื้น’	/sa ² ta:j ² /	/tɔ:m ² /

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้จัดหมวดหมู่ของคำศัพท์ออกเป็น 21 หมวดหมู่ ได้แก่ คำเรียก กิริยาอาการ, คำเรียกสิ่งของเครื่องใช้, คำเรียกพืช ผัก และผลไม้, คำเรียกสัตว์, คำเรียกลักษณะและนิสัย, คำเรียกญาติ ผู้คนและสรรพนาม, คำเรียกอวัยวะ, คำเรียกอาหาร, คำเรียกที่อยู่อาศัยและสถานที่, คำบอกเวลา, คำลักษณะนามและจำนวนนับ, คำเรียกธรรมชาติ, คำบอกตำแหน่งและทิศทาง, คำเรียกโรค, คำเรียกเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ, คำเรียกดอกไม้, คำถามและคำลงท้าย, คำเรียกสี, คำเรียกพิธีกรรมและการละเล่น, คำเรียกธรรมชาติ และคำเลียนเสียง ผู้วิจัยเปรียบเทียบหมวดหมู่ของคำ เพื่อให้เห็นถึงความเหมือนและความต่างของการใช้คำศัพท์แต่ละหมวดหมู่ดังตารางต่อไป

ตารางที่ 24 แสดงจำนวนหน่วยยรรยงและอัตราส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อ ทั้ง 21 หมวดคำ

หมวดคำ	การใช้คำศัพท์เหมือนกัน		การใช้คำศัพท์ต่างกัน	
	จำนวนหน่วยยรรยง	ร้อยละ	จำนวนหน่วยยรรยง	ร้อยละ
กิริยาอาการ	444	63.88%	251	36.12%
สิ่งของเครื่องใช้	161	75.52%	61	27.48%
พืช ผัก และผลไม้	116	76.82%	35	23.18%
สัตว์	112	78.87%	30	21.13%
ลักษณะและนิสัย	70	66.67%	35	33.33%
ญาติ ผู้คนและสรรพนาม	62	66.67%	31	33.33%
อวัยวะ	72	84.71%	13	15.29%
อาหาร	49	67.12%	24	32.88%
ที่อยู่อาศัยและสถานที่	47	69.12%	21	30.88%
คำบอกเวลา	47	81.03%	11	18.97%
ลักษณนามและจำนวนนับ	42	75%	14	25%
ธรรมชาติ	28	60.87%	18	39.13%
ตำแหน่งและทิศทาง	31	88.57%	4	11.43%
โรค	19	54.29%	16	45.71%
เครื่องแต่งกายและ เครื่องประดับ	20	60.61%	13	39.39%
ดอกไม้	20	62.50%	12	37.5%
คำถามและคำสั่งท้าย	23	82.14%	5	17.86%
สี	10	55.56%	8	44.44%
พิธีกรรมและการละเล่น	8	80%	2	20%
รสชาติ	8	100%	0	0%
เลียนเสียง	1	14.29%	6	85.71%

จากตารางจะเห็นได้ว่าการใช้คำศัพท์เหมือนกันมากกว่าการใช้คำศัพท์ต่างกันทุกหมวดคำ ยกเว้นหมวดคำเลียนเสียง ที่มีการใช้คำศัพท์ต่างกันมากกว่า และยังเห็นได้ชัดว่าในหมวดคำเรียกรสชาติ มีการใช้คำศัพท์เหมือนกันทั้งหมด และจากผลการเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์

ภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่พูดในหมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางกับภาษาไทยถิ่นที่พูดในหมู่บ้านห้วยวน ตำบลห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา พบว่ามีการใช้คำศัพท์เหมือนกันมากที่สุด คือมีจำนวน 1,390 หน่วยอรรถ แบ่งเป็นการใช้คำที่มีรูปศัพท์เดียวกัน 691 หน่วยอรรถ และการใช้คำศัพท์ที่มีรูปแปรของศัพท์เดียวกัน มีจำนวน 699 หน่วยอรรถ และพบการใช้คำศัพท์ที่มีรูปศัพท์ต่างกันเป็นจำนวนน้อยที่สุด คือมีจำนวน 610 หน่วยอรรถ จากจำนวนความเหมือนและความแตกต่างของการใช้รูปศัพท์ของทั้งสองภาษา ทำให้สรุปได้ว่า การที่ทั้งสองภาษามีความใกล้เคียงกันในด้านรูปคำ สัทศาสตร์ของเสียงและการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ แต่ก็ยังมีความแตกต่างทั้ง หน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ รวมถึงลักษณะโครงสร้างพยางค์ที่ภาษาไทยถิ่นเหนือมีพยางค์นาสิกกริมฝีปาก (Syllabic **m**) และการใช้คำศัพท์ที่แตกต่างกัน ทำให้สามารถแยกภาษาทั้งสองออกจากกันได้

จากรูปแบบการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยถิ่นที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปจำนวนและอัตราส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยถิ่นใต้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 25 แสดงจำนวนและอัตราส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยถิ่น

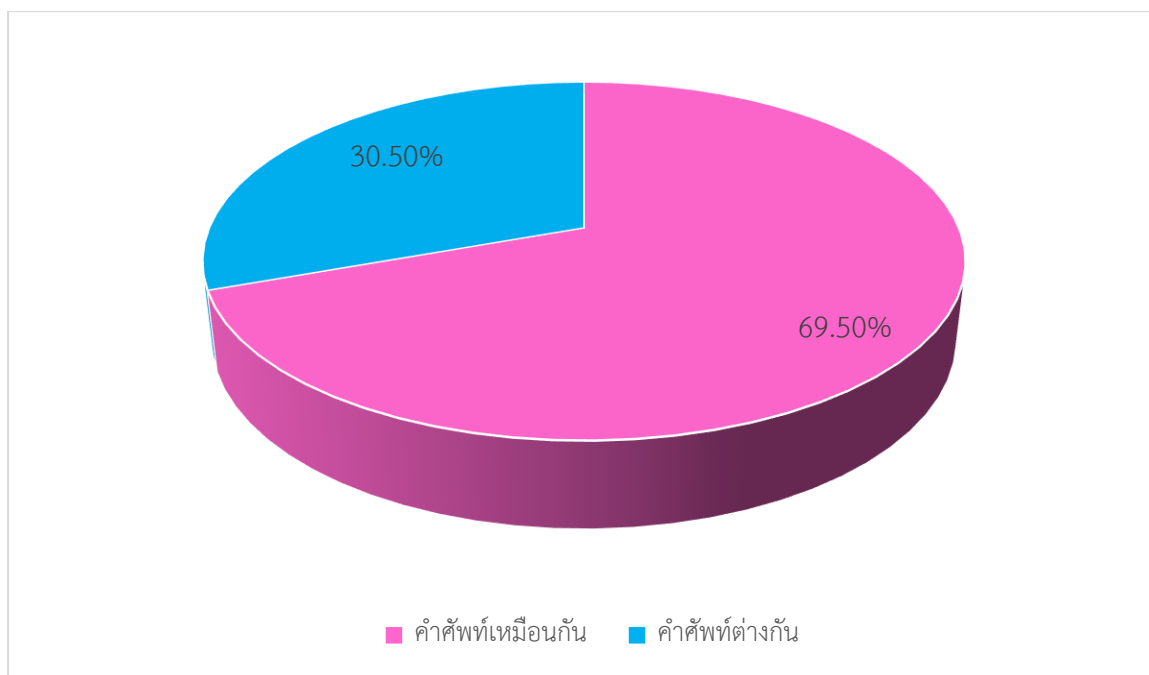
รูปแบบการใช้คำศัพท์	จำนวนหน่วยอรรถ (ร้อยละ)		
4.2.1 การใช้คำศัพท์เหมือนกัน	1,390 (69.50%)		
4.2.1.1 การใช้คำศัพท์ที่มีรูปศัพท์เดียวกัน	691 (49.71%)		
4.2.1.2 การใช้รูปแปรของศัพท์เดียวกัน	699 (50.29%)		
1) รูปแปรที่เกิดจากเสียงพยัญชนะและสระ		527 (75.40%)	
ก. การแปรพยัญชนะต้นเดี่ยว			84 (15.94%)
ข. การแปรพยัญชนะต้นควบกล้ำ			6 (1.14%)
ค. การแปรพยัญชนะท้าย			6 (1.14%)
ง. การแปรสระ			421 (79.88%)

ตารางที่ 25 แสดงจำนวนและอัตราส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยถิ่น
(ต่อ)

รูปแบบการใช้คำศัพท์	จำนวนหน่วยอรรถ (ร้อยละ)		
จ. การแปรพยัญชนะและสระ			10 (1.90%)
2) รูปแปรที่เกิดจากโครงสร้างพยางค์		24 (3.43%)	
3) รูปแปรที่เกิดจากการลดพยางค์ เพิ่มพยางค์ สลับพยางค์ หรือ เปลี่ยนพยางค์		148 (21.17%)	
ก. การลดพยางค์			51 (34.46%)
ข. การเพิ่มพยางค์			56 (37.84%)
ค. การสลับพยางค์			6 (4.05%)
ง. การเปลี่ยนพยางค์			35 (23.65%)
4.2.2 การใช้คำศัพท์ต่างกัน	610 (30.50%)		
รวม	2,000 (100%)		

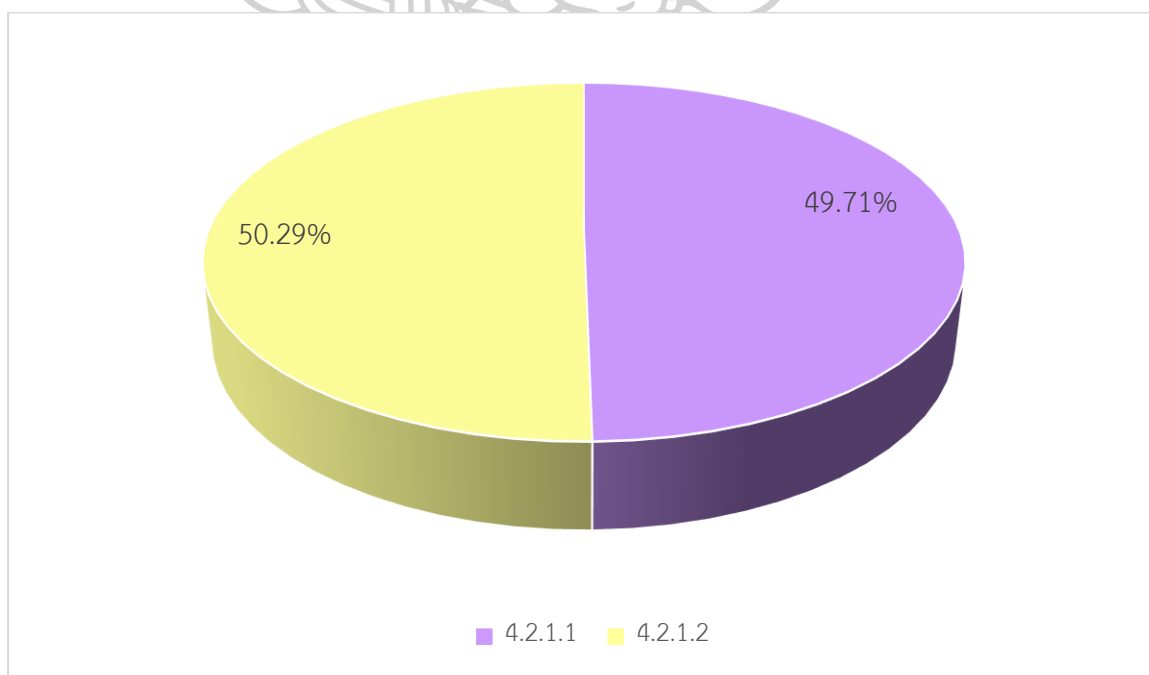
จากตารางที่ 25 แสดงจำนวนและอัตราส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือที่พูดในหมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และภาษาไทยถิ่นใต้ที่พูดในหมู่บ้านห้วยวน ตำบลห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา จะเห็นว่าการใช้คำศัพท์ 2 กลุ่มใหญ่ คือ การใช้คำศัพท์เหมือนกัน และการใช้คำศัพท์ต่างกัน ผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาแสดงเป็นแผนภูมิวงกลม เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

รูปแบบการเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ สามารถแสดงด้วยแผนภูมิวงกลมเปรียบเทียบเพื่อความชัดเจนได้ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 19 แสดงรูปแบบการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อ

4.2.1 การใช้คำศัพท์เหมือนกัน มีทั้งสิ้น 1,390 หน่วยอรรถ คิดเป็นร้อยละ 69.50 ของการเปรียบเทียบคำศัพท์ทั้งสิ้น 2,000 หน่วยอรรถ แบ่งเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

แผนภูมิที่ 20 แสดงรูปแบบของการใช้คำศัพท์เหมือนกัน

4.2.1.1 การใช้คำศัพท์ที่มีรูปศัพท์เดียวกัน มีทั้งสิ้น 691 หน่วยวรรณคดีเป็นร้อยละ 49.71 ของการใช้คำศัพท์เหมือนกัน

4.2.1.2 การใช้รูปแปรของศัพท์เดียวกัน มีทั้งสิ้น 699 หน่วยวรรณคดีเป็นร้อยละ 50.29 ของการใช้คำศัพท์เหมือนกัน แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) รูปแปรที่เกิดจากการแปรเสียงพยัญชนะและสระ มีทั้งสิ้น 527 หน่วยวรรณคดีเป็นร้อยละ 75.40 ของการใช้รูปแปรของศัพท์เดียวกันทั้งหมด แบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ 5 กลุ่ม ดังนี้

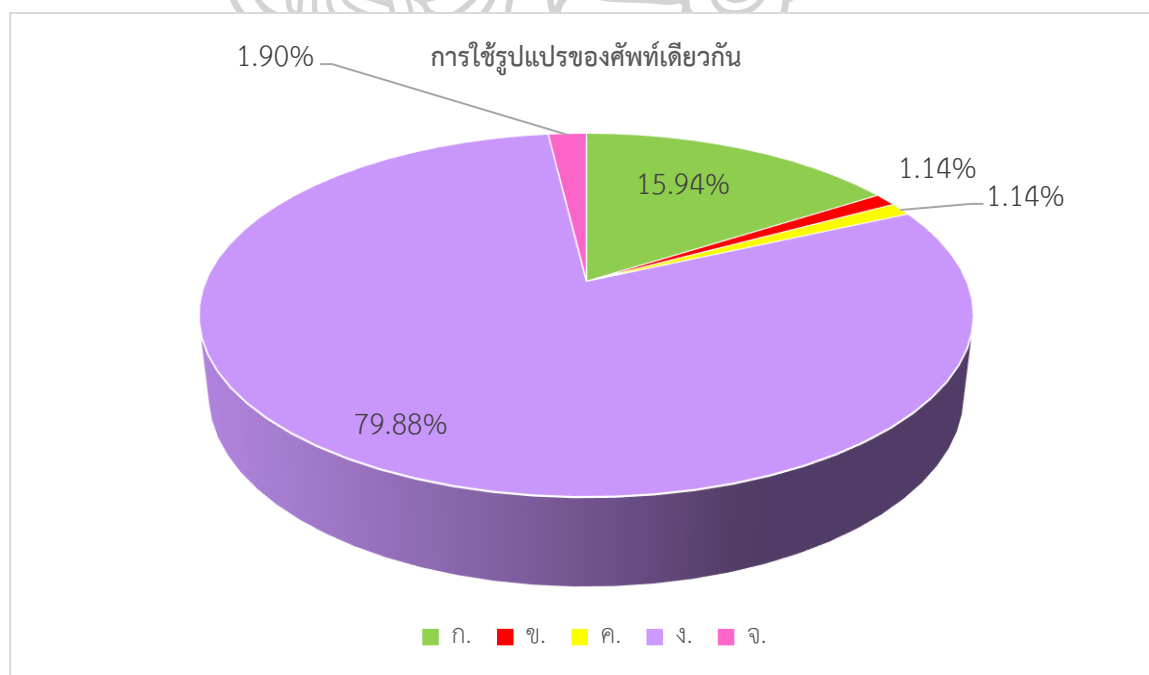
ก. การแปรเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว มีทั้งสิ้น 84 หน่วยวรรณคดีเป็นร้อยละ 15.94 ของรูปแปรที่เกิดจากการแปรเสียงพยัญชนะและสระ

ข. การแปรเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ มีทั้งสิ้น 6 หน่วยวรรณคดีเป็นร้อยละ 1.14 ของรูปแปรที่เกิดจากการแปรเสียงพยัญชนะและสระ

ค. การแปรเสียงพยัญชนะท้าย มีทั้งสิ้น 6 หน่วยวรรณคดีเป็นร้อยละ 1.14 ของรูปแปรที่เกิดจากการแปรเสียงพยัญชนะและสระ

ง. การแปรเสียงสระ มีทั้งสิ้น 421 หน่วยวรรณคดีเป็นร้อยละ 79.88 ของรูปแปรที่เกิดจากการแปรเสียงพยัญชนะและสระ

จ. การแปรเสียงพยัญชนะและสระ มีทั้งสิ้น 10 หน่วยวรรณคดีเป็นร้อยละ 1.90 ของรูปแปรที่เกิดจากการแปรเสียงพยัญชนะและสระ

แผนภูมิที่ 21 แสดงรูปแบบของการใช้รูปแปรของศัพท์เดียวกัน

2) รูปแปรรูปที่เกิดจากโครงสร้างพยางค์ cv^T , cw^T เป็น c , cv^T , cw^T , cv^T มีทั้งสิ้น 24 หน่วยย่อย คิดเป็นร้อยละ 3.43 ของการใช้รูปแปรรูปของศัพท์เดียวกันทั้งหมด

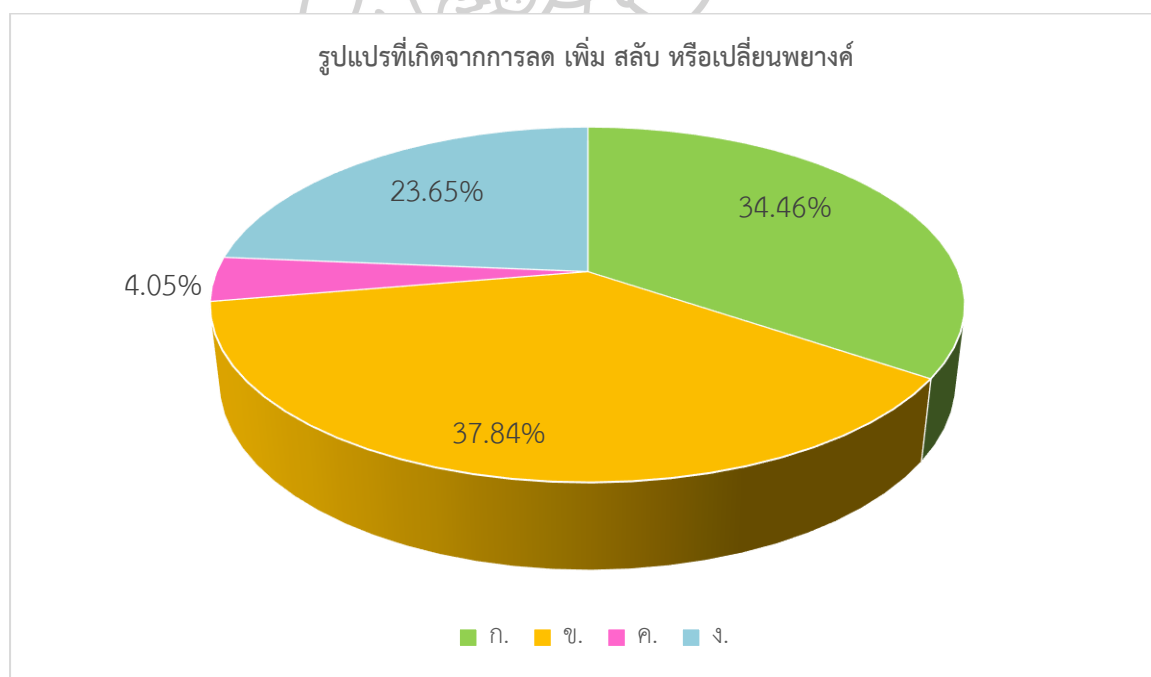
3) รูปแปรรูปที่เกิดจากการลด เพิ่ม สลับ หรือเปลี่ยนพยางค์ โดยพยางค์หลักยังคงเดิม มีทั้งสิ้น 148 หน่วยย่อย คิดเป็นร้อยละ 21.17 ของการใช้รูปแปรรูปของศัพท์เดียวกันทั้งหมด แบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

ก. รูปแปรรูปที่เกิดจากการลดพยางค์ มีทั้งสิ้น 51 หน่วยย่อย คิดเป็นร้อยละ 34.46 ของรูปแปรรูปที่เกิดจากการลด เพิ่ม สลับ หรือเปลี่ยนพยางค์

ข. รูปแปรรูปที่เกิดจากการเพิ่มพยางค์ มีทั้งสิ้น 56 หน่วยย่อย คิดเป็นร้อยละ 37.84 ของรูปแปรรูปที่เกิดจากการลด เพิ่ม สลับ หรือเปลี่ยนพยางค์

ค. รูปแปรรูปที่เกิดจากการสลับตำแหน่งของพยางค์ มีทั้งสิ้น 6 หน่วยย่อย คิดเป็นร้อยละ 4.05 ของรูปแปรรูปที่เกิดจากการลด เพิ่ม สลับ หรือเปลี่ยนพยางค์

ง. รูปแปรรูปที่เกิดจากการเปลี่ยนพยางค์ โดยที่พยางค์หลักยังคงอยู่ มีทั้งสิ้น 35 หน่วยย่อย คิดเป็นร้อยละ 23.65 ของรูปแปรรูปที่เกิดจากการลด เพิ่ม สลับ หรือเปลี่ยนพยางค์

แผนภูมิที่ 22 แสดงรูปแปรรูปที่เกิดจากการลด เพิ่ม สลับ หรือเปลี่ยนพยางค์

4.2.2 การใช้รูปศัพท์ต่างกัน มีทั้งสิ้น 610 หน่วยย่อย คิดเป็นร้อยละ 30.50 ของการเปรียบเทียบคำศัพท์ทั้งสิ้น 2,000 หน่วยย่อย

จากการศึกษาเปรียบเทียบการใช้ศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง กับภาษาไทยถิ่นที่หมู่บ้านห้วยวน ตำบลห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา พบว่ามีการใช้คำศัพท์เหมือนกันมากที่สุด คือมีจำนวน 1,390 หน่วยอรรถ โดยแบ่งเป็นการใช้คำศัพท์ที่มีรูปศัพท์เดียวกันมากที่สุด คือมีจำนวน 691 หน่วยอรรถ และการใช้คำศัพท์ที่มีรูปแปรของศัพท์เดียวกัน มีจำนวน 699 หน่วยอรรถ และพบการใช้คำศัพท์ที่มีรูปศัพท์ต่างกันเป็นจำนวนน้อยที่สุด คือมีจำนวน 610 หน่วยอรรถ และเมื่อเปรียบเทียบประเภทของการใช้รูปแปรของศัพท์เดียวกัน ทั้ง 3 ประเภท ผู้วิจัยพบว่ารูปแปรที่เกิดจากการแปรเสียงพยัญชนะและสระมีจำนวนมากที่สุด คือ 527 หน่วยอรรถ รองลงมาคือรูปแปรที่เกิดจากการลด เพิ่ม สลับ หรือเปลี่ยนพยางค์ มีจำนวน 148 หน่วยอรรถ และพบว่ารูปแปรที่เกิดจากโครงสร้างพยางค์มีจำนวนน้อยที่สุด คือ 24 หน่วยอรรถ

เมื่อเปรียบรูปแปรที่เกิดจากการแปรเสียงพยัญชนะและสระทั้ง 5 กลุ่มย่อย ผู้วิจัยพบว่าการแปรเสียงสระมีจำนวนมากที่สุด คือ 421 หน่วยอรรถ รองลงมาคือการแปรเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว มีจำนวน 84 หน่วยอรรถ, การแปรเสียงพยัญชนะและสระ มีจำนวน 10 หน่วยอรรถ และพบการแปรเสียงพยัญชนะท้าย มีจำนวน 6 หน่วยอรรถ และการแปรเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำน้อยที่สุด คือ 6 หน่วยอรรถเท่ากัน และเมื่อเปรียบเทียบรูปแปรที่เกิดจากการลดพยางค์ เพิ่มพยางค์ สลับพยางค์ หรือเปลี่ยนพยางค์ ทั้ง 4 กลุ่มย่อย ผู้วิจัยพบว่า มีรูปแปรที่เกิดจากการเพิ่มพยางค์มากที่สุด จำนวน 56 หน่วยอรรถ รองลงมาคือรูปแปรที่เกิดจากการลดพยางค์ มีจำนวน 51 หน่วยอรรถ, รูปแปรที่เกิดจากการเปลี่ยนพยางค์ มีจำนวน 35 หน่วยอรรถ และพบว่า มีรูปแปรที่เกิดจากการสลับตำแหน่งของพยางค์น้อยที่สุด คือมีจำนวน 6 หน่วยอรรถเท่านั้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงและเปรียบเทียบคำศัพท์ของภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่หมู่บ้านลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง กับภาษาไทยถิ่นที่หมู่บ้านห้วยน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยสร้างคำศัพท์จำนวน 2,500 หน่วยอรรถ แบ่งออกเป็น 21 หมวด ได้แก่ กิริยาอาการ, พืช ผัก และผลไม้, สิ่งของเครื่องใช้, สัตว์, ลักษณะและนิสัย, ญาติ ผู้คน และสรรพนาม, อวัยวะ, อาหาร, ที่อยู่อาศัยและสถานที่, บอกเวลา, คำลักษณนามและจำนวนนับ, ธรรมชาติ, คำบอกตำแหน่ง และทิศทาง, โรค, เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ, ดอกไม้, คำถามและคำลงท้าย, สี, พิธีกรรมและการละเล่น, รสชาติ และคำเลียนเสียง แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา ภาษาละ 10 คน ซึ่งได้คัดเลือกไว้ โดยควบคุมตัวแปรทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และภูมิลำเนา เมื่อได้ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัย จึงคัดเลือกเฉพาะหน่วยอรรถที่มีความหมายชัดเจน ผู้บอกภาษาทุกคนรู้จักเป็นอย่างดี และตัดหน่วยอรรถที่มีความหมายคลุมเครือออก เหลือหน่วยอรรถจำนวนทั้งสิ้น 2,000 หน่วยอรรถ จากนั้นทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบเสียงและเปรียบเทียบคำศัพท์

ผลการศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือหมู่บ้านลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง กับภาษาไทยถิ่นที่หมู่บ้านห้วยน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีดังนี้

ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือ

หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่พูดในหมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 20 หน่วยเสียง คือ /p, t, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, c, f, s, h, m, n, ñ, ŋ, l, w, j/ มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ 5 หน่วยเสียง คือ /cw, kw, khw, sw, ŋw/ และมีหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง คือ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j/

ภาษาไทยถิ่นเหนือ มีหน่วยเสียงสระเดี่ยวจำนวน 18 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, i:, e, e:, ε, ε:, u, u:, ə, ə:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ และมีหน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia, ua, ua/

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ มี 6 หน่วยเสียง ได้แก่

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 มีสองเสียงย่อยคือ หน่วยเสียงเสียงกลาง - ตก - ขึ้น (324) เกิดกับคำเป็นที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง อักษรต่ำที่มี ห นำ และอักษรกลาง ก จ ต ป ที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐาน ไม่มีรูปวรรณยุกต์ และหน่วยเสียงกลาง - กลาง - ขึ้น (334) เกิดกับคำตายสระเสียงสั้น ที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงหรืออักษรต่ำที่มี ห นำ และอักษรกลาง

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 คือหน่วยเสียงกลางระดับ (333) เกิดกับคำเป็น ที่มีพยัญชนะเป็นอักษรกลาง บ ด อ และอักษรต่ำที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐานไม่มีรูปวรรณยุกต์

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 คือหน่วยเสียงกลาง - ตก (322) เกิดกับคำเป็นที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงหรืออักษรต่ำที่มี ห นำ และอักษรกลางที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐานมีรูปวรรณยุกต์เอกกำกับ และเกิดกับคำตายสระเสียงยาว ที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงหรืออักษรต่ำที่มี ห นำ และอักษรกลาง

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 มีสองเสียงย่อยคือ หน่วยเสียงสูง - ตก (421) เกิดกับคำเป็น ที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ ที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐานมีรูปวรรณยุกต์เอกกำกับ และเกิดกับคำตายสระเสียงยาวที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ และเสียงสูง - กลาง (433) เป็นเสียงที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 4 ไปจนถึงช่วงกลางพยางค์ และจบลงในระดับเสียงที่ 3 เสียงวรรณยุกต์นี้เกิดกับคำตายสระเสียงสั้นที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 คือหน่วยเสียงสูง - กลาง - ตก (431) เกิดกับคำเป็นที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงหรืออักษรต่ำที่มี ห นำ และอักษรกลาง ที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐานมีรูปวรรณยุกต์โทกำกับ

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 6 คือหน่วยเสียงกลาง - ขึ้น (344) เกิดกับคำเป็นที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ ที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐานมีรูปวรรณยุกต์โทกำกับ

ลักษณะโครงสร้างพยางค์ของคำในภาษาไทยถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มี 4 ลักษณะ คือ โครงสร้างพยางค์เดี่ยว โครงสร้างคำสองพยางค์ โครงสร้างคำสามพยางค์ และโครงสร้างคำสี่พยางค์ แต่ละพยางค์ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์

ระบบเสียงภาษาไทยลื้อ

หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยลื้อ ที่พูดในหมู่บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 19 หน่วยเสียง คือ /p, ph, b, t, th, d, c, k, kh, ʔ, f, s, h, m, n, ŋ, l, w, j/ มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง คือ /kw, khw/ และมีหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง คือ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j/

หน่วยเสียงสระในภาษาไทยลื้อ หมูบ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีหน่วยเสียงสระเดี่ยวจำนวน 18 หน่วยเสียง คือ /i, i:, e, e:, ε, ε:, u, u:, ə, ə:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ และภาษาไทยลื้อ ไม่มีหน่วยเสียงสระประสม

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยลื้อ มี 6 หน่วยเสียง ได้แก่

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 มีสองเสียงย่อยคือ หน่วยเสียงเสียงกลาง - สูง - ขึ้น (345) เกิดกับคำเป็นที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงหรืออักษรต่ำที่มี ห นำ และอักษรกลาง ก จ ต ป ที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐาน ไม่มีรูปวรรณยุกต์ และหน่วยเสียงกลาง - ขึ้น (334) เกิดกับคำตาย สระเสียงสั้นที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงหรืออักษรต่ำที่มี ห นำ และอักษรกลาง

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 คือหน่วยเสียงกลางระดับ (333) เกิดกับคำเป็นที่มีพยัญชนะเป็นอักษรกลาง บ ด อ และอักษรต่ำที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐานไม่มีรูปวรรณยุกต์

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 คือหน่วยเสียงต่ำระดับ (222) เกิดกับคำเป็นที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงหรืออักษรต่ำที่มี ห นำ และอักษรกลางที่เขียนด้วยภาษาไทย มาตรฐานมีรูปวรรณยุกต์เอกกำกับ และเกิดกับคำตาย สระเสียงยาว ที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงหรืออักษรต่ำที่มี ห นำ และอักษรกลาง

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 มีสองเสียงย่อยคือ หน่วยเสียงกลาง - ต่ำ - กลาง (323) เกิดกับคำเป็นที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ ที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐานมีรูปวรรณยุกต์เอกกำกับ และเกิดกับคำตาย สระเสียงยาวที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ และคำตาย สระเสียงยาว และหน่วยเสียงต่ำ - กลาง (233) เกิดกับคำตาย สระเสียงสั้น ที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 คือหน่วยเสียงต่ำ - กลาง - ตก (231) เกิดกับคำเป็นที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงหรืออักษรต่ำที่มี ห นำ และอักษรกลาง ที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐานมีรูปวรรณยุกต์โทกำกับ

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 6 คือหน่วยเสียงกลาง - ต่ำ - ตก (321) เกิดกับคำเป็นที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ ที่เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐานมีรูปวรรณยุกต์โทกำกับ

ลักษณะโครงสร้างพยางค์ของคำในภาษาไทยถิ่นเหนือ บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มี 4 ลักษณะ คือ โครงสร้างพยางค์เดียว โครงสร้างคำสองพยางค์ โครงสร้างคำสามพยางค์ และโครงสร้างคำสี่พยางค์ แต่ละพยางค์ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ และนอกจากนี้ยังพบว่าภาษาไทยลื้อมีพยางค์นาสิกกริมฟีปาก (Syllabic m) ที่เป็นลักษณะเด่น โดยใช้แทนคำว่า /ba²/ , /ba:³/ , /mak¹/ นำหน้าชื่อผลไม้ และใช้แทนคำว่า /mə:⁴/ นำหน้าคำบอกเวลา

การเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยลื้อ

จากการศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือที่หมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และระบบเสียงภาษาไทยลื้อที่หมู่บ้านห้วยน ตำบลห้วยน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา สามารถเปรียบเทียบระบบเสียงของทั้งสองภาษาได้ดังนี้

1. หน่วยเสียงพยัญชนะ ในภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อ ปรากฏเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยว และหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ เปรียบเทียบกันได้ดังนี้

1.1 หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยว ในภาษาไทยถิ่นเหนือมี 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, c, f, s, h, m, n, ñ, ŋ, l, w, j/ ส่วนหน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาไทยลื้อมี 19 หน่วยเสียง ซึ่งแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นเหนือที่ไม่มีหน่วยเสียง / ñ / และหน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวของทั้งสองภาษาปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง และปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้ 9 หน่วยเสียงเหมือนกันทั้งสองภาษา คือ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j/

1.2 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ ในภาษาไทยถิ่นเหนือมี 5 หน่วยเสียง คือ /cw, kw, khw, sw, ŋw/ ส่วนในภาษาไทยลื้อมี 2 หน่วยเสียง คือ /kw, khw/

2. หน่วยเสียงสระ ในภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อ ปรากฏเป็นหน่วยเสียงสระเดี่ยว และหน่วยเสียงสระประสม เปรียบเทียบกันได้ดังนี้

2.1 หน่วยเสียงสระเดี่ยว ในภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อ มีหน่วยเสียงสระเดี่ยวทั้งหมด 18 หน่วยเสียงเท่ากัน คือ / i, i:, e, e:, ε, ε:, u, u:, ə, ə:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ: /

2.2 หน่วยเสียงสระประสม ในภาษาไทยถิ่นเหนือ มีหน่วยเสียงสระประสมทั้งหมด 3 หน่วยเสียง คือ /ia, ua, ua/ แต่ในภาษาไทยลื้อไม่พบหน่วยเสียงสระ โดยสระประสมของภาษาไทยถิ่นเหนือจะปรากฏกับสระเดี่ยวในภาษาไทยลื้อ กล่าวคือ สระ /ia/ ในภาษาไทยถิ่นเหนือจะเป็นสระ /e:/ ในภาษาไทยลื้อ สระ /ua/ ในภาษาไทยถิ่นเหนือจะเป็นสระ /ə:/ ในภาษาไทยลื้อ และสระ /ua/ ในภาษาไทยถิ่นเหนือจะเป็นสระ /o:/ ในภาษาไทยลื้อ

3. วรรณยุกต์ ทั้งในภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยลื้อมี 6 หน่วยเสียงเช่นเดียวกัน แต่มีสัทลักษณะที่แตกต่างกัน

4. โครงสร้างพยางค์ของภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่พูดในหมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เหมือนกับโครงสร้างพยางค์ของภาษาไทยลื้อ ที่พูดในหมู่บ้านห้วยน ตำบลห้วยน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ที่ทั้งสองภาษามีความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างพยางค์ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์เหมือนกัน และมีโครงสร้างพยางค์ 4 ลักษณะเท่ากัน คือ โครงสร้างพยางค์เดี่ยว โครงสร้างคำสองพยางค์ โครงสร้างคำสามพยางค์ และโครงสร้างคำสี่พยางค์ แต่ละพยางค์ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ แต่ภาษาไทยลื้อมีลักษณะโครงสร้างพยางค์ที่โดดเด่นและแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นเหนือคือ มีพยางค์นาสิกริมฝีปาก

(Syllabic m) ที่เป็นลักษณะเด่น โดยใช้แทนคำว่า /ba²/ , /ba:³/ , /mak¹/ นำหน้าชื่อผลไม้ และใช้แทนคำว่า /mə:⁴/ นำหน้าคำบอกเวลา

การเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาไทยลื้อ

จากการศึกษาพบว่าการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่พูดในหมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และการใช้คำศัพท์ภาษาไทยลื้อ ที่พูดในหมู่บ้านห้วยวน ตำบลห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มี 2 รูปแบบ ดังนี้

1. การใช้คำศัพท์เหมือนกัน มีทั้งสิ้น 1,390 หน่วยยรรรถ คิดเป็นร้อยละ 69.50 ของการเปรียบเทียบคำศัพท์ทั้งสิ้น 2,000 หน่วยยรรรถ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.1 การใช้คำที่มีรูปศัพท์เดียวกัน มีทั้งสิ้น 691 หน่วยยรรรถ คิดเป็นร้อยละ 49.71 ของการใช้คำศัพท์เหมือนกัน

1.2 การใช้รูปแปรของศัพท์เดียวกัน มีทั้งสิ้น 699 หน่วยยรรรถ คิดเป็นร้อยละ 50.29 ของการใช้คำศัพท์เหมือนกัน แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) รูปแปรที่เกิดจากการแปรเสียงพยัญชนะและสระ มีทั้งสิ้น 527 หน่วยยรรรถ คิดเป็นร้อยละ 75.40 ของการใช้รูปแปรของศัพท์เดียวกันทั้งหมด แบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ 5 กลุ่ม ดังนี้

ก. การแปรเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว มีทั้งสิ้น 84 หน่วยยรรรถ คิดเป็นร้อยละ 15.94 ของรูปแปรที่เกิดจากการแปรเสียงพยัญชนะและสระ

ข. การแปรเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ มีทั้งสิ้น 6 หน่วยยรรรถ คิดเป็นร้อยละ 1.14 ของรูปแปรที่เกิดจากการแปรเสียงพยัญชนะและสระ

ค. การแปรเสียงพยัญชนะท้าย มีทั้งสิ้น 6 หน่วยยรรรถ คิดเป็นร้อยละ 1.14 ของรูปแปรที่เกิดจากการแปรเสียงพยัญชนะและสระ

ง. การแปรเสียงสระ มีทั้งสิ้น 421 หน่วยยรรรถ คิดเป็นร้อยละ 79.88 ของรูปแปรที่เกิดจากการแปรเสียงพยัญชนะและสระ

จ. การแปรเสียงพยัญชนะและสระ มีทั้งสิ้น 10 หน่วยยรรรถ คิดเป็นร้อยละ 1.90 ของรูปแปรที่เกิดจากการแปรเสียงพยัญชนะและสระ

2) รูปแปรที่เกิดจากโครงสร้างพยางค์ CV^T, CW^T เป็น C₁, CV^T, CW^T, CV^S มีทั้งสิ้น 24 หน่วยยรรรถ คิดเป็นร้อยละ 3.43 ของการใช้รูปแปรของศัพท์เดียวกันทั้งหมด

3) รูปแปรที่เกิดจากการลด เพิ่ม สลับ หรือเปลี่ยนพยางค์ โดยพยางค์หลักยังคงเดิม มีทั้งสิ้น 148 หน่วยยรรรถ คิดเป็นร้อยละ 21.17 ของการใช้รูปแปรของศัพท์เดียวกันทั้งหมด แบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

ก. รูปแปรที่เกิดจากการลดพยางค์ มีทั้งสิ้น 51 หน่วยย่อย คิดเป็นร้อยละ 34.46 ของรูปแปรที่เกิดจากการลด เพิ่ม สลับ หรือเปลี่ยนพยางค์

ข. รูปแปรที่เกิดจากการเพิ่มพยางค์ มีทั้งสิ้น 56 หน่วยย่อย คิดเป็นร้อยละ 37.84 ของรูปแปรที่เกิดจากการลด เพิ่ม สลับ หรือเปลี่ยนพยางค์

ค. รูปแปรที่เกิดจากการสลับตำแหน่งของพยางค์ มีทั้งสิ้น 6 หน่วยย่อย คิดเป็นร้อยละ 4.05 ของรูปแปรที่เกิดจากการลด เพิ่ม สลับ หรือเปลี่ยนพยางค์

ง. รูปแปรที่เกิดจากการเปลี่ยนพยางค์ โดยที่พยางค์หลักยังคงอยู่ มีทั้งสิ้น 35 หน่วยย่อย คิดเป็นร้อยละ 23.65 ของรูปแปรที่เกิดจากการลด เพิ่ม สลับ หรือเปลี่ยนพยางค์

2. การใช้รูปศัพท์ต่างกัน มีทั้งสิ้น 610 หน่วยย่อย คิดเป็นร้อยละ 30.50 ของการเปรียบเทียบคำศัพท์ทั้งสิ้น 2,000 หน่วยย่อย

จากการศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ทำให้ทราบว่ามีการใช้รูปศัพท์เดียวกันเป็นจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือการใช้รูปแปรของศัพท์เดียวกัน และมีการใช้รูปศัพท์ต่างกันเป็นจำนวนน้อยที่สุด

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้จัดหมวดหมู่ของคำศัพท์ออกเป็น 21 หมวดหมู่ และศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และภาษาไทยถิ่นที่บ้านหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา พบว่าคำศัพท์หมวดคำกริยาอาการมีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือคำศัพท์หมวดคำสิ่งของ เครื่องใช้, พืช ผัก และผลไม้, สัตว์, ลักษณะและนิสัย, ญาติ ผู้คน และสรรพนาม, อวัยวะ, อาหาร, ที่อยู่อาศัยและสถานที่, คำบอกเวลา, คำลักษณนามและจำนวนนับ, ธรรมชาติ, คำบอกตำแหน่งและทิศทาง, โรค, เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ, ดอกไม้, คำถามและคำสั่งท่าย, สี, พิธีกรรมและการละเล่น, คำเรียกรสชาติ และคำเลียนเสียงตามลำดับ และผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่าหมวดคำบอกตำแหน่งและทิศทาง และหมวดคำเรียกโรคมีจำนวนหน่วยย่อยเท่ากัน

5.2 อภิปรายผล

จากผลการวิจัยและข้อสรุปดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยพบความสัมพันธ์ด้านระบบเสียงและด้านคำศัพท์ของภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยถิ่นใต้ ดังนี้

ด้านระบบเสียง

การศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียง ผู้วิจัยพบวิธีการศึกษาระบบเสียงที่แตกต่างกันออกไป คือ การศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงในภาษา เป็นการศึกษาเปรียบเทียบเสียงพยัญชนะ ทั้งพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย ระบบเสียงสระ ทั้งสระเดี่ยวและสระประสม และระบบเสียงวรรณยุกต์ของแต่ละภาษา

เพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างของระบบเสียงภาษาต่าง ๆ อันจะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของภาษาตระกูลไทที่นำมาเปรียบเทียบกัน ดังงานวิจัยของ Lamchiagdase (1984) ที่ศึกษาระบบเสียงภาษาไทยที่ตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และมีการเปรียบเทียบภาษาเพื่อหาว่าภาษาไทยที่พูดในพื้นที่ดังกล่าวเป็นภาษาไทย ยอง เช่นเดียวกับที่พูดในจังหวัดลำพูน จังหวัดแพร่ (อำเภอบ้านถีน) และจังหวัดน่าน (อำเภอปัว) ผู้วิจัยพบความแตกต่างของภาษาไทยที่อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปางมีหน่วยเสียงพยัญชนะ /ñ/ แต่ที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยาจะใช้หน่วยเสียง /j/ แทน

ปิยะวดี วัชชัย (2550) ได้ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาของกับภาษาไทยเหนือ ที่จังหวัดลำพูน เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงของภาษาที่ต่างกันแต่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน พบว่าหน่วยเสียงพยัญชนะของทั้ง 2 ภาษามีเท่ากันคือ 19 หน่วยเสียง คือในงานวิจัยนี้จะไม่พบหน่วยเสียง /ñ/ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของผู้วิจัยที่พบว่าภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่พูดในหมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีหน่วยเสียงพยัญชนะ 20 หน่วยเสียง คือ มีหน่วยเสียง /ñ/ ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือมี 19 หน่วยเสียง ไม่มีหน่วยเสียง /ñ/ และผู้วิจัยยังพบว่าหน่วยเสียงสระบางหน่วยเสียงในภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่พูดในจังหวัดลำพูน ที่ใช้หน่วยเสียงสระ /ua/ จะเป็นหน่วยเสียง /ia/ ในภาษาไทยถิ่นเหนือที่พูดในจังหวัดลำปาง เช่น /fuaŋ²/ - /fiaŋ²/ หมายถึง ‘ฟาง’ เป็นต้น

ในด้านของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยที่พูดในหมู่บ้านห้วยน ตำบลห้วยน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา บางหน่วยเสียงที่คำศัพท์ภาษาไทยมาตรฐานใช้อักษรตัว พยัญชนะต้น < พ ท > หรือภาษาไทยดั้งเดิมใช้เสียงพยัญชนะต้น *b *d พบว่า ภาษาไทยใช้เสียง /ph, th/ เช่น /phu:n⁶/ ‘นุ่น’ /thak⁴/ ‘ทักทาย’ จัดอยู่ในกลุ่ม PH ตามการศึกษาของแชมเบอร์เลน (Chamberlain, 1975) ที่ได้แบ่งภาษาตระกูลไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ออกเป็น 2 กลุ่ม โดยพิจารณาจากปฏิภาคของเสียง (Sound Correspondence) พยัญชนะต้นดั้งเดิมเสียงกักก้อง *b *d *g คือกลุ่ม PH ซึ่งเขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐาน ใช้พยัญชนะต้น < พ ท ค > และกลุ่มสิลิล P ซึ่งเขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐาน ใช้พยัญชนะต้น < ป ต ก > ซึ่งจากการศึกษาพบว่าภาษาไทยถิ่นและภาษาไทยที่จัดอยู่ในกลุ่ม P แต่ในงานวิจัยนี้กลับพบว่าคำศัพท์บางคำที่หน่วยเสียงพยัญชนะต้นคล้ายภาษาลาว ที่จัดอยู่ในกลุ่ม PH ซึ่งลักษณะการออกเสียงดังกล่าวอาจเป็นอิทธิพลของภาษาลาว ที่ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์กันบ้าง

จากการเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยในงานวิจัยของ ชญานนท์ แสงศรีจันทร์ (2514) พบว่ามีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ch/ ด้วย เช่น /chom² phu:4/ หมายถึง ‘ชมพู’ แต่ในงานวิจัยของผู้วิจัยนี้ไม่พบเสียงพยัญชนะต้น /ch/ โดยผู้บอกภาษาจะใช้หน่วยเสียง /c/ แทน เป็น /mak¹ cum² pu:2/ เป็นต้น และยังพบว่างานวิจัยของชญานนท์ มีเสียงพยางค์

นาสิก /m/ เช่นเดียวกับงานวิจัยนี้ โดยใช้แทนคำว่า /mə:⁴/ เพื่อบอกเวลา และใช้แทนคำว่า /ba²/ , /ba:³/ , /ma²/ และ /mak¹/ ที่นำหน้าคำที่เกี่ยวกับพืช ผัก และผลไม้ เช่น /m khə:¹ sum⁵/ หมายถึง ‘มะเขือเทศ’ เป็นต้น

ด้านคำศัพท์

จากการศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ ที่ศึกษาภาษาเดียวกันแต่ต่างพื้นที่กัน ดังงานของ ปิยวดี ว่างซ้าย (2550) ที่ศึกษาภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่พูดในหมู่บ้านปารกฟ้า ตำบลน้ำดิบ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่ามีการใช้ศัพท์บางคำแตกต่างกับงานวิจัยนี้ของผู้วิจัย ที่ศึกษาภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่พูดในหมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปาง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เช่น /pe:²/ - /ʔu:³/ หมายถึง ‘เปล’ , /ta³ liw¹/ - /pa:k⁴/ หมายถึง ‘ตะลิว’ หรือเป็นคำที่แตกต่างกันเพียงเล็กน้อย เช่น ต่างกันที่รูปสระ /mɛ:ŋ² ŋon²/ - /mɛ:ŋ² ŋun²/ หมายถึง ‘แมลงวัน’

การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ที่ศึกษาภาษาเดียวกัน ในพื้นที่เดียวกัน แต่ต่างกันที่ตัวแปรทางสังคม คือ อายุของผู้บอกภาษา ที่แบ่งเป็น 3 ระดับอายุ ดังงานวิจัยของ ชญานนท์ แสงศรีจันทร์ (2541) ที่ศึกษาวิเคราะห์การใช้คำของคนไทยสี่สามระดับอายุ ที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามเดียวกับงานวิจัยนี้ แต่มีความแตกต่างกันที่หมู่บ้าน โดยงานของ ชญานนท์ แสงศรีจันทร์ เก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาหลายหมู่บ้าน หลายระดับอายุ ส่วนงานวิจัยเล่มนี้เก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาที่มีอายุ 60 – 70 ปี ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านห้วยน ตำบลห้วยนเท่านั้น ผู้วิจัยพบความแตกต่างของการใช้คำศัพท์ในงานวิจัยของ ชญานนท์ แสงศรีจันทร์ กับงานวิจัยของผู้วิจัย เช่น คำที่มีความหมายว่า ‘ชอบ’ ในงานของ ชญานนท์ มีการใช้ทั้ง /mak⁴/ , /chə:p⁴/ และ /mak⁴/ แต่ผู้วิจัยจะใช้แตกต่างออกไป คือ /su:⁵/ เป็นต้น

ผู้วิจัยพบว่าในงานวิจัยนี้มีหน่วยอรรถบางหน่วยอรรถในภาษาไทยที่คล้ายคำในภาษาลาว เช่น /phən⁴/ หมายถึง ‘สรรพนามบุรุษที่ 3 (สุภาพ)’ อาจเป็นเพราะอิทธิพลของภาษาลาว ที่ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์กันบ้าง อย่างไรก็ตาม ทั้งสองภาษาต่างก็มีคำศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯปะปน ทั้งนี้เพราะอิทธิพลด้านการศึกษา การพบปะคนต่างถิ่น และค่านิยมด้านภาษา

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงและคำศัพท์ภาษาถิ่นตระกูลไทอื่น ๆ ที่ใช้ในภาคเหนือของประเทศไทย เพื่อขยายองค์ความรู้ด้านภาษาตระกูลไท

2. ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงและคำศัพท์ภาษาถิ่นตระกูลไทอื่น ๆ ที่ใช้ในจังหวัดเดียวกันทั้งหมด เช่น ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงและคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทใหญ่ ภาษาไทลื้อ ภาษาไทจีน ภาษาไทยอง ที่ใช้ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อทราบถึงความเหมือนและความแตกต่างของภาษา และเป็นการขยายองค์ความรู้ด้านภาษาตระกูลไท

3. ศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ ในหมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดลำปาง โดยใช้ตัวแปรทางสังคม เช่น อายุ เพศ การศึกษาอาชีพ หรือทัศนคติทางภาษา อันอาจแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่กำลังดำเนินอยู่ และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาและอนุรักษ์ภาษาถิ่น

4. ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงและคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยถิ่นที่พบทั่วประเทศ เพื่อทราบถึงความเหมือนและความแตกต่างของระบบเสียงและคำศัพท์ ของภาษานั้น ๆ ที่ผู้บอกภาษาอยู่ในพื้นที่ที่ต่างกัน

5. ศึกษาอิทธิพลของภาษาไทยถิ่นเหนือที่มีต่อภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ เช่น ภาษาไทยอง ภาษาไทลื้อ ภาษาไทจีน ภาษาไทใหญ่ ฯลฯ ในภาคเหนือของประเทศไทย ทั้งในด้านระบบเสียง คำศัพท์ และความหมายของคำ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กาญจนา คุ้มณะศิริ. (2528). **ภาษาไทยถิ่น**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). **หนังสือนำเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่/ลำพูนลำปาง/แม่ฮ่องสอน**.

กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

เกรียงศักดิ์ ชัยตรุณ. (2553). **ศรีโคมคำ**. พะเยา: นครนิเวศการพิมพ์.

ไกรศรี นิมมานเหมินท์ และ ประกาย นิมมานเหมินท์. (2529). “ปกิณกะไทลื้อในอดีต.”

ใน **รวมบทความทางวิชาการไทลื้อ : เชียงคำ**, (หน้า 45 – 50). เชียงใหม่.

จำลอง คำบุญชู. (2527). “ภาษาถิ่นย่อยของคำเมืองในจังหวัดลำปาง : การศึกษาศัพท์.” วิทยานิพนธ์

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิตรารักษ์ สุทธาวาส. (2529). “ประวัติความเป็นมาของสิบสองปันนา.” ใน **รวมบทความทาง**

วิชาการไทลื้อ : เชียงคำ, (หน้า 29 – 44). เชียงใหม่.

ชฎานนท์ แสงศรีจันทร์. (2541). “การศึกษาวิเคราะห์การใช้คำของคนไทลื้อสามระดับอายุ ที่อำเภอ

เชียงคำ จังหวัดพะเยา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ณัฐพงษ์ เบ็ญชา. (2543). “ลักษณะของภาษาไทลื้อที่บ้านทุ่งมอก ตำบลบ้านม่วง อำเภอเชียงม่วน

จังหวัดพะเยา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนกุล. (2529). “ชาวไทลื้อในล้านนา : ข้อสังเกตเบื้องต้น.” ใน **รวมบทความทาง**

วิชาการไทลื้อ : เชียงคำ, (หน้า 65 – 77). เชียงใหม่: ชมรมล้านนา.

เทศบาลตำบลลำปางหลวง. (2562). **วัดพระธาตุลำปางหลวง**. [ภาพ]. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2563,

จาก www.lampangluang-lp.go.th.

_____. (2563). **สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลตำบลลำปางหลวง**. [ภาพ]. สืบค้นเมื่อ

20 มีนาคม 2563, จาก www.lampangluang-lp.go.th.

นายตัวดี ท.ทิวเทือกเขา. (2555). **แผนที่บริเวณพื้นที่อำเภอเชียงคำ**. [ภาพ]. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม

2563, จาก www.kasetsoomboon.org/ประวัติบ้านเกษตรสมบูรณ์/.

นิภา อัมพรพรวดี. (2529). “ลักษณะของภาษาไทยลื้อตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน.”

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

- ปิยะวัติ วั่งชัย. (2550). “การศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษายองกับระบบเสียงภาษาไทยเหนือ (กำแพงเมือง).” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พัชรารภรณ์ เศวตสุวรรณ. (2530). “การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาถิ่นอีสานที่ไม่ร่วมเผ่าพันธุ์ภาษาไทยกลางกับภาษาตระกูลไท.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล. (2555). **โครงการ การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่นที่พูดในจังหวัดน่าน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- มีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ. (2525). **พจนานุกรมภาษาไทยเปรียบเทียบ**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มจลินทร์ ลักษณะวงษ์. (2551). “การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดสกลนคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยุวเรศ วุทธิพร. (2547). “การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือในตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย และตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เรื่องเดช ปันเขื่อนขัตติย์. (2531). “การศึกษาความสัมพันธ์ของภาษาถิ่นโดยอาศัยคำศัพท์.” **ภาษาและวัฒนธรรม**, 7(4), 63-80.
- _____. (2531). **ภาษาถิ่นตระกูลไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- ฤทธิชัย เสียงดี. (2562). **ตราประจำจังหวัดและตราราชการจังหวัดลำปาง**. [ภาพ]. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2563, จาก http://th.wikipedia.org/wiki/ไฟล์:Seal_Lampang.png
- ศิวพร ฮาซันนารี. (2543). “การศึกษาระบบเสียงในภาษาลาวหลวงพระบาง : ศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาลาวครั้งลุ่มน้ำท่าจีน และภาษาลาวด่านซ้าย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- สถานีพัฒนาที่ดินลำปาง. (2559). **พื้นที่รับผิดชอบของหน่วยพัฒนาที่ดินที่ 3**. [ภาพ]. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2563, จาก www.ldslpg.org/structure/koka.htm
- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2543). **ภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น**. กรุงเทพฯ: บริษัทเอกพิมพ์ไทจำกัด.
- _____. (2560). **ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

- สมิทธิชา พุมมา. (2546). “การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดราชบุรี.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาอักษรศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
สำนักงาน TO BE NUMBER ONE จังหวัดพะเยา. (2562). **ข้อมูลองค์กร**. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2563,
จาก www.pyomoph.go.th/tobepyo/aboutus.php
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำปาง. (2559). **ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปจังหวัดลำปาง**. สืบค้นเมื่อ 20
มีนาคม 2563, จาก <http://www.korsorlampang.net>)
- สำนักงานจังหวัดพะเยา. (2562). **ประวัติความเป็นมา**. [ภาพ]. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2563, จาก
www.phayao.go.th/2020/history.html.
- _____. (2562). **สถิติประชากร**. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2563, จาก
www.phayao.go.th/2020/index.html.
- สำนักงานชลประทานที่ 2. (2560). **วัดพระธาตุลำปางหลวง**. [ภาพ]. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2563,
จาก www.ori2.go.th/mainori2/index.php/all-news/tourist-area/903-lampanglong.
- สำนักบริหารการทะเบียน. (2562). **จำนวนประชากร**. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2563, จาก
http://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByYear.php.
- สำนักเรียนวัดเชตุพน. (2562). **แผนที่จังหวัดพะเยา**. [ภาพ]. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2563, จาก
<http://www.kitmaiwatpho.com/datathailand/Province/22PYO.html>
- _____. (2562). **แผนที่จังหวัดลำปาง**. [ภาพ]. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2563, จาก
<http://www.kitmaiwatpho.com/datathailand/Province/20LPG.html>.
- สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ. (2545). **เสียงและระบบเสียงภาษาไทย**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
_____. (2551). **การศึกษาภาษาถิ่น : ภาษาตระกูลไท**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. (2547). **แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย**.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- องค์การสวนพฤกษศาสตร์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2558). **ฐานข้อมูลพรรณไม้
องค์การสวนพฤกษศาสตร์. “สารภี (Mammea siamensis Kosterm).”** [ภาพ].
สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2563, จาก www.qsbg.org/database/
- อรพันธ์ อุณากรสวัสดิ์. (2536). “การศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาผู้ไทกับภาษาลาวโซ่ง.”
วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เอมอร เซาว์สวน. (2537). “การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาลาวในจังหวัดนครปฐม และ
ภาษาลาวในแขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตร มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาษาต่างประเทศ

- Brown, M. J. (1965). **From Ancient Thai to Modern Dialects**. Bangkok: Social Science Association Press of Thailand.
- Chamberlain, J. R. (1975). "A New Look of the History and Classification of the Tai Language." In **Studies in Tai Linguistics in Honor of William J. Gedney** (pp. 46-66). Bangkok CIEL.
- Gedney, W. J. (1964). "How are the main branches of the family to be defined?." Future Direction of Comparative Tai Linguistics. Paper presented at the University of Washington and at the University of California, Berkley.
- _____. (1973). "A Checklist for Determining Tone in Tai Dialects." In **Studies in Tai Linguistics in Honor of George L. Trager**, (pp.423 - 437). Edited by E. Smith. The Hague.
- Google map. (2563). **แผนที่ตำบลหย่วน**. [ภาพ]. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.google.com/maps/place/ตำบล+หย่วน+อำเภอ+เชียงคำ+พะเยา+56110/>
- Happy Organic Farm. (2017). **เฮลิโคเนียใบต่าง ธรรมชาติรักษา**. [ภาพ]. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2563, จาก www.nanagarden.com/product/269308
- Hartman, J. F. (1980). "A Model of the Aligment of Dialect in Southwestern Tai." **The Journal of Siam Society**, Vol.68 part 1 (January), 72 – 86.
- Li, F. K. (1959). "Classification by Vocabulary : Tai Dialects." **Anthropological Linguistica**, Vol.2, 15 – 21.
- _____. (1960). "A Tentative Classification of Tai Dialects." In **Culture in History essays in Honor of Paul Radin**, (pp.951 - 959). Edited by Stanley Diamond. New York: Columbia University Pass.
- Nanthariya Lamchiagdase. (1984). "The Phonology of Lue in Lampang Province." A thesis submitted in Partial Fulfillment of The Requirements for The Degree of Master of Arts, In the faculty of graduate studies of Mahidol University.
- Pornsawan Ploykaew. (1985). "The Phonology of Lue in Chiangrai Province." A thesis sumitted in Partial Fulfillment of The Requirements for The Degree of Master of Arts, In the faculty of graduate studies of Mahidol University.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์

การวิเคราะห์หาหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่พูดในหมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และภาษาไทยถิ่นที่พูดในหมู่บ้านห้วยวน ตำบลห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นของ ศาสตราจารย์วิลเลียม เจ. เกิดนีย์ (William J. Gedney) โดยคำแรกในแต่ละช่องของแบบทดสอบ คือคำที่ใช้เป็นหลักในการเปรียบเทียบ และทดสอบเสียงวรรณยุกต์ ส่วนคำอื่น ๆ จะใช้ยืนยันลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ในแต่ละช่อง ดังตารางต่อไปนี้

พยัญชนะต้น ดั้งเดิม	วรรณยุกต์ดั้งเดิมในภาษาไทย				
	พยางค์เป็น			พยางค์ตาย	
	A	B	C	DL	DS
กลุ่มที่ 1	หู ขา หัว	ไซ ฝา เช่า	ข้าว เสื่อ ไซ	ขาด เหงือก หาบ	หมัด สุก ผัก
กลุ่มที่ 2	ปี ตา กิน	ป่า ไก่อ แก	ป่า กล้า ต้ม	ปอด ปีก ตอก	กบ ตับ เจ็บ
กลุ่มที่ 3	บิน แดง ดาว	บ่า บ่าว ด่า	บ้า บ้าน อ้า	แดด อาบ ดอก	เบ็ด ดิบ อก
กลุ่มที่ 4	มือ ควาย นา	ผี พ่อ ไร่	น้ำ น้อง ม้า	มีด ลูก เลือด	นก มัด ลัก

ตารางแบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นของวิลเลียม เจ. เกิดนีย์ จากบทความเรื่อง “A Checklist for Determining Tone in Tai Dialects” ที่เสนอในปี ค.ศ. 1973 ได้แบ่งเสียงพยัญชนะต้นของภาษาไทยถิ่นดั้งเดิมเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยถิ่นดั้งเดิมเป็นเสียงไม่ก้อง มีลม เสียงกักหรือเสียงเสียดแทรก ได้แก่เสียง /**ph, *th, *kh, *ch, *h, *f, *s, *x, *hm, *hn, *hŋ, *hl, *hr, *hw, *hj, *hŋ*/ และกลายเป็นเสียง /*ph, th, kh, ch, h, f, s, m, n, ŋ, l, r, w, j, ñ*/ ซึ่งเสียงเหล่านี้แทนด้วยอักษรสูง < ผ ถ ข ฉ ห ฝ ส ข > หรืออักษรต่ำที่มี ห นำ คือ < หม หน หง หล หร หว หย หญ > ในการเขียนภาษาไทยมาตรฐาน

กลุ่มที่ 2 เสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเสียงไม่ก้อง ไม่มีลม เสียงกัก ได้แก่ /*p, *t, *k, *c/ และกลายเป็นเสียง /p, t, k, c/ เสียงเหล่านี้แทนด้วยอักษรกลาง < ป ต ก จ > ในการเขียนภาษาไทยมาตรฐาน

กลุ่มที่ 3 เสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเสียงไม่ก้อง คอหอยกัก หรือคอหอยกักร่วม /*ʔ, *ʔb, *ʔd/ และกลายเป็นเสียง /ʔ, b, d/ ซึ่งแทนด้วยอักษรกลาง < อ บ ด > ในการเขียนภาษาไทยมาตรฐาน

กลุ่มที่ 4 เสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเสียงก้อง /*b, *d, *g, *m, *n, *ŋ, *ŋ, *ʒ, *j, *z, *w, *l, *r, *j/ และกลายเป็นเสียง /ph, th, kh, m, n, ŋ, f, ch, s, w, l, r, j/ ซึ่งเสียงเหล่านี้แทนด้วยอักษรต่ำ < พ ท ค ม น ญ ง ศ ฟ ช ซ ว ล ร ย > ในการเขียนภาษาไทยมาตรฐาน

- แถว A คือ พยางค์หรือคำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับในการเขียนภาษาไทยมาตรฐาน
- แถว B คือ พยางค์หรือคำที่มีรูปวรรณยุกต์เอกกำกับในการเขียนภาษาไทยมาตรฐาน
- แถว C คือ พยางค์หรือคำที่มีรูปวรรณยุกต์โทกำกับในการเขียนภาษาไทยมาตรฐาน
- แถว DL คือ พยางค์หรือคำตายที่ประสมด้วยสระเสียงยาว
- แถว DS คือ พยางค์หรือคำตายที่ประสมด้วยสระเสียงสั้น

รายการคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่พูดในหมู่บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง กับภาษาไทลื้อ ที่พูดในหมู่บ้านห้วยวน ตำบลห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา จำนวน 2,000 หน่วยยรรรถ มีดังต่อไปนี้

1. หมวดคำกริยาอาการ มีทั้งหมด 695 หน่วยยรรรถ ดังนี้

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทลื้อ
กกไข่ (ไข่)	fak ⁴	ŋam ²
กั้นกระแทก	kon ⁵ taŋ ⁴ pɔ:t ⁴	kun ⁵ taŋ ⁴ luŋ ²
กั้ม	kom ⁵	kum ⁵
กรน	khon ¹	khun ¹
กรอกน้ำ	haj ⁴ nam ⁶	ha:j ⁴ na:m ⁶
กรอง	kɔ:ŋ ²	kɔ:ŋ ²
กร่อน	lon ⁴	lon ⁴
กระโจน	wit ⁴	to:n ²
กระชาก	sa ² tok ⁴	ca:k ⁴
กระชิบกระซาบ	sup ⁴ sa:p ⁴	sup ⁴ sip ⁴
กระเซ็น	sa ² den ²	sa ² din ²
กระดก	ka ² dok ¹	ka ² dok ¹
กระดอน	ka ² dɔ:n ²	sa ² din ² khuun ⁵
กระดิก	tuang ⁶	ka ² duk ¹ ka ² dik ¹
กระเดาะ , เดาะ	dɔʔ ¹	taʔ ⁴
กระโดดยาง	len ⁵ naŋ ¹	lin ⁵ ja:ŋ ²
กระตุก	sa ² tok ⁴	sa ² thok ⁴
กระเียบ	khot ¹	sɔt ¹ set ¹
กระเทือน สะเทือน	sa ² thuan ²	sa ² thə:n ²
กระแทก	taŋ ⁴	tam ¹
กระเผลก	kha ² ñek ⁴	kha:1 ha:n ⁶
กระพริบตา	phap ⁴ ta:1	phəp ⁴ ta:1
กระพือปีก	ti:1 pi:k ³	phap ⁴ pi:k ³
กระพือม	din ⁵	pen ¹ khu:n ⁴

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
กระแอม	ʔa ² hɛm ⁴	ʔɛ: ² hɛm ⁴
กลัด	ka ² lit ¹	dɛn ³
กลั้นหายใจ	kan ⁵ ha:j ¹ caj ¹	kan ⁵ caj ¹
กลับ (บ้าน)	mua ²	pɔ:k ³ he:n ²
กลับไป	pik ⁴ paj ²	pɔ:k ³ paj ²
กลัว	kua ¹	ja:n ⁴
กล้า	ka: ⁵	bɔ: ³ ja:n ⁴
กลิ้ง	kiŋ ⁵	kə:k ³
กลิ้งเกลือก	kiŋ ⁵ kuak ³	kiŋ ⁵ kə:k ³
กลืน	lu:n ²	lu:n ²
กวน	khwi: ²	khwuj ²
กวัก (มือ)	kwuak ¹	kwak ¹
ก่อไฟ	daj ² faj ²	sum ¹ faj ²
ก้วงวล	kaŋ ¹ won ²	kɔ:ŋ ² ha: ¹
กัด	khop ¹	khop ¹
กั้น , ห้าม	kan ¹	hɛ: ³
กั้น	kət ¹	kət ¹
กางร่ม	ka:ŋ ¹ cɔŋ ⁵	ka:ŋ ¹ cɔŋ ⁵
กำหมัด	lu:k ⁴ kuj ²	lu:k ⁴ kuj ²
กิน	kin ¹	kin ¹
กุม	ʔum ³	kum ²
เกณฑ์	ke:n ¹	ke:n ¹
เก็บผ้า	lɔ:n ¹ pha: ⁵	kep ¹ pha: ⁵
เกี่ยว	kiaw ³	kew ³
เกล้าผม	muaj ² phom ¹	kaw ⁵ phum ¹ ho: ¹
แก้ (ไข)	kɛ: ⁵	pɛ:ŋ ¹
แก้บน	kɛ: ⁵ bon ²	le:ŋ ⁶
โก่ง	ko:ŋ ¹	lo:p ⁴
โก่ง	ko:ŋ ³	kuŋ ³

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
โกน	ko:n ¹	khu:t ³
โกย	ŋo:p ³	ŋo:p ³
โกรธ	kho:t ³	khe:t ³
โกหก	cuʔ ¹	cuʔ ¹
ไกว	kwaj ¹	ko:j ² ʔu: ³
ขน	khon ¹	khun ¹
ข่ม	khom ³	khum ³
ขมวด	muat ³	mo:t ³
ขมวดคิ้ว	muat ³ kiw ⁶	mo:t ³ kiw ⁶
ขย่ม	hom ³	hum ³
ขยะเขยง	khi: ⁵ caʔ ⁴	khi: ⁵ cəʔ ⁴
ขยัน	man ³	khak ¹
ขยับ	tuŋ ⁶	to:ŋ ⁶
ขยำ , คั้น	kan ⁶	kha ² jam ¹
ขยี้	ñi: ²	si: ¹
ขยุ่ม	ñum ⁴	jum ⁴
ชวน	ña:t ⁴	khu:t ³
ขวาง, เกะกะ	tə:k ⁴	ki:t ³
ขอดเกล็ดปลา	khə:t ³	khu:t ³
ขอโทษ	suʔ ¹ ma: ² təʔ ⁴	suʔ ¹ ma: ² təʔ ⁴
ขัน (ไก่อ)	khan ¹	khan ¹
ขาด	put ¹	put ¹
ขี่	khi: ³	khi: ³
ขี่ขลาด	khi: ⁵ kua ¹	khi: ⁵ ja:n ⁴
ขี่ง	tuŋ ¹	tuŋ ¹
ขัน	khun ⁵	khun ⁵
ขู่	khu: ³	khu: ³
เข็ดหลาบ	la:p ³	la:p ³
เข็น	ñu: ⁶	ju: ⁶

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
เข้่มงวด , เครื่องครัด	kheŋ ⁴ khat ⁴	khat ⁴ khiŋ ⁴
เขม่น	kha ² men ³	kha ² miŋ ³
เขม็อบ	ma:p ⁴ lu:n ²	jat ⁴
เขย่งถึง, เอ้อมถึง	tə:ŋ ²	tə:ŋ ²
เขย่า	swa:j ³	kha ² jaw ³
เขี้ย	khia ³	khe: ³
เขียน	khian ¹	khe:n ¹
แข่ง	khɛŋ ³	khɛŋ ³
แขวน	hɔj ⁵	khwe:n ¹
โขก , เคาะลง	sap ¹	khɔʔ ⁴
ไขว้	pa:t ⁴ kan ¹	sa ² we: ³
คน	kon ²	kun ²
คั่น	soʔ ⁴	soʔ ⁴
ค้นหาสิ่งหนึ่งเพื่อแยกออกจากอีกสิ่งหนึ่ง	saj ⁶	saj ⁶
คบ	khop ⁴ kan ¹	ku: ⁴
ครองเมือง	khɔ:ŋ ² muan ²	naŋ ⁴ mə:ŋ ²
ครอบ	khuap ⁴	kho:p ⁴
คร่อม	khuap ⁴	naŋ ⁴ ki:p ⁴
ครีกรึ้น	muan ⁴	mo:n ⁴
ครูด	khu:t ⁴	khu:t ⁴
คลอดลูก	kə:t ³ lu:k ⁴	kə:t ³ lu:k ⁴
คลั่ง	ba: ⁵	ba: ⁵
คลาย , คลื่ออก	ti: ³ ʔɔ:k ³	ka:ŋ ¹
คล้ำ	swa:m ²	ŋom ²
คลี่	ti: ³	ka:ŋ ¹
คลุม	pok ¹	pok ¹
ควัก	khwat ⁴	cok ¹
คว่ำ	pia ¹	sɛ ² wɛt ⁴
คว้าน	khwa:n ⁶	khwak ⁴

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
คว่ำ	khwam ⁵	khom ⁵
ค้อม (ลง)	kom ⁵	kum ⁵
ค้อยยังชั่ว	ñan ² khwe:n ²	khwe:n ²
คะนอง , คึกคะนอง	ʔun ²	wut ⁴ wu: ² tu: ⁵ su: ²
คะมำ (ลุ่มคว่ำ)	wam ²	ta:w ⁴ khom ⁵
คั่น (ทำให้เป็นรอยด้วยคมมีดโดยรอบ)	khan ⁵	khen ⁵
คั่ว	khua ⁵	kho: ⁵
คา	ka: ²	ka: ²
ค้ำขาย	ka: ⁶	ka: ⁶
ค้าง	ka:ŋ ⁶	ka:ŋ ⁶
คิดถึง	kuat ⁴ tə:ŋ ²	kuat ⁴ ho:t ⁴
คุ (ไหม้กรุ่น)	khu? ⁴	so:m ²
คุ่นเคย, สนิทสนิมกัน	kə:j ²	kə:j ²
คู้ยเขี่ย	khia ³	khe: ³
คุยโว, พุดอ้อวด	khi: ⁵ wo: ²	fo: ⁴
คู้เช่า	khu: ⁶ khaw ³	khop ⁴ khaw ³
คั่น	kan ⁶	kan ⁶
เคียน (พัน, คาดหัว)	khian ²	kha:t ⁴ ho: ¹
เคี้ยว	kiaw ⁶	ke:w ⁶
เคี้ยวเอื้อง	kiaw ⁶ ʔuan ⁵	so:m ² ʔə:ŋ ⁵
เคื่อง (โกรธ)	kiat ⁴	khe:t ³
แคะ, แกะออก	khɛ? ⁴	kɛ? ¹
แค้น (โมโห)	miŋ ⁵	khɛ:n ⁶
โค่น (ต้นไม้)	kon ⁴	kun ⁴
เขี่ยน	khian ⁵	khe:n ⁵
งม	ŋom ²	ŋum ²
งอก	ŋw:k ⁴	ʔw:k ³
งัด	ŋat ⁴	ŋat ⁴

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
จับ	hap ¹	hap ¹
จ้วงเจีย	sa ² wəŋ ² sa ² waw ²	khaj ⁴ lap ¹
จ่า (ครอบจ่า)	ŋam ²	ʔam ²
จีบ (ม่อยหลับ)	ŋi:p ⁴	wɛ:ŋ ² lap ¹
เจื้อ (มือ)	ŋua ⁶	jok ⁴
แจ่ม	ŋɛ:m ⁶	ŋɛ:m ⁶
จดจ่า	cam ¹	cam ¹
จนมุม	con ¹ cək ⁴	cun ¹ cɛ:ŋ ³
จบ (สิ้นสุด)	sut ¹	lɛ:w ⁶
จบ (ยกของขึ้นท่าเคราฟเมื่อเวลาทำทาน)	cɔʔ ⁴	jok ⁴
จม	com ¹	cum ¹
จมน้ำ	dik ¹ nam ⁶	com ¹ na:m ⁶
จ่อ	cɔ: ³	cɔ: ³
จ้อง	ŋɛ:ŋ ²	cɔŋ ⁵
จับ	ŋup ¹	cap ¹
จับกุม	ŋap ⁴	jap ⁴
จับตาดู	ne: ² phɔ: ³	tha: ⁵ phɔ: ³
จ่าศีล	cam ¹ si:n ¹	cam ¹ si:n ¹
จิก (ไก่)	cik ¹	sak ¹
จุด (ไฟ)	ta:m ¹	ciʔ ¹
จุง, ดัน (แบบนั่งคร่อมบนรถจักรยานหรือรถจักรยานยนต์แล้วใช้ขาทั้งสองข้างดันไปข้างหน้า เหมือนเดิน)	phia ²	phaj ²
จุง (สัตว์)	cu:ŋ ¹	cu:ŋ ¹
เจ็บ	cep ¹	cep ¹
เจ็บไข้	ba: ³ sa ² ba:j ²	mə:j ⁴
เจ็บใจ	cep ¹ ʔok ¹ cep ¹ caj ¹	cep ¹ ʔok ¹ cep ¹ caj ¹
เจียว	ciaw ¹	thɔ:t ⁴
แจก	cɛ:k ³	pan ¹

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ฉวย , คั่ว , จับ , หยิบโดยเร็ว	pia ¹	se: ⁴ wet ⁴
ฉีก	si:k ³	ci:k ³
ฉือน	thuaa ¹	pa:t ³
ชกต๋อย	ta:ŋ ⁴	ti: ¹
ชกมวย	ti: ¹ muaj ²	ti: ¹ mo:j ²
ชง	soŋ ²	soŋ ²
ชน	con ²	cun ²
ชนไก่	ti: ¹	ti: ¹
ชนะ	pe: ⁶	pe: ⁶
ช่วย	cuaj ⁴	co:j ⁴
ช่วยเหลือเกื้อกูล	cuaj ⁴ luaa ¹	co:j ⁴ lə: ¹
ซ้อน (ตักขึ้น)	co:n ⁶	tak ¹
ชอบ	mak ⁴	su: ⁵
ชำรุด	luʔ ¹	luʔ ¹
ชำเลื่อง	le: ² ta: ¹ pho: ³	le: ² ta: ¹
ชำแหละ , ผ่า	pha: ³	pha: ³
ชิด	mɛʔ ¹	mɛʔ ¹
ชิม	cim ²	cim ²
ชูป	cup ⁴	cup ⁴
เชือด	pa:t ³	pa:t ³
แช่ (ข้าวเหนียว)	ma: ³	ma: ³
แช่ง	ceŋ ⁴	cum ³ ceŋ ⁴
ชดน้ำแกง	hi:p ³	hi:p ³
ซ้อน	bom ³	sə:ŋ ³
ซั๊บ	sap ⁴	cet ⁴
ชาว (ข้าว)	sa:w ²	ho:t ³
ซิด (หน้าซิด) , ชูป	pə:t ³	phə:t ³
ซุ่ม	sum ⁴	sum ⁴
เซ	sa ² le: ²	sa ² le: ²

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
เช่นไหว้	liɑŋ ⁶ phi: ¹	le:ŋ ⁶ phi: ¹
เซ่อ	səʔ ⁴	səʔ ⁴ saʔ ⁴
ดม	dom ²	dum ²
ดัก	dak ¹	dak ¹
ดั่ง	daŋ ²	neŋ ³
ดัด	dat ¹	deɪ ¹
ดั้น	ŋu: ⁶	ju: ⁶
ดืบ	dap ¹	wə:t ⁴
ด่า	da: ³	wa: ⁴
ตายหญา	tha:ŋ ¹ ña: ⁵	phew ⁵ ja: ⁵
ดิน	din ⁵	din ⁵
ดิ่ง	tu:n ⁶	duŋ ²
ดื้อ	lu:k ¹	da:n ⁵
ดื้อเงียบ	luŋ ³	luŋ ³
ดู	pho: ³	pho: ³
เดิน	tiaw ²	ja:ŋ ⁴
เดียด	duat ³	fot ⁴
ไต่ยีน	daj ⁵ ñin ²	daj ⁵ jin ²
ตกใจ	tok ¹ caj ¹	tok ¹ caj ¹
ตกใจจนนิ่งไปชั่วขณะ	tok ¹ sa ² kət ¹	tok ¹ sa ² kət ¹
ตกปลา	com ³ bet ¹	com ³ pa: ¹
ตระหนี่	khi: ⁵ ci ⁷ ⁴	khi: ⁵ ci ⁷ ⁴
ตอก	tə:k ³	tə:k ³
ต๋อย	ŋw:k ⁴	sok ⁴
ต๋อย (ผึ่ง)	diat ³	dε:t ³
ตะกละ	ta:j ¹ ka ⁷ ¹	sa ² mo:p ⁴ sa ² ma:p ⁴
ตะปบ , ตะครุบ	ti ⁷ ⁴	ta ² khup ⁴
ตาเหล่	ta: ¹ khe: ¹	ta: ¹ le: ³

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ตัด	tat ¹	tət ¹
ตัด (ใช้ช้อนตัดอาหาร เช่น ตัดเค้กเป็นคำ)	ñak ¹	jak ¹
ตัดให้เตียน	ha:n ⁵	ba:j ²
ตัน	tan ¹	tən ¹
ตำ	tam ¹	tam ¹
ตีลังกา	pin ⁵ ca ² lin ⁵	pin ⁵ ca ² lin ⁵
ตึง	kheŋ ⁴	khiŋ ⁴
เต็น	ten ⁵	tin ⁵
เต็ม	tem ¹	tim ¹
เต็ม	tuam ³	tə:m ²
เตี้ย	tia ⁵	təm ³
เตรียม	da: ²	ke:m ²
เตือน	bə:k ³	bə:k ³
ถด, กระถิบ	khot ¹	khot ¹
ถม	thom ¹	thum ¹
ถ่ม (น้ำลาย)	thom ³	thum ³
ถลก, ถก	thok ¹	thok ¹
ถล่ม	lom ⁵	lum ³
ถลอก	thə:k ³	thəʔ ¹
ถอง (กระทุ้งด้วยศอก)	taŋ ⁴	taŋ ⁴ saʔ ³
ถอน (หญ้า)	lok ¹	lok ¹
ถาง	phiaw ⁵	tha:ŋ ¹
ถ่าง	tha:ŋ ³	ʔa: ⁵
ถ้าย	tha:j ³	tha:j ³
ถีบ (จักรยาน)	thi:p ³	thi:p ³
ถีบ (สิ่งของหรือคน)	ti:n ¹ taŋ ⁴	tin ¹ taŋ ⁵
ถึง (ถึงที่)	phew ¹	hə:t ⁴ le:w ⁶
ถือ	kam ¹	kɛ:m ¹
ถึ้ง	thiaŋ ¹	the:ŋ ¹

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
เถื่อ	pa:t ³	pa:t ³
แถม	the:m ¹	phə: ³
ไถ่	thaj ³	thaj ³
ทน	ʔot ¹	ʔot ¹ thun ²
ทรุดลง, ย่อลง (ยอบ)	ทิว:p ⁴	jup ⁴
ทอ (ผ้า)	to: ²	tam ¹ hu:k ³
ทะเลาะ	phit ¹ hua ¹ kan ¹	the:ŋ ¹ kan ¹
ทักท้วง	tak ⁴	tho:ŋ ⁶
ทักทาย	tak ⁴	thak ⁴
ทับ	teŋ ¹	tiŋ ¹
ทัน	tan ²	ten ²
ทั่ว	khɔj ⁴	tho: ⁴
ทาบ , ทับลง	tha:p ⁴	moʔ ¹
ทำ	ñaʔ ⁴	jaʔ ⁴
ทำเป็น	ca:ŋ ⁴	ca:ŋ ⁴
ทำหน้านิว	khiw ³	khiw ³
ทำอาหาร	ñaʔ ⁴ kin ¹	pɛ:ŋ ¹ kin ¹
ทิ้ง	khwa:ŋ ⁴	khwa:ŋ ⁴
ทุเลา	ñaŋ ² khwɛ:n ²	khwɛ:n ²
ท่อม (ขว้างลงไป)	khwa:ŋ ⁴	so:ŋ ⁴
เท, กรอก	tho:k ³	tho:k ³
เทศน์	te:t ⁴	ʔa:n ³ tham ²
เท่าเทียม	taw ⁴	pe:ŋ ² kan ¹
เท้าพลิก	pa ² let ⁴	pa ² let ⁴
เทียบ	teʔ ⁴	teʔ ⁴
แทง	tɛ:ŋ ²	tɛ:ŋ ²
แทน	tɛ:n ²	tɛ:n ²
แทรก	so:n ⁶	sɛ:k ⁴
นวด	nuat ⁴	no:t ⁴

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
นวดข้าว	fa:t ⁴ khaw ⁵	fa:t ⁴ khaw ⁵
น่วม	nuam ⁴	no:m ⁴
นอน	nov:n ²	nov:n ²
นอนคว่ำ	nov:n ² khwam ⁵	nov:n ² khom ⁵
นอนหลับ	lap ¹	lap ¹
นั่งขัดสมาธิ	khot ¹ thaʔ ¹ wa:j ¹	khot ¹ sa ² wa:j ¹
นั่งไขว่ห้าง	naŋ ⁴ khwaj ³ ha:ŋ ⁵	pok ¹ kha: ¹ ka:j ³ novŋ ⁴
นั่งพับเพียบ	naŋ ⁴ phap ⁴ phiap ⁴	naŋ ⁴ pa ² lo:j ²
นั่งพิง	naŋ ⁴ məʔ ⁴	ʔiŋ ² kə:ŋ ²
นั่งยอง ๆ	jo:vŋ ² jo:vŋ ²	khov: ⁵ jo:v ⁶
นัดแนะ	nat ⁴	net ⁴
น้ำลาด	na:m ⁶ hε:ŋ ⁵	nam ⁶ hε:ŋ ⁵
น้ำลายสอ	nam ⁶ la:j ² puʔ ⁴	nam ⁶ la:j ² puʔ ⁴
นั่ง	duvŋ ⁵	duvŋ ⁵
นูน	nu:n ²	pvov:ŋ ²
เนา (เย็บ)	naw ²	jip ¹
แนนั่ง ไม่กระดิก	duvŋ ⁵	sa ² jup ¹
แนน, คับ	kap ⁴	kap ⁴
แนม (ขีด)	ʔε:m ²	ʔε:m ²
โน (หัวโน)	no: ²	pvov:ŋ ²
โน้ม	no:m ⁶	new ³
บ่ง	boŋ ³	buŋ ³
บน (บนบาล)	bon ²	bon ²
บ่น	com ³	cum ³
บ่ม	ʔuk ⁴	bom ³
บรรทุก	ta:ŋ ³	ta:ŋ ³
บวก, เต็มเข้า	tuam ³	tə:m ²
บวก	buat ³	bo:t ³

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
บัววน	thuj ¹	thum ³
บัววนปาก	buan ⁵ pa:k ³	bo:n ⁵ sop ¹
บอกแขก	?aw ² mu: ⁶ ?aw ² hε:η ²	?aw ² hε:η ²
บัง	baη ²	baη ²
บังคับ	khe: ¹	khe: ¹
บ้า	ba: ⁵	ba: ⁵
บาน (ดอกไม้)	ba:n ²	phə:j ¹
บิตชี้เกียด	bit ¹ khi: ⁵ kha:n ⁶	bit ¹ kha:n ⁶
บิน	bin ²	bin ²
บิน	bin ³	wε:η ³
บี้	bi: ⁵	bi: ⁵
บุ	bu? ¹	bu? ¹
บุก	buk ¹	buk ¹
บุกเบิก	phiaw ⁵	phew ⁵
บุบ, ทวบเบา ๆ	bup ¹	bup ¹
บู้ยปาก	buj ⁵ pa:k ³	muj ² sop ¹
บุชา	pu: ² ca: ²	bu: ² ca: ²
เบ่ง	beη ³	biη ³
เปียด	ñat ⁴	?i:p ³
เบี้ยว	bew ⁵	be:w ⁵
เปื่อ (เปื่อหน่าย)	ka:j ⁴	na:j ³
เปื่อนหน้า	be:n ² na: ⁵	bit ¹ na: ⁵ ni: ¹
แบมือ	bε: ² mu: ²	bε: ² mu: ²
โบก	bo:k ³	bo:k ³
โบาย	khian ⁵	khe:n ⁴
ปน	su:n ¹	su:n ¹
ประพรม	hot ¹	pat ⁴ nam ⁶
ประคอง	fua ²	fə: ²
ประชด	wa: ⁴ ทิว: ⁵	?u: ⁵ ṁ men ⁴ hu: ¹

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ประชุม	pa ² sum ²	pha ² sum ²
ประชุมเพลิง	sia ¹ sop ¹	sə: ¹ phi: ¹
ประหยัด , ตระหนี่	khiam ¹	khe:m ¹
ปรับ (ลงโทษ)	maj ¹	maj ¹
ปริ, ผลิ	tɛ:k ³	tɛ:k ³
ปรือ (ตาปรือ)	ta: ¹ mɔj ⁴	ta: ¹ mu:n ² ba ² khun ⁵
ปลก (ยกมือไหว้ถี่ ๆ)	ka ² ηɔp ⁴ ka ² ηɔp ⁴	kɔ:p ⁴ ηɔ:p ⁴ kɔ:p ⁴ ηɔ:p ⁴
ปลง (เอาหม้อข้าวลง)	pon ¹	puŋ ¹
ปลงผม	ko:n ¹ hua ¹	khu:t ³ ho: ¹
ปล้น	ci: ⁵	lak ⁴
ปลอบ , พุดเอาอกเอาใจ	paw ⁵	cuʔ ¹
ปล่อย	suaʔ ¹	pɔ:j ³
ปลิว	piw ¹	piw ¹
ปลุก	pu:k ³	pu:k ³
ปวด	cep ¹	cep ¹
ปะ	paʔ ¹	paʔ ¹
ปะทุ	tɛ:k ³ tup ⁴ tap ⁴	faj ² tɛ:k ³
ปะผ้า	na:p ³	ta:p ³
ปักผ้า	pak ¹ pha: ⁵	pak ¹ pha: ⁵
ปัสสาวะ	ñiaw ⁴	jew ⁴
ปา	kam ¹ pu: ²	co:η ⁴
ปิด	hap ¹	hap ¹
ป็นป่วย	khun ⁵	khun ⁵
เป็น	pen ¹	pin ¹
เปลี่ยน	pian ³	pe:n ³
เปลือง	puaŋ ¹	pə:η ¹
เปียก	piaʔ ¹	peʔ ¹
เปื้อน	puan ⁵	pə:n ⁵

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
เปื้อย	pəj ³	pə:j ³
แปรงฟัน	pɛ:ŋ ² fan ²	si: ¹ fan ²
โปน	po:n ²	bo:m ² pu:t ³
โปรย	ໄວးj ³	wa:n ³
ไปเที่ยว	paj ² ʔɛw ³	paj ² ʔɛw ³
ผงก (หัว)	ka ² ŋɔk ⁴ hua ¹	ka ² ŋɔk ⁴ ho: ¹
ผละ	laʔ ⁴	laʔ ⁴
ปลัก	ŋu: ⁶	ju: ⁶
ผวา	sa ² duŋ ⁵	sa ² doŋ ⁵
ผัด	phat ¹	kho: ⁴
ผ่าฟัน	boʔ ¹ lua ¹	boʔ ¹ lo: ¹
ผ่าน	ka:j ¹	ka:j ¹
ผิงไฟ	ʔaŋ ² faj ²	hiŋ ¹ faj ²
ผู่	phuaʔ ⁴	phoʔ ⁴
เผา	phaw ¹	phaw ¹
เผาศพ	phaw ¹ sop ¹	phaw ¹ phi: ¹
เผื่อ	phia ³	phə: ³
ฝ่า	fa: ³	fa: ³
พบ	paʔ ¹	paʔ ¹
พั้น	pon ⁵	pun ⁵
พรวนดิน	suj ²	tə:m ⁵
ปลัด (หลง)	pat ⁴	pət ⁴
พลิก	pin ⁵	pi:n ⁵
พลาดพลั้ง	pət ⁴	pa ² la:t ⁴
พอก	poʔ ¹	poʔ ¹
พัก	ŋa:ŋ ⁶	jaŋ ⁶
พั่งพาบ	mə:p ⁴ ca ² lə: ⁶	nə:n ² mu:p ⁴
พับ	top ⁴ pha: ⁵	top ⁴
พิง	ʔiŋ ²	ʔiŋ ²

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ฟัง	pəŋ ⁴	puŋ ⁴
ฟัง	puŋ ⁴	puŋ ⁴
ฟังเข้าใจ	lo: ³ saɯ ³	lo: ³ saɯ ³
พูด	ʔu: ⁵	fo: ⁴
พูดคุยเหย่	suɯ ³	suŋ ³ so: ³
พูดเอออกเอาใจ	paw ⁵	cuɯ ¹
ฟังนึกขึ้นได้	muŋ ⁶	muŋ ⁶
เพิ่ม	tuam ³	te:m ²
เพลี่ย	ʔo:n ³	mo:j ⁴
เพ้อ	kaŋ ⁴	phə: ⁶
เพาะ	ko:p ⁴	ka: ⁵
แพ้	ka:n ⁶	ka:n ⁶
โปก	pan ²	kha:t ⁴ ho: ¹
ไพอเราะ	muan ⁴	mo:n ⁴
ปักไซ่	kok ¹ kaj ³	kok ¹ kaj ³
พัน (ทำสิ่งเป็นเส้นให้เข้าเกลียวกัน เป็นเชือก)	fan ⁴	fan ⁴ cə:k ⁴
ฟ้าม , ไม่นั่น , น่วม	fa:m ⁴	no:m ⁴
พึ้น	hu: ⁶ khiŋ ²	fuŋ ⁶
พุบ	mu:p ⁴	mu:p ⁴
พุ่มเฟือย	ʔuaj ³	ʔo:j ³
พู	puʔ ⁴	puʔ ⁴
มวน	muan ²	mo:n ²
ม้วน	muan ⁶	mo:n ⁶
มวย (ผม)	kaw ⁵ phom ¹	kaw ⁵ phum ¹ mo:j ²
มอง	ŋɛ:ŋ ²	je:ŋ ²
ม่อย (หลับไม่สนิท)	ŋi:p ⁴ lap ¹	wen ² lap ¹
มั่งง่าย	ruaj ³	ro:j ³
มัด	mat ⁴	mat ⁴

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
มีครรรภ์	ma:n ²	ma:n ² lu:k ⁴
มีชีวิตอยู่	pen ¹	pin ¹
มู	taŋ ⁵ caj ¹	taŋ ⁵ caj ¹
มุด	bun ³	lɔ:t ⁴
เม้ม (ปาก)	mem ⁶	mup ⁴ mip ⁴
ไม่คล่อง	bɔ:³ kwɛn ³	bɔ:³ kwɛn ³
ไม่ชอบ (กิน)	ba:³ mak ⁴	bɔ:³ su:⁵
ไม่ชอบ	caŋ ²	bɔ:³ su:⁵
ไม่เชื่อง (สัตว์)	hɛ:¹	hɛ:¹
โมโห	caj ¹ khun ⁵	lom ² khun ⁵
ยก	ñok ⁴	jok ⁴
ย่น	jon ⁴	jap ⁴
ย่อง (แอบเข้าไป)	dɔ:t ³	kɔj ⁴ jɔ:ŋ ⁴
ย้อม	pik ⁴	pɔ:k ³
ยอม	ñɔ:m ²	jɔ:m ²
ยอม	ñɔ:m ⁶	jɔ:m ⁶
ย่อย	ñɔj ⁴	jɔ:j ⁴
ย่อย	ñɔ:j ⁶	jɔ:j ⁶
ยักคิ้ว	ñak ⁴ kiw ⁶	jak ⁴ kiw ⁶
ยั้ง	ñaj ²	jaŋ ²
ยั้ง	ña:ŋ ⁶	ja:ŋ ⁶
ยัด	nam ⁴	jat ⁴
ยัน	ñan ²	jen ²
ยาก (ลำบาก ไม่สะดวก ไม่ง่าย)	ña:k ⁴	ja:k ⁴
ยาน (ห้อยลง หย่อนลง)	ña:n ²	ja:n ²
ย้าย	ña:j ⁶	ja:j ⁶
ย่ำ	ñam ²	soʔ ¹
ย่ำ	ñam ⁴	jam ⁴
ย่ำ	ñam ⁶	ʔu:⁵ kam ² kaw ³

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ยิง	ŋiŋ ²	jiŋ ²
ยืม	ŋim ⁶	jim ⁶
ยี้ (ขยี้ ขยี้ทำให้แตก)	ŋi: ²	ji: ²
ยัด	ju:t ⁴	ju:t ⁴
ยีน	ju:n ²	ju:n ²
ยีน	ŋu:n ⁴	ju:n ⁴
ยุ	suɟ ³	suʔ ¹ son ³
ยุ่ง	ŋuŋ ⁵	juŋ ⁵
ยุบ	ŋup ⁴	ju ⁴
ยุ่ย	pəɟ ³	mun ³
เย็บ	ŋip ¹	jip ¹
เย่อหยิ่ง	cəŋ ¹ həŋ ¹	jiŋ ³
เยี่ยมเยื่อน	ʔɛw ³	ʔɛw ³ ha: ¹
แยก	je:k ⁴	je:k ⁴
แยง (แห่เข้าไป)	suak ¹	je: ³
แย่ง	lu: ⁴	lu: ⁴
โยกย้าย	ŋa:j ⁶	ja:j ⁶
โยน	co:ŋ ⁴	co:ŋ ⁴
รถชน	lot ⁴ con ²	lot ⁴ con ²
รม	hom ²	hum ²
ร่วง	tok ¹	lun ³
รวบ	huap ⁴	ho:m ²
รวมไว้	təm ⁵	təm ⁵
รอง (รองน้ำ)	tuaŋ ²	to:ŋ ²
รอง	hə:ŋ ²	hə:ŋ ²
รองท้อง	thəʔ ¹	thəʔ ¹
ร้องไห้	haj ⁵	haj ⁵
ร่อน	hə:n ⁴	hə:n ⁴
ระคายเคือง	ka:j ²	ka:j ²

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ระเหย	hɛ:ŋ ⁵	hɛ:ŋ ⁵
รัก	hak ⁴	hak ⁴
รักษา	hak ⁴ sa: ¹	hak ⁴ sa: ¹
รัง	haŋ ⁶	caŋ ⁴
รังเกียจ	caʔ ⁴	cəʔ ⁴
รังแก	kɛ:ŋ ⁵	kham ⁴
รัด	hat ⁴	hɛt ⁴
รั้ว	hua ⁴	ho: ⁴
ร้าว	ha:w ⁶	la:w ⁶
รำคาญ	lam ² kha:n ²	lam ² kha:n ²
ริบ	ʔaw ²	lip ⁴
ริบ	faŋ ⁴	fa:w ⁴
รินเรียง	muan ⁴ ŋan ²	mo:n ⁴ cu:n ⁴ ba:n ²
ริ้ว	te: ²	te: ²
รูน	ŋu: ⁶	dan ²
รุ่ม	lum ²	lum ²
เร่ง	heŋ ⁴	heŋ ⁴
เรือ	ʔəʔ ¹	ʔəʔ ¹
เริ่ม	lə:m ⁴	lə:m ⁴
เรียว	hɔ:ŋ ⁶	ʔə:n ⁵
เรียง	lian ²	le:ŋ ²
เรียน	hian ²	he:n ²
เรียบ	pian ²	pe:ŋ ²
ลง	loŋ ²	luŋ ²
ลงแขก	ʔaw ² mu: ⁶ ʔaw ² hɛ:ŋ ²	ʔaw ² mu: ⁶
ลด	lot ⁴	lot ⁴
ลอน (ไฟ)	lon ²	lun ²
ลั่น	lon ⁶	lun ⁶
ลบ	lop ⁴	lup ⁴

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ลุ่ม	lom ⁴	lum ⁴
ลุ่ม	kon ⁴	kun ⁴
ลวก	luak ⁴	lo:k ⁴
ล้วง, ควัก	cok ¹	cok ¹
ล่อ	lo: ⁴	cu? ¹
ล่อง	loŋ ⁴	loŋ ⁴
ล่อน	lon ⁴	lon ⁴
ละเมอ	kaŋ ⁴	kwaŋ ⁴
ละลาย (เอาสิ่งหนึ่งไปละลายในสิ่งหนึ่ง)	te:w ²	te:w ²
ละเลง	tho: ²	ta: ²
ลักขโมย	lak ⁴	lak ⁴
ลั่น	lan ⁴	lan ⁴
ลับมีด	fon ¹ mi:t ⁴	fun ¹ pha: ⁶
ลาก	la:k ⁴	la:k ⁴
ล้าง	suaj ⁴	la:ŋ ⁶
ล้างหน้า	la:ŋ ⁶ na: ⁵	la:ŋ ⁶ na: ⁵
ลั่น	mu:n ⁴	mu:n ⁴
ลั่นลุ่ม	pha ² lə:t ⁴	pa ² la:t ⁴
ลุ่ม	lu:m ²	luŋ ¹ lu:m ²
ลุ่มตา	mu:n ² ta: ¹	mu:n ² ta: ¹
ลุ่มหลง	hak ⁴ maw ²	maw ²
เล็ง	ne: ²	liŋ ²
เล่น	len ⁵	lin ⁵
เล่นซ่อนหา	len ⁵ so:n ⁴ ?ε:p ³	lin ⁵ so:n ⁴ ?ε:p ³
เล่นดนตรี	len ⁴ don ² ti: ²	lin ⁴ don ² ti: ²
เลื่อม	lem ²	lim ²
เลย	lə:j ²	lam ⁶
เลอะ	phə? ⁴	phə? ⁴
เลาะ	lo? ⁴	lit ⁴

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
เลิกกัน (สามี่-ภรรยา)	laʔ ⁴ kan ¹	laʔ ⁴ kan ¹
เลีย	lia ²	le: ²
เลียยง	lian ⁶	le:ŋ ⁶
เลียนแบบ	hian ² bɛ:p ³	he:n ² bɛ:p ³
เลียว	liaw ⁶	lew ⁶
เลิก	luak ⁴	lə:k ⁴
เลียย	lə:j ⁶	lə:t ⁴
แล	phɔ: ³	lɛ: ²
แล่	pa:t ³	lɛ: ⁴
ไล่	laj ⁴	laj ⁴
ไล่ตะเพิด	laj ⁴	seʔ ⁴
วกกลับ	ŋwa:j ⁶	pɔ:k ³
วน	won ²	won ²
วอด	wɔ:t ⁴	wɔ:t ⁴
วัด	wat ⁴	teʔ ⁴
วาง	ɟɔ:ŋ ²	ɟɔ:ŋ ²
วางยาพิษ	bua ³	bə: ³
วางเรียงราย	ja:j ²	ja:j ²
วาด	wa:t ⁴	tɛ:m ⁵
ว่ายนํ้า	wa:j ⁴ nam ⁶	wa:j ⁴ nam ⁶
วัง	hok ¹	lon ⁴
วิดน้ำ	wit ⁴ na:m ⁶	wit ⁴ nam ⁶
วิน (ขาด)	put ¹	put ¹
เว้น	wen ⁶	win ⁶
เศร้า	saw ⁵	mɔ:ŋ ¹
สกปรก	puan ⁵	cəʔ ⁴
ส่ง	soŋ ³	suŋ ³
สงสาร	ʔen ² du: ²	ʔin ² du: ²
สนุกสนาน	muan ⁴	mo:n ⁴

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
สระผม	saʔ ¹ hua ¹	saʔ ¹ ho: ¹
สร้าง	suaŋ ³	sa:ŋ ³
สร้าง	pɛ:ŋ ¹	pɛ:ŋ ¹
สลัด	sa ² lat ¹	sa ² lat ¹
สลับ	sap ¹	sap ¹
สวน	suan ¹	so:n ¹
สวม (เสื้อผ้า)	nuŋ ⁴	nuŋ ⁴
สวม (รองเท้า หมวก)	sup ¹	sup ¹
สว่าง กระจ่าง	peŋ ³	cɛ:ŋ ⁵
ส่อง	ŋi:ŋ ²	de:m ² pho: ³
ส่องกระจก	ŋi:ŋ ² wen ⁴	je:ŋ ² wen ⁴
สอบ (ตรวจสอบ)	kuat ³ pho: ³	so:p ³
สอย (ผลไม้)	siʔ ¹	siʔ ¹
สะกิด	ciʔ ¹	tiʔ ⁴
สะดุ้ง	saʔ ¹ duŋ ⁵	saʔ ¹ doŋ ⁵
สะดุด	khɔŋ ⁵	khɔŋ ⁵
สะเทือน	fuan ²	fə:n ²
สะบัด	sa ² bat ¹	sa ² bat ¹
สะบัดผ้า	sa ² puuk ⁴ pha: ⁵	sa ² puuk ⁴ pha: ⁵
สะพาย	sa ² pa:j ²	pa: ²
สะสม	hɔ:m ²	hɔ:m ² waj ⁶
สะอาด	sa ² ʔa:t ³	mot ¹
สะอึก	sa ² ʔuuk ¹	sa ² ʔuuk ¹
สะอื้น	sa ² ʔu:n ⁵	haj ⁵ huj ¹
สัก	sak ¹ na:m ⁶ muuk ¹	sak ¹ muuk ¹
สั่น	san ³	sen ³
สับ	kok ¹	kok ¹
สับให้ละเอียด	la:p ⁴	la:p ⁴
สาด	haʔ ¹	haʔ ¹

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ส่าย	swa:j ³	suk ⁴ su: ³
สำรอก	๓๖๓ ⁴	wɛ? ¹
สำรอง	phia ³	phə: ³
สำลัก	kɛ:n ⁶	kɛ:n ⁶
สู້	su: ⁵	su: ⁵
สูด (หายใจเข้าโดยแรง)	su:t ³	su:p ³
สูบ	du:t ³	hu:p ³
เสก	se:k ³	se:k ³
เสย (ผม)	pu:t ⁴	lu:p ⁴ khun ⁶
เสริ้ง	lɛ:w ⁶	set ¹ lɛ:w ⁶
เสริม	phəm ³	tɛŋ ³ tə:m ²
เสี่ย (สิ่งของ)	lu? ¹	se: ¹
เสี่ย (อาหาร)	sia ¹	se: ¹
เสียงดั่งไวยวาย	nan ²	se:ŋ ¹ dan ²
เสี่ยม (ทำให้แหลม)	siam ⁵	le:m ¹
เสาะหา	sɔ? ⁴ ha: ¹	lo? ⁴ ha: ¹
แสก (ผม)	sɛ:k ³	sɛ:k ³
แสยะ	bɛ? ¹ pa:k ³	ju:k ¹ pa:k ³
หก	fa? ⁴	khəm ⁴
หกล้ม	ta:w ⁴	ta:w ⁴
หนวกหู	nuak ³ hu: ¹	no:k ³ hu: ¹
หน่วง	nɔŋ ³	nɔ:ŋ ³
หน่าย (เบื่อ)	ka:j ⁴	na:j ³
หนุ่มเกี้ยวสาว	ʔɛw ³ sa:w ¹	ʔɛw ³ sa:w ¹
ห่ม	tum ⁵	hum ³ pha: ⁵
หมด	siaŋ ⁵	se:ŋ ⁵
หมอบ	mu:p ⁴	mu:p ⁴ loŋ ²
หมัก	cɛ: ⁴	cɛ: ⁴
หมั่นเพียร	man ³	khak ¹

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
หมูน	mun ¹	mu:n ¹
หย่ง	jon ³	jon ³
หยด	jot ³	jo:t ³
หย่อน	com ³	ja:n ²
หย่า	laʔ ⁴	ha:ŋ ⁶
หยิบ	ŋup ¹	jip ¹
หยุด	ŋa:ŋ ⁶	ja:ŋ ⁶
หรอ (สีก, กร่อน)	hin ⁵	khɔ:m ²
หรี	li: ³	li: ³
หล่น	tok ¹	lun ³
หลบ	lop ¹	pet ⁴
หวง	kha:ŋ ¹	kha:ŋ ¹
ห้วงใย	pen ¹ huan ³	pen ¹ ho:ŋ ³
หวี	sa:ŋ ¹	wi: ¹ phum ¹
หัต	hat ¹	fək ¹
หั้น	han ¹	win ² na: ⁵
หั้น	so:j ²	soj ²
หับ (ประตู่, หน้าต่าง)	hap ¹	hap ¹
หิ้วทิม	pak ¹ ka ² dik ¹	pik ¹ ka ² dik ¹
หิ้วทีบ	puk ¹	puk ¹
หิ้วเราะ	khaj ⁴ hua ¹	khaj ⁴ kho: ¹
หาบ	ha:p ³	ha:p ³
หาย	ha:j ¹	ha:j ¹
หายไปเลย	ha:j ¹ sep ¹	ha:j ¹
หิ้ว	tiw ⁵	tiw ⁵
หึ่ง	kha:ŋ ¹	kha:ŋ ¹
หุง	huŋ ¹	huŋ ¹
หุบ	hup ¹	lot ⁴ co:ŋ ⁵
หุ้ม	hum ⁵	hom ⁵

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
เหน้อย	ŋit ¹	mɔːj ⁴
เหม็น	men ¹	min ¹
เหม็นสาบ	men ¹ sa:p ³	min ¹ ʔoː ³
เหม่อ, ชะเง้อ	ŋəː ⁵	ŋəː ⁵
เหยียด	jiat ³	je:t ³
เหยียบ	ŋam ⁴	jam ⁴
เหลา	law ¹	lɛ:m ¹
เหลียว	liaw ¹	lew ¹
เหลื่อ	lia ¹	ləː ¹
เหลือก	luak ³	lə:k ³
เหลือบ (ชำเลื่องดู)	lɛː ² taː ¹	lə:p ³
เหวี่ยง	khwa:ŋ ⁴	khwa:ŋ ⁴
เหียน (กร่อนไปจนหมด)	hian ⁵	he:n ⁵
แหงน	ŋɛ:n ¹	ŋɛ:n ¹
แหวก	wɛ:k ³	waʔ ¹
โหน	ho:n ¹	to:n ²
ให้	hu:ː ⁵	hu:ː ⁵
ให้อาหารสัตว์	kia ¹ khaw ⁵	ʔɔj ³
ไหล	laj ¹	laj ¹
อม	ʔom ²	ʔum ²
อยาก	khaj ⁴	ja:k ³
อยู่	ju:ː ³	ju:ː ³
อ่อน	ʔɔ:n ³	ʔɔ:n ³
อ้อม	ʔɔ:m ⁵	ʔɔ:m ⁵
อึ้ง	ʔaŋ ²	ʔɛ:n ²
อัด	ʔat ¹	jet ⁴
อ้า	ʔa:ː ⁵	ʔa:ː ⁵
อาการติดสัตว์	cɛː ²	tit ¹ sat ¹
อาเจียน	ha:k ⁴	ha:k ⁴

คำเรียกกริยาอาการ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
อาบ	ʔa:p ³	ʔa:p ³
อารมณ์ไม่ดี	lom ² ba: ³ di: ²	lom ² ba: ³ di: ²
อิมจนแน่น (ท้องคัด)	kat ⁴ tɔ: ^η ⁶	kat ⁴ pu:m ¹
อุด	tut ¹	tut ¹
เอน	ʔe:n ²	ʔe:n ²
เอ็ด (เอะอะ)	ʔek ¹	hɛ: ^η ²
เอาสิ่งของไปให้ถึงที่	cu: ²	cu: ²
เอียง	ηian ³	ηe: ^η ³
แอนตัว	ηen ⁶	ʔen ³
แอบ	mɔ:p ⁴	ʔe:p ³
แอบดู	lak ⁴ phɔ: ³	phok ⁴ phɔ: ³

2. หมวดคำเรียกสิ่งของเครื่องใช้ มีทั้งหมด 222 หน่วยย่อย ดังนี้

คำเรียกสิ่งของเครื่องใช้	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
กบไสไม้	taw ³	taw ³ may ⁶
กรง	kon ²	law ⁶
กรรไกร	mi:t ⁴ ŋap ⁴	maj ⁶ sem ²
กรวย	suaj ¹	sa ² lo:j ¹
กระจกเงา	wen ⁴	wen ⁴
กระจกใส	kɛ:w ⁵	kɛ:w ⁵ ka ² cok ¹
กระจาด	piat ⁴	tha:t ¹
กระซอน	ka ² sɔ:n ²	ka ² sɔ:n ²
กระเช้า	sa: ⁶ hu: ¹	ho:t ³
กระดั่ง	don ⁵	duŋ ⁵
กระดิ่ง	ma ² hiŋ ³	ka ² diŋ ³
กระดิ่ง	ma ² duŋ ²	duŋ ²
กระต๊อบ	ʔep ¹ khaw ⁵	khaw ⁵ ʔep ¹
กระโถน	ka ² tho:n ¹	ka ² tho:n ¹
กระทง (ใบตองใบไม้เย็บไว้ใส่ของ)	khuak ⁴	sa ² lo:j ²

คำเรียกสิ่งของเครื่องใช้	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
กระทะ	mɔː ⁵ kha:ŋ ¹	mɔː ⁵ kha:ŋ ¹
กระบวย	na:m ⁶ buaj ²	na:m ⁶ bo:j ²
กระบอก	bɔːk ³	boŋ ⁵ maj ⁶
กระบอง	maj ⁶ khɔːn ¹	ka ² bɔːŋ ²
กระบุง	buŋ ²	ka ² ba:j ²
กระเบื้อง	din ² kɔː ³	ka ² bə:ŋ ⁵
กระป๋อง	kɔk ¹	kɔk ¹
กระป๋องต้มน้ำที่บ่อ	na:m ⁶ khuɔ ⁴	khuɔ ⁴
กระสอบ	taj ⁴	taj ⁴
กลอน (ประตู่)	sɛ: ⁴	kɔːn ¹
ก้อนอิฐ	ba ² din ² ki: ²	ʔit ¹
กะละมัง	ka ² la ² maŋ ²	ma: ² la: ²
กะลา	ka ² lo:ŋ ⁵	kɛn ³ mak ¹ pa:w ⁶
ก้านสาด	kan ¹ sa:t ³	kan ¹ sa:t ³
กาดม่น้ำ	ka: ¹ na:m ⁶	mɔː ⁵ ka: ²
กี่ (ทอผ้า)	ki: ³	hu:k ³
กัญแจ	kha ² cɛ: ¹	kun ¹ cɛ: ¹
เกลียว	kew ¹	kiw ¹
เกวียน	lo: ⁶ ŋua ²	lo: ⁶
แก้ว	taŋ ³	taŋ ³
แก้วน้ำ	kɔk ¹	kɔk ¹ na:m ⁶
ขยชะมูลฝอย	khi: ⁵ ŋia ⁵	khi: ⁵ jə: ⁵
ขวด	khuat ³	kho:t ³
ขวดน้ำ	khuat ³ nam ⁶	kho:t ³ nam ⁶
ข้อง (จับปลา)	khɔŋ ⁵	mɔːŋ ²
ขัน	kɔk ¹	sa ² luŋ ¹
ขันโตก	khan ¹ to:k ³	khan ¹ to:k ³
ชื้อ	khu: ³	khu: ³
ชุยผ้า	khuj ¹	khuj ¹

คำเรียกสิ่งของเครื่องใช้	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
เข็ม	khem ¹	khim ¹
เขียง	khiaŋ ¹	khe:ŋ ¹
คนโท	na:m ⁶ ton ⁵	na:m ⁶ tun ⁵
คบ (ใช้จุดไฟให้สว่าง)	khɛ: ⁴	maj ⁶ taj ⁴
ครก	khok ⁴	khok ⁴
ครกกระเดื่อง	khok ⁴ mɔŋ ²	khok ⁴
คราด	fua ²	fə: ²
ค้อน	muj ²	khɔ:n ⁵
คันทิ้ง , ตราชั่ง	caŋ ⁴	caŋ ⁴
ค้ำ (ไม้หลักสำหรับให้ต้นไม้เกาะ)	ka:ŋ ⁶	ka:ŋ ⁶
คาน	wɛ:ŋ ²	khweŋ ²
เคียว (เกี่ยวข้าว)	khiaw ²	khe:w ²
แคม (ริมเรือ)	ka:p ³ hia ²	khɛ:m ² hə: ²
แคร่	khɛ: ⁴	khɛ: ⁴
เงิน	taŋ ²	taŋ ²
เงื่อน , ปม	pom ¹	pum ¹
จอบ	kha ² bok ¹	khɔ: ¹ bok ¹
จั่ว	cua ³	co: ³
จาน	thuaŋ ⁵	tho:j ⁵
จิบผ้า	ci:p ³	ci:p ³
ช่องแมว	cɔŋ ⁴ mɛ:w ²	cɔŋ ⁴ mɛ:w ²
ช่องลม	cɔŋ ⁴ lom ²	cɔŋ ⁴ lum ²
ซ้อน	cɔ:n ⁶	cɔ:n ⁶
ซัน	can ⁶	can ⁶
ชิงช้า	cuaŋ ³ ca: ²	cum ⁶ ca: ²
เขียนหมาก	sa: ⁶ ma:k ³	sa: ⁶ ma:k ³
เชือก	cuaŋ ⁴	cə:k ⁴
ชุง	khɔ:n ¹	suŋ ²
ไซ	saj ²	saj ²

คำเรียกสิ่งของเครื่องใช้	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
โซ่	so: ⁴	so: ⁴
แท่น	ten ⁴	ten ⁴
ด้าม	da:m ⁵	da:m ⁵
ด้าย	fa:j ⁵	fa:j ⁵
ตง (ไม้เครื่องเรือนที่วางทับบนรถ สำหรับรองพื้นหรือฟาก)	ton ²	pe:k ³
ตอม่อ	to: ¹ mo: ⁵	to: ¹ mo: ⁵
ตะกร้า	sa: ⁶	sa: ⁶
ตะกรุด	ta? ¹ kut ¹	ka? ¹ kut ¹
ตะเกียง	ko:m ²	ke:η ²
ตะเกียบ	ta ² kiap ³	thu: ³
ตะแกรง	ta ² ke:η ²	ta ² ke:η ²
ตะปู	ta ² pu: ¹	ta ² pu: ²
ตะหลิว	pa:k ⁴	pa:k ⁴
ตุ้งสามหาง	tun ² sa:m ¹ ha:η ¹	tun ² sa:m ¹ ha:η ¹
ตุ่ม	tum ³	ʔom ³
ตุ๊กกับข้าว	tu: ⁵ kap ¹ khaw ⁵	tu: ⁵
ตุ้เสื้อผ้า	tu: ⁵ sua ⁵ pha: ⁵	tu: ⁵ sə: ⁵ pha: ⁵
เตา	taw ¹ han ² lo: ⁴	taw ¹ faj ²
เตียง	tian ²	te:η ²
เตรรรถ	te: ²	ke: ²
ถ้วย	thoj ⁵	tho:j ⁵
ถังน้ำขนาดเล็ก	na:m ⁶ khu? ⁴	na:m ⁶ po: ²
ถุง	thun ¹	thon ¹
ถุงพลาสติกชนิดมีหูหิ้ว	thun ¹ sew ³	thon ¹ sew ³
โถ	tho: ¹	tho: ¹
ทัพพี	pa:k ⁴	pa:k ⁴
ที่นั่ง	je:η ³	tan ¹

คำเรียกสิ่งของเครื่องใช้	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ที่นอนคล้ายฟูก แต่ยัดนุ่นหลวม ๆ สำหรับเด็ก (เมาะ)	mɔʔ ⁴	ti: ⁵ nɔ: ⁿ²
เทียน	tian ²	te:n ²
แท่น	ten ⁴	tɛ:n ⁴
ธง	tuŋ ²	tuŋ ²
นวม	nuam ²	no:m ²
นั่งร้าน	naŋ ⁴ ha:n ⁶	naŋ ⁴ ha:n ⁶
น้ำมนต์	na:m ⁶ mon ²	na:m ⁶ mun ²
น้ำหอม	na:m ⁶ hɔ:m ¹	na:m ⁶ hɔ:m ¹
โน (เครื่องสำหรับกรอฝ้าย หรือไหมเข้าหลอด)	naj ²	naj ² fa:j ⁵
บ่วง	buaŋ ³	bo:ŋ ³
บันได	khan ⁵ daj ²	khun ⁵ daj ²
บัตรพลี	sa ² tuaŋ ²	sa ² to:ŋ ²
บานพับ	ba:n ² phap ⁴	ba:n ² phap ⁴
เบ็ด	bet ¹	bet ¹
เบาะ	bɔʔ ¹	bɔʔ ¹
ปก (ปกหนังสือ)	pok ¹	pok ¹
ปม	pom ¹	pum ¹
ประตู	pa ² tu: ¹	pa:k ³ tu: ¹
ปลอกหมอน	pɔ:k ³ mɔ:n ¹	sə: ⁵ mɔ:n ¹
ประทัด	ba ² thop ¹	m̩ thop ¹
ปล้องไม้ไผ่ ไว้ใส่น้ำ	bɔ:k ³ na:m ⁶	bɔ:k ³ maj ⁶
ปั้นลม	ka: ¹ lɛ: ²	pa:n ⁵ lum ²
ปิ่น	pu:n ¹	pu:n ¹
ปิ่นแก้ว	pu:n ¹ keɣ ⁴	pu:n ¹ keɣ ⁴
เปลเด็ก	ʔu: ³	ʔu: ³
แป (ไม้เครื่องเรือนที่วางบนจันทันสำหรับกลอนพาด)	pe: ²	pe: ²

คำเรียกสิ่งของเครื่องใช้	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
แปรงสีฟัน	pɛ:ŋ ² fan ²	pɛ:ŋ ² fan ²
ผอบ	ʔɛp ¹	ʔɔ:m ²
ผ้าขี้ริ้ว	pha: ⁵ khi: ⁵ liw ⁶	pha: ⁵ jɔk ¹
ผ้าพันหม้อหนึ่ง	tiew ³ มว: ⁵ nuŋ ⁵	pha: ⁵
ผ้าห่ม	pha: ⁵ tuap ⁴	pha: ⁵ hum ³
แผง (เครื่องกำบัง สานเป็นแผ่น อย่างเสื่อ ลำแพน)	phɛ:ŋ ¹	tɛʔ ¹
ฝาชี	fa: ¹ si: ²	fa: ¹ si: ²
ฝือก	fuak ³	fə:k ³
พลุ	bɔ:k ³ faj ²	bɔ:k ³ faj ²
พ้อม (ภาชนะสานขนาดใหญ่ บรรจุ ข้าวเปลือก)	phɔ:m ⁶	phɔ:m ⁶
พาน	khan ¹	pha:n ²
พานบายศรี	khan ¹ หว: ^ŋ ⁶ khwan ¹	khan ¹ หว: ^ŋ ⁶ khwan ¹
เพดาน	thə:ŋ ²	fa: ⁵
พืน	lua ¹	lo: ¹
พุก	sa ² li: ²	fu:k ⁴
ไฟแช็ค	pam ² so: ⁴	kap ⁴ faj ²
ภาชนะใส่ข้าวหนึ่งเพื่อคนให้เย็น	kwuaʔ ¹ khaw ⁵	kwaʔ ¹ khaw ⁵
ม้านั่ง	taŋ ³ ña:w ²	khɛ: ⁴ naŋ ⁴
มิด	mi:t ⁴	pha: ⁵
มิดโกน	mi:t ⁴ ko:n ¹	mi:t ⁴ ko:n ¹
มิดพรวด	pha: ⁶	pha: ⁶
มิดเล็ก	mi:t ⁴ นว: ^j ⁶	pha: ⁶ นว: ^j ⁶
มิดอีโต้	mi:t ⁴ ʔi: ² to: ⁵	pha: ⁶ kɔ:m ⁵
มุ้ง	muŋ ⁶	muŋ ⁶
โม้	mo: ⁴	mo: ⁴
ไม้กระดาน	ma:j ⁶ pen ⁵	pɛ:n ⁵
ไม้กวาด	ma:j ⁶ ñu: ²	ma:j ⁶ ju: ²

คำเรียกสิ่งของเครื่องใช้	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ไม้เกี้ยว	kiaʔ ⁴	maj ⁶ pɛ:k ³
ไม้ขา (ทำเป็นร้านขึ้นคร่อมกองไฟ สำหรับ ปิ้งปลา)	kha:ʒ ³ faj ²	tɛʔ ¹ ja:ŋ ¹
ไม้ขีดไฟ	kap ⁴ faj ²	kap ⁴ faj ² khi:t ³
ไม้แขวนเสื้อ	maj ⁶ khwɛ:n ¹ sia ⁵	maj ⁶ khwɛ:n ¹ sə:ʒ ⁵
ไม้คนข้าวเหนียวหนึ่งให้เย็น	maj ⁶ kon ² khaw ⁵	maj ⁶ kun ² khaw ⁵
ไม้ตีฝ้าย	ma:j ⁶ di:t ³ fa:j ⁵	ma:j ⁶ di:t ³ fa:j ⁵
ไม้ตีพริก	kɛ:n ¹ khok ⁴	ma:j ⁶ ti:ʒ ¹ phik ⁴
ไม้เท้า	maj ⁶ taw ⁶	maj ⁶ taw ⁶
ไม้พลอง	maj ⁶ pho:ŋ ²	maj ⁶ pho:ŋ ²
ไม้สอย	maj ⁶ sa:w ⁵	maj ⁶ sa:w ⁵
ยอ	cam ¹	cam ¹
ย่าม	taj ⁴	thon ¹
รถ	lot ⁴	lot ⁴
รถขนส่ง	lot ⁴ ta:ŋ ³	lot ⁴ ta:ŋ ³
รถเข็นเด็ก	lot ⁴ ŋu:ʒ ⁶ laʔ ¹ ʔɔn ³	lɔ:ʒ ⁶ ju:ʒ ⁶ laʔ ¹ ʔɔn ³
รถจักรยาน	lot ⁴ thi:p ³	lot ⁴ thi:p ³
รถจักรยานยนต์	lot ⁴ khuan ⁴	lot ⁴ khə:ŋ ⁴
รถบรรทุก	sip ¹ lɔ:ʒ ⁶	lot ⁴ jaj ³
รถพ่วง	lot ⁴ phuan ⁴	lot ⁴ pho:ŋ ⁴
รถยนต์	lot ⁴ ŋaj ³	lot ⁴ jon ²
ร่ม	cɔŋ ⁵	cɔŋ ⁵
ระซัง	la ² khan ²	la ² khan ²
ระหัดวิดน้ำ	luk ¹	koŋ ² pat ⁴ nam ⁶
รางน้ำ	lin ²	ha:ŋ ² lin ² nam ⁶
ร้านน้ำ	ha:n ⁶ na:m ⁶	ha:n ⁶ nam ⁶
ราว	ha:w ²	ha:w ²
ราวตากผ้า	ha:w ² ta:k ³ pha:ʒ ⁵	ha:w ² khwɛ:n ¹ pha:ʒ ⁵
รูป	hu:p ⁴	ho:p ⁴

คำเรียกสิ่งของเครื่องใช้	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
แร้ว (เครื่องดักสัตว์ มีบ่วงติดปลายไม้ เอาโคนปักไว้ที่ดิน)	hɛ:w ⁶	hɛw ⁶
เรือ	hia ²	hə: ²
ลวด	luat ⁴	lek ¹ lo:t ⁴
ลูกกรง	si: ⁵ koŋ ²	si: ⁵ koŋ ²
ลูกข่าง	ba ² kha:ŋ ³	lu:k ⁴ kha:ŋ ³
เสื่อ	ləj ⁴	lə:j ⁴
โล่	lo: ⁴	lo: ⁴
สมุด	pap ⁴	sa: ¹
สลัก	sa ² lak ⁵	sa ² lak ¹
สวิง	sa ² wiŋ ¹	huŋ ³
ส้อม	sɔm ⁵	sɔm ⁵
สาก	kɛ:n ¹ khok ⁴	kɛ:n ¹ khok ⁴
สายสิญจน์	fa:j ⁵ mat ⁴ mu: ²	da:j ⁵ mat ⁴ mu: ²
สำลี	sam ¹ li: ²	fɔ:n ² fa:j ⁵
สิ่งของเครื่องใช้	khua ²	kho: ²
สิ่งที่พระเจ้าใช้ตีบอกเวลาเช้า	ko:ŋ ¹ caw ⁶	ko:ŋ ¹ caw ⁶
สิ่งที่พระเจ้าใช้ตีบอกเวลาเพล	ko:ŋ ¹ phe:n ²	ko:ŋ ¹ phe:n ²
สิ่งที่พระเจ้าใช้ตีบอกเวลาเย็น	ko:ŋ ¹ lɛ:ŋ ²	ko:ŋ ¹ lɛ:ŋ ²
สิ่ว	siw ³	siw ³
สีผึ้ง	nuat ⁴	khi: ⁵ phuŋ ⁵
ส้อม	sum ³	sum ³
เสื่อ	sa:t ³	sa:t ³
เสียม	siam ¹	se:m ¹
แส้	sɛ: ⁵	maj ⁶ sɛ: ⁵
หนังยาง	naŋ ¹ wɔŋ ⁶	ja:ŋ ² wɔŋ ²
หนังสือ, ตำรา	pak ¹ ka ² tu:n ²	tam ¹ ha: ²
หน้าต่าง	pɔŋ ³	pɔ:ŋ ³
หน้าไม้	da:m ⁵ maj ⁶	da:m ⁵ maj ⁶

คำเรียกสิ่งของเครื่องใช้	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
หมึก	mu:k ¹	mək ¹
หมอน	mɔ:n ¹	mɔ:n ¹
หลังคา	lan ¹ ka: ²	lan ¹ kha: ²
ห้วง	wɔŋ ²	ho:ŋ ³
หวด	sa: ⁵ huat ³	sa: ⁵ ho:t ³
หวี	wi: ¹	wi: ¹ ho: ¹
หิ้งพระ	hiŋ ⁵ pha: ⁴	hiŋ ⁵ pha: ⁴
หีบ	hi:p ³	hi:p ³
แห	he: ¹	he: ¹
ไห	haj ¹	haj ¹
อวน	ɔuan ²	ɔo:n ²
อิฐ	ba ² di:n ² ki: ³	di:n ² ki: ³
โอ่ง	ɔo:ŋ ³	ɔo:ŋ ³

3. หมวดคำเรียกพืช ผัก และผลไม้ มีทั้งหมด 151 หน่วยอรรถ ดังนี้

พืช ผัก ผลไม้	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
กระเจี๊ยบ	nuaj ³ phak ¹ teŋ ³ kheŋ ²	m̩ khə: ¹ la ² wo: ⁶
กระเจี๊ยบเขียว	ba ² khia ¹ mu:n ⁴	m̩ khə: ¹ la ² wo: ⁶
กระชาย	hua ¹ la: ¹ ʔɛ:n ²	ka ² sa:j ²
กระถิน	phak ¹ nɔ:ŋ ¹	phak ¹ la: ¹ nɔ:ŋ ¹
กระเทียม	ba: ³ tɔŋ ⁵	m̩ tɔ:ŋ ⁵
กระเทียม	hɔ:m ¹ kha:w ¹	hɔ:m ¹ te:m ²
กระบอก	ma ² mu:n ⁴	m̩ nok ⁴
กระเพรา	kɔm ² kɔ: ⁵ dam ²	ka ² phaw ²
กล้วย	kuaj ⁵	ko:j ⁵
กล้วยไข่	kuaj ⁵ khaj ³	ko:j ⁵ khaj ³
กล้วยน้ำว้า	kuaj ⁵ di: ¹ ʔɔŋ ³	ko:j ⁵ lit ¹ ʔɔŋ ³
กล้วยหอม	kuaj ⁵ hɔ:m ¹	ko:j ⁵ hɔ:m ¹
กล้วยหักมุก	kuaj ⁵ som ⁵	ko:j ⁵ sum ⁵

พืช ผัก ผลไม้	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
กะหล่ำปลี	ka ² lam ³ hua ¹	ka ² lam ³
ขนุน	ba: ³ nun ¹	ṁ nu:n ¹
ขมิ้น	kha ² min ⁵	khaw ⁵ min ⁵
ข้าว	khaw ⁵	khaw ⁵
ข้าวโพด	khaw ⁵ sa ² li: ²	khaw ⁵ do:ŋ ³
ข้าวฟ่าง	khaw ⁵ pa:ŋ ⁴	khaw ⁵ fa:ŋ ⁴
ข้าวที่ต่อกับก้านดอกไม้หรือไปไม้	khwuan ⁵	ka:n ⁵
ชิง	khij ¹	khij ¹
ขี้เหล็ก	khi: ⁵ lek ¹	khi: ⁵ lek ¹
เครือ (เถาไม้)	khia ²	khə: ²
ชมพู	ba: ³ com ² phu: ⁴	ṁ cum ² pu: ²
ชะอม	phak ¹ la? ¹	phak ¹ la? ¹
ดอกแค	do:k ³ kɛ: ²	do:k ³ kɛ: ²
ดอกสลิด	do:k ³ sa ² lit ¹	do:k ³ sa ² lit ¹
ต้น	ton ⁵	kw: ¹
ต้นกระเจียว	phak ¹ teŋ ³ kheŋ ²	kw: ¹ ṁ khə: ¹ la ² wo: ⁶
ต้นฉำฉา	kaw ⁶ sam ¹ sa: ¹	maj ⁶ sa:m ¹ sa: ¹
ต้นตำแย	tam ¹ jɛ: ²	ṁ jə:ŋ ²
ต้นไผ่	kaw ⁶ phaj ³	phaj ³
ต้นสัก	sak ¹	maj ⁶ sak ¹
ต้นหอม	ton ⁵ hɔ:m ¹	ton ⁵ hɔ:m ¹
ตะเคียน	ta ² khian ²	ta ² khe:n ²
ตะไคร้	cak ⁴ khaj ²	sak ⁴ khaj ²
ตะไคร้หน้า	khi: ⁵ khaj ² khu: ⁴	khaj ⁴ nam ⁶
ตำลึง	phak ¹ khe:p ⁴	phak ¹ khe:p ⁴
แตงกวา	ba: ³ tɛ:ŋ ¹	ṁ tɛ:ŋ ¹
แตงไทย	ba: ³ tɛ:ŋ ¹ la:j ²	ṁ tɛ:ŋ ¹ la:j ²
แตงโม	ba: ³ taw ⁵	ṁ taw ⁵
ถั่ว	ba ² thua ³	ṁ tho: ³

พืช ผัก ผลไม้	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ถั่วแปบ	ba ² pɛ:p ³	ṁ pɛ:p ³
ถั่วฝักยาว	ba: ³ thua ³	ṁ tho: ³ saj ³ sə: ⁵
ถั่วพู	ba: ³ thua ³ pu: ²	ṁ tho: ³ pu: ²
ถั่วแระ	thua ³ lɛɾ ⁴	tho: ³ hɛɾ ⁴
ถั่วลันเตา	ba: ³ thua ³ din ²	ṁ tho: ³ dip ¹
ทับทิม	ba: ³ kɔ: ⁵	ṁ kɔŋ ² kɛŋ ²
น้อยหน่า	ba: ³ nɔ: ⁵ nɛ: ⁵	ṁ ket ¹ het ¹
น้อยโหน่ง	ba: ³ nɔ: ⁵ nɔ: ^η ³	ṁ nun ¹ la:w ²
นาปรัง	na: ² paŋ ²	na: ² dɔ: ²
นาหว่าน	na: ² wa:n ³	na: ² wa:n ³
น้ำเต้า	ba: ³ na:m ⁶	nam ⁶ taw ⁵
นุ่น	ŋiw ⁶	ŋiw ⁶
บวบ	ba: ³ nɔ: ⁵ j ²	ṁ bo:p ³
บอระเพ็ด	cum ⁵ ca ² liŋ ²	bo: ² la ² phet ⁴
บัว	bua ²	bo: ²
บัวบก	phak ¹ nɔ: ⁵ k ³	nɔ: ⁵ k ³
บุก	buk ¹	phuk ¹
ใบชะพลู	pu: ²	phak ¹ khɛ: ²
ใบชา	baj ² sa: ²	sa: ²
ใบตอง	tɔ: ^η ¹	tɔ: ^η ¹ ko:j ⁵
ใบแมงลัก	kɔm ² kɔ: ⁴ kha:w ¹	kɔm ² kɔ: ⁴
ใบย่านาง	baj ² ŋa: ⁴ na:ŋ ²	baj ² ja: ⁴ na:ŋ ²
ประคู้	du: ³	ton ⁵ du: ³
ปลี	pi: ¹	pi: ¹ ko:j ⁵
ผัก	phak ¹	phak ¹
ผักกระเฉดน้ำ	phak ¹ nɔ: ^η ¹ na:m ⁶	phak ¹ nɔ: ^η ¹ na:m ⁶
ผักกูด	phak ¹ ku:t ³	phak ¹ ku:t ³
ผักขี้เหล็ก	khi: ⁵ lek ¹	phak ¹ khi: ⁵ lek ¹
ผักโขม	phak ¹ mu: ¹	phak ¹ kho:m ¹

พืช ผัก ผลไม้	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ผักคราด	phak ¹ phet ¹	phak ¹ phet ¹
ผักชี	hɔ:m ¹ pɔ:m ⁵	phak ¹ pɔ:m ⁵
ผักชีฝรั่ง	hɔ:m ¹ pɔ:m ⁵ pə: ⁵	hɔ:m ¹ pɔ:m ⁵ pə: ⁵
ผักเชียงดา	phak ¹ ciaŋ ² da: ²	phak ¹ ho:n ⁵ kaj ³
ผักบุ้ง	phak ¹ buŋ ⁵	phak ¹ boŋ ⁵
ผักปลัง	phak ¹ paŋ ¹	phak ¹ paŋ ¹
เฟือก	phuak ³	phə:k ³
ไผ่บง	phai ³ boŋ ²	phaj ³ buŋ ²
ฝรั่ง	ba: ³ man ⁴	m̩ ko:j ⁵ sa ² da: ²
ผักลิ้นฟ้า	ba: ³ lit ¹ maj ⁶	m̩ lit ¹ maj ⁶
พริกชี้หนู	phik ⁴ dɛ: ⁵	phik ⁴ dɛ: ⁵ nɔ:j ⁵
พริกชี้ฟ้า	phik ⁴ ci: ⁶ fa: ⁶	phik ⁴
พริกไทย	phik ⁴ thaj ²	phik ⁴ thaj ²
พลู	pu: ²	phu: ²
พุทรา	ba: ³ tan ²	m̩ ten ²
พืชน้ำชนิดหนึ่ง เป็นเส้นเล็ก ๆ มีสีเขียว ใช้ประกอบอาหารได้	taw ²	taw ²
พืชมี่หัวชนิดหนึ่ง คล้ายกลอย	cwa:k ⁴	ca:k ⁴
ไพล	pu: ² lə:j ²	phaj ²
ผัก	ba: ³ fak ⁴ kha:w ¹	m̩ fak ⁴
ผักทอง	ba: ³ fak ⁴ kɛ:w ⁵	m̩ fak ⁴ kham ²
ผักเขียว	ba: ³ fak ⁴ mon ³	m̩ fak ⁴ mun ³
ฟาง	fiaŋ ²	fa:ŋ ²
แพง	ba: ³ fak ⁴ nɔ:j ⁵	m̩ fak ⁴ nɔ:j ⁵
มะกรูด	ba: ³ khu:t ¹	m̩ ki:w ³
มะกอก	ba: ³ kɔ:k ³	m̩ kɔ:k ³
มะเกลือ	ba: ³ ko: ¹	m̩ kə: ¹
มะขวิด	ba ² khwit ¹	m̩ fit ¹
มะขาม	ba: ³ kha:m ¹	m̩ kha:m ¹

พืช ผัก ผลไม้	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
มะขามเทศ	ba: ³ kha:m ¹ pu: ² lua ¹	ṁ kha:m ¹ the:t ⁴
มะขามป้อม	ba: ³ kha:m ¹ pɔm ⁵	ṁ kha:m ¹ pɔm ⁵
มะเขือ	ba ² khia ¹	ṁ khə: ¹
มะเขือขื่น	ba ² khia ¹ ce: ⁵	ṁ khə: ¹ hu:n ²
มะเขือเทศ	ba ² khia ¹ som ⁵	ṁ khə: ¹ sum ⁵
มะเขือเปราะ	ba ² khia ¹ phɔj ³	ṁ khə: ¹ nɔ:j ⁵
มะเขือพวง	ba: ³ khwe:ŋ ⁶	ṁ khe:ŋ ⁶
มะเขือยาว	ba ² khia ¹ ña:w ²	ṁ khə: ¹ ham ¹ ma: ⁶
มะเดื่อ	ba: ³ dia ³	ṁ də: ³
มะตูม	ba: ³ pin ²	ṁ pin ²
มะนาว	ba ² na:w ²	ṁ na:w ²
มะพร้าว	ba ² pa:w ⁶	ṁ pa:w ⁶
มะเฟือง	ba: ³ fian ²	ṁ fə:ŋ ²
มะไฟ	ba: ³ faj ²	ṁ faj ²
มะม่วง	ba: ³ muan ⁴	ṁ mo:ŋ ⁴
มะระ	ba ² hɔj ³	ṁ hɔj ³
มะรุ้ม	ba: ³ khɔ:n ⁶ kɔm ⁵	ṁ khɔ:n ⁶ kɔm ⁵
มะละกอ	ba: ³ kuaj ⁵ te:t ⁴	ṁ ko:j ⁵ sa ² paw ²
มะแว้ง	ba ² khwe:ŋ ⁶ khom ¹	ṁ khwe:ŋ ⁶ khum ¹
มันแกว	man ² laʔ ¹ we:k ⁴	ṁ kha ² tu:m ²
มันเทศ	man ² ke:w ¹	man ² ke:w ¹
มันสำปะหลัง	ta:ŋ ²	man ² ta:ŋ ²
เมี่ยง	mian ⁵	me:ŋ ⁵
ไมยราบ	ña: ⁵ ciʔ ¹ ñɔ:p ⁴	ja: ⁵ ciʔ ¹ jɔ:p ⁴
ไม้รวก	huak ⁴	ho:k ⁴
ยอดฟักทอง	ñɔ:t ⁴ ba: ³ fak ⁴ ke:w ⁵	jɔ:t ⁴ ṁ fak ⁴ kham ²
รา	ha: ²	ha: ²
รำข้าว	ke:p ³	ke:p ³
ลำไย	ba ² lam ² ñaj ²	ṁ lam ² jaj ²

พืช ผัก ผลไม้	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ลีนจี่	lin ⁶ ci: ³	lin ⁶ ci: ³
ลูกตาล	ba ² ta:n ¹	ṁ ta:n ¹
ลูกหว้า	ba: ³ kian ¹	ṁ ke:ŋ ¹
ส้ม	som ⁵	sum ⁵
ส้มเกลี้ยง	som ⁵	ṁ sum ⁵ ke:ŋ ¹
ส้มเขียวหวาน	som ⁵ khiaw ¹ wa:n ¹	sum ⁵ khew ¹ wa:n ¹
ส้มโอ	ba: ³ ʔo: ²	ṁ ʔo: ²
สับปะรด	ba ² khaʔ ¹ nat ¹	ba ² kha ¹ nat ¹
สะเดา	sa ² liam ²	sa ² le:m ²
สระแหน่	hɔ:m ¹ duan ³	hɔ:m ¹ do:n ³
สาบเสือ	ña: ⁵ muan ² wa:j ²	ja: ⁵ mə:ŋ ² wa:j ²
หญ้า	ña: ⁵	ja: ⁵
หน่อไม้	no: ³	no: ³ maj ⁶
หมาก	ma:k ³	ma:k ³
หยวกกล้วย	juak ³ kuaj ⁵	jo:k ³ ko:j ⁵
หวาย	wa:j ¹	wa:j ¹
หอมแดง	hɔ:m ¹ bua ²	phak ¹ bo: ² dɛ:ŋ ²
เห็ด	het ¹	het ¹
เห็ดโคน	het ¹ kho:n ²	het ¹ kun ²
เห็ดเผาะ	het ¹ tho:p ³	het ¹ tho:p ³
เห็ดฟาง	het ¹ fian ²	het ¹ fə:ŋ ²
เห็ดหลม	het ¹ lom ²	het ¹ lum ²
เห็ดหูหนู	het ¹ hu: ¹ luaʔ ⁴	het ¹ loʔ ⁴ laʔ ⁴
โหระพา	kɔm ² kɔ: ⁴	kɔm ² kɔ: ⁴

4. หมวดคำเรียกสัตว์ มีทั้งหมด 142 หน่วยย่อย ดังนี้

สัตว์	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
กบ	kop ¹	kop ¹
กระทิง	ŋua ² ka ² tiŋ ²	khwa:j ² pa:3
ควาง	kwa:ŋ ¹	kwa:ŋ ¹
คว่าง	kwa:ŋ ³	kwa:ŋ ³
กิ้งก่า	cak ⁴ ka:3	cak ⁴ ka:3
กิ้งกือ	mɛ:ŋ ² sɛ:n ¹ ti:n ¹	mɛ:ŋ ² buŋ ⁵ ku:2
ไก่	kaj ³	kaj ³
ไก่ป่า	kaj ³ pa:3	kaj ³ thə:n ³
ไก่ฟ้า	kaj ³ fa:6	kaj ³ fa:6
เขียด	khiat ³	khe:t ³
ครึ่ง	khaŋ ⁴	khaŋ ⁴
ควาย	khwa:j ²	khwa:j ²
คางคก	kha:ŋ ² kha:k ⁴	khi:5 kha:ŋ ² kha:k ⁴
ค่างคาว	kha:ŋ ⁶ kha:w ²	ʔi:3 buŋ ⁵
งูเขียว	ŋu:2 khew ¹	ŋu:2 khew ¹
งูเขียวหางไหม้	ŋu:2 khew ¹ ha:ŋ ¹ maj ⁵	ŋu:2 khew ¹ ha:ŋ ¹ maj ⁵
งูจงอาง	ŋu:2 coŋ ¹	ŋu:2 coŋ ² ʔa:ŋ ²
งูดิน	ŋu:2 din ²	ŋu:2 din ²
งูเห่า	ŋu:2 haw ³	ŋu:2 haw ³
งูเหลือม	ŋu:2 luam ¹	ŋu:2 lə:m ¹
จระเข้	cak ⁴ khe:5	cak ⁴ khe:5
จ๊กจั่น	mɛ:ŋ ² wɛ:5	mɛ:ŋ ² wa:ŋ ²
จิ้งหรีด (เล็ก)	cik ⁴ kuŋ ³	ci?4 hi:t ³
จิ้งหรีด (ใหญ่)	cik ⁴ kuŋ ³	ci?4 kuŋ ³
จิ้งเหลน	cak ⁴ ka ² lə:6	cak ⁴ ka ² lə:6
ช้าง	ca:ŋ ⁶	ca:ŋ ⁶
ช้างพลายมีงาสั้น	ca:ŋ ⁶ pu:6	ca:ŋ ⁶ ŋa:2 sen ⁵
ด้วง	duan ⁵	do:ŋ ⁵

ศัพท์	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ต่อ	tɔː ³	tɔː ³
ตะขาบ (ใหญ่)	ta ² kha:p ³	ta ² kha:p ³
ตะขาบ (เล็ก)	ta ² khep ¹	ta ² khep ¹
ตะเข็บ	ca:k ⁴ khep ¹	ca:k ⁴ khep ¹
ตะพานน้ำ	paː ¹ phaː ¹	paː ¹ faː ¹
ตุ๊กแตน	tak ⁴ ka ² tɛ:n ¹	ca:k ⁴ tɛ:n ¹
ตัวเงินตัวทอง	lɛ:n ²	lɛ:n ²
ตัวบุง	mɛ:ŋ ² boŋ ²	mɛ:ŋ ² boŋ ²
เต่า	taw ³	taw ³
แตน	tɛ:n ¹	tɛ:n ¹
தாக	khiː ⁵ tu:k ³	tu:k ³
นก	nok ⁴	nok ⁴
นกกะจอก	nok ⁴ ka ² cɔ:k ³	nok ⁴ ka ² cɔ:k ³
นกกะจาบ	nok ⁴ ca:p ³	nok ⁴ kiː ⁵ diː ³
นกกะทา	nok ⁴ ka ² thaː ²	nok ⁴ ka ² thaː ²
นกกัก	nok ⁴ kwak ¹	nok ⁴ kwak ¹
นกกะปูด	nok ⁴ kon ⁵ pu:t ⁴	nok ⁴ kop ¹ pu:t ³
นกกาเขน	nok ⁴ ka:ŋ ¹ khe:n ¹	nok ⁴ ciː ¹ cɛp ¹
นกกาเหว่า	nok ⁴ kaː ¹ waw ³	nok ⁴ kaː ¹ waw ³
นกกินปลี	nok ⁴ kin ¹ piː ¹	nok ⁴ kin ¹ piː ¹
นกแก้ว	nok ⁴ kɛ:w ⁵	nok ⁴ lɛː ²
นกขมิ้น	nok ⁴ khaw ⁵ min ⁵	nok ⁴ ʔiː ³ puː ³
นกขุนทอง	nok ⁴ khun ¹ thɔ:ŋ ²	nok ⁴ ʔe:ŋ ⁵ kham ²
นกเค้าแมว	nok ⁴ kaw ⁶	nok ⁴ kaw ⁶
นกนางนวล	nok ⁴ na:ŋ ² nuan ²	nok ⁴ na:ŋ ² no:n ²
นกพิราบ	nok ⁴ phiː ⁴ la:p ⁴	nok ⁴ kaː ¹ kɛː ²
นกยาง	nok ⁴ ฦา:ŋ ²	nok ⁴ ja:ŋ ²
นกยูง	nok ⁴ ฦุ:ŋ ²	nok ⁴ ju:ŋ ²
นกแสก	nok ⁴ sɛ:k ³	nok ⁴ sɛ:k ³

ศัพท์	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
นกหัวขวาน	nok ⁴ pit ⁴ ca ² liw ²	nok ⁴ khwit ¹
นกเหยี่ยว (ตัวเล็ก)	ʔi ³ : huŋ ²	lɛw ²
นกเหยี่ยว (ตัวใหญ่)	ʔi ³ : huŋ ²	huŋ ²
นกเอี้ยง	nok ⁴ ʔian ⁵	nok ⁴ ʔe:ŋ ⁵
นกชุก	nok ⁴ hu:k ⁴	nok ⁴ kaw ⁶
บั้ง (แมงมุมชนิดหนึ่ง)	ʔi ³ : buŋ ⁵	buŋ ⁵
ปลวก	puak ³	po:k ³
ปลากด	pa: ¹ kot ¹	pa: ¹ kot ¹
ปลากะต๋ี่	pa: ¹ sa ² la:k ⁴	pa: ¹ sa ² la:k ⁴
ปลากะเบน	pa: ¹ ka ² be:n ²	pa: ² fa: ⁶
ปลากะราย	pa: ¹ ka:j ²	pa: ² tɔ:ŋ ¹
ปลากัด	pa: ¹ kat ¹	pa: ¹ kat ¹
ปลาเข็ม	pa: ¹ khem ¹	pa: ¹ khim ¹
ปลาช่อน	pa: ¹ sɔn ⁴	pa: ² kɔ: ³
ปลาชะโด	pa: ¹ saʔ ⁴ do: ²	pa: ¹ saʔ ⁴ do: ²
ปลาชีว	pa: ¹ siw ²	pa: ¹ siw ²
ปลาตุก	pa: ¹ duk ¹	pa: ¹ duk ¹
ปลาตะเพียน	pa: ¹ kha:w ¹	pa: ¹ kha:w ¹
ปลาทุ	pa: ¹ thu: ²	pa: ¹ thu: ²
ปลานิล	pa: ¹ nin ²	pa: ¹ nin ²
ปลาบึก	pa: ¹ buk ¹	pa: ¹ buk ¹
ปลาบู่	pa: ¹ bu: ³	pa: ¹ bu: ³
ปลาพลวงหิน	pa: ¹ ca:t ³	pa: ¹ pho: ²
ปลาขี้สก	pa: ¹ sia ¹	pa: ¹ ʔɛ:n ²
ปลาแรด	pa: ¹ lɛt ⁴	pa: ¹ min ²
ปลาสร้อย	pa: ¹ sɔ:j ⁵	pa: ¹ sɔ:j ⁵
ปลาสลิด	pa: ¹ sa ² lit ¹	pa: ² sa ² la:p ⁴
ปลาสวาย	pa: ¹ saʔ ¹ wa:j ¹	pa: ¹ saʔ ¹ wa:j ¹
ปลาหมอ	pa: ¹ mɔ: ¹	pa: ¹ mɔ: ¹

ศัพท์	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ปลาไหล	pa:1 laj ¹	je:n ³
ปลิง	piŋ ¹	piŋ ¹
ปาด (เขียดชนิดหนึ่ง)	khiat ³ ta ² pa:p ⁴	khe:t ³ ta:1 pa:t ³
ปูนา	pu:1 na:2	pu:1 na:2
เปิด	pet ¹	pet ¹
ผีเสื้อ	phi:1 sia ⁵	ka ² bə:5
ผีเสื้อกลางคืน	phi:1 sia ⁵ ka:ŋ ¹ khu:n ²	ka ² bə:5 jak ⁴
ผึ้ง	phuŋ ⁵	phəŋ ⁵
ผึ้งตัวเล็ก	min ⁵	min ⁵
พยาธิ	khi:5 tu:t ³	tu:t ³
พังพอน	cɔn ³	cɔn ³
เพ็ลย	phian ⁶	phe:ŋ ⁶
แพะ	pɛr ⁴	pɛr ⁴
มด	mot ⁴	mot ⁴
มดดำ	mot ⁴ ŋa:m ⁴	mot ⁴ dam ²
มดแดง	mot ⁴ som ⁵	mot ⁴ sum ⁵
มดแดงไฟ	mot ⁴ khan ² faj ²	mot ⁴ khan ² faj ²
มอด	mɔ:t ⁴	mɔ:t ⁴ khaw ⁵
ม้า	ma:6	ma:6
แมงดา	mɛ:ŋ ² da:2	mɛ:ŋ ² da:2
แมงป่อง	mɛ:ŋ ² pɔŋ ³	mɛ:ŋ ² pɔŋ ³
แมงป่องข้าง	mɛ:ŋ ² waw ²	mɛ:ŋ ² waw ²
แมงมัน	mɛ:ŋ ² man ²	mɛ:ŋ ² man ²
แมงมุม	mɛ:ŋ ² kam ¹ puŋ ⁶	mɛ:ŋ ² kam ¹ poŋ ⁶
แมลงกระซอน	mɛ:ŋ ² cɔ:n ²	mɛ:ŋ ² cɔ:n ²
แมลงข้างหนวดสั้น	duan ⁵ ca:ŋ ⁶	mɛ:ŋ ² ca:ŋ ⁶
แมลงทับ	mɛ:ŋ ² thap ⁴	mɛ:ŋ ² thap ⁴
แมลงนูน	mɛ:ŋ ² nu:n ²	mɛ:ŋ ² nu:n ²
แมลงปอ	mɛ:ŋ ² pɔ:2	mɛ:ŋ ² kap ¹ bi:5

ศัพท์	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
แมลงวัน	mɛ:ŋ ² ŋun ²	mɛ:ŋ ² mun ²
แมลงสาบ	mɛ:ŋ ² sa:p ³	mɛ:ŋ ² sa:p ³
ยุง	ŋun ²	juŋ ²
ริน	hin ⁶	hi:n ⁶
เรือด	huat ⁴	hə:t ⁴
แรง นกแรง	hɛ:ŋ ⁶	hɛ:ŋ ⁶
ไร	tua ¹ laj ²	laj ²
ลิง	wɔ:k ⁴	wɔ:k ⁴
ลูกน้ำ	nɔ:n ¹ ŋun ²	nɔ:n ¹ juŋ ²
ลูกฮ้อด	ʔi: ³ huak ⁴	ʔi: ³ ho:k ⁴
วัว	ŋua ²	ŋo: ²
สุนัข	ma: ¹	ma: ¹
เสื่อ	sia ¹	sə: ¹
ไส้เดือน	saj ⁵ dian ²	khi: ⁵ də:n ²
หนู	nu: ¹	nu: ¹
หนูพุก	nu: ¹ puk ⁴	nu: ¹ kuk ⁴
หมัด	mat ¹	mat ¹
หมู	mu: ¹	mu: ¹
หมูป่า	mu: ¹ pa: ³	mu: ¹ pa: ³
หอยขม	hɔ:j ¹ cu:p ³	hɔ:j ¹ cu:p ³
หิ่งห้อย	hiŋ ³ hɔ:j ⁵	hiŋ ³ hɔ:j ⁵
เห็บ	hep ¹	mak ¹ hep ¹
เหลือบ	luap ³	lə:p ³
ไหม	maj ¹	maj ¹
อีกา	nok ⁴ ka: ¹	nok ⁴ ka: ¹
อีเห็น	ʔi: ³ hen ¹	ʔi: ³ hen ¹
อีงอ่าง	ʔun ³	ʔun ³

5. หมวดคำเรียกลักษณะและนิสัย มีทั้งหมด 105 หน่วยย่อย ดังนี้

ลักษณะและนิสัย	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
กล้าหาญ	ka:5	ka:5 ha:n ¹
กว้าง	kwa:ŋ ⁵	kwa:ŋ ⁵
กลม	mon ²	mun ²
เก่า	kaw ³	kaw ³
แกน	kɛ:n ¹	kɛ:n ¹
เขื่อง (ค่อนข้างใหญ่)	ñaj ³	lo:ŋ ¹
แข็ง	kheŋ ¹	kheŋ ¹
แข็งแรง	kheŋ ¹ hɛ:ŋ ²	mi: ² hɛ:ŋ ²
คงกระพัน	kha:m ³	kha:m ³
คม	khom ²	khum ²
คล่อง , ชำนาญ	kwɛn ³	kwɛn ³
คล้าย	kha:j ⁶	mə:n ¹ kan ¹
คับ	kap ⁴	kap ⁴
คั่ง	ko:ŋ ⁶ na:m ⁶	kot ⁴
แคะ , แกะรื้อ	kɛ:t ⁴	ʔɛn ²
โค้ง	ŋo:ŋ ⁶	ŋw: ²
จน (ยากจน)	tuk ⁴	tuk ⁴
จุมูกบี้	daŋ ⁵ mɛ:p ⁴	hu: ² daŋ ² pɛ:p ⁴
จุด, เม็ด	cut ¹	mit ⁴
ฉลาด	luak ¹	lak ¹
ชะตา	ca?4 ta:1	ca?4 ta:1
ซ้า (ผลไม้)	ma:n ⁶	ma:n ⁶
ซ้า (ผิว)	cam ⁶	cam ⁶
ซุย (ดิน)	phuŋ ²	pə:j ³
ดวง , รูปกลม	duaŋ ²	do:ŋ ²
ด่วน, รีบเร่ง , รวดเร็ว	faŋ ⁴	fa:w ⁴
ดู	suak ³	du?1
ต่ำ (เตี้ย)	tam ³	tɛm ³

ลักษณะและนิสัย	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
แถบ	pha:k ³	khɛp ¹
แถว	thɛ:w ¹	thɛ:w ¹
ตู้	mon ²	mun ²
นาน	mə:n ²	munn ²
นิดหน่อย , เล็กน้อย	niw ⁵	no:w ⁵
บ่อ , ถ้ำ	cua ³	man ³
แบน	mɛ:p ⁴	pɛ:p ⁴
ปรอย ๆ (ฝน)	fon ¹ ɔ:w ³	fun ¹ suj ¹
ปูด, บวม	pu:t ⁴	pu:t ⁴
เปีย (ผมเปีย)	pia ²	fə: ² phum ¹
แปร่ง (ไม้ขีด, เพ็ญ)	pa ² let ⁴	pɛt ⁴
โป่ง	peŋ ³	pe:ŋ ³
ผอม	pho:m ¹	cə:w ³
ผิวคล้าจากการตากแดดเป็น เวลานาน	ma:n ⁶	maj ⁵
พร้อม	bo: ³ tem ¹	bo: ³ tum ¹
พิช	pit ⁴	pit ⁴
แพบ	pɛ:p ⁴	pɛ:p ⁴
มั่งมี	maŋ ⁴ mi: ²	haŋ ⁴ mi: ²
มัว	mua ²	mo: ²
มีค่า	ka: ⁴	ka: ⁴
มุ่ม	cək ⁴	cɛ:ŋ ³
แมน	mɛn ⁴	mɛ:n ⁴
ยอด	ŋi:w ⁴	jo:w ⁴
ยากจน	tuk ⁴	tuk ⁴ ja:k ⁴
ยาว	ŋa:w ²	ja:w ²
ยับ	jap ⁴	jap ⁴
เยอะแยะ , มากมาย	pə: ³ lə? ⁴ pə: ³ tə: ¹	la:j ¹
รก, รุงรัง	hia ⁴	hok ⁴

ลักษณะและนิสัย	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยถิ่นอีสาน
รูปร่าง	ha:ŋ ⁴	hun ³ ha:ŋ ⁴
ราบ	liap ⁴	ti: ⁵ pe:ŋ ³
ราบเตียน	peŋ ³ luŋ ⁶	lo:ŋ ⁴ luŋ ⁶
ริ้ว	liw ⁶	hɔ:j ²
เร็ว	wə:j ²	fa:w ⁴
ล่ำ	buk ¹	huk ¹
ลึกลับ	luk ⁴	lək ⁴
เลว	le:w ²	le:w ²
ละ	lew ¹	lew ¹
แล้ว	le:w ⁶	le:w ⁶
ว่าง	wa:ŋ ⁴	wa:ŋ ⁴
ไว้หวา	mɛp ⁴	mɛ:p ⁴
สกุล	pha ² kun ²	kha ² kun ²
สด	sot ¹	sot ¹
สนั่น	sa ² nan ³ pan ³ pu:n ⁶	nɛn ³
สนิม	khi: ⁵ mian ⁵	khi: ⁵ me:ŋ ⁵
สวย	ŋa:m ²	so:j ¹ ŋa:m ²
สันดาน	nam ⁶ pu:n ⁶	san ¹ da:n ²
สั้น	san ⁴	sen ⁴
สาวเทื่อ	thaw ⁵	khə:n ⁶
สุด	tuuk ⁴	sut ¹
เส้นสาย	sen ⁵	sa:j ³
เสมอ	taw ⁴ kan ¹	to: ⁴ kan ¹
เสียง	sian ¹	se:ŋ ¹
เสียง	sian ⁵	se:n ⁵
ห่อหมก	ŋɔm ³	kɛ: ³
หนา	na: ¹	na: ¹
หมาด	ma:t ³	ja:w ² hɛ:ŋ ⁵
หยาบ	ja:p ³	ja:p ³

ลักษณะและนิสัย	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
หลังค่อม	lan ¹ kɔŋ ³	lan ¹ kɔŋ ³
หลวง	luan ¹	lo:ŋ ¹
หลวม	luam ¹	lo:m ¹
หลอ (ฟัน)	waw ⁴	waw ⁴
เหนียว	new ¹	ne:w ¹
เหมาะสม (การกระทำ)	du: ² ta:ŋ ⁴	du: ² ta:ŋ ⁴
เหมาะสม (เครื่องแต่งกายหรือ เครื่องประดับ)	pə:ŋ ²	pə:ŋ ²
เหมือน	mian ¹	mə:n ¹
เหลว	lew ¹	lɛ:w ¹
เหลียม	liam ³	le:m ³
เหี่ยว	hiaw ³	hew ³
แหลก	lɛ:w ¹	lɛ:k ³
แหลม	lɛ:m ¹	le:m ¹
แห้ว	wɛŋ ³	wɛ:ŋ ³
โห่ว	wo: ³	hu: ² bo: ¹
ใหญ่	luan ¹	lo:ŋ ¹
อ้วน	tuj ⁵	phi: ²
อวบ	ʔuap ³	ʔo:p ³
อุม	pɔ:ŋ ²	pɔ:ŋ ²
อืด	kaj ⁴	kaj ⁴

6. หมวดคำเรียกญาติ ผู้คน และสรรพนาม มีทั้งหมด 93 หน่วยย่อย ดังนี้

ญาติ ผู้คนและคำสรรพนาม	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
แขก	kɛ:k ³	kɛ:k ¹ kɛ:w ⁵
คน	khon ²	khun ²
คนทรง	mɔ: ¹ mia ⁴	ha:ŋ ⁴ soŋ ²
คนที่ลืงจากพระ	na:n ¹	na:n ¹
คนที่ลืงจากสามเณร	nɔ:j ⁵	maj ³ nɔ:j ⁵

ญาติ ผู้คนและคำสรรพนาม	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
คนบ้า คนสติไม่ดี	phi:1 ba:5	phi:1 ba:5
คนลื้อ	khon ² lu:6	khun ² lu:6
คนสวย	khon ² ɲa:m ²	khun ² ɲa:m ²
คนเหนือ	khon ² muan ²	khun ² mɔ:ɲ ²
คำแทนตัวผู้ชายเมื่อพูดกับพระ	phom ¹	phom ¹
คำแทนตัวผู้หญิงเมื่อพูดกับพระ	kha:5 caw ⁵	kha:5 caw ⁵
คำแทนตัวผู้หญิง (อายุน้อยกว่า ผู้ที่พูดด้วย)	นอ:๗ ⁶	la:5
คำแทนตัวเมื่อพูดกับพระ	jo:m ²	jo:m ²
คำเรียกคนที่พูดด้วย ที่อายุน้อยกว่า	นอ:๗ ⁶	la:5
เครือ	ña:t ⁴	cə:6 sa:j ¹
โคตร (วงศ์, สกุล)	kho:t ⁴	cə:6
เจ้าที่	caw ⁴ ti:4	caw ⁴ ti:4
เจ้าป่า	caw ⁵ ba:w ³	khə:j ¹ maj ³
เจ้าสาว	caw ⁵ sa:w ¹	paj ⁶ maj ³
โจร , ขโมย	kha:2 mo:j ²	to:1 co:n ²
เณร	ne:n ²	ne:n ²
เด็ก	la ² ɰon ³	la ² ɰe:n ³ นอ:๗ ⁵
ตา	ta:2	pɔ:4 thaw ⁴
ตัวเอง	tua ¹ kaw ³	to:1 kaw ³
ทวด	ɰuj ⁶ mɔ:n ³	thaw ⁵ mɔ:n ³
ทวดผู้ชาย	pɔ:4 ɰuj ⁶ mɔ:n ³	pɔ:4 thaw ⁴ mɔ:n ³
ทวดผู้หญิง	mɛ:4 ɰuj ⁶ mɔ:n ³	mɛ:4 thaw ⁴ mɔ:n ³
เทวดา	te:2 wa:2 da:2	te:2 wa:2 da:2
น้อง	นอ:๗ ⁶	นอ:๗ ⁶
น้องเขย	นอ:๗ ⁶ khə:j ¹	นอ:๗ ⁶ ca:j ²
น้องชาย	นอ:๗ ⁶ ba:w ³	นอ:๗ ⁶ ba:w ³
น้องสะใภ้	นอ:๗ ⁶ ɲiɲ ²	นอ:๗ ⁶ paj ⁵
น้องสาว	นอ:๗ ⁶ sa:w ¹	นอ:๗ ⁶ jin ¹

ญาติ ผู้คนและคำสรรพนาม	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
น้ำ	na:6	na:6
นาค	na:k4	na:k4
นายท้ายเรือ	na:j2 ta:j5	ta:j5 hə:2
บ่าว	ba:w3	ba:w3
ป่า	pa:5	pa:5
ปู่	ta:2	pɔ:4 thaw4
ผี	phua1	pho:1
ผีบรรพบุรุษ	phi:1 pu:3 ña:3	phi:1 pu:3 ja:3
ผู้ชาย	ca:j2	ca:j2
ผู้หญิง	ñiŋ2	jiŋ1
ผู้ใหญ่บ้าน	pɔ:4 luaŋ1	pɔ:4 lo:ŋ1
พระ	tu?4 caw5	tu?4
พวกเขา	mu:3 khaw1	mu:3 khaw1
พวกเรา	mu:3 haw2	mu:3 haw2
พ่อตา	pɔ:4 mia2	pɔ:4 me:2
พ่อม่าย (ภรรยาตาย)	pɔ:4 ma:j5	pɔ:4 ma:j5
พ่อม่าย (ภรรยาหย่า)	pɔ:4 ha:ŋ6	pɔ:4 ha:ŋ6
พ่อเลี้ยง	pɔ:4 liaŋ6	pɔ:4 na:6
พี่	pi:4	pi:4
พี่เขย	pi:4 khə:j1	ʔa:j5 ca:j2
พี่ชาย	pi:4 ca:j2	ʔa:j5 ba:w3
พี่สะใภ้	pi:4 paj5	pi:4 paj5
พี่สาว	pi:4	pi:4 jiŋ1
เพื่อน	pwan4	caw5 mu:3
เพื่อนสนิท	pwan4 hak4	pə:n4 de:w2 kan2
มัคนายก	pu:3 ca:n1	pɔ:4 ʔa:2 ca:n1
เมีย	mia2	me:2
แม่	mɛ:4	mɛ:4
แม่ชี	si:2	mɛ:4 pha:5 kha:w1

ญาติ ผู้คนและคำสรรพนาม	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
แม่مایش (สามีตาย)	mɛ: ⁴ ma:j ⁵	mɛ: ⁴ ma:j ⁵
แม่مایش (สามีหย่า)	mɛ: ⁴ ha:ŋ ⁶	mɛ: ⁴ ha:ŋ ⁶
แม่ยาย	mɛ: ⁴ mia ²	mɛ: ⁴ me: ²
แม่เลี้ยง	mɛ: ⁴ liaŋ ⁶	mɛ: ⁴ na: ⁶
ยักษ	ŋak ⁴	jak ⁴
ย่า	ŋa:j ²	mɛ: ⁴ thaw ⁴
ยาย	ŋa:j ²	mɛ: ⁴ thaw ⁴
เรา (2 คน)	haw ²	haw ²
ลุง	luŋ ²	luŋ ²
ลูก	lu:k ⁴	lu:k ⁴
ลูกคนโต	lu:k ⁴ kaw ⁶	lu:k ⁴ kaw ⁶
ลูกคนสุดท้อง	lu:k ⁴ la: ⁵	lu:k ⁴ la: ⁵
ฤๅษี	la ² si: ¹	lu: ² si: ²
สมุน	khi: ⁵ kha: ⁵	lu:k ⁴ nə:ŋ ⁶
สรรพนามบุรุษที่ 1 (ใช้เมื่ออายุต่างกับผู้ที่กำลังพูดด้วย)	haw ²	haw ²
สรรพนามบุรุษที่ 1 (ไม่สุภาพ)	ha: ²	ku: ²
สรรพนามบุรุษที่ 1 (สุภาพ)	pən ⁴	pən ⁴
สรรพนามบุรุษที่ 2 (เรียกคนที่อายุไล่เลี่ยกันและสนิทสนมกัน)	su: ¹	caw ⁴
สรรพนามบุรุษที่ 2 (เรียกคนที่อายุไล่เลี่ยกันแบบไม่ค่อยสุภาพ)	khin ²	mɯŋ ²
สรรพนามบุรุษที่ 2 (เรียกคนที่อายุไล่เลี่ยกันแบบสุภาพ)	tua ¹	caw ⁴
สรรพนามบุรุษที่ 3 (ไม่สุภาพ)	man ²	man ²
สรรพนามบุรุษที่ 3 (สุภาพ)	pən ⁴	phən ⁴
หลวงตา	luaŋ ¹ ta: ²	lo:ŋ ¹ ta: ²
หลวงน้ำ	tu? ⁴ na: ⁶	tu? ⁴ na: ⁶
หลวงพ่อ	tu? ⁴ pə: ⁴	lo:ŋ ¹ pə: ⁴

ญาติ ผู้คนและคำสรรพนาม	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
หลวงพี่	tu ⁷⁴ pi: ⁴	tu ⁷⁴ ʔa:j ⁵
หลวงลุง	tu ⁷⁴ luŋ ²	tu ⁷⁴ luŋ ²
เหลน	le:n ¹	lin ¹
อา	ʔa: ²	ʔa: ²
อุบาสก	pɔ: ⁴ ʔɔ:k ³	pɔ: ⁴ ʔɔ:k ³
อุบาสิกา	mɛ: ⁴ ʔɔ:k ³	mɛ: ⁴ ʔɔ:k ³

7. หมวดคำเรียกอวัยวะ มีทั้งหมด 85 หน่วยย่อย ดังนี้

คำเรียกอวัยวะ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ก้น	kon ⁵	kun ⁵
ก้นกบ	kon ⁵ kop ¹	kun ⁵ kop ¹
กระพุ้งแก้ม	kha:ŋ ⁵ kɛm ⁵	kɛ:m ⁵ tu: ³
กระเพาะ	ka ² phɔ ⁷⁴	ka ² phɔ ⁷⁴
กระหม่อม	kha ² mɔm ³	kha ² mɔm ³
กะโหลก	ka ² lo:k ³	ʔɔ:ŋ ³ kha ² mɔ:ŋ ¹ ho: ¹
กำม (ปู่, กุ้ง)	ki:m ²	ki:m ²
เกี๋ยด	ket ¹	ket ¹
ขน	khon ¹	khun ¹
ขมับ	ŋi:p ³	ŋi:p ³
ข้อศอก	khɔ: ⁵ sɔ:k ³	sɔ:k ³
ขา	kha: ¹	kha: ¹
ขาอ่อน	kaw ⁶ kha: ¹	kaw ⁶ kha: ¹
เข่า	khaw ³	khaw ³
เขี้ยว	khiaw ⁵	khew ⁵
เขี้ยว	khɛŋ ⁴	na: ⁵ khɛŋ ⁴
แขน	khɛ:n ¹	khɛ:n ¹
ครีบบปลา	khi:p ⁴	khi:p ⁴
ครีบบปลา (ส่วนหลัง)	ku:k ⁴	khi:p ⁴
คอ	khɔ: ²	khɔ: ²

คำเรียกอวัยวะ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
คิ้ว	kiw ⁶	khiw ⁶
เครา	nuat ³	no:t ³ ka:η ²
เครื่องในสัตว์	khuan ⁴ naj ²	kho: ² naj ²
งวง	ηuan ²	ηo:η ²
เงี่ยงปลา	ηian ⁴	ηe:η ⁴
จมูก	hu: ² dan ²	dan ²
ซากศพ	phi: ¹	phi: ¹ ta:j ²
ดั้ง	dan ⁵	dan ²
เดือย (ไม้)	duaj ²	də: ²
ตับ	tap ¹	tap ¹
ตา	ken ¹ ta: ¹	ta: ¹
ตาตุ่ม	ta: ¹ tum ³	ta: ¹ tum ³
เต้านม	taw ⁵ nom ²	taw ⁵ num ²
ทวารหนัก	hu: ² khi: ⁵	hu: ² khi: ⁵
ท่ายทอย	ηwan ⁴	ηwan ⁴
น่อง	nwan ⁴	nwan ⁴
น้ำเหลือง	nam ⁶ luauη ¹	nam ⁶ lə:η ¹
นิ้วกลาง	niw ⁶ ka:η ¹	niw ⁶ ka:η ¹
นิ้วก้อย	niw ⁶ koj ⁵	niw ⁶ ki? ¹
นิ้วหัวแม่มือ	niw ⁶ kot ¹	niw ⁶ kut ¹
นิ้วชี้	niw ⁶ ci: ⁶	niw ⁶ ci: ⁶
นิ้วนาง	niw ⁶ na:η ²	niw ⁶ na:η ²
นิ้วโป้งเท้า	hua ¹ mε: ⁴ ti:n ¹	ho: ¹ mε: ⁴ ti:n ¹
นิ้วโป้งมือ	hua ¹ mε: ⁴ mu: ²	ho: ¹ mε: ⁴ kho: ⁴
น้ำมูก	khi: ⁵ mu:k ⁴	khi: ⁵ dan ²
บ่า	ba: ³	ba: ³
เข่าตา	bə:k ³ ta: ¹	mək ⁴ ta: ¹
ปอด	pə:t ³	pə:t ³
ปาก	pa:k ³	sop ¹

คำเรียกอวัยวะ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ปาน	pa:n ¹	pa:n ¹
ปีก	pi:k ³	pi:k ³
ผม	phom ¹	phum ¹
ผมหงอก	hua ¹ ηv:k ³	phum ¹ ηv:k ³
ไฟ	faj ¹	faj ¹
พังพาน (คองูเมื่อแผ่ออก)	mε: ⁴ bia ⁵	khv: ² pu: ²
พุง	khi: ⁵ pum ¹	pu:m ¹
พิน	khiaw ⁵	khew ⁵
พินกราม	khiaw ⁵ kaw ⁶	khew ⁵ kaw ⁶
ม้าม	ma:m ⁶	ma:m ⁶
มือ	mu: ²	mu: ²
รักแร้	khi: ⁵ hε: ⁶	kaw ⁶ hε: ⁶
ลูกกระเดือก	khv: ² hvj ¹	khv: ² hvj ¹
เลือด	luat ⁴	lɔ:t ⁴
เลือดกำเดา	luat ⁴ dan ²	lɔ:t ⁴ dan ²
สันเท้า	son ⁵ ti:n ¹	sun ⁵ ti:n ²
สมอง	ໄວη ³ ໄວ: ²	ໄε:k ³
สะดือ	sa ² du: ²	sa:j ¹ du: ²
สะโพก	sa ² pho:k ⁴	kun ⁵
หนด	nuat ³	no:t ³
หน้า	na: ⁵	na: ⁵
หน้าข้าง	na: ⁵ khiη ⁵	na: ⁵ khiη ⁵
หน้าผาก	na: ⁵ pha:k ³	na: ⁵ pha:k ³
หัว	hua ¹	ho: ¹
หัวเข่า	hua ¹ khaw ³	ho: ¹ khaw ³
หัวใจ	hua ¹ caj ¹	caj ¹
หัวไหล่	hua ¹ laj ³	ba: ³
หู	hu: ¹	hu: ¹
เหงื่อ	hia ³	hə: ³

คำเรียกอวัยวะ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
เหงือก	ŋuak ³	ŋə:k ³
เหนียง	nian ¹	ne:ŋ ¹
อก	ʔok ¹	ʔok ¹
อกไก่	ʔok ¹ kaj ³	ʔok ¹ kaj ³
อวัยวะเพศชาย	ham ¹	ham ¹
เอ็น	ʔen ²	ʔin ²
เอว	ʔe:w ²	ʔe:w ²

8. หมวดคำเรียกอาหาร มีทั้งหมด 73 หน่วยย่อย ดังนี้

คำเรียกอาหาร	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
กล้วยบวชชี	kuaj ⁵ buat ³ si: ²	ko:j ⁵ bo:t ³ si: ²
กากหมู	khɛ:p ⁴ khaj ¹	khɛ:p ⁴ man ²
เกลือ	kia ¹	kə: ¹
แกง	kɛ:ŋ ¹	khɛ: ²
แกงขนุน	kɛ:ŋ ¹ ba: ³ nun ¹	khɛ: ² m̩ nun ¹
แกงแค	kɛ:ŋ ¹ khɛ: ²	kho: ⁴ khɛ: ²
แกงผักชีเหลือง	kɛ:ŋ ¹ phak ¹ khi: ⁵ lek ¹	kɛ:ŋ ¹ phak ¹ khi: ⁵ lek ¹
แกงสะแล	kɛ:ŋ ¹ sa ² lɛ: ²	khɛ: ² sa ² lɛ: ²
แกงอ่อม	kɛ:ŋ ¹ ʔom ³	khɛ: ² ʔom ³
แกงฮังเล	kɛ:ŋ ¹ han ² le: ²	kɛ:ŋ ¹ han ² le: ²
แกงโห้	kɛ:ŋ ¹ ho? ⁴	kɛ:ŋ ¹ ho? ⁴
ขนม	khaw ⁵ nom ¹	kha ² num ¹
ขนมจีน	kha ² nom ¹ sen ⁵	khaw ⁵ num ¹ sin ⁵
ขนมเทียน	kha ² nom ¹ cok ¹	kha ² num ¹ cok ¹
ข้าว	khaw ⁵	khaw ⁵
ข้าวเกรียบหวาน	khaw ⁵ khɛ:p ⁴	khaw ⁵ khɛ:p ⁴
ข้าวคั่ว	khaw ⁵ khua ⁵	khaw ⁵ kho: ⁵
ข้าวต้ม	khaw ⁵ tom ⁵	khaw ⁵ tum ⁵
ข้าวต้มมัด	khaw ⁵ tom ⁵ ka ² thi? ⁴	khaw ⁵ tum ⁵ mat ⁴

คำเรียกอาหาร	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ข้าวต้มมัดที่ไม่ใส่กะทิ	khaw ⁵ tom ⁵ hua ¹ ηว:k ³	khaw ⁵ tum ⁵ ho:1 ηว:k ³
ข้าวเปลือก	khaw ⁵ bua ²	khaw ⁵ bə:2
ข้าวหมาก	khaw ⁵ ma:k ³	khaw ⁵ ma:k ³
ข้าวหลาม	khaw ⁵ la:m ¹	khaw ⁵ la:m ¹
ไข่	khaj ³	khaj ³
ไข่เจียว	khaj ³ ciaw ¹	khaj ³ ce:w ¹
ไข่แดง	khaj ³ dε:η ²	m๑:n ² khaj ³
ไข่ปิ้ง	khaj ³ piη ⁵	piη ⁵ khaj ³
ไข่ปิ้งบนใบตอง	khaj ³ pa:m ³	khaj ³ pa:m ³
ไข่มดแดง	khaj ³ mot ⁴ dε:η ²	khaj ³ mot ⁴ sum ⁵
ไข่แมลงมัน	khaj ³ mε:η ² man ²	khaj ³ mε:η ² man ²
แคบหมู	khε:p ⁴ mu:1	khε:p ⁴ mu:1
ดิบ	dip ¹	dip ¹
ต้ม	tom ⁵	tum ⁵
ตำขงุน	tam ¹ ba:3 nun ¹	tam ¹ η nu:n ¹
ตำมะเขือ	tam ¹ ba:3 khia ³	tam ¹ η khə:1
ทอด	th๑:t ³	cui:n ²
น้ำซาวข้าว	na:m ⁶ khaw ⁵ ma:3	nam ⁶ mo:k ⁴
นํ้านม	na:m ⁶ nom ²	nam ⁶ num ²
นํ้าปลา	nam ⁶ pa:1	nam ⁶ pa:1
นํ้าปู	nam ⁶ pu:1	nam ⁶ pu:1
นํ้าผึ้ง	na:m ⁶ phuη ⁵	nam ⁶ phəη ⁵
นํ้าพริก	na:m ⁶ phik ⁴	nam ⁶ mi:4
นํ้าส้ม	na:m ⁶ som ⁵	nam ⁶ sum ⁵
เนื้อสัตว์	cin ⁶	cin ⁶
ปลากระป๋อง	pa:1 ka ² p๑η ¹	pa:1 kap ¹
ปลาจ๋อม	pa:1 c๑m ³	pa:1 c๑m ³
ปลาเผา	pa:1 piη ⁵	pa:1 phaw ¹
ปลายข้าว	pa:j ¹ khaw ⁵	kha:w ⁵ pe:n ³

คำเรียกอาหาร	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ปลาร้า	ha: ⁶	pa: ² de:k ³
ปลาต้ม	pa: ¹ som ⁵	pa: ² sum ⁵
ผักดอง	phak ¹ do:η ²	phak ¹ do:η ²
ผักลวก	phak ¹ luak ⁴	phak ¹ lo:k ⁴
ผัก	khua ⁵	kho: ⁴
ผักผัก	phat ¹ phak ¹	kho: ⁴ phak ¹
ปลา	sa: ⁵	sa: ⁵
ยำ	ñam ²	mi: ⁴
ยำหน่อไม้	ñam ² no: ³	mi: ⁴ no: ³
ลอดช่อง	lo:t ⁴ coη ⁴	lo:t ⁴ coη ⁴
ลาบ	la:p ⁴	la:p ⁴
วุ้น	ηun ⁶	ηun ⁶
วุ้นเส้น	ηun ⁶ sen ⁵	ηun ⁶ sin ⁵
ส้มตำ	tam ¹ som ⁵	tam ¹ sum ⁵
สาकु	sa: ¹ khu: ²	sa: ¹ khu: ²
สำรับอาหาร	khan ¹ khaw ⁵	khan ¹ khaw ⁵
สุก	suk ¹	suk ¹
หน่อไม้ดอง	no: ³ som ⁵	no: ³ ʔo: ³
หลู้	lu: ⁵	lu: ⁵
แหนม	cin ⁶ som ⁵	ne:m ¹
อาหาร	khov:η ¹ kin ¹	kam ² kin ¹
อาหารเช้า	khaw ⁵ caw ⁶	khaw ⁵ ηa:j ²
อาหารกลางวัน	khaw ⁵ to:n ²	khaw ⁵ te:η ⁴
อาหารเย็น	khaw ⁵ le:η ²	khaw ⁵ le:η ²
อุจจาระที่อยู่บริเวณไส้อ่อนของ สัตว์ (ใช้ในลาบ)	phia ⁶	phia ⁶

9. หมวดคำเรียกที่อยู่อาศัยและสถานที่ มีทั้งหมด 68 หน่วยย่อย ดังนี้

ที่อยู่อาศัยและสถานที่	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
กระท่อม	tu:p ³	tu:p ³
กระเบื้องหลังคา	lɔ:n ²	ka ² bə:ŋ ⁵
ก้อนดิน , ดินที่ตั้งสูงขึ้นไป	mɔ:n ⁴	kw:ŋ ¹ din ²
เกาะ	kwɔ̃ ¹	dɔ:n ²
เขตแดน	khe:t ³	dɛn ²
เขื่อน	fa:j ¹	khə:n ³
ครัว	hɔŋ ⁵ khua ²	kho: ² faj ²
คอก	khɔ:k ⁴	khɔ:k ⁴
คอกไก่	law ⁶	law ⁶
คันทนา	khan ² na ²	khan ² na ²
คุ้ม (บ้านเจ้านายฝ่ายเหนือ)	khum ⁶	khum ⁶
จอมปลวก	cɔ:m ¹ puak ³	cɔ:m ¹ po:k ³
ฉาง (ยุ้งฉาง)	lɔ:ŋ ¹ khaw ⁵	law ¹ khaw ⁵
ชาน	ca:n ²	ca:n ²
เชิงตะกอน	kw:ŋ ¹ fɔ:n ²	kw:ŋ ¹ fɔ:n ²
เชิงบันได	ti:n ¹ khan ⁵ daj ²	cum ² puk ⁴
ซอก	cɔk ⁴	cɔm ³
ซุ้ม	sum ⁶	sum ⁶
ดง	doŋ ²	duŋ ²
ตรอก	kw:ŋ ² ki:t ³	kw:ŋ ² cɔm ³
ตลาด	ka:t ³	ka:t ³
ตลิ่ง	faŋ ³	ta: ¹ faŋ ³
ใต้ถุน	pu:n ⁶ ka ² la:ŋ ⁴	ta ² la:ŋ ⁴
ถนน	hon ¹ ta:ŋ ²	ta:ŋ ²
ทุ่ง	toŋ ⁴	toŋ ⁴
เนิน	mɔ:n ⁴	dɔ:j ²
บ่อน้ำ	nam ⁶ bɔ: ³	nam ⁶ bɔ: ³
บันได	khan ⁵ daj ²	khun ⁵ daj ²

ที่อยู่อาศัยและสถานที่	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
บ้าน	hian ²	hə:n ²
ปลัก	buak ³	bo:k ³
ป่า	pa: ³	phoŋ ²
ป่าช้า	pa: ³ hew ⁴	pa: ³ hew ⁴
ป่าละเมาะ	phɛʔ ⁴	pa: ³ phɛʔ ⁴
แปลง	tə:k ⁴	phɛ:k ³
ผา	pha: ¹	mak ¹ pha: ¹
พื้	sa ² ta:j ²	tə:m ²
มุ่มห้อง	cɔk ⁴	cɛŋ ³
เมือง	wiaŋ ²	mə:ŋ ²
ร้อง	hɔŋ ⁴	hɔ:ŋ ⁴
รื้อ	hua ⁶	ho: ⁶
ร้านขายของชำ	tu ² ka:t ³	tu ² ka:t ³
โรงพยาบาล	ho:ŋ ² ãa: ²	ho:ŋ ² ja: ²
โรงพัก	ho:ŋ ² phak ⁴	ho:ŋ ² phak ⁴
โรงรถ	ho:ŋ ² lot ⁴	ho:ŋ ² lot ⁴
โรงเรียน	ho:ŋ ² hian ²	ho:ŋ ² he:n ²
โรงเรียน	ho:ŋ ² huan ²	ho:ŋ ² hə:n ²
ไร่	haj ⁴	haj ⁴
ลาน	khuan ³	kho:ŋ ³
ลำน้ำ , ทางน้ำ	hɔŋ ⁴ na:m ⁶	hɔ:ŋ ⁴ mə:ŋ ¹
เลน	khi: ⁵ pəʔ ¹	ʔo:t ³
วัง	wan ²	wan ²
วัด	wat ⁴	wat ⁴
เวียง (เมืองที่มีกำแพงล้อม)	wiaŋ ²	we:ŋ ²
ศาล (ที่ชำระความ)	sa:n ¹	sa:n ¹
ศาลพระภูมิ, เจ้าที่	caw ⁶ ti: ⁴	caw ⁶ ti: ⁴
สนาม	sa ² na:m ¹	sa ² na:m ¹
สวน	suan ¹	so:n ¹

ที่อยู่อาศัยและสถานที่	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ส้วม	suam ⁵	som ⁵
สะพาน	khua ¹	kho: ¹
หนอง	นว:η ¹	นว:η ¹ nam ⁶
หน้าต่าง	ปวη ³	ปว:η ³
หล่ม	lom ³	lum ³
หลุม	mo:η ⁵	lum ¹
ห้องนอน	หวη ⁵ นว:n ²	หวη ⁵ นว:n ²
ห้วย	hua ^j ⁵	ho:j ⁵
เหมือง	muan ^η ¹	mə:η ¹
เหว	he:w ¹	he:w ¹
แอ่ง	ใηη ³	นว:η ¹

10. หมวดคำบอกเวลา มีทั้งหมด 58 หน่วยย่อย ดังนี้

คำบอกเวลา	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
กลางคืน	mε: ⁴ khu:n ²	m̩ khu:n ²
กลางพรรษา	ka:η ¹ pha ² sa: ¹	ka:η ¹ pha ² sa: ¹
กลางวัน	mε: ⁴ wan ²	m̩ tɔ:n ²
ช่วงนี้	wa:η ³ ni: ⁶	wa:η ³ ni: ⁶
เช้า	ηa:j ²	ηa:j ²
เช้าตรู่ (เช้ามากเกินกว่าจะทำอะไร หรือไปไหน)	cε:η ⁵ ba: ³ cε:η ⁵	caw ⁶ ci: ⁴
เดือน	dian ²	də:n ²
เดือนกรกฎาคม	dian ² sip ¹	də:n ² sip ¹
เดือนกันยายน	dian ² sip ¹ sw:η ¹	də:n ² sip ¹ sw:η ¹
เดือนกุมภาพันธ์	dian ² ha: ⁵	də:n ² ha: ⁵
เดือนตุลาคม	dian ² kian ^η ¹	də:n ² kian ^η ¹
เดือนธันวาคม	dian ² sa:m ¹	də:n ² sa:m ¹
เดือนพฤศจิกายน	dian ² ŋi: ⁴	də:n ² ji: ⁴
เดือนพฤษภาคม	dian ² pε:t ³	də:n ² pε:t ³

คำบอกเวลา	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
เดือนเพ็ญ	dian ² peŋ ²	də:n ² peŋ ³
เดือนมกราคม	dian ² si: ³	də:n ² si: ³
เดือนมิถุนายน	dian ² kaw ⁵	də:n ² kaw ⁵
เดือนมีนาคม	dian ² hok ¹	də:n ² hok ¹
เดือนเมษายน	dian ² cet ¹	də:n ² cet ¹
เดือนแรม	dian ² hε:m ²	də:n ² hε:m ²
เดือนสิงหาคม	dian ² sip ¹ ɾet ¹	də:n ² sip ¹ ɾet ¹
ตอนเช้า	mε: ⁴ ŋa:j ²	mə: ⁴ ŋa:j ²
ตอนนี้	ba ² dew ³ ni: ⁶	m̩ dew ³ ni: ⁶
ตอนเย็น	mε: ⁴ lε:ŋ ²	mə: ⁴ lε:ŋ ²
ทั้งวัน	wan ² kham ⁴	sut ¹ wan ²
ทั้งคืน	khu:n ² huŋ ⁴	sut ¹ khu:n ²
ทั้งวันทั้งคืน	wan ² kham ⁴ khu:n ² huŋ ⁴	sut ¹ wan ² sut ¹ khu:n ²
เที่ยง	tiaŋ ⁴	te:ŋ ⁴
นาน	mə:n ²	mɯn ²
บุญเดือนเก้า	kaw ⁵ peŋ ²	kaw ⁵ peŋ ²
บุญเดือนแปด	pε:t ³ peŋ ²	pε:t ³ peŋ ²
บุญเดือนสิบสอง	sip ¹ sɔ:v ¹ peŋ ²	sip ¹ sɔ:v ¹ peŋ ²
บุญเดือนห้า	ha: ⁵ peŋ ²	ha: ⁵ peŋ ²
ปี	pi: ¹	pi: ¹
พรรษา	pha ² sa: ¹	pha ² sa: ¹
พຸ່ງนี้	wan ² phu:k ⁴	mə: ⁴ phu:k ⁴
พลบค่ำ ย่ำค่ำ	mε: ⁴ kham ⁴	mɯ:t ⁴ sa ² lɔm ² sa ² lɛm ²
โพล้เพล้	sum ⁶ sim ⁶	kaj ⁵ kham ⁴
เมื่อวาน	ta ² wa: ²	wan ² wa: ²
เมื่อวานขึ้น	wan ² su:n ²	wan ² su:n ²
รุ่งเช้า	mε: ⁴ caw ⁶	caw ⁶
วันโกน	wan ² ko:n ²	wan ² ko:n ²

คำบอกเวลา	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
วันจันทร์	wan ² can ¹	wan ² can ¹
วันนี้	wan ² ni: ⁶	wan ² ni: ⁶
วันพฤหัสบดี	wan ² phat ¹	wan ² phat ¹
วันพระ	wan ² si:n ¹	wan ² si:n ¹
วันพุธ	wan ² put ⁴	wan ² put ⁴
วันเพ็ญ	dian ² pen ²	də:n ² pen ³
วันมะรืน	wan ² hu: ²	wan ² hu: ²
วันแรม	wan ² hε:m ²	wan ² hε:m ²
วันเสาร์	wan ² saw ¹	wan ² saw ¹
วันศุกร์	wan ² suk ¹	wan ² suk ¹
วันอังคาร	wan ² ka:n ²	wan ² ka:n ²
วันอาทิตย์	wan ² tit ⁴	wan ² tit ⁴
เวลาบ่าย	ba:j ³ ca:j ²	la: ² lε:η ²
สาย (ช้ากว่ากำหนดเวลา)	khwa:j ¹	khwa:j ¹
สาย (เวลาระหว่างเช้ากับเที่ยง)	khwa:j ¹	mə: ⁴ ηa:j ²
สักครู่	kam ² dew ²	kam ² dew ²

11. หมวดคำลักษณนามและจำนวนนับ มีทั้งหมด 56 หน่วยอรรถ ดังนี้

คำลักษณนามและจำนวนนับ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
แก้ว	kaw ⁵	kaw ⁵
เกิน	kə:n ¹	kə:n ¹
ขนาน (ยา)	pa:k ³	mɔ: ⁵
ข้าง (ลักษณนามของรองเท้าข้างเดียว)	kha:η ⁵	khɔ:n ¹
โหลง (ข้าง)	kho:η ¹ ca:η ⁶	mu: ³
ครั้ง (ลักษณนามของการกระทำ)	tua ⁴	tə: ⁴
ครึ่ง	kəη ³	kuη ³
คัน (ลักษณนามของรถ)	kan ²	kan ²
คู่ (ลักษณนามของรองเท้าสองข้าง)	ku: ⁴	ku: ⁴
จน (ถึง)	taw ⁶	taw ⁶

คำลักษณนามและจำนวนนับ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
จับ (ลักษณนามของขนมจีน)	ŋaw ⁵	pun ⁵
เจ็ด	cet ¹	cet ¹
ซี (ลักษณนามของพีน)	si: ⁵	si: ⁵
ซีก	kho:p ³	ki:p ³
ดก	dok ¹	la:j ¹
ด้วย, ทัั้ง	tuŋ ²	tuŋ ²
ดอก (ลักษณนามของตะปู)	dw:k ³	dw:k ³
ดุ้น (ลักษณนามของพีน)	dun ⁵	khw:n ¹
ตัว (สัตว์)	tua ¹	to: ¹
ท่อน	tin ³	tw:n ³
ทะลาย (ลักษณนามของช่อมะพร้าว)	kha ² nɛ:ŋ ¹	khɛ ² nɛ:ŋ ¹
ปลีก, ย่อย	ŋj ⁴	jw:j ⁴
แปด	pɛ:t ³	pɛ:t ³
ผล (ลักษณนามของผลไม้)	ken ³	nə:j ³
ผืน (ผ้า)	phu:n ¹	phu:n ¹
ผืน (ลักษณนามของแห)	phu:n ¹	phu:n ¹
ฝูง	fu:ŋ ¹	mu: ³
พัน	pan ²	pan ²
ฟอง (ลักษณนามของไข่)	ken ³	nə:j ³
ฟ่อน (ลักษณนามของมัดข้าวหรือหญ้า)	fɔn ⁴	mat ⁴
มาก	nak ⁴	la:j ¹
ยวง (ขนุน)	ŋuan ²	jo:ŋ ²
ยี่สิบ	sa:w ²	sa:w ²
ร้อย	lw:j ⁶	lw:j ⁶
รูป (ลักษณนามของสามเณร)	ton ¹	ton ¹
รูป (ลักษณนามของพระสงฆ์)	ton ¹	ton ¹
วัน (ลักษณนามของวัน)	wan ²	wan ²
เล่ม (ลักษณนามของสมุด)	lem ⁵	lim ⁵
ส่วน	pun ⁵	pun ⁵

คำลักษณนามและจำนวนนับ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
สอง	sw:ŋ ¹	sw:ŋ ¹
สาม	sa:m ¹	sa:m ¹
สาย (ลักษณนามของถนน)	sen ⁵	sa:j ¹
สี่	sip ¹	sip ¹
สี่เป็ด	sip ¹ ʔet ¹	sip ¹ ʔet ¹
สี	si: ³	si: ³
เสี้ยว	siaw ⁵	siw ⁵
หก	hok ¹	hok ¹
หนึ่ง	nuŋ ³	nuŋ ³
หนึ่งพัน (จำนวนนับ)	pan ² nuŋ ³	pan ²
หนึ่งพันหนึ่งร้อย (จำนวนนับ)	pan ² ʔet ¹	pan ² ʔet ¹
หนึ่งร้อย (จำนวนนับ)	lɔ:j ⁶ nuŋ ³	lɔ:j ⁶
หนึ่งร้อยหนึ่ง (จำนวนนับ)	lɔ:j ⁶ ʔet ¹	lɔ:j ⁶ ʔet ¹
หมู่	mu: ³	mu: ³
หย่อม (หมู่เล็ก ๆ กองเล็ก ๆ)	ŋəm ³	jum ³
ห้า	ha: ⁵	ha: ⁵
อัน (ลักษณนามของค้อน)	ʔan ²	ʔan ²

12. หมวดคำเรียกธรรมชาติ มีทั้งหมด 46 หน่วยย่อย ดังนี้

คำเรียกธรรมชาติ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
กรวด	ma ² hin ¹	ma ² hin ¹ nɔ:j ⁵
คลอง	khɔ:ŋ ²	nam ⁶ mə:ŋ ¹
คู	khɯ: ²	nam ⁶ hɔŋ ⁴ khɯ: ²
โคลน	khi: ⁵ pəʔ ¹	khi: ⁵ pəʔ ¹
จอมปลวก	cɔm ¹ puak ³	cɔ:m ¹ po:k ³
จันทรูปราคา	kop ¹ kin ¹ dian ²	kop ¹ kin ² də:n ²
ดาว	da:w ²	da:w ²
ดาวตก	da:w ² tok ¹	da:w ² tok ¹
ดาวหาง	da:w ² ha:ŋ ¹	da:w ² khwan ¹

คำเรียกธรรมชาติ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ดิน	khi: ⁵ din ²	din ²
ดินเหนียว	din ² new ¹	din ² new ¹
แดด	dɛ:t ³	dɛ:t ³
แดดร้อน	dɛ:t ³ bot ³	dɛ:t ³ bot ³
ดม	khi: ⁵ pəʔ ¹	ʔo:t ³
น้ำค้าง	məj ¹	na:m ⁶ məj ¹
น้ำคร่ำ	na:m ⁶ khi: ⁵ ma: ³	nam ⁶ seŋ ³ ma: ³
น้ำตก	nam ⁶ tok ¹	nam ⁶ tok ¹ ta:t ³
น้ำท่วม	nam ⁶ nə:ŋ ²	nam ⁶ la:j ¹
น้ำพุ	nam ⁶ po: ³	nam ⁶ phuŋ ⁴
เนิน	mən ⁴	cum ² puk ⁴
ฝน	fon ¹	fun ¹
ฝนซา	fon ¹ ña:ŋ ⁶	fun ¹ ʔə:n ²
พระจันทร์	dian ²	də:n ²
พระจันทร์เต็มดวง	dian ² cɛ:ŋ ⁵	də:n ² piŋ ³
พระอาทิตย์	taʔ ¹ wan ²	taʔ ¹ wen ²
พายุ	pen ¹ fon ¹ pen ¹ lom ²	lum ² lo:ŋ ¹
โพรง	pho:ŋ ²	pho:ŋ ²
ฟอง	fɔ:ŋ ²	po:k ³
ภูเขา	dɔ:j ²	dɔ:j ²
มีด , โพล์เพล้	kham ⁴	sa ² lom ¹ sa ² lem ¹
เมฆ	me:k ⁴	fa: ⁶
แม่น้ำ	mɛ: ⁴ na:m ⁶	na:m ⁶ mɛ: ⁴
รุ่ง	huŋ ⁶ kin ¹ nam ⁶	huŋ ⁶
ลม	lom ²	lum ²
ลำน้ำเล็ก ๆ	hɔŋ ⁴ muan ¹	nam ⁶ mə:ŋ ¹
ลูกเห็บ	ba ² hep ¹	mak ¹ hep ¹
แล้ง	lɛ:ŋ ⁶	ja:m ² lɛŋ ⁶
สระ	saʔ ¹	saʔ ¹

คำเรียกธรรมชาติ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
สว่าง	ce:ŋ ⁵	ce:ŋ ⁵
สุริยุปราคา	kop ¹ kin ¹ dian ²	kop ¹ kin ² ta: ² wen ²
หนองน้ำ	na:m ⁶ buak ³	nam ⁶ หนอง ¹
หมอก	mɔ:k ¹	məj ¹
หลุมไม้ลึก	moŋ ⁵	mo:ŋ ⁵
ห้วย	huaj ⁵	nam ⁶ ho:j ⁵
หาด	ha:t ³	dɔn ² sa:j ²
ฤดู	na: ⁵	na: ⁵

13. หมวดคำบอกตำแหน่งและทิศทาง มีทั้งหมด 35 หน่วยย่อย ดังนี้

คำบอกตำแหน่งและทิศทาง	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ไกล	kaj ¹	kaj ¹
ใกล้	kaj ⁵	kaj ⁵
ข้าง	kha:ŋ ⁵	kha:ŋ ⁵
ข้างนอก	ta:ŋ ² หนอง ⁴	ta:ŋ ² หนอง ⁴
ข้างใน	ta:ŋ ² naj ²	ta:ŋ ² naj ²
ข้างหน้า	ta:ŋ ² na: ⁵	ta:ŋ ² na: ⁵
ข้างหลัง	ta:ŋ ² lan ¹	ta:ŋ ² lan ¹
ใต้ (ข้างล่าง)	pu:n ⁶	ta ² la:ŋ ⁴
ถัด	that ¹	thet ¹
แถวนี้	ta:m ¹ nia? ⁴	tam ¹ mu: ³ ni: ⁵
แถวนั้น	ta:m ¹ han ⁵	tam ¹ mu: ³ nan ⁶
ด้าน (ทิศ)	taŋ ²	ta:ŋ ²
ด้านซ้าย	taŋ ² sa:j ⁶	ta:ŋ ² sa:j ⁶
ด้านขวา	taŋ ² khwa: ¹	ta:ŋ ² khwa: ¹
ตรงกลาง	ta:ŋ ² ka:ŋ ¹	ta:ŋ ² ka:ŋ ¹
ตรงนั้น	tat ⁴ han ⁵	tat ⁴ han ⁵
ท้าย	ta:j ⁵	ta:j ⁵

คำบอกตำแหน่งและทิศทาง	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ทิศ	ta:ŋ ²	thit ⁴
ทิศตะวันตก	wan ² tok ¹	ta ² wan ² tok ¹
ทิศตะวันออก	wan ² ใจ:k ³	ta ² wan ² ใจ:k ³
ทิศใต้	taŋ ² taj ⁵	ta:ŋ ² taj ⁵
ทิศเหนือ	nia ¹	nə: ¹
นั้น	han ⁵	han ⁵
นี้	phe: ⁶	phi: ⁶
นูน	pun ⁶	phun ⁶
นูน	pu:n ⁶	phu:n ⁶
แนว	nɛ:w ²	nɛ:w ²
โน่น	pu:n ⁶	pu:n ⁶
บน	bon ²	bun ²
ปลาย	pa:j ¹	pa:j ¹
เปลือก	puak ³	pə:k ³
ยอด	ทิว:t ⁴	jw:t ⁴
ระหว่าง	wa:ŋ ³	wa:ŋ ³ ka:ŋ ¹
ล่าง	lum ⁴	lom ⁴
หนทาง	hon ¹ ta:ŋ ²	hun ¹ ta:ŋ ²

14. หมวดคำเรียกโรค มีทั้งหมด 35 หน่วยย่อยรถ ดังนี้

คำเรียกโรค	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
กลาก	khi: ⁵ ka:k ³	khi: ⁴ kha:k ³
เกลื้อน	khi: ⁵ ka:k ³	khi: ⁵ tu:t ⁴ khi: ⁵ he:n ⁶
ไข้อี้	khaj ⁵	mə:j ⁴
คอพอก	khw: ² ใจ:m ²	khw: ² ne:ŋ ¹
งูสวัด	ba: ³ heŋ ² khaj ³ pa: ¹	ŋu: ² sa ² wat ¹
ซา	ca: ²	sa: ²
ต้อ	pen ¹ to: ⁵	to: ⁵ nə: ⁶
ตากุ้งยิง	ta: ¹ pen ¹ to: ⁵	ta: ¹ pen ¹ no:ŋ ¹

คำเรียกโรค	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ตานขโมย	sa:ŋ ²	sa:ŋ ²
ตาบวม	ta: ¹ buam ²	ta: ¹ pu:t ³
ตาบวมจากการร้องไห้หนัก ๆ	ta: ¹ tup ¹	ta: ¹ tup ¹
ตาปลา	ta: ¹ pa: ¹	ta: ¹ pa: ¹
ท้องเสีย	luʔ ¹ tɔ:ŋ ⁶	luʔ ¹ tɔ:ŋ ⁶
ท้องอืด	ɿu:t ³ tɔ:ŋ ⁶	tɔ:ŋ ⁶ ɿu:t ³
น้ำหนวก	nam ⁶ nuak ¹	hu: ¹ nɔ:ŋ ¹
บวม	buam ²	pɔ:ŋ ²
ประจำเดือน	men ²	men ²
เป็นไข้	pen ¹ baj ⁵	baj ⁵
ผด	tum ³ hia ³	tum ³ hə: ³
พื่นผุ	khiaw ⁵ pen ¹ mɛ:ŋ ²	khew ⁵ pin ¹ mɛ:ŋ ²
พื่นโยก	khiaw ⁵ khɔ:n ²	khew ⁵ khɔ:n ²
พื่นเหียน	sun ³	so:n ³
ไม่สบาย	ba: ³ sa ² ba:j ²	m̩ sa ² ba:j ²
ร้อนใน	pen ¹ kha:ŋ ¹	pin ¹ kha:ŋ ¹
รังแค	khi: ⁵ lan ² khɛ: ²	khi: ⁵ han ² khɛ: ²
เรื้อน	khi: ⁵ hian ⁶	khi: ⁵ tu:t ⁴
โรค	pha ² ña:t ⁴	m̩ sa ² ba:j ²
ลมพิษ	mun ¹	lom ² pit ⁴
วิงเวียน	maw ² hua ¹	maw ² ho: ¹
หนวก	nuak ³	no:k ³
หวัด	wat ¹	wat ¹
ห้อยเลือด ซ้ำเลือด	hɔ: ⁵	tɔ: ⁵ lə:t ⁴
หูตึง	hu: ¹ lun ³	hu: ¹ tun ²
เหน็บชา	nep ¹	sa: ²
อัมพาต	pia ⁵	ŋɔj ⁴

15. หมวดคำเรียกเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ มีทั้งหมด 33 หน่วยย่อย ดังนี้

เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
กระจอนหู (ตุ้มหุระย้า ตุ้มหู)	dɔk ³ hu: ¹	dɔk ³ hu: ¹
กระโจมอก	ha: ^{η6} ʔok ¹	haŋ ⁴ ʔək ¹
กระดุม	ba ² tɔm ³	mak ³ tɔ:m ³
กระเป่าเสื่อ	thuŋ ¹ sia ⁵	thoŋ ¹ kɔʔ ¹ sə: ⁵
กระโปรง	ka ² po: ^{η2}	ka ² po: ^{η2}
กางเกง	tew ³	te:w ³
กางเกงขายาว	tew ³ kha: ¹ ña:w ²	te:w ³ ja:w ²
กางเกงขาสั้น	tew ³ kha: ¹ san ⁵	te:w ³ sɛ:n ⁵
กางเกงใน	tew ³ naj ²	tew ³ naj ²
กำไลมือ	kam ¹ laj ²	kam ¹ laj ²
เข็มขัด	sa:j ¹ ha: ^{η6}	sa ² ha: ^{η6}
งอบ	ŋɔ:p ⁴	ŋɔ:p ⁴
ตุ้มหู	taŋ ³ hu: ¹	tɔŋ ³ tɛŋ ³ hu: ¹
ทองคำ	kham ²	kham ²
ถุงเท้า	thuŋ ¹ ti:n ¹	thuŋ ¹ ti:n ¹
ปก (แผ่นผ้าที่ปิดปากกระเป่าเสื่อ)	pok ¹	pə:k ¹
ผ้าขาวม้า	pha: ⁵ tɔŋ ³	pha: ⁵ ho: ¹
ผ้าเช็ดหน้า	pha: ⁵ cet ⁴ na: ⁵	pha: ⁵ cet ⁴ nɔ:j ⁵
ผ้าถุง	sin ⁵	sin ⁵
พลอย	kɛ:w ⁵	phɔ:j ²
สร้อยข้อมือ	sɔj ⁵ khɛ:n ¹	sa:j ¹ khɛ:n ¹
สร้อยคอ	sɔj ⁵ khɔ: ²	sa:j ¹ khɔ: ²
สไบ	sa ² baj ²	pha: ⁵ pa:t ⁴ ba: ³
เสื่อ	sia ⁵	sə: ⁵
เสื่อกั้นหนาว	sia ⁵ na:w ¹	sə: ⁵ na:w ¹
เสื่อแขนยาว	sia ⁵ khɛ:n ¹ ña:w ²	sə: ⁵ ja:w ²
เสื่อคอกกระเช้า	sia ⁵ khɔ: ² ka ² saw ⁶	sə: ⁵ hɔj ⁵ ba: ³
เสื่อชั้นใน	sia ⁵ naj ²	sə: ⁵ naj ²

เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
โสร่ง	sa ² lo:ŋ ³	sin ⁵ bo:ŋ ³
แหวน	wɛ:n ¹	wɛ:n ¹
รองเท้า	kiak ³	kə:p ³
รองเท้าแตะ	kiak ³ tɛʔ ¹	khɛp ¹
หมวก	kup ¹	mo:k ³

16. หมวดคำเรียกดอกไม้ มีทั้งหมด 32 หน่วยย่อย ดังนี้

ดอกไม้	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
เกสรดอกไม้	ke: ² so:n ¹	mo:n ⁶
ดอกกระดังงา	dɔ:k ³ sa ² ban ² ŋa: ²	dɔ:k ³ sa ² ban ² ŋa: ²
ดอกกล้วยไม้	dɔ:k ³ ʔwan ⁵	dɔ:k ³ ko:j ⁵ ma:j ⁶
ดอกกุหลาบ	dɔ:k ³ ku ² la:p ³	dɔ:k ³ ke:t ³ kɛ:w ⁵
ดอกแก้ว	dɔ:k ³ kɛ:w ⁵	dɔ:k ³ kɛ:w ⁵
ดอกเข็ม	dɔ:k ³ khem ¹	dɔ:k ³ khim ¹
ดอกแค	dɔ:k ³ kɛ: ²	dɔ:k ³ kɛ: ²
ดอกชบา	dɔ:k ³ saʔ ⁴ ba: ²	dɔ:k ³ saʔ ⁴ ba: ²
ดอกดาวกระจาย	dɔ:k ³ kham ² phe: ⁵ le: ⁵	dɔ:k ³ kham ² phe: ⁵ le: ⁵
ดอกดาวเรือง	dɔ:k ³ kham ² pu: ⁵ cu: ⁵	dɔ:k ³ kham ² pu: ⁵ cu: ⁵
ดอกตะแบก	dɔ:k ³ co: ³ lo: ⁴	dɔ:k ³ co: ³ lo: ⁴
ดอกทานตะวัน	dɔ:k ³ tha:n ² ta ² wan ²	dɔ:k ³ bo: ² phat ¹
ดอกบานไม่รู้โรย	dɔ:k ³ ta ² lom ⁵	dɔ:k ³ ta ² lo:m ⁵
ดอกบัว	dɔ:k ³ bua ²	dɔ:k ³ bo: ²
ดอกपीป	dɔ:k ³ ka: ¹ sa ² lo:ŋ ²	dɔ:k ³ ka: ¹ sa ² lo:ŋ ²
ดอกพลับพลึง	dɔ:k ³ li: ⁶ lua ⁶	dɔ:k ³ phap ⁴ phuŋ ²
ดอกพิกุล	dɔ:k ³ kɛ:w ⁵	dɔ:k ³ phi ² kun ²
ดอกพุด	dɔ:k ³ put ⁴	dɔ:k ³ put ⁴
ดอกพุทธรักษา	dɔ:k ³ ket ¹ thaʔ ¹ wa: ¹	dɔ:k ³ ket ¹ thaʔ ¹ wa: ¹
ดอกพุทธรักษา	dɔ:k ³ bua ² laʔ ¹ won ²	dɔ:k ³ phut ⁴ tha ² lak ⁴ sa: ¹
ดอกเฟื่องฟ้า	dɔ:k ³ fian ⁴ fa: ⁶	dɔ:k ³ kho:m ²

ดอกไม้	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
ดอกมหาหงส์	dɔ:k ³ ʔa:w ²	dɔ:k ³ maʔ ¹ ha:¹ hon ¹
ดอกมะลิ	dɔ:k ³ ma² liʔ ⁴	dɔ:k ³ ma² liʔ ⁴
ดอกไม้	dɔ:k ³ maj ⁶	dɔ:k ³ maj ⁶
ดอกยี่หุบ	dɔ:k ³ ci:¹ hup ¹	dɔ:k ³ ci:¹ hup ¹
ดอกรัก	dɔ:k ³ pa:n ³ thian ³	dɔ:k ³ lak ⁴
ดอกราชพฤกษ์	dɔ:k ³ lom ² lɛ:η ⁶	dɔ:k ³ lum ² lɛ:η ⁶
ดอกราตรี	dɔ:k ³ hɔ:m ¹ duk ¹	dɔ:k ³ hɔ:m ¹ duk ¹
ดอกลั่นทม	dɔ:k ³ lan ⁴ thom ²	dɔ:k ³ cum ¹ pa:¹ la:w ²
ดอกสารภี	dɔ:k ³ sa:¹ laʔ ¹ pi:²	dɔ:k ³ su ² laʔ ¹ phi:²
ดอกหงอนไก่	dɔ:k ³ da:j ⁵ ηɔ:n ¹ kaj ³	dɔ:k ³ da:j ⁵ hɔ:n ¹ kaj ³
ดอกหางนกยูง	dɔ:k ³ sɔm ² phɔ:²	dɔ:k ³ sa:η ³ phɔ:² lo:η ¹

17. หมวดคำถามและคำลงท้าย มีทั้งหมด 28 หน่วยย่อย ดังนี้

คำถามและคำลงท้าย	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
คำลงท้ายผู้หญิง	caw ⁵	caw ⁵
คำลงท้ายผู้ชาย	khap ⁴	khap ⁴
แคไหน	mɔ:k ⁴ daj ²	taw ⁵ daj ²
ใคร	phaj ¹	phaj ¹
จริงหรือ	tɛ:⁶ kaʔ ⁴	tɛ:⁶ ka:²
ซี (คำลงท้าย)	lɔʔ ⁴	lɔʔ ⁴
เฉย ๆ เปล่า ๆ (คำลงท้าย)	ba:³ da:j ²	ba² da:j ²
ด้วย	tuaj ²	toj ²
ตรงไหน	tat ⁴ daj ²	tat ⁴ daj ²
เถอะ (คำลงท้าย)	təʔ ⁴	təʔ ⁴
ทำไม	ñaʔ ⁴ ñan ¹	ʔa² san ¹
ทำอะไร	ñaʔ ⁴ ñan ¹	jaʔ ⁴ jan ¹
ที่ไหน	ti:⁴ naj ¹	ti:⁵ naj ¹
เท่าไหร่	taw ⁵ daj ²	taw ⁵ daj ²
นะ (คำลงท้าย)	na:¹	də:⁴

คำถามและคำลงท้าย	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
นะ (คำลงท้ายเพื่อให้ผู้ที่สนทนาด้วยแสดงความเห็นพ้องต้องกัน)	นว:⁵	นว:⁵
เป็นอะไร	pen¹ ñaŋ¹	pen¹ jaŋ¹
เมื่อไหร่	ma² daj²	mə:⁴ daj²
เวลาใด	ña:m² daj²	ja:m² daj²
ลี (คำลงท้าย)	kaʔ¹	ka:³
หน้อย (ลงท้ายประโยคขอร้อง)	cim³	kam²
หรือ (ลงท้ายคำถาม)	kaʔ⁴	kaʔ⁴
แหละ (คำลงท้าย)	naʔ⁴	naʔ⁴
โหม (ลงท้ายคำถาม)	kw:³	kw:³
โหม (ลงท้ายคำถามเพื่อให้ผู้ที่สนทนาด้วยแสดงความเห็นพ้องต้องกัน)	bw:¹	nwʔ⁴
อย่างไร	ca² daj²	ca² daj²
อะไร	ʔa² ñaŋ¹	ʔa² saŋ¹
อีก (ลงท้าย)	hem¹	hem¹

18. หมวดคำเรียกสี มีทั้งหมด 18 หน่วยย่อย ดังนี้

คำเรียกสี	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
สีกรมท่า	kom²	hwm⁵
สีขาว	kha:w¹	kha:w¹
สีขาวหม่น	si:¹ mon³	si:¹ nam⁶ นว:³
สีเขียว	khiaw¹	khe:w¹
สีเขียวนกแก้ว , เขียวเข้ม	khiaw¹ khem⁵	le:²
สีชมพู	cum² ʔw:n²	ʔw:n²
สีดำ	dam²	dam²
สีดำมอ ๆ	dam² khuʔ¹ luʔ¹	dam² khuʔ¹ luʔ¹
สีแดง	dε:ŋ²	dε:ŋ²
สีเทา	thaw²	si:¹ mun³
สีนวล	nuan²	no:n²

คำเรียกสี	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
สีน้ำเงิน	nam ⁶ ηon ²	le: ²
สีผิวคล้ำ	mo:j ²	si: ¹ le: ²
สีฟ้า	fa: ⁶	kha:m ²
สีม่วง	muaj ⁴	si: ¹ paŋ ¹
สีส้ม	som ⁵	sum ⁵
สีส้มอิฐ	si: ¹ ma:k ³ suk ¹	si: ¹ ma:k ³ suk ¹
สีเหลือง	liaŋ ¹	lo:η ¹

19. หมวดคำเรียกพิธีกรรมและการละเล่น มีทั้งหมด 10 หน่วยย่อย ดังนี้

พิธีกรรม และการละเล่น	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
การพนัน	pha ² nan ²	pha ² nen ²
งานแต่งงาน	ηa:n ² teŋ ³	teŋ ³ ηa:n ²
งานบวช	ηa:n ² buat ³	ηa:n ² bo:t ³
งานศพ	po:j ²	ηa:n ² sop ¹
งานสมโภช (งานวัด)	po:j ²	po:j ² lo:η ¹
นิทาน	kom ⁵	cia ²
พิธีสู่ขวัญ	mat ⁴ mu: ² ho:η ⁶ khwan ¹	ho:η ⁶ khwan ¹
พิธีสืบชะตา	su:p ³ ca: ⁴ ta: ¹	su:p ³ ca: ⁴ ta: ¹
มวย (ชกมวย)	muaj ²	mo:j ²
รำ	fo:n ⁶	fo:n ⁶

20. หมวดคำเรียกรสชาติ มีทั้งหมด 8 หน่วยย่อย ดังนี้

คำเรียกรสชาติ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
กลมกล่อม	cap ¹	cap ¹ pa:k ³
ขม	khom ¹	khum ¹
เค็ม	kem ²	kim ²
จืด	ca:η ¹	ca:η ¹
เปรี้ยว	som ⁵	sum ⁵

คำเรียกรสชาติ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
เผ็ด	phet ¹	phet ¹
หวาน	wa:n ¹	wa:n ¹
อร่อย	lam ²	lam ²

21. หมวดคำเลียนเสียง มีทั้งหมด 7 หน่วยอรรถ ดังนี้

คำเลียนเสียง	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยลื้อ
เสียงเคี้ยวของแข็ง, ของกรอบ	khwa:p ⁴	kom ⁵ kom ⁵
เสียงฉีกผ้า	khwa:k ⁴	khe:t ⁴
เสียงดังกังวาน	siaŋ ¹ koŋ ⁵	se:ŋ ¹ jaj ³
เสียงดังแข็งแฉะ	sa:w ⁶	sa:w ⁶
เสียงปี่	ʔi: ⁴ ʔe: ² ʔi: ⁴ ʔe: ²	ne: ² ne: ²
เสียงฝนตกแรง ๆ น้ำไหลแรง ๆ เช่น น้ำตก น้ำป่า	baŋ ⁴ baŋ ⁴	laŋ ⁴ laŋ ⁴
เสียงระฆัง	neŋ ³ neŋ ³	meŋ ² meŋ ²

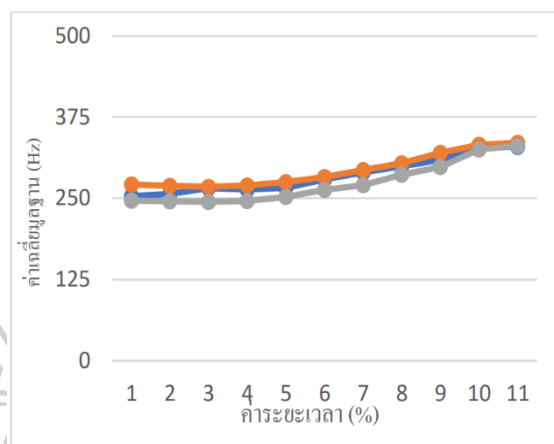
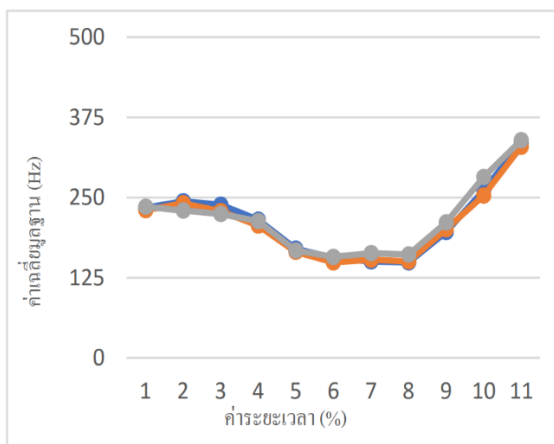

ภาคผนวก ค

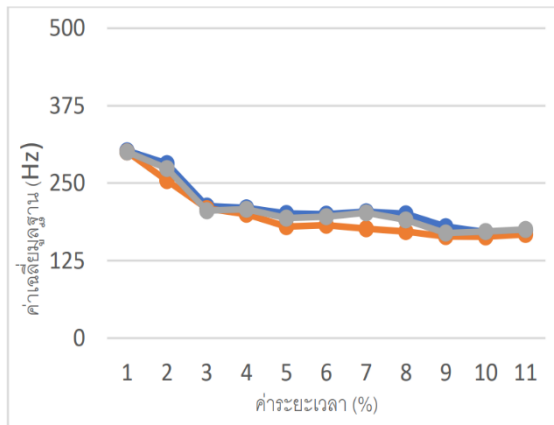
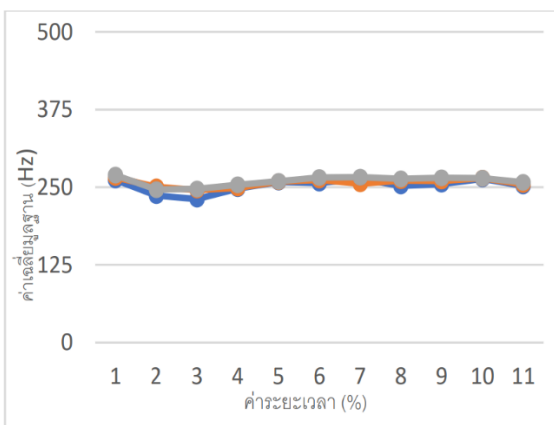
ตัวอย่างการวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ โดยใช้โปรแกรม Praat

ตัวอย่างการวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือ หมู่บ้านลำปางหลวง
ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยใช้โปรแกรม Praat

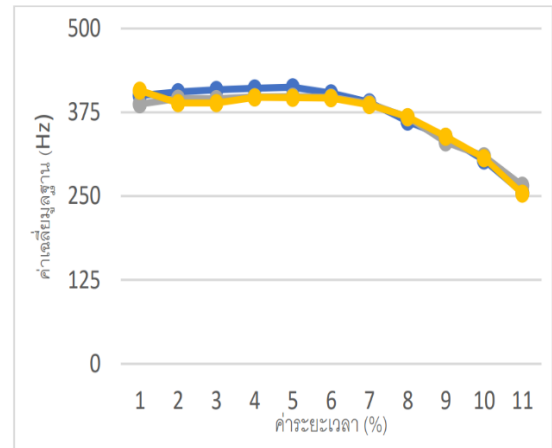
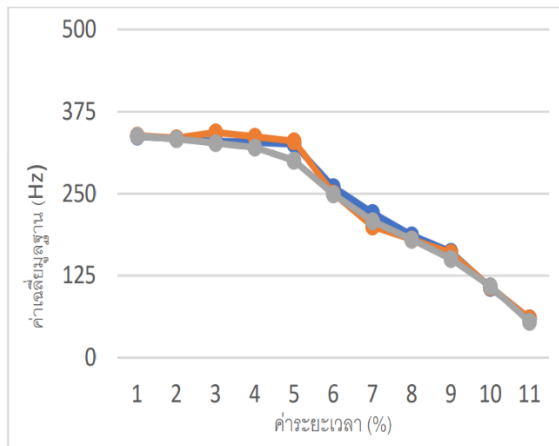
ว.1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง - ตก - ขึ้น (324) ปรากฏในช่อง A 12 เช่นคำว่า หู ขา ตา

ว.1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง - กลาง - ขึ้น (334) ปรากฏในช่อง DS 123 เช่นคำว่า ผัก กบ ออก

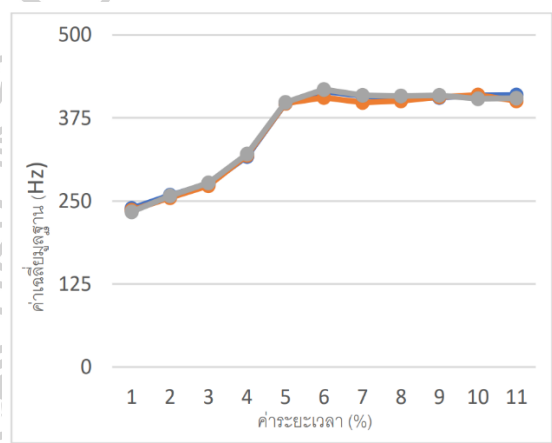
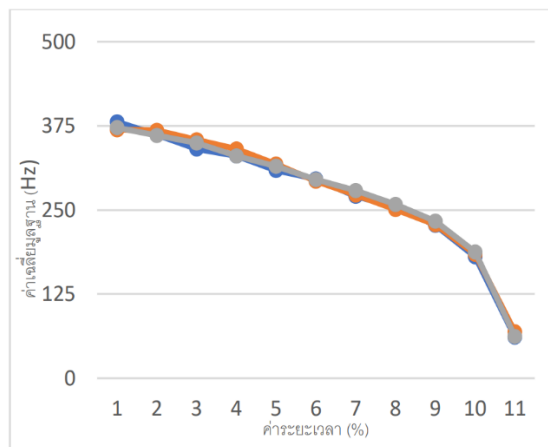
ว.2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลางระดับ (333) ปรากฏในช่อง A 34 เช่นคำว่า บิน ดาว มือ

ว.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง - ตก (322) ปรากฏในช่อง B 123 และ DL 123 เช่นคำว่า เขา ปีก ไก่

ว.4 หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง - ตก (421)
ปรากฏในช่อง B 4 เช่นคำว่า พ่อ มีด ลูก

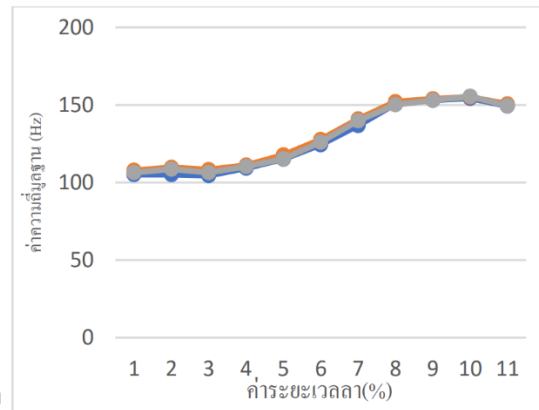
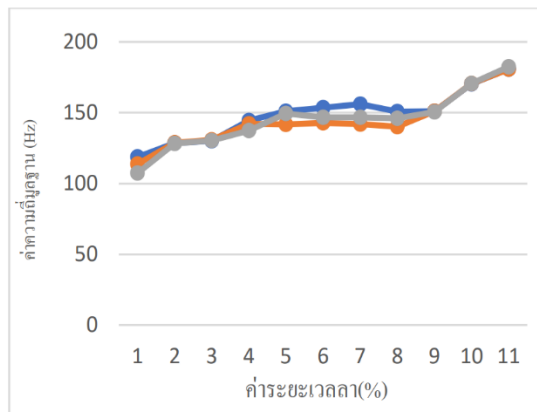
ว.4 หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง - กลาง (433)
ปรากฏในช่อง DS 4 เช่นคำว่า นก มัด ลัก

ว.5 หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง - กลาง - ตก (431)
ปรากฏในช่อง C 123 เช่นคำว่า ไข่ กล้า บ้าน

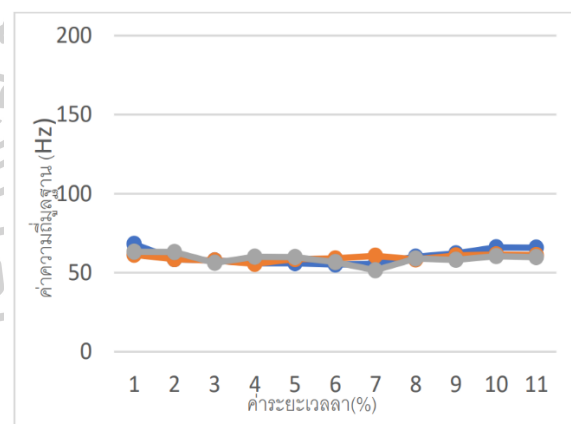
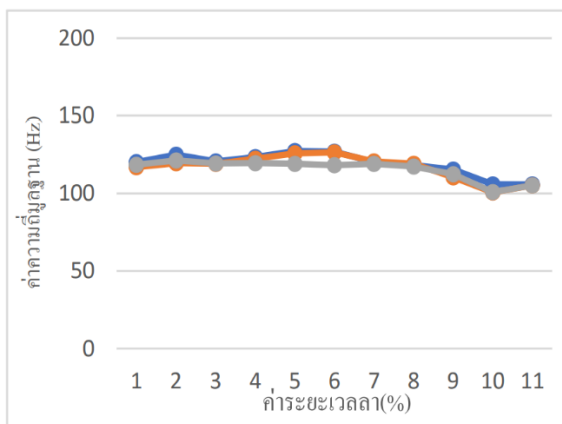
ว.6 หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง - ขึ้น (344)
ปรากฏในช่อง C 4 เช่นคำว่า น้ำ นื่อง ม้า

ตัวอย่างการวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ภาษาไทย ที่หมู่บ้านหยวน ตำบลหยวน อำเภอเชียงคำ
จังหวัดพะเยา โดยใช้โปรแกรม Praat

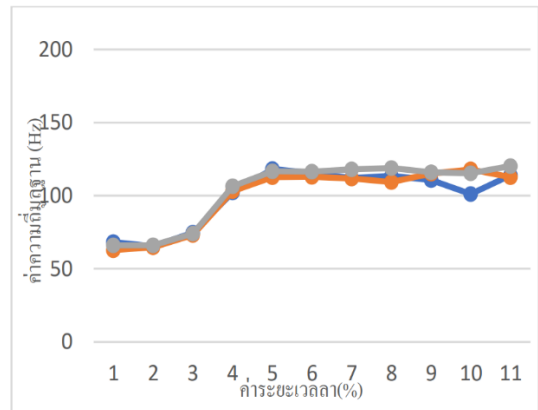
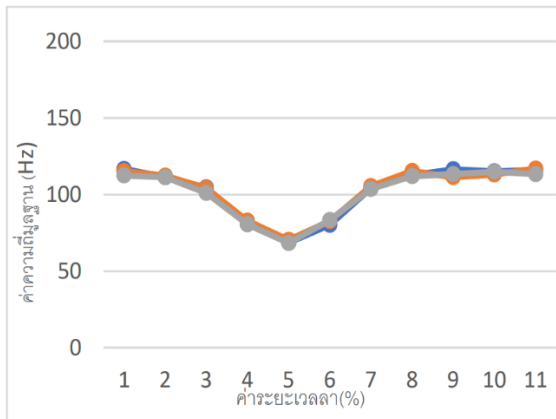
ว.1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง - สูง - ขึ้น (345)
ปรากฏในช่อง A 12 เช่นคำว่า หัว ปี กิน

ว.1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง - ขึ้น (334)
ปรากฏในช่อง DS 123 เช่นคำว่า หมัด ตับ เบ็ด

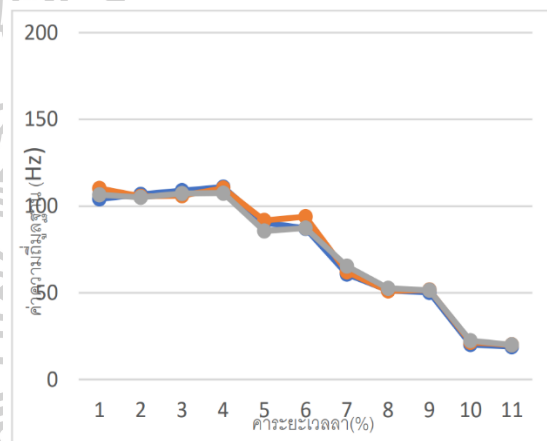
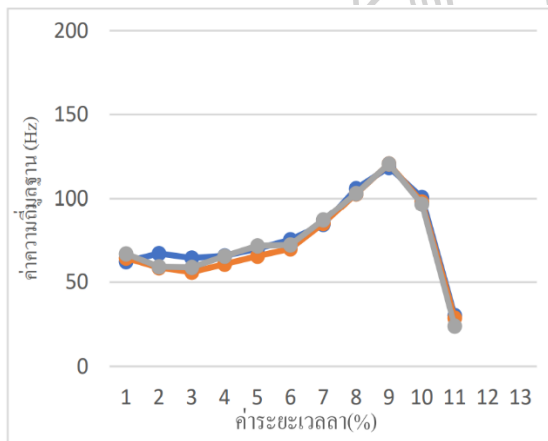
ว.2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลางระดับ (333)
ปรากฏในช่อง A 34 เช่นคำว่า บิน มือ ควาย

ว.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำระดับ (222)
ปรากฏในช่อง B 123 และ DL 123 เช่นคำว่า ป่า
ป่า ดอก

ว.4 หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง - ต่ำ - กลาง (323)
ปรากฏในช่อง B 4 และ DL 4 เช่นคำว่า พี่ พ่อ เลือด

ว.4 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ - กลาง (233)
ปรากฏในช่อง DS 4 เช่นคำว่า นก มัด ลัก

ว.5 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ - กลาง - ตก (231)
ปรากฏในช่อง C 123 เช่นคำว่า ข้าว ต้ม อ้า

ว.6 หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง - ต่ำ - ตก (321)
ปรากฏในช่อง C 4 เช่นคำว่า น้ำ นื่อง ม้า

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ปวรวรรณ เขาเรียง
วัน เดือน ปี เกิด	13 กันยายน 2536
สถานที่เกิด	จังหวัดลำปาง
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2558 สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย วิชาเอกภาษาไทย วิชาโทบริหารธุรกิจทั่วไป จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2559 เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 47/4 หมู่บ้านกลาง หมู่ที่ 3 ตำบลท่าวังตาล อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ 50140

